Incipit prologus in librum erudicionis religiosorum

Erudire Iherusalem
ne forte recedat
anima mea a te:
ne forte ponam te
desertam terram et
inhabitabilem.
Ieremie sexto. Iherusalem secundum nominis
interpretacionem. que est pacifica vel
visio pacis: spiritualiter significat religio
nem. que intendit paci pectoris:
et aspirat et aspirat ad pacem eter
nitatis. Hanc in verbo proposito deus hor
tatur ut erudiatur: et si erudiri
noluerit. tamen mala ei comminatur. scilicet
cordis sui recessum ab ea. desertum
spiritualium bonorum: et desertum perso
narum. Primum ibi. ne forte recedat.
secundum ibi. ne forte ponam te de
sertam terram: tercium ibi. inhabitabilem.
Specialiter requirit dominus cor viri
religiosi: proverbiorum xxiii. prebe fili
mi cor tuum michi. Ideo custodie
cordis multum debet intendere: proverbiorum
iiii°. Omni custodia serva cor tuum.
Sed multi religiosi facti sunt sicut
columba seducta non habens cor: osee
vii°. Defectu enim erudicionis. et plu
ralitate nimia vocalis oracionis.
factum est ut multi ex eis. solis labiis
deum honorent: ysaie xxix°. Secundum
aliam literam. populus hic labiis me ho
norat: cor autem eorum longe est a me.
Et quia deus cor eorum non habet: cor dei
seu anima ab eis recessit. Qui re
ligiones instituerunt. multum vo
luerunt: ut fratres lectioni intenderent.
Unde beatus Benedictus ut habetur in
eius regula. ad ociositatem vitandam
anime inimicam. lectioni certo tempore aliquam partem
diei dandam esse decrevit: reliquam vero
partem labori manuum deputavit.
exceptis dominicis diebus. in quibus voluit
ut omnes vacarent lectioni: exceptis hiis
qui variis essent officiis deputati.
Mandavit etiam. ut tempore lectionis mo
nasterium circuiret unus vel duo de
senioribus. ad videndum an aliquis esset
qui lectionem negligeret. et alios a lectione
impediret: et si quis talis inveniretur. vo
luit ut hoc non negligenter preteriretur.
sed corriperetur semel et secundo: et
si se non emendaret. tali correctioni
subderetur. ut ceteri timerent. Quidam
suo sensui sunt rectitudinem regule
preponentes. in quibusdam monasteriis ne
glecta lectione. et dimisso manuum la
bore. divinum officium adeo prolongave
runt: quod fere totum diem in eo occupave
runt. in quo multum videntur errasse.
et a regula temere deviasse: cum in
eadem regula dicatur. ut in conventu omnino
breviter oratio. Isti voluerunt facere vina
rium sine aqua sapiencie salutaris:
non attendentes id ysaie l°. quod quasi gestio
computruissent pisces sine aqua. et mo
rientur in siti: cum iuxta illud psalmi. deo
psallendum sit sapienter. Quomodo sa
pienter psallet. qui negligencia lectionis
sapienciam non habet. Sicut enim dicit
glosa super dictum illud psalmi. nemo

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

sapient' facit: q' nō intelligit.
Itē dicit btūs bñdictus de eo q̄ orando
cū deo loq̄t': q̄ debz loq̄ cū eo cū
reuerencia et puritate ⁊ deuocōne.
Qualis uō fuerit reuerencia q̄m ille qui
orat ꝓpt' pluritatē oracōis tedio affcūs
deo dorsū uertit: et cū deprecet' deū
ut sibi intendat: ipe tm̄ nec deo nec
sibi intendit. Si aliq̄s orando tota
die cū deo loq̄t': uix ē q̄ irreue-
rencia nō admisceat'. Familiaritas
enī: parē solet ɔtemptū. Frequēt'
eciā ī oracōne plixa: puritas cordis
amittit'. Est enī ut frequēcius sy-
matica: q̄ ex ɔsuetudie sine cord'
attencōe labia mouent'. Intim uō
cor malis cogitacōibus repleť et
maculat'. ¶ Itē psalmoꝝ multitu-
dine ul' oracōis pluritate intellect9
grauat': et deuocō ipsius exhauritur.
Ficulnea hñs folia ⁊ nō fructū ad
maledictionē saluatoris. arida est
effecta: math. xxi. Sic q̄ cotidie
folia u'baliū oracōis hn̄t ī ore multo-
ciens īueniūt' aridi a gr̄e humore:
et ubi sr̄ u'ba pluriā uocal' oracōis.
frequēt' ē egestas deuocōis. ¶ Pre-
terea cū ydeptitas mr̄ sit fastidij:
monachi q̄ soli uacant oracōi: ut fre-
quēt' fiūt fastidiosi et accidiosi. Unde
parȝ ē deo gratū obsequiū eoꝝ. Iheron9
Melior ē q̄nq̄ psalmoꝝ cantatio
cū cordis puritate ac serenitate ac sp̄u-
ali hylaritate: q̄ psalteri modula-

cū anxietate cordis uel tristicia. ¶
Gratior ē deo psalmodia ⁊ cantus
cordis q̄ oris: sicut Aplūs psalleb'
et psallē monebat. Psallā mē-
spū psallā et mente: p̄a ad co-
rinth. xiiij. Ad ephes. v°. psallētes
⁊ cantātes ī cordibus u'ris dño. Si
loq̄mur cū deo dū oram9. ⁊ ipe
nobiscū loq̄t' dū legim9: nō uidet'
expedire nob' q̄ sp̄ orem9: ita ut
nō sit tp̄s ī quo nob' loquat' de9:
cuius locucō locucōi nr̄e ī dubitant'
ē pferenda. Itē cū trīa sīt opa q̄ ad
uitā ɔtemplatiuā ptinēt: lcō. orō.
meditacō: lectio oracōne ⁊ meditacōe
dirigit'. Qua ipa deficiente. orō ī reddit'
deo execrabilis: s'dm illud. prūb'
xxviij°. Qui declinat aurē suā ne
audiat legē: ei9 orō erit execrabilis.
Meditacō uō deo efficit' abhominabi-
lis: subintrant enī musce morientes.
q̄ pdūt suauitatē unguenti: p' q̄s
sȝ cogitacōnes a deo separantes. ul' co-
gitacōnes sine intellcū. fructū sp̄ūs
īpedientes. ¶ Ex defcū erudicōis
multa mala secuta sūt ī monastio:
de q̄bus dixē tangē sufficiat. Primū
ē reatus ignorantie: q̄ mr̄ maculas
ꝓpria mitat': ꝓpt' q̄s a dei ministio
aliq̄s repellit'. leuitici xxi°. Dixit dñs
ad aaron. Hō de semine tuo ꝑ familias
qui habuit maculā. nō offeret panē
deo suo: nec accedet ad ministiū ei9:

si cecus: fuit xx. Honor regis ce-
lestis in ministris suis iudicium discretionis
diligit. Prouerbiorum xiiii. Acceptus est regi
minister intelligens: iracundiam eius
inutilis sustinebit. Inutile dicitur non
intelligentem. Secundum est: immundicia 2m
multa. Osee iiii. Non est scientia dei in
terra. Et subdit. Maledictum et menda-
cium et homicidium et furtum et adulterium
inundauerunt. Non est mirum si opera
tenebrarum fiebant: quia in tenebris ig-
norancie erant. Quomodo enim immundiciam
cauerent: ubi quid esset immundum non
agnoscebant. Intantum non erat mi-
rum si immundicia habundabat: ubi
aqua sapientie deficiebat. Quomodo pre-
cepta regularia seruarent: ubi non intelli-
gebant. Quomodo secretum religionis
tenere poterant: qui ceci erant. Dif-
ficilis est enim tenere secretum: quod tam
latum et publicum. Mira fatuitas:
uitam contemplatiuam ducere uolebant:
qui pre cecitate ad contemplandum impo-
tentes erant: non intelligentes. quod
sicut ad actiuam non est ydoneus
mancus: ita nec ad contemplatiuam
cecus. Sicut oculus ~~corporis~~ corpo-
ralis absque luce corporali inutilis est:
sic cecus contemplationis. qui est oculus ecclesie.
sine luce sapientie inutilis esse uidetur.
Tercium est: quod qui cum infirmitate mo- 3m
nasteria intrabant. uel infirmitatem ibi
incurrebant: non curabant. Sicut enim
est salus. ubi multa consilia sunt. prouerbiorum

xxiiii. sic est mors ubi nulla sunt
consilia. Quartum est. quod paruuli qui intra- 4m
bant monasteria illa. non proficiebant:
ymmo pre defectu cibi spiritualis peribant.
Si enim petebant panem non erat qui
frangeret eis: sed pre esurie et siti anima
eorum in ipsis deficiebat. Quintum est. 5m
quod illi qui in monasteriis illis impugnabantur.
uincebantur: cum non haberent gladium
spiritus. scilicet uerbum dei: quo hostes inuisibi-
les maxime superantur. Hoc gladio ui-
cit saluator temptatorem: Mathei et
Luce iiii. Ipsi erant absque gladio: in
fortiori parte belli. Religiosi enim
fortissime a demonibus impugnantur.
Sextum est: quod sacramenta conculcabant. 6m
Cum enim dignitatem et uirtutem sacramen-
torum non agnoscebant. debitam ad ea re-
uerentiam non habebant: sicut nec porci
reuerentiam exhibent margaritis. Mathei
vii. Nolite sanctum dare canibus: et mar-
garitas nolite spargere inter porcos. Sep- 7m
timum est. correptio symoniaca: tam in
receptione fratrum. quam in institutione prelatorum.
Peccatum symonie in multis monasteriis non
reputabatur: quod tamen tantum est: quod compara-
cione ipsius cetera crimina quasi nichilo re- 8m
putantur: ut ait damasus papa. Octa-
uum est: quod in multis monasteriis carnalia
uiuebant. Cum enim fratres spirituales delici-
as non haberent: carnales querebant. Anima
rationalis nobilissima creatura. ad eternas
delicias creata: sine deliciis esse non
potest. Nonum est: quod minima bona

magnus preponebantur ibi. ut pulchri-
tudo exterior que est vana: interiori que est
10 vera. Decimum est quod mala valde
magna non timebantur: ut indigna
celebratio: que occisioni christi comparatur.
prima ad corinthios xi. Quicumque man-
ducaverit panem et biberit calicem domini
indigne: reus erit corporis et sanguinis
domini. Glosa ambrosii. Occisi christi pe-
nas dabit: id est ac si christum occiderit
2m punietur. Undecimum malum quod iuxta
comminationem domini propositum accidit re-
ligioni erudiri nolenti est defectus
bonorum spiritualium. Homines enim rerudi-
ti bona spiritualia non agnoscunt: ideo
ea nec desiderant nec querunt: nec a
datore eorum ea recipiunt: que indubi-
tanter eis ipsis daret: si ea debito modo
et desideraret et quererent. Non enim
avarus est ut ea dare nolit: nec inops
ut ea dare non possit. Sicut super omnem
aquam est viriditas. et ad oram fluminis. ecclesiastici
xl. Sic ubi deest aqua sapientie. est
ariditas bonorum scilicet spiritualium defectus.
et quasi desertum. legitur deuteronomii viii.
de deserto per quod transierunt filii israel: quod
nulle omnino erant ibi aque. Proverbiorum
x. Qui indocti sunt: in egestate cordis
morientur. In doctrina non replebuntur
cellaria: videlicet substantia preciosa atque
pulcherrima. eiusdem xxiiii. Cellaria
mea sunt corda: cellaria alia que nobis-
cum ferre non possumus non sunt nostra.

Ambrosius. Non sunt bona hominis que
secum ferre non potest. Substantia precio-
sa est dei gratia: cum una gutta gratie equi-
valeat toti auro mundi. Pulchritudo
3m non est: cum sit dei similitudo. Tercium
malum quod accidit religioni erudiri
nolenti. est defectus personarum: quia fit
solitudo. habitatio bestiarum non hominum.
Ieremie iiii. Intuitus sum: et non
erat homo. Augustinus in libro de disciplina
christiana. Beluinus es homo aman-
do terra: qualia belue semihomines
sunt. Ibi exterius est forma humana: in-
terius beluina. Statue religiosorum
sunt ibi. Quarum figura fuit uxor
loth in statuam versa: Genesis xix. Sta-
tua est corpus sine spiritu: exterioribus
homini assimulatur: interiora non hominis
illi desunt. Cum domus religiosorum ad
hoc instituta sit: ut sit locus salutis:
ut scilicet homines salutem suam facile ibi o-
perentur: inhabitabilis fit cum locus
dampnationis efficitur: ut vix aliquis ibi
salvetur: cum scilicet multitudo ibi impel-
litur ad dampnationem: et pauci vel nulli
a dampnatione retrahuntur: vel ad salutem
trahuntur. Cum igitur deo multum placeat:
et religioni multum expediatur ut ipsa
erudiatur: ego in ordine fratrum predicatorum
minimus. de benignitate salvatoris.
non de propriis viribus confisus: presens
opus ad dei gloriam et humilium profectum
compilare volui. in quo aliqua ad

religionē ptinētia i sēptuūs diffu
sa breuit collegi: ut uni religiosi
hns q ad statū eo pertinēt: facili
us valeāt erudiri. Pdō opg i sex
libros distīnxi: ut ea q i eo ptinēt
sūt facilig inueniant et meliq in
memoria teneant: et tēdiū lectoris
a ptinuantie quodāmō releuet. Sic
enī dt Aug9: ita liber finīo refi
cit intentō lectoris: sicut labor via
toris hospitiō. Primg liber ordinat
religiosū ad mundū. Scdō ordi
nat corpq eiq pprium. Tertius istit
eū contra adūsariū. Quartg or
dinat animū. Quītus ordiāt
ad pximū. Sextg agēs de
quiete i deo. cōsūmat tractatū

P rimg liber Diuisio pmi
diuidit i qtuor ptes. libri
Prima viro religioso grām i re
ductiōe de sclō a deo factā īdicat.
Scdā ad gaudendū de muta
tione statg sclāis i statū religiōis
īuitat. Tcia monet. ut eductg de
sclō nec corde nec corpe ad sclm re
deat. Quarta monet. ut nichil
mūdi retineat. Incipiūt capla

P rima ps continet q sūt .xv.
octo capla In pmo ondit
q eductio de sclō. tātā sit grā in
eductiōe sibi factā agnoscē. ij In
scdō agit de mūdi tenebrositate
iij In tcio de mūdi falsitate iiij In

quarto de bono tpaliū modicita
te v In qnto ondit q bona tpalia
maio bono sit ipedimēta vi In
sexto tangit de velocī trāsitu bono
mūdi. vii In septīo de cruciatu mūdi
viii In octauo de eiq pclo viii Scdā
ps ppt sui breuitate nō diuidit. et
ē p vno caplo ix Tcia ps ptiet
tria capla. In pmo ondit q redi
tus ad sclm. multū sit timēdg x In
scdō tangūt multa huī reditū dis
suadētia xi In tcio ondūt qtuor
ad stabilimentū viri religiosi valē
tia xii Quarta ps ptinet tria capla.
In pō ondit multa rō. quare
intrans religionē. nichil mūdi de
beat retinē. xiii In scdō q debeat re
linquē xiiii In tcio q furtū pprietatis
sit valde detestabile xv Diuisio scdi

S ecundg liber diuidit libri
i tres ptes. In pma agit
de disciplina i toto. In scdā de hijs
q valēt ad optinendā disciplinā.
In tcia de ptibg discipline. In

P rima ps cipiūt capla qst
continet qnqz capla. .xvj. In
pmo ostendit q corpq tm sit dis
ciplinabile In scdō q cura nouicij
pmo circa disciplinā corpis debeat
esse. In tcio nor discipline .i.

distinguit. ¶ In quarto notificatur
disciplina puer hic sumit. ¶ In quinto
commendatur.

Secunda pars con
tinet sex capitula. In primo ostenditur
quod ad optinendam disciplinam valeat
doctrina. ¶ In secundo quod ad hoc valeat
exemplum. ¶ In tertio quod valeat frequens
inspectio operum. ¶ In quarto quod valeat
ad hoc pudor. ¶ In quinto quod ad hoc
valeat obediencia. ¶ In sexto. ~~quod ad hoc~~
quod ad hoc valeat perseverantia. ¶

Tertia pars continet quatuor
capitula. ¶ In primo agitur de dis
ciplina in habitu. ¶ In secundo de disci
plina in gestu. ¶ In tertio de disciplina
in locutione. ¶ In quarto de disciplina
in comestione. ¶ Ubi vero agitur de disci
plina in habitu. primo ostenditur quod vir
religiosus in habitu debeat cavere. et quod
querere. deinde tangitur etiam quod sunt
reprehensibilia in habitu. ¶ Ubi vero agitur
de disciplina in gestu. gestus describitur.
et agitur de gestu reprehensibili et
commendabili. et de risu ¶ Ubi vero agitur
de disciplina in locutione. primo ostenditur quod
in custodia oris. multum sit custodia
cordis. Secundo quare magna diligencia
adhibenda sit in custodia lingue. Tertio
que sunt attendenda in locutione. Quarto
tangitur quedam que multum valent ad custo
diam lingue. ¶ Ubi agitur de disciplina
in comestione. primo disciplina in mensa

commendatur. Secundo ea tanguntur in quibus
disciplina mense servanda est. Tertio
ostenditur quod preciosi cibi non sunt querendi.
Quarto quod delicie non sunt querende corporis.
Quinto quod non sunt querendi cibi insoliti.
Sexto dissuadetur ciborum studiosa preparatio.
Septimo agitur de quantitate cibi.
Octavo de modo sumendi cibum.

Tertius liber. Divisio tertii
continet quatuor partes libri
¶ In prima ostenditur quod multum temptentur
statim relinquentes. et quod demones
temptent homines. ¶ In secunda quod tempta
tiones amicis dei multum sunt utiles.
¶ In tertia parte ostenditur modi impugna
di. quos temptator habet. ¶ In quarta
modi quibus qui temptantur impugnacionem

Prima pars Incipiunt capitula
continet duo capitula tertii libri
¶ In primo ostenditur quod multum temptentur
statim relinquentes. ¶ In secundo quod de
mones temptent homines | Secunda
pars propter sui brevitatem non dividitur. et est
 | sub uno capitulo.

Tertia pars
continet tria capitula ¶ In primo
ostenditur quod dyabolus mendaciis multum
utitur et aliqua eius mendacia specifi
cantur ¶ In secundo tangitur de quatuor
temptacionibus dyaboli. ¶ In tertio ostenditur
quicquid advertenda et timenda sunt in dy
aboli impugnatione.

Quarta pars continet sex capitula

In primo agitur de modo repugnandi serpenti infernali per orationem capitis. Ubi primo ostenditur quod humilitas multum valet ad triumphandum de dyabolo. Secundo quod ad idem multum valeat si quis principio temptationis resistat. Tercio agitur de puritate cordis cogitationis scilicet et affectionis et specialiter de modo repugnandi cogitationibus malis. Ultimo de cogitationibus blasphemiis. In quarto tangitur de quibusdam que multum valent ad triumphandum de dyabolo. Primo de honesta occupatione. Secundo de vigilancia. Tercio de sobrietate. Quarto de fide. Quinto de fiducia in deo. Sexto de dilectione. Septimo de sapiencia. Octavo de leticia. In tercio agitur de solaciis humane ignorancie et fragilitatis contra potenciam et astuciam dyaboli. In sexto ostenditur quod repugnandum sit hosti et cum impugnat molestus et cum impugnat deliciis. In quinto ponuntur sex documenta que multum valent in pugna spirituali. In sexto specialiter tangitur de temptatione pusillanimitatis.

Divisio quarti libri

Quartus liber continet tres partes. In prima ordinatio animi commendatur. In secunda agitur de diversis animi ordinationibus. In tercia tangitur de aliquibus ordinationibus.

Incipiunt capitula que sunt xv.

Prima pars quarti sive virtutis tantum dividitur et est per unum capitulum.

Subdivisio secunde partis

Secunda pars subdividitur in quatuor partes. In prima agitur de ordinatione omnium. In secunda de ordinatione virtutum. In tercia de ordinatione respectu locorum. In quarta de ordinatione respectu temporum. Prima harum particularum continet tres partes. In prima agitur de ordinatione rationis. In secunda de ordinatione voluntatis. In tercia de ordinatione concupiscibilis et irascibilis. Illa pars qua agitur de ordinatione rationis continet quinque capitula. In primo agitur de ordinatione eius quantum ad actum cogitandi. In secundo de ordinatione eius quantum ad actum interpretandi. In tercio de ordinatione eius quantum ad actum iudicandi. In quarto de eius ordinatione quantum ad actum memorandi. In quinto de eius ordinatione quantum ad actum interpretandi vel eloquendi.

Pars de ordinatione voluntatis quarti sive virtutis non dividitur et est per unum capitulum.

Pars illa in qua agitur de ordinatione concupiscibilis et irascibilis habet tria capitula. In primo actus concupiscibilis et irascibilis determinatur. In secundo agitur de ordinatione actuum concupiscibilis. In tercio de ordinatione actuum irascibilis. In parte illa in qua agitur de ordinatione virtutum. Primo triplex ordo virtutum distinguitur. Secundo ostenditur quod fides et caritas

⁊ humilitas ⁊ tiõe. ad ceteras uirtutes
se habeat ¶ Pos illa ī q̄ agit᷑ de or-
dinaciõe cū respectu locorum cōtinet sex
capitula ¶ In p°. ondit᷑. q̄ claustral
debʒ hr̄e ī desiderio manere ī monasterio.
Sic ut nullus requirat ut exeat.
debʒ habere ī patiā ¶ In sc̄do agit᷑ de
ordinaciõe cū ~~respectu~~ quātū ad locū
orōis ¶ In tercio de ordinaciõe cū respectu
ad locū refectiōis ¶ In q̄rto tangit᷑ de
ordinaciõe quātū ad locū infirmitiōis. ¶
In q̄nto agit᷑ de ordinaciõe quātū ad
locū dormicōis ¶ In sexto tangit᷑ de
ordinaciõe quātū ad locū locuciōis ¶
Ubi uo agit᷑ de ordinaciõe quātū ad
locū orōis. Primo ondit᷑ q̄ ad locū istū
magnus amor sit habendus ¶ Scdo
q̄ reuerencia magna sit ei exhibenda.
¶ Tercio q̄uis ponduntur q̄ ad hanc reue-
renciā ptinent ¶ Quarto ondit᷑ q̄ disso-
lucō ī choro multū sit cauenda ¶ Quinto
q̄ reuerencia multa iuxta altare sit ha-
benda ¶ Ubi agit᷑ de ordinaciõe ptin-
ente ad locū correctiōis. Primo ondit᷑
q̄ correctio amanda sit a quocūq̄ ¶
Scdo q̄ amplius amāda sit ab eo q̄
est ī religione ¶ Tercio q̄uo se debeat
hr̄e ī loco correctiōis. et qui iudicat.
et q̄ accusat ⁊ q̄ accusat᷑ ¶ Ubi agit᷑
de ordinaciõe ptinēte ad locū dor-
micōis tangunt᷑ septē q̄ ptinent
ad illam ordinaciõnē ¶ In parte

illa tangit᷑ de ordinaciõe respectu
tēporum. sūt duo capitula ¶ In primo on-
dit᷑ quō q̄ ē ī religiõe se debeat hr̄e
de nocte. de die. an prandium ⁊ post.
In diebus festiuis ⁊ nō festiuis. tpe
prosperitatis ⁊ aduersitatis. tpe iuuentu-
tis ⁊ senectutis. ⁊ q̄ ociositas multū
sit timenda iuueni. et obstinacio
seni ¶ In ij° ondit᷑ q̄ ptineat ad
incipientē. pficientē. et pfectū. et
ondit᷑ qualiter uita uetus alicui ī eo
q̄ religionē ingredit᷑ nō destruit᷑ et
q̄ ualde sit reprehensibil' q̄ ī religiõe
male uiuit ¶ Tercia pars principal'
q̄ ē de diuisis cū ī ordinaciõibus. ppt
sui breuitatē nō diuidit᷑ ⁊ ē pro
uno capitulo. Diuisio q̄nti libri

Quintus liber cōtinet duas
ptes principales ¶ In p̄a
ondit᷑ generalit᷑ quō q̄ ī religione sūt
debeat se hr̄e adinuicē ¶ In sc̄da
descendit᷑ ad diuisa genera psonarum.

Prima pars Subdiuisio
subdiuidit᷑ ī quinq̄ p̄c ptes
ptes ¶ In prima commendat᷑ status ui-
uencium sub obediā. ⁊ ī sonctitate ¶
In sc̄da agit᷑ de unitate ¶ In tercia
de inocencia ¶ In q̄rta de dilecõne.
¶ In q̄nta de mutuo honore Inci-

Prima pars primi capitli ⁊ ti-
continet tria capitula ¶ In libri q̄nti
primo commendat᷑ obediā ¶ In sc̄do xxxuj

societas bona ¶ In tertio ostendit quod
multum sit necessaria sociabilitas ei qui
usque ad finem vite sue victurus est in
societate ¶ Secunda pars continet tria
capitula ¶ In primo unitas commendatur
¶ In secundo dividitur ¶ In tertio octo tan-
guntur que ad unitatem multum valent ¶
Tertia pars continet quatuor capitula ¶ In
primo ostenditur quod innocentia custodien-
da sit ab omnibus ¶ In secundo quod maxi-
me ab hiis qui sunt in religione ¶ In
tertio tangitur de partibus innocentie ¶ In
quarto de nocumentis que in religione
malis inferunt homines ¶ Quarta pars
continet iiii capitula ¶ In primo tangitur de
quibusdam que inducunt prelatos omnium religi-
osorum ut fratres suos ament ¶ In secundo
de modo amandi ¶ In tertio de hiis que
valent prelatis ad hoc ut amentur ¶ In iiii
de amore inimicorum ¶ Quinta pars con-
tinet iiii capitula ¶ In primo ostenditur quis
sit honor quem fratres debent sibi invicem
exhibere ¶ In secundo exhibitio mutui
honoris commendatur ¶ In tertio ostenditur
quod in exhibitione honoris distinctio sit ha-
benda ¶ In iiii quod fictio in honoratione
multum sit cavenda. **Subdivisio secunde partis principalis**

Secunda pars principalis
subdividitur in quinque partes.
¶ In prima ostenditur quomodo habere se debeat
qui preest ¶ In secunda quomodo se debeat
habere qui subditus est ¶ In tertia agitur
de ministris ¶ In quarta de hiis qui fuerunt
pauperes in seculo et de hiis qui fuerunt di-
vites ¶ In quinta de infirmis ¶ Prima
pars continet xii capitula ¶ In primo ostenditur
quod prelatus debet discretionem habere in suis re-
ceptionibus ¶ In secundo quod debet habere diligentiam in
noviciorum instructione ¶ In tertio quod ad
professionem non debet leviter recipere ¶ In
iiii quod omnibus exemplum boni debet prebere
¶ In quinto quod correctionem malorum non
debet negligere ¶ In vi quod preponendo unum
alteri bonitatem non carnis nobilitatem
debet attendere ¶ In septimo quod de quietis
magnam curam debet habere ¶ In octavo
quod infirmis debet necessaria providere ¶ In ix
quod spiritualia debet temporalibus preponere ¶
In decimo quod maiora bona debet preponere
minoribus ¶ In undecimo quod dispensatio-
nes non debet leviter facere ¶ In duodecimo
quod debet commissa temperare ¶ Secunda pars
continet quinque capitula ¶ In primo quatuor
de obedientie commendatione et detestatione
tanguntur ¶ In secundo eius gradus distinguuntur
¶ In tertio tangitur de hiis que eam iuvant
¶ In iiii de hiis que ei adversantur ¶ In
quinto de eius partibus ¶ Tres partes se-
quentes propter sui brevitatem non subdi-
viduntur et sunt pro tribus capitulis ¶ In
prima agitur de ministris ¶ In secunda de
hiis qui fuerunt pauperes in seculo et de hiis
qui fuerunt divites ¶ In tertia de
infirmis. **Divisio sexti libri**

Sextus liber continet iiii partes. ¶ In prima ostendit quod non sit vera quies mentis extra deum. ¶ In secunda tangitur de multiplici quiete mentis. ¶ In tertio ostenduntur ea que eam impediunt. ¶ In quarta agitur de hiis que ad hanc quietem faciunt. Incipiunt capitula que sunt xviii.

Tres prime partes propter sui brevitatem non dividuntur et sunt pro tribus capitulis. ¶ In quarum prima ostenditur quod non sit vera quies mentis extra deum. ¶ In secunda tangitur de multiplici quiete mentis in deum. ¶ In tertia ostenduntur ea que eam impediunt. Quarta pars continet xix capitula. ¶ In primo ostenduntur que ad quietem et pacem disponunt. ¶ In ii° ostenditur quod oratio ad quietem mentis in deo valeat. ¶ In iii° oratio commendatur. ¶ In quarto ostenditur quando sit orandum. ¶ In quinto ubi sit orandum. ¶ In sexto quomodo sit orandum. ¶ In vii° agitur de speciebus orationis. ¶ In viii° dominica oratio explanatur. ¶ In nono agitur de infructuosa oratione. ¶ In decimo de desperatione sapientie et doctrine. ¶ In xi° de amore sapientie et doctrine vel lectionis. ¶ In xii° de profectu lectionis. ¶ In xiii° distinguitur meditatio a simplici cogitatione et contemplatione. ¶ In quarto decimo ostenditur quod magna discretio habenda sit in meditatione. ¶ In xv° ponuntur ea que beatus Bernardus scripsit de consideratione vel contemplatione. ¶ In xvi° ponuntur aliqua dicta Augustini ad contemplationem pertinentia. ¶ In decimo septimo ponuntur quedam pertinentia ad contemplationem in libro de solitaria vita scripta. ¶ In xviii° ponuntur ea que scripsit Richardus de sancto victore de contemplatione. ¶ In decimonono ponuntur contemplationis [illegible].

Incipit liber eruditionis religiosorum [illegible] liber. De gratia in eductione a seculo [illegible] capitulum primum.

Qui gratiam acceptam non agnoscit, de ea gratias non agit, et eam amissione reddit se dignum, et altius gratie susceptione indignum. Augustinus super Iohannem ad romanos primo: Non sicut deum glorificaverunt aut gratias egerunt. Ideo deus dedecat [illegible]: tulit in ipsis. Gregorius: Indignus est dandis qui non agit grates de datis. Bernardus: Ingratitudo est ventus urens siccans sibi fontem pietatis. Necessarium est ergo illi qui dei misericordia de seculo educitur, ut magnitudinem gratie quam accepit agnoscat et frequenter de ea deo gratias referat, ut sic gratiam acceptam custodiat et receptione altioris gratie dignus existat. Bernardus: Ad locum unde exeunt flumina gratiarum revertantur, ut iterum fluant. Sic eduxisset dominus filios Israel de egipto, ubi gravi servitute premebantur, voluit eos habere in memoria tanti beneficium, dicens eis: Memento(?)

dici qua egressi estis de egipto. exo
di xiii. Et sepe eis hoc beneficium
ad memoriam reducebat. In ps. ego
sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra
egipti. Ad mimus beneficium est educti
o de seculo per eius contemptum et religionis
ingressum: eductione corporali de egipto.
Dicti enim amatores mundi. illos scilicet
qui amant bona mundi. usque ad contemp
tum dei: graviu servitute premuntur. Augustinus
malo tot dominos dominorum suus est: quot
vitiorum. Voluptuosus servus est servus sui
corporis: cui obedit etiam in mortem
suam intrantem. Et est valde gravius servitus
istum: proverbiorum xxx. Per tria movetur terra
et quartum sustinere non potest: per servum cum
regnare ceperit. Avarus servus est avari
tie. que exhibet eum venalem: etiam vili
precio. Ecclesiastici x. dicitur de avaro: hic animam
suam venalem habet. Superbus servus est vane
glorie: que tantum tributum ab eo exigit:
quod ad eius solutionem ducatus vel com
mitatus vel etiam regnum non sufficit.

De mundi tenebrositate Capitulum secundum

Ad cognoscendam magnitu
dinem gratie in eductione de
mundo. a deo recepte: multum valere
possunt septem considerationes. Quarum prima
pertinet ad mundi tenebrositatem.
secunda ad eius falsitatem. tertia ad bonorum
mundi modicitatem: quarta ad impedimen
tum maiorum bonorum. quinta ad bonorum
mundi velocem transitum. sexta ad

mundi cruciatum: septima ad eius periculum.
Post septem plagas circuitum civitatis
iherico. muri eius coram filiis israel cor
ruerunt. Josue vi. Et inde eius qui
religionem ingressus est. ad dictas septem
consideraciones mundus quodammodo corruit:
ut in eum nichil possit: in comparatione regni
celestis nichil ei sit. Circa tenebrosita
tem mundi notandum: quod eius amatores.
magnas tenebras paciuntur. Ideo
mundus convenienter per egiptum intelligitur
Interpretatur enim tenebre. Una plaga
egipti fuit tenebrarum: exodi decimo.
Extendit moyses manus in celum: et
facte sunt tenebre horribiles in universa
terra egipti. Et. Ubicumque habitabant
filii israel. lux erat. De tenebris malorum
habetur proverbiorum iiii. Via impiorum tene
brosa. In ps. Nescierunt neque intel
lexerunt: in tenebris ambulant. Primum
lumen amatorum mundi est tenebre: scilicet
id quod bonos in Sapientia mundi. stulti
tia est apud deum. Mathei vi. Si
lumen quod in te est tenebre sunt: tenebre
ipse quante erunt. Causa tenebrarum hec
est: quod oculos suos statuerunt declinare in
terram. quia est corpus obscurum: dorsum ha
bentes ad deum. qui est verum lumen.
Augustinus in libro confessionum. Dorsum habe
bam ad lumen: et facies mea non
illuminabatur. Ideo in libro de libero arbitrio.
Ve eis domine. qui avertunt se a lumine tuo.

Ipsi etiam nube peccatorum suorum sibi et
vero soli interposuerunt: ideo ab eo non
illuminantur. Ysaie lix. Iniquitates
vestre diviserunt inter vos et deum vestrum.
Sicut omnis virtus facit ad cordis il-
luminationem: sic omne vitium ad eius ob-
tenebrationem. ¶ De superbia est via
infirmi: que est quasi quedam inflatio faciei inte-
rioris. visum spiritualem impediens. Augustinus
in libro confessionum. Tumore meo sepa-
rabar a te: et nimis inflata facies clau-
debat oculos meos. Superbia est quasi
quidam mons: radios veri solis a
corde prohibens. Hic est mons: in quo angelus
splendidior ceteris obtenebratus est. Bernardus
sermone. Hic est mons in quem angelus ascen-
dit: et dyabolus factus est. Gregorius de
superbia. Tanto a luce dei longe sunt:
quanto apud se humiles non sunt. Bernardus
super cantica. Superbo oculo veritas non
videtur. ¶ De invidia idem patet: quod
oculos cordis excecat. Unde excecavit
iudeos. Sapientie ii. Excecavit eos
malitia eorum. Job v. Per diem incurrent
tenebras: et quasi in nocte sic palpabunt
in meridie. Gregorius. Mens invidi cum de
alieno bono affligitur: quasi de radio so-
lis obscuratur. Et subdit. Dies boni
operis in proximo lucet exterius: sed quasi in
nocte palpant invidi: quia lucere certa-
aliqua que reprehendant invenire satagunt.
Ipsi sunt ut noctue. lucem bonorum operum
odientes: et tenebrosa opera amantes.
Bona opera proximi sunt ut candele:

lucem boni exempli nobis ministran-
tes. Sed invidi candelis istis oculos
eruunt sibi. ¶ De ira idem patet. Im-
pedit enim ira animum: ne possit cer-
nere verum. Job xvii. Caligavit ab
indignatione oculus meus. In psalmo.
Turbatus est a furore oculus meus. Item
Supercecidit ignis: ignis id est ire:
et non viderunt solem. Ira vero excecat:
sicut visus ad pelvim ardentem exce-
catur. ¶ De odio similiter patet: quod cor
obtenebrat. Bernardus. Amor vel
odium: veritatis nescit iudicium. ¶ De
accidia patet idem. quod ociosum hominem
quasi dormientem facit: et oculos cordis ei
claudit. Proverbiorum xxvi. Usquequo piger
dormis? Eiusdem xix. Pigredo
immittit soporem. ¶ De vitio gule idem
patet. Gravantur enim oculi cordis cra-
pula et ebrietate: et oculi corporis
aliquando. Luce xxi. Attendite ne gra-
ventur corda vestra in crapula et ebri-
etate. Proverbiorum xxiii. Cui suffos-
sio oculorum? nisi hiis qui morantur in vi-
no. et student calicibus epotandis?
Ex excessu in cibo et potu continuantur
fumositates: que visum spiritualem impe-
diunt. De ebrietate est hoc manifestum
quod oculos obtenebrat cordis: que
hominem quasi insanum reddit. Osee vii.
Ceperunt furere principes a vino.
Seneca. Nichil aliud est ebrietas:
quam voluntaria insania. ¶ De pro
luxurie idem patet: cum amans ali-

fatuus amore eam credat pulchram:
quam omnes alii sciunt esse turpem. De
peccato cupiditatis et avaricie idem patet.
Sollicitudine enim temporalium oculi cupi-
di et avari velantur: et velatis oculis
ad suspendium infernale ducitur. Sicut
modicum pulveris totem visum oculi
corporalis impedit: non est mirum si vi-
sus cordis impediatur in quo per sollici-
tudinem et inordinatum amorem multi-
tudo terrenorum recipitur. Thobyas ex-
cecatus est calidis stercoribus hirundinis:
Thobie ii°. Sic ardens amor ad
temporalia, quem apostolus arbitratus est ut ster-
cora: oculos cordis excecavit. Augustinus
in libro confessionum loquens domino. Sper-
gis penales cecitates: super illicitas
cupiditates. Salvator illuminaturus
cecum a nativitate, lutum posuit super
oculos. Johannis ix°. in signum quod causa ce-
citatis spiritualis esse lutum divitiarum.
Sic enim habetur Abacuc ii° de avaro.
Usquequo aggravat contra se densum
lutum. Porro ubi amor ibi oculos.
Mathei vi°. Ubi est thesaurus tuus:
ibi est et cor tuum. Cupidus ergo et a-
varus habet oculos cordis in bursa vel
archa: vel in agris suis. Ideo non
videt quod ad salutem anime sue pertinet:
sicut ille qui oculos corporales amisit.
non videt corporaliter. Ecclesiastes ii° Oculi
sapientis in capite eius: stultus in tene-

bris ambulat. Proverbiorum xvii°. Oculi
stultorum in finibus terre. Cupidi et avari
talpe comparantur: que dicuntur habere oculos velatos.
Affectus in malis hominibus posse se extendit
intellectum: secundum illud psalmus. Inciderunt
in affectum cordis. Affectione inordina-
ta committitur intellectus erroneus.
Proverbiorum xx°. Lucerna impiorum peccatum.
Unum cum peccatum sit res tenebrosa: in-
tellectus eorum in tenebris manens errat.
Zacharie v°. dicitur de impietate: hec est
oculus eorum in universa terra. Augustinus.
Errat quisquis veritatem se posse noscere
putat: si adhuc nequiter vivat. A-
matores mundi et bona et mala exce-
cant: mala quia per inpacientiam eos in-
samire faciunt: bona quia excecant eos
dona: secundum illud exodi xxiii°. Non
accipies munera: que excecant prudentes.
Ecclesiastici xx°. Xenia et dona excecant
oculos iudicum. Tante sunt tenebre a-
matorum mundi: ut seipsos non vi-
deant: nec attendant quibus seipsos
pascunt: vel ubi maneant: vel quo ten-
dant. Seipsos non vident: Putant
enim se sapientes cum stulti sint: pu-
tant se esse magnos cum in valore ni-
chil sint. Ad galatas vi°. Qui putat
se aliquid esse cum nichil sit: ipse se se-
ducit. Meliorem partem suam sed minorem: ag-
noscere non videntur: putantes corpus

pulchritudinē ornatū. corporis refecti
onē sibi sufficē: aīā deformi. aīa
famelica remanēte. Inanū videt
autem suā accepisse. Corpus enī āsuū
nō pferte agnoscūt: cui9 nō atten
dūt originē vl' finē: vl' qd' ī eo con
tinet. Si ei9 originē vl' finē atten
derēt: agnoscerēt illud esse t'rā uel
pulverē et cinerē vl' putredinē. In
ps. Sciant gentes q'm hoīes sūt:
ab humo. Genes iiiº. Pulvis es:
et ī pulverē reuteris. Eiusdē xviii:
ait abraham. Loquor ad dn̄m meū:
cū sim pulvis et cinis. Eccl'i xº. Qd
superbis t'ra et cinis? Job xvii. Pu
tredini dixi pat' meus es: etc. Si qd' in
eo continet attenderēt: saccū ster
coris illud esse agnoscerēt. Pº macha
beor iiº. Gl'a ei9 stercus et vermis:
quib9 se pascūt. Nō agnoscūt q' p
hibitis fruūt: acq'sitis sc̄ p usurā.
furtū et rapinā: q' q'i venenati eis
sūt. Eccl'i iiiiº di de avaro. Cunctis
dieb9 vite sue comedit ī tenebris.
Ubi maneat nō videt. Justicia eī
dei. que p bonis minimis cōtemptuit
gladiū evaginatū tenet sup capita
eor: q' eos occideret. nisi dei misericordia
expectaret eos ad penitentiam p hoc p'hi
bet. Job xixº. Fugite a facie gladii:
q' ultor iniquitatis ē gladius. Quo
tendāt nō vident: q' uelatis oculis
ad patibulū infernale ducūt. Gregorius

Cum p'rati suavitate capiat: q' ip̄
amena prata ad interitū ducit. Ci
Et nōndū q' cecitas amator mūdi
ī mult' differt a cecitate corpali. Ce
ci enī corpalit' cecitate suā licet
alia nō videat: videt: et de illa do
lent: illuīari cupiūt: et duce q'
rūt. Amatores ū͛o mūdi cecitatē
suā nō agnoscūt: et ideo ab illuīa
tiōe magis remoti sūt. Prover
xvi. Vidisti hoīem sibi sapientē
videri: magis spem illo habebit
īsipiens. Ipi cecitatē suā loco in
quo sūt attribuūt: sicut ī fert Sene
ca. de q'dā fatua relicta sibi ab
uxore sua: q' visū amiserat: et
domū ī q' erat reputabat q' non
videbat. petens se transferri ad ali
ū locū. Sic amatores mūdi ceci
tatē sua nō agnoscūt: et aliter
uiuentē ī mūdo isto posse ui
uē asserūt. Ceci corpalit' de ceci
tate sua multū cōtristant: ut p'z ex
v'bis thobie dicentis. Quale gau
diū michi erit q' ī tenebris sedeo:
et lumē celi nō video. Thobie v.
Amatores ū͛o mūdi de miseria
cecitatis sue nō dolent: et ideo sūt
miserrimi. Aug9. Quid miseri9
misero. nō miserante seipm̄. Ce
ci corpalit' illuīari multū deside
rant: ut patz luce xviii. Tecū illo

tiu cum dixisset saluator. quid vis ut faciam tibi. illuminacionem pre omnibus elegit dicens: domine ut uideam. Amatores uero mundi lucem oderunt. predicacionem que illuminari possent fugiunt. Johannis iii°. Qui male agit odit lucem. Ipsi ducem non querunt. Seneca. Ceci ducem querunt: nos sine duce erramus. Trenorum iiii°. Errauerunt ceci in plateis. Amatores mundi tenebras diligunt: et ad infernales tenebras vadunt. Johannis iii°. Hoc est iudicium. id est causa iudicij seu dampnacionis: quia lux uenit in mundum. et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Qui de mundo ad religionem ordinatam transit. de loco tenebrarum ad locum lucis uadit. ubi amota terrenitate per paupertatem spiritus. fugata nube prauitatis aucto sole. meditacione. lectione. oratione illuminatur. Ad illuminacionem eciam operantur actus lucidi. scilicet exempla uirtutis: que in fratribus conspiciuntur. Mathei v°. Luceat lux uestra coram hominibus: ut uideant opera uestra bona.

Sequitur de falsitate mundi. **De mundi falsitate Capitulum iii**

Circa quartum notandum. quod mundus est falsus et fallax: non inuenitur in eo ueritas. In psalmo. Non est in ore eorum ueritas. Osee iiii°. Non est ueritas in terra. Non inuenitur in eo fides nec uera amicicia. Prouerbiorum xx°. Virum fidelem quis inueniet? Sapiens. Id primum sentio: nisi in bonis amiciciam esse non posse. Quomodo amat alium: qui non amat seipsum? In psalmo. Qui diligit iniquitatem: odit animam suam. Ecclesiastici xiiii°. Qui sibi nequam. cui bonus? Non amant amatores mundi eciam propinquos suos: et si amant eos aliquando carnaliter: oderunt eos spiritualiter. Jheremie ix°. Vnusquisque a proximo suo se custodiat: et in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit: et omnis amicus fraudulenter incedit: et uir fratrem deridebit: et ueritatem non loquetur. Michee vii°. Nolite credere amico. nolite confidere in duce: ab ea que dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui: filius contumeliam facit patri: filia consurgit aduersus matrem suam: nurus contra socrum suam: et inimici hominis domestici eius. Osee ix°. Effraim ad interfectorem deducet filios suos. Bernardus. Non parcunt sibi qui sibi non parcunt: perimentes pariter et pereuntes. Falsus et fallax est mundus: exterius aureus. interius luteus. Vnde dicitur ypocrita: Job xx°. Gaudium ypocrite ad instar puncti. Secundum Jheronimum. ypocrita est: qui aliud est. et aliud simulat. Similis est mundus sterquilinio niue tecto. et sepulchris dealbatis

putredine plenis? qui exterius appa-
rent pulchriores. intus sunt turpiores:
igne infernali exusti. et denigrati.
igne scilicet luxurie et cupiditatis. Johel
primo. Ad te domine clamabo: quia ignis
comedit speciosa deserti. mundi scilicet
a deo deserti. Cum mundus sit immundus:
amplectentes se amore inquinat. Au-
gustinus. O munde immunde quid strepis?
quid avertere conaris? Ecclesiastici xiii. Qui
tangit picem inquinabitur ab ea. Fallax
est mundus specie fallacie ignominio-
sissima: quia proditor. Cum enim arridet de-
cipit. Porro eligenda est eius ira quam amar-
risus. Ecclesiastes vii°. Melior est ira risu. Boecius.
Cum omnis fortuna timenda sit: magis
timenda est prospera quam adversa. Hec enim se-
viendo erudit: illa blandiendo ~~de~~
seducit. Mundus amantes se devo-
rat: iuxta illud Augustini. Amas se-
culum: absorbebit te. Amatores suos
vorare novit: non portare. Mundus
est quem osculatur hostibus suis tradit.
Et cognovit illud verbum iude. Quemcumque
osculatus fuero ipse est. tenete eum. Mathei
xxvi. Hoc dicit mundus demonibus.
Mundus quem osculatur occidit: sicut
ioab amasam. ii° regum xx°. Fallaces
sunt amatores mundi. et fallacia bona
que ab eis amantur: ipsi et fallunt et
falluntur: frequenter odiunt quos amare

illos se ostendunt. Proverbiorum x°. Abscon-
dunt odium labia mendacia. Illos
autem quos in prosperitate diligunt: in ad-
versitate deserunt. Ecclesiastici vi°. Est amicus
secundum tempus suum: et non permanebit
in tempore tribulationis. Ipsi propria occasione
eorum inimici fiunt: quorum ante amici fu-
erunt. Ecclesiastici vi°. Est amicus qui
convertitur ad inimicitias. Bona mun-
di fallacia sunt et mendacia. In
psalmo. Ut quid diligitis vanitatem et
queritis mendacium? Ecclesiastici xxxiiii.
Quasi qui apprehendit umbram et per-
sequitur ventum: sic qui attendit ad
visa mendacia. ysaye xxviii°. Po-
suimus mendacium spem nostram.
Seneca. Tenue est mendacium perlucet:
si diligenter inspexeris. Fallaces sunt
divitie. fallaces delicie: fallax mun-
di gratia. potentia et gloria. Divitie fal-
laces sunt: secundum illud. Mathei xiii°.
Sollicitudo seculi. et fallacia divitiarum
suffocant verbum. Divitie fallunt: quia
promittunt copiam. et faciunt vel augent
indigentiam. Habent defectus suos di-
vitie sicut amatores ~~[illegible]~~ earum: quos
defectus secum afferunt cum ad aliquem
veniunt? et ideo iuxta verbum sapientis
verum est quod pluribus indigent: qui plura
possident. Ecclesiastes v°. Avarus non
implebitur pecunia: et qui amat di-
vicias. fructum non capiet ex eis.

Non sunt sil' fames diuiciarum et
sacietas. Amor uero diuiciarum est quedam
fames earum. Ideo non est sil' cum sacie
tate: quam qui fructum ex diuicijs
amatores earum assequi se credunt. Bid'
Non plus saciatur cor hominis auro:
quam corpus aura. Seneca. Altera
cupiditatum ex fine alcius trahitur:
quod est propter defectum. que bona alicui
aduenientia secum habet. Diuicie
illos qui eas tenentur fallunt: quia eis
fulcimentum non tribuunt. Prouerbiorum xi.
Qui confidit in diuicijs suis corruet.
Delicie temporales fallaces sunt: habent enim
amaritudinem annexam. Sapiens. Dul
cedo felicitatis humane multis ama
ritudinibus respersa est. Ecclesiastes vij°
Inueni amariorem morte mulierem.
Hec mulier est carnis uoluptas. De
amaritudine ista considerandum est unius sensus:
qui palatium cordis bene habent dispositum:
non petitoribus: qui habent illud de febre in
iquitatis infectum. Amarior est uolup
tas carnis. quia animam a deo separat.
morte temporali. quia animam separat a corpore.
Voluptas carnis est quasi mel: quod im
mittitur in spinis. In psalmo. Inimici eius
terram lingent. Inimici dei: sunt amici
mundi. Sicut aque ad mare tendunt:
sic delicie temporales ad eternam amaritu
dinem ducunt. Seneca. Voluptates
non sunt fideles. non sunt solide: et si
non nocent fugiunt. ¶ Gracia mundi fal
lax est: Prouerbiorum ultimo. Fallax gratia.
Multum falluntur qui mundi gratiam querunt:
primo. quia eis carissime constat: cum minus
quam nichil ualeat. Tot expense fiunt
pro mundi gratia seu placentia habenda:
quod aliquando comitatus uel regna ad eas
non sufficiunt. Pro ea fiunt preciosi orna
tus uestium. lectorum. equorum. mensarum:
scilicet uasa aurea et argentea: pro ea
eciam fiunt sumptuosa conuiuia: habentur
multe equitature. magne familie.
¶ Gratia minus quam nichil ualet: cum
magis expediat homini habere iram mundi
quam gratiam. Secundo falluntur: quia dei gratiam
que est res preciosissima pro mundi gratia ~~[illegible]~~
amittunt: que est eis inutilis. uel pocius
nociua. In psalmo. Confusi sunt qui hominibus
placent: quoniam deus spreuit eos. Ad gala
thas primo. Si hominibus placerem: seruus
dei non essem. Jacobi iiij°. Adulteri nes
citis quia amicicia huius mundi. inimica
est deo: Quicumque uoluit esse amicus
seculi huius: inimicus constituitur dei. Tercio
falluntur: quia multociens gratia mundi ab eis
haberi creditur. et non habetur. ymo raro
integre habetur. Sicut aliqui de Christo.
qui plenus gratia fuit: scriptum est: quod alij
dicebant: quia bonus est. alij dicebant non.

sed seduucit turbas. ¶ Quarto fal
lit: q̄r licz gl'ia mūdi q̄ntū ad plus
habeat: cito amittit̄: ut pz i xp̄o:
q̄ die q̄ uēit ih'osolimā ad passi
onē suā. magnā gl'iam ad p̄plm
habuit: sed cito eā amisit. Bñardꝰ.
Ab eodē p̄plo. i eodē loco. i ip̄o tp̄e
paucissimis diebꝫ interpositis: p̄mo
cū tanto triūpho susceptꝰ postea
crucifixus ē. ¶ Mundi potencia
fallax ē. innitentes ei decipiens:
baculꝰ arūdineꝰ est. Quarto regū
xviiiº. Speras sup̄ baculo arūdi
neo confracto egipto: sup̄ quē si i
cubuit hō. comminutꝰ i gr̄ditur manū
eiꝰ. et pforabit eā. Sic ē pharao
rex egipti: oībꝫ qui cōfidūt i se. Po
tencia sc'li cōpat̄ arūdini i aquis c̄s
centi: extius uidi. intus uacue
sitū nō habenti. nisi lanuginē.
Potentes secli i aquis deliciaꝶ
cr̄escūt: q̄r ut frequēt̄ delicate nutri
unt̄ et uiuūt: extius intēt p uanā
gl'iam: intus uacui sūt habentes
seruitutē et ipotēciā ignomīosā.
Frequēt̄ eñ magis subiecti sūt ui
ciis. et minꝰ pñt eis resistē: ut
supbie. ire. odio. gule: fructū uō
potēcie sue hūc hñt: q̄ magis one
rati pc̄tis decedūt: et ad maiorē
cruciatū uadūt. Sapie vi. Po
tentes potent̄ tormēta paciūt.
In eodē. Forcioribꝫ forcior isstat
cruciatio ¶ Gl'a mūdi fallax ē: mul
tū decipiēs amatorēs suos. Primo
q̄r cōdūt gl'iam qd̄ uē ē ignomīa:
ad philippēn iiiº. Gl'a i confusiōe
eoꝶ: q̄ t'rena sapiūt. Vestimentū
corpis qd̄ ipi cōdūt gl'osū. uē est
ignomīosū: nūq̄ uestidie reme
diū. turpitudīs opimentū. pulch'
tudīs adiutoriū: ab i finis cātus
hoīm ignomīose mendicatū. sig
nū ē culpe. ut cauterii latris.
Bñardꝰ. Pñi de ueste gl'at:
filiꝰ ē furi gloriātis de cauterio:
q̄r ppt' pc̄m ade introductꝰ est
usus uestiū. ¶ Sc'dō gl'a mūdi
amatores suos decipit: q̄r ut fre
quēt' cito i ignomīā cōmutat'.
Seneca. Cito fit ignomīa supbi
gl'a. Osee iiiiº. Gl'am eoꝶ i igno
miniā cōmutabo. ¶ Tercio quia
ualde care eā emūt: cū nichil
ualeat. Iohis viiiº. Si ego glo'i
fico meipm: gl'a mea nichil ē.
Si multi tantū expendēnt pro
eťna gl'a. q̄ntū ipi expendūt p
uana: uix eēt qui eā haberēt.
Quarto q̄r multū ē eis noxia. opa
eoꝶ i utilia reddendo: gl'a eťna
puando: pene eťne eos obligando.

Mathei vi°. dicitur de eis qui querunt
mundi gloriam: receperunt mercedem suam.
Apocalipsis xviii°. Quantum glorificauit
se et in delicijs fuit: tantum date ei
tormentum et luctum. **De bonorum temporalium modicitate Cap iiii**

[S]equitur de modicitate
bonorum temporalium. Circa quod
notandum quod bona temporalia modica sunt:
et respectu dei. et respectu anime. et respectu
celi. Respectu dei sunt quasi gutta
roris: sapientie xi. Quasi gutta roris
antelucani: sic est ante eum orbis terrarum.
ymo nichil est respectu dei: Johannis xvi.
Usque modo non petistis quicquam. Nichil
petit qui temporale petit. Jheremie iiii. As
pexi terram: et ecce uacua erat et ni
chil. Respectu anime modica sunt quia
repleri non possunt. Licet enim anima capax sit
dei: re minore eo non potest repleri.
Modica etiam sunt respectu celi:
sicut centrum respectu circumferentie. La
titudo circumferentie non tenet centrum. Sene
ca. Punctum est id in quo nauigatis.
bellatis. regnatis. Idem. Ab ultimis
litoribus hispanie usque ad indos.
paucissimorum dierum spatium iacet. si nauem
ferat uentus: at celestis illa regio
per triginta annos uelocissimo sydere
uiam prestat. Modica est bonitas tempora
lium respectu futurorum bonorum: umbre
sunt potius uerorum bonorum. quam uera bona.
Sapientie v°. Omnia transierunt tamquam
umbra. Signum modice bonitatis eorum
est quod deus dat ea et amicis suis et inimi
cis et communia sunt bonis et malis: et plus
habent tamen mali quam boni. possessores
suos non faciunt bonos. ymo frequenter
uel malos faciunt: uel maliciam augent:
uel in ea detinent. pluribus nocent quam
prosint. Proverbiorum i. Usquequo stulti
que sibi sunt noxia cupient. Amatores
suos inquinant: tendentes ad celum o
nerant. Augustinus in libro de ciuitate
dei. Deserto bono bonorum ipso lap
sus est factus ad bonorum minimum: non bo
nis proprium. sed bonis et malis commune. **Quod
bona temporalia maiorum bonorum sunt impedi
menta cap v**

[S]equitur de impedimento: quod
bona temporalia bonis spiritualibus
prestant. Circa quod notandum: quod propter a
ffectum auari. cum qui ad deum uult proficere
solutum: et terrenis euacuari. qui uult
celestibus repleri. Augustinus super illud psalmi.
Diligite dominum omnes sancti eius. Disce non
diligere mundum: ut discas diligere deum.
Aufer ut socius: si uis ut implearis.
Sicut non coniungitur celum terre. ymo milia
distant ab ea: sic celestia in corde humano.
terrenis non coniunguntur. Vult deus tamquam
dominus nobilissimus. et ad possessionem rerum
suarum sufficientissimus: habere seruos
expeditos. ab alia seruitute expeditos:

qui totaliter possunt intendere eius
servicio. Habuit abraham vernacu
los expeditos. Genesis xiiii. Nemo
potest duobus dominis servire. Mathei vi.
Et in eodem. Non potestis deo servire
et mamone. Sermo dei in pau
peribus plus proficit. Ducitur enim a curis
liberiores. Et cum hic sit in inscicia
felicitatis sunt investigatores. ideo
salvator pauperibus euangelisare mis
sus est. ysaye lxi. De iudeis aman
tibus terrena. dicitur ad hebreos iiii. Non
profuit eis sermo auditus. Et iuvenis
habens multas possessiones. audito
consilio domini de possessionibus suis
vendendis. abiit tristis. mathei xix.
Semen inter spinas suffocatur. eiusdem
xiii. Invitati ad nupcias excusant
se. eo quod sunt terrenis negociis impedi
ti. luce xiiii. Habundancia temporalium
et dei oblivio. frequenter se comitantur.
Effraym et manasse fratres fuerunt.
effraym fructificans interpretatur. ma
nasse oblivio. Proficientes in temporalibus
deum solent oblivisci. deuteronomii viii.
Cave ne cum dederit tibi dominus urbes et
oppida. cunctarumque opum copiam. oblivis
caris domini dei. Pincerna pharaonis
in prosperitate oblitus est ioseph in temporibus
suis. genesis xl. Expedit ei qui ad re
gnum vult tendere. onus temporalium depo
nere. Augustinus in libro de verbis domini.
Abice a te diviciarum onera. abice
vincula voluntaria. abice anxietates
et tedia que te annis plurimis inquietant.
Iheronimus. Si habes in potestate tua rem tuam
vendere. si non habes proice. Facile
salvatur diviciarum contemptor. difficile
earum amator. Unde pauperum dicit
esse regnum celorum. mathei v. Diffi
cile intrabit dives in regnum celorum.
Facilius est camelum per foramen acus
intrare. quam divitem intrare in regnum
celorum. Mathei xix. Et luce xviii.
Quam difficile est qui divicias habent
in regnum dei intrare. Bernardus.
Felices exonerati. qui se sic pro
expediti. Artissimum enim foramen
nos expectat. contendamus necesse
est ingredi per angustam portam. Quid
tu camele gibbum. quid tu permissione
se loculos proditoris tollis. Non
sic tempore non sic ingrederis foramen
acus huius. sarcinas non admittit.

De veloci transitu bonorum mundi. Capitulum vii.

Sequitur de veloci transitu
temporalium. Circa quod notandum
quod sicut apparet velox transitus
fluminis. cum consideratur stabilitas li
toris. sic apparet velox transitus
temporalium. comparacione eternorum. Huius
velocem transitum temporalium recognoscit

reprobi: qui ī inferno sūt pene eterne
condempnati. Sapiē v°. Transierūt oīa
illa tanq̄ umbra: et tanq̄ nuncius p̄
currens: et tanq̄ nauis q̄ ptransit
fluctuantē aquā: aut auis que
transuolat ī aere: aut tanq̄ sagitta
emissa ad locū destinatū. Sic et
nos nati: continuo desiuimus ee.
Et subdit. Spes ipi̅ quasi lanu
go: et tanq̄ spuma gracilis. q̄ a
procella dispergit: et tanq̄ uentus qui
a fumo diffusus ē. et tanq̄ memoria
hospitis diei unius pretereuntis. Tempa
le cōparatū ad eternū: ē sic̄ res q̄ iam
preterijt. In ps̄. Mille anni añ oculos
tuos: tanq̄ dies hesterna q̄ preterijt.
Item ē uelud sompniū. secūdm id Iob
xx°. Velud sompniū auolans nō
inuenietur: transiet sicut uisio nocturna.
Parū uiuunt homines: parū durāt
res temporales: et cito transeūt de psō
ad psonā. De p°. dicit Iacobus iiij°.
Quid ē uita nrā: vapor ad mo-
dicū parens. In ps̄. Vidi ipiū sup
eleuatū et exaltatū. sicut cedros
libani: et transiui. et ecce nō erat.
De s°d°. Augustin⁹ ī lib° cōfessionū.
Si quid arrisisset pspēri tendebat
apphendere: q̄ pene priusq̄ teneret
auolabat. De iij°. Bernardus. Frater
si mansuras putas ē diuicias:

que p̄ tot manus hominū transierūt.

Sequitur de De cruciatu mūdi
cruciatu mundi. Circa Rā. vij
quē nōdū: q̄ uita mūdana multū
est laboriosa. Sapiē v°. lassati su
mus ī uia īniquitatis ⁊ pdicionis: am
bulauimus uias difficiles. Fatiga
tōnis huius dux est causa: scz multitu
do agendorum. et multitudo īpedimē
torum. Amatores mūdi tot īueniūt
īpedimenta ī hiis q̄ agūt: q̄ eciā
hoīes potentes nō pficiūt qd̄ in
tendūt. Gregorius. uita pñs labori
bus plena ē. Cū luctu agitur: et cū
lacrimis amittitur. Nō sūt sine cruciatu:
q̄ amore spinas diuiciarum āplectūtur.
Crisostomus iiij°. di. de auaro. Cuncti dies
eius doloribus ⁊ erumpnis pleni sūt:
nec p̄ noctē mente requiescit. Nō
sūt sine cruciatu: qui ī spinis ui
ciorum iacent. Mathei vij°. Nūquid
colligūt de spinis uuas: aut de tri
bulis ficus. Non sūt sine cruciatu:
quos uermis cōsciē mordet. Iheremie
ij°. Arguet te malicia tua ⁊c̄. Au
gustinus. Curre p̄ singula ī et īuenies
tot aīe tormenta: quot uicia. Tor
mentū supbie: quasi suspendiū.
Nam suspendit: ad lignū altissime

ligatur. Superbus uero uinculo amoris ad
propriam altitudinem ligatus est. Est enim
superbia secundum augustinum amor proprie
altitudinis. Pondere oneratus corpus quo
suspensus inferius trahitur qui fune
ligatus in alto tenetur: ei est occasio do-
loris. Sic superbum affligunt impedimenta
sue exaltationis. ¶ Tormentum vane
glorie est: quia ipsa amatores suos uen-
to destructionis et adulationis expositos
inquietat. Ascendunt usque ad celos:
et descendunt usque ad abyssos: modo
magni. modo parui. modo nulli sibi ui-
dentur. ¶ Tormentum ire est excecatio.
Impedit enim ira animum: ne possit
cernere uerum. Homo iratus est quasi furiosus:
aliquando manus in se iniicit. Sapientie xvi.
Homo per maliciam occidit animam suam.
Aliquando aggreditur proximum: aliquando deum
uel sanctos blasphemando. Ipse est quasi
demoniacus: Primo regum xvi. Spiritus
malus exagitabat saul. ¶ Tormen-
tum inuidie ualde magnum est. Sapientie.
Nimia sunt hominum gaudia: tanti sunt
inuidorum gemitus. Inuidus amittit quod
alii lucrantur. Inuidia siculi non in-
uenere tyranni maius tormentum. Inui-
dus alienis rebus marcescit opimis.
Tormentum accidie tantum est: ut mor-
ti comparetur. Prouerbiorum xxi. Deside-

ria occidunt pigrum: noluerunt quic-
quam operari manus eius. Tota die
concupiscit et desiderat. Totus est
famelicus: cum sit ociosus. Aures eius
esuriunt rumores. et oculi uanita-
tes: gula mane comedere uellet.
¶ Tormentum gulosi ualde magnum
est. Ipse patitur quasi continuum appe-
titum. Cum non esurit cibum: esurit
esuriem cibi. Ventre enim pleno si
non delicata habeat: esurit quia non
habet uel appetitum. uel uacuitatem
uentris. Vox gulosi est ubi illud
esau. Genesis xxv. En morior.
Tormentum etiam infirmitatis frequenter
uicium gule comitatur. Ecclesiastici xxx-
vii. In multis escis erit infirmitas.
De tormento huius uicii dicit sapiens.
Si uides epulones uelud opi-
mos boues stertere et sudare: intel-
ligens eos qui maxime uoluptates
sequuntur minime assequi. ¶ Tormen-
tum etiam luxurie magnum est. Volup-
tas enim huius peccati: initium amaritudinis
inclusa est. Penitentiam habet afflictionis:
et finis feditatis. Seneca. In uo-
luptate nichil est magnificum: ni-
chil quod naturam deo proximam dece-
at. et nichil turpius misterio ue-

ricus: exitu feda. Amor se fature amaritudinum: est quasi ignis infernalis cruciantis eos. ¶ Tormentum cupiditatis et avaritie valde magnum est: sicut patet ex hoc quod veritas divitias spinas vocat. Abel frater fuit caym. luctus enim comitatur possessiones temporalium: abel luctus. caym possessio interpretatur. Gen. iiii. Quid quietius: quam nichil in hoc mundo appetere. Quid laboriosius: quam terrenis desideriis estuare. Hinc est quod israel sabbatum accepit in munere: egiptus percutitur muscarum multitudine. Sapiens. Nichil iniquius est impio cuius in animo avaricia: qui in presenti tormenta patitur et in futuro eterna supplicia meretur. Ysa. xiiii. Ponam ~~bit~~ babilonem in possessionem ericij: ut scilicet pungatur ab hiis que possidet: sicut tangens ericium ab eo pungitur. Divites amatores temporalium exterius videntur felices: interius tamen sunt miseri. Seneca. Hos quos felices vocamus hilaritas ficta est. et gravius intrinsecus: eo quidem gravior quod non licet medium palam esse miseros: sed inter erumpnas cor ipsum exedentes. necesse est agere felicem.

De periculo mundi Ca. viii

Sequitur de periculo mundi. Sciendum quod non dicitur: quod mundus est valde periculosus: propter quod mare dicitur. In ps. Hoc mare magnum est. Periculum huius maris iuxta verbum bernardi probat transeuntium raritas: et pereuntium multitudo. In mari marsilie de quattuor navibus non perit una: in hoc mari de quattuor animabus non salvatur una. Mirabiles elationes huius maris: nunquam est ibi tranquillitas: incessanter flant ibi venti: et qui in hoc mari perit: eternaliter perit. Quasi locus diluvii est mundus iste: ubi pauci respectu pereuntium salvantur. Osee iiii. Maledictum. mendacium. homicidium et furtum. et adulterium inundaverunt. ¶ Mundus est velud locus pestilens. Declinant sapientes loca pestilentia: maxime autem ubi egrotos se sentiunt. vel se egrotiores agnoscunt. Seneca. Non tantum corpori. sed etiam moribus locum salubrem eligere debemus. Idem. Indubitanter valet aliquid ad corrumpendum vigorem regio. Mundus est locus plenus laqueis: quos humilitas sola evadit. Anthonius vidit omnes laqueos inimici tensos in terra: et ingemiscens dixit: Quis poterit transire? Et audivit vocem dicentem: humilitas. Sapientie xiiii. Creature dei in odium hominum facte sunt: et in temptationem anime hominum. et in muscipulam pedibus insipientium. Infinite cause pereundi sunt in mundo isto: primum quia homines et bona et mala ~~bona~~: et plures bona quam mala. secundum illud ps. Cadent a latere tuo mille: et decem milia a.

dexte͛ tue. Occiduntur hoīes ⁊ ab
amicis ⁊ ab inimicis. Alii ꝑ ītū amo
re alii odio: alii timore. Si nō eēnt
alia ꝑicula ī mūdo. nisi excōmu
nicatoꝝ. detractoꝝ. mulieꝝ: nimis
eēt. Vix ē aliqs qui a cōīone excō
municatoꝝ plene abstineat: vel a
detractiōe. Sup illud ꝓūbior xxiii
cū detractoribꝫ nō cōmisceāis: dt
glosa. Hoc vicio ꝑiclitatur fere totū
genꝰ hūanū. Ihe͛o. Efficacissimū
glutinū ad capiendas aīas ē mu
lier. Ide͛. Si fere cū viris habitent:
nō deerit viscus dyaboli. Extrema
enī ꝑimo aucupatū ē ꝑuū. Mū
dus ē sicut fornax babiloniaca: ig
ne īfernali succensa. Ideo mltū time
dū ē hoī valde passibili: q̄ ad sibu
lū vnꝰ ubi accenditur igne ire. ad
aspectū vnꝰ mulieris igne luxurie:
ad aspectū vnꝰ rei ꝑciose. igne
cupiditatis. Cū ꝑctm̄ sit morbus
contagiosꝰ: fugienda ē societas
maloꝝ. Non ē tutū sano cū le
ꝓsis habitare: Ecclastici xiii°. Qui
tetigerit picē. inquinabitur ab ea: et q̄
cōicauit sup̄bo. induet sup̄biā.
Prima ad corintheos xv°. Corrūpūt
bonos mores colloquia ꝑua: siliter et
opa mala. Prouerbior xiii°. Qui cū sa
pientibꝫ graditur sapiens erit: amicus
aūt stultoꝝ similis illis efficietur. Qui
vult ire ad sctm̄ iacobū: nō pōit

se ī societate eoꝝ qui romā va
dūt. Societas nō ducit nisi quo
vadit. Qui vult ire ī paradysū.
declinare d͛ societate eoꝝ. q̄ vadūt
ī infernū. Prouerbior i°. Fili mi ne a
bules cū eis: pedes enī eoꝝ ad
malū currūt. Noluit iacob habe͛
esau sociū itineris sui: genes xx
vii°. Seneca. Societas delicatis
paulatī eneruat et emollit: ma
lignꝰ comes quāuis candido ⁊ sim
plici rubiginē suā affricuit. Eccl͛ie
xiii°. Quis medebitur ei q̄ cōmitatur
viro iniquo. Sicut nō ē tutū
agno habitare cū lupo: nec iu
bono habitare inter malos. Ecclastici
xiii°. Sicut cōicabit lupꝰ cū ag
no aliqn̄: sic ꝑctōr iusto. Philus
interrogatꝰ quid eēt iniquissimū
hoī: rn̄dit. Alter hō. Magis time
dū ē venire inter malos. q̄ inter
lupos: quātū ad hoc q̄ lupꝰ vno
mō ledere: venienti vō inter ma
los. timendū ē ⁊ ledere ⁊ ledi. vi
dere et videri audire ⁊ audiri. oc
cidere et occidi. Vide͛ fuit occasio da
uid adulterii ⁊ homicidii. Bnardꝰ
Detrahere aut detrahentē audire: q̄d
hoꝝ dāpnabilius. nō facile dixe
rim. Videre mltis ē occasio: ut
bona sua amittant. Mulieribꝫ
formosis videre est occasio ut con

cupiscunt: et sollicitudine fornicat
ponem. Nemo potest ferre ptr
petu maior: magno impetu venit
enim. Si modicum fermentum totam
massam corrumpit. prima ad corinth
quinto: quantomagis multum ferment
ti eam corrumpet. Valde difficile est
bonis si sint inter malos: cum ipsi
sint pauci: et habeant ascendere con
trarie multitudini malorum: que quasi
infinita est. et impetuose descendit. Ideo
deo multum expedit eis. elongari
ab eis: Ecclesiastici iiij. De conciis sta
ctum fluunt. Secunda pars huius libri que gau

ca iiij

Quod dedu sit de tristitia mundi ad religionem

Quidem dei misericordia de mundo educit:
si diligenti consideratione factum attendat:
consequens est. ut de commutatione facta
non peniteat: sed valde gaudeat.
Utilis commutatio transeunti de tene
bris ad locum lucis. Ecclesiastes xi. Dulce
lumen. et delectabile est oculis videre so
lem. Utilis commutatio cum mundus
fallax pro deo fidelissimo deseritur: cum
bona modica in brevi amittenda. me
lioribus ipedituna. pro maioribus bonis. me
lius mansuris relinquuntur. Utilis
transitus de loco pressure et laboris: ad
locum pacis et quietis. Iohannis xvi. In
mundo pressuram habebitis: in me pacem.
Math xi. Venite ad me omnes qui la
boratis et onerati estis. Item. Non habet
pacem amatores mundi: qui mala pene

fugiunt. qui non effugiunt: et bona
fugientia sequuntur. Utilis transitus a loco
pleno periculis: ad locum securitatis. Qui
de mundo transit ad claustrum ordinatum
gaudere debet: sicut ille qui per archam
a periculo diluvii fuerunt liberati: et si
cut loth ab incendio sodomorum salua
tus: et sicut filii israel gavisi sunt: cum
servituti pharaonis et exercitui eius eva
serant: et sicut pueri a fornace babylo
nica liberati. Qui mundum pro deo reli
querunt: si quid pro quo reliquerunt vide
rent. non peniteret: nec se deceptos
esse crederent. Dictum est de minue. quorum
figura mundi: qui viderit te. resiliet
a te. proverbiorum ultimo. dictum est de mulie
forti: gustavit et vidit quam bona est
negociatio eius. Mathei xiii. Simile est
regnum celorum thesauro abscondito in
agro: quem qui invenit homo abscondit: et
pre gaudio vadit et vendit universa
que habet: et emit agrum illum. Qui nunc
tristatur labore. et malorum pressione reg
num emendo: gloriabitur illo obtento.
proverbiorum xx. Malum est dicit omnis emp
tor: et cum recesserit gloriabitur. Tertia

pars huius libri quod reditus ad seculum multum sit timendus. Capitulum decimum

Multum timendum est ei quem
dei bonitas de seculo eduxit:
ad illud redire corde vel corpore ante pro
fessionem vel facta professione. De redi
tu post professionem: hoc patet. Quem sic

ad seculum redit: a deo recedit et perit.
Augustinus in libro soliloquiorum. Deus quem
relinquere hoc est quod perire. Iste recessus
a deo multum habet confusionis. Iheremie xvii.
Domine omnes qui te derelinquunt con
fundentur. Hec confusione dignus est qui eum
relinquit timore mali: cum quo nichil
habetur mali. Ecclesiastes viii. Qui custo
dit preceptum: non experietur quicquam mali.
Quod aliis esset malum: ei est bonum.
Dignus est etiam confusione qui ei preponit
aliquod bonum in quo habetur omne bonum:
et quo amisso nulla retinetur bonum.
Exodi xxxiii. Dixit dominus moysi. Os
tendam tibi omne bonum. Omne bonum est
deus: et illo amisso omne bonum amis
sum est. Osee viii. Proiecit israel bonum.
Bonum universale proicit: qui deum de
serit. Seneca. Nichil est homini bonum
sine se bono. Cum deo bene est homini:
sine ipso non. Ysaye iii. Dicite iu
sto: quia bene. Augustinus. Tale bonum est
deus: ut nemini eum deserenti bene sit.
Hec confusione dignus est qui eum relinquit
pro quo existit: et qui eum redemit.
Deuteronomii xxxii. Deum qui te ge
nuit dereliquisti etc. Ecclesiastici xxx. In
gratus sensu derelinquit liberantem
se. Hec confusione dignus est qui pes
simum dominum comparatione preponit. Iohannis vi.
Dixit petrus domino querenti a discipu
lis an vellent abire. Ad quem ibimus.
Malitia domini ad quem itur cum a deo
receditur: multum debet cohibere a

recessu ab ipso. Marie in futuro
confundentur qui a deo recedunt: quia
manifestum erit toti mundo quod ipsi
sunt qui dixerunt deo. recede a nobis.
Iob xxi. Tunc deus relictus ab eis:
reddens eis vicem dicet eis. Discedi
te a me: qui operamini iniquitatem.
Mathei vii. Eiusdem xxv. Disce
dite a me maledicti in ignem eternum.
Discessus iste a deo multum provo
cat eius indignationem: cum miser
vermiculus domini maiestatis sine
eius culpa dimittit. Solet mag
ni domini servientes suos aliquando di
mittere. Sed dei benignitas servi
entes sibi non dimittit: nisi eum di
mittant. Augustinus. Nemo te amittit:
nisi qui te dimittit. Magnitudo di
vine indignationis aliquando ex hoc ap
paret: quod deus dimittit apostotas
in tanta miseria esse in seculo. Iheremie
xliiii. Conflabitur indignatio mea
super vos: cum ingressi fueritis egyp
tum. Apostate sunt arbores infructu
ose. bis mortue: in canonica iude.
Mundo moritur aliquis: cum de seculo
egreditur. Deo moritur: cum ad seculum
revertitur. Fructum seu utilitatem vite
qua mundo vivitur amisit in mona
sterii ingressu: utilitatem vite qua
vivitur deo in recessu: et sic factus est
homo inutilis: iuxta illud proverbiorum
sexto. Homo apostata vir inutilis.

De hijs q̄ reditū ad sc̄lm̄ dissuadet · ca · xj

Religiosus cui temptator
suadet ut ad sc̄lm̄ rede
at: istu ad sui stabilamentū atten
de debz. Saluator lazarū ad ui
tā sc̄li reuisurū plorat. Que nō
plorauit moriturū: plorauit ad
sc̄lm̄ reuisurū. Magis expedit
aliquibz mori. q̄ ad sc̄lm̄ reuerti:
q̄ iux̄ ibn̄ senece. maius ē pericu
lū male uiuendi: q̄ moriendi cito.
Iterū saluator iudeis suadentibz
ut de cruce descenderet: nullatenus
acquieuit: nec motus pietate
mr̄is. cuius aīam gladius passio
nis eius ptrāsibat. neqz pmissiōe
iudeor: q̄ dicebāt se ī eū credē
si descenderet de cce. Saluator
recessit eciā postq̄ de mūdo: licz aliq̄bus
bonis ad ɔfirmandā fidē resurrec
tiōis apparuit: tn̄ mūdo ī misce
se noluit. Multū timendū ē ei
qui acelestes angelo magni ɔsi
lii frena reliquit: derelicto eius
ɔsilio ī uiā ipior abire: et ad ea
q̄ reliquit redire. Prouerbior p°.
Despexistis oīne ɔsiliū meū et
ego ī interitu uro ridebo. Beatus
uir q̄ ī ɔsilio ipior nō abijt: et
sicut uō q̄ abijt. Iste multū
terrerī dr illā q̄ penitet de hoc
q̄ terrena p celestibz reliquit:

q̄d legitur ī uita bti iohis euā
geliste: de duobz fribz pp̄omnibz ho
noratis: qui audita eius pdicatiōe.
suas possessiones uendiderūt. et
pauperibz distribuerūt: qui cū quadā
die uiderent suos quos habuerant.
diuites et ī habitu pcioso: se autē
egentes et ī habitu uili: contristati
sūt de hoc q̄d fecerūt. Quo agnito:
Iohes uirgis siluestribz ī aurū muta
tis. et lapidibz ɔībz mutatis ī la
pides pciosos dixit: Ite et redimite
uobis terras quas uendidistis: q̄ celor
pmia pdidistis. Et suscitās quēdā
iuuenē. q̄ mortuus efferebatur: fecit
q̄ ipē illis fribz annūciaret: q̄ntam
gl'am amiserāt. et q̄ntā penā incur
rerant. Columba cognito q̄ diluuiū
nō cessasset. ad archā rediit: Genesis
viii°. Cū ergo diluuiū pctor ī seculo
incessant sit: nō uidet ee columbe illuc
redire. sed potius corui infernalis.
Coruus ab archa emissus: nō legitur
ad archā fuisse reuersus. Quicūqz ergo
dei ī desertū claustri duxit: credē
debz malignū spm̄ ee. q̄ reditū ad
sc̄lm̄ ei suadet: q̄a scdm̄ ibn̄ bnar
di: spūs sc̄us qui adducit nō reducit:
cū nō sit ī eo est et nō. Angelica
amonitio ē ad loth facta. Noli respi
cere post tergū tuū nec stes ī oī circa
regione: sed ī monte saluū te fac.
Respiciens aūt uxor eius post se. uersa

est in statuam salis: Genesis xix. Statua est corpus sine spiritu: similitudinem habens non virtutem. Sic respiciens ad ea que reliquit: similitudinem habet religiosi: non virtutem. Corpus habet in claustro: spiritum in mundo: ut sit quasi quedam statua. Hoc exemplo utitur salvator Luce xvii. dicens. Memores estote uxoris loth. Eiusdem ix. Nemo mittens manum ad aratrum et respiciens retro: aptus est regno dei. ¶ Filii israel de manibus pharaonis liberati: pertransito mari rubro non redeunt in egyptum: sed de sua liberatione exultant. et laudant liberatorem suum: exodi xiv. O quam fatue egissent si in egyptum redissent. Genesis xxvi. Ne descendas in egyptum. Iheremie xlii. Nolite intrare in egyptum. ¶ Magi divinitus edocti. ad herodem non redierunt: salvatoris hostem. Ioseph etiam timuit redire ad locum ubi audivit archelaum regnare: mathei ii. Sic timendum est ei qui propriam salutem desiderat. redire ad mundum: ubi sathanas adversarius eius regnat: et habitare inter servientes eius. Apocalipsis ii. Scio ubi habitas: ubi sedes est sathane.

De hiis que valent ad stabilimentum viri religiosi. capitulum xi

Quatuor multum prevalent ad stabiliendum novicium in religione. Primum est timor confusionis: secundum timor periculi: tertium amor proprie salutis: quartum est spes adiutorii. ¶ Circa primum notandum: quod raro est reditus ad seculum sine confusione. Vix est enim qui rediens incurrat notam levitatis. vel [illegible] timiditatis: vel alicuius iniquitatis. Levitati ascribitur: quod incepit facere quod non potuit consummare. Levitate etiam notatur de fatuitate: quia levitatem comitatur. Seneca. Stultitia est cui nichil constat: nichil diu placet. Stulti quod non habent cupiunt: quod habent fastidiunt. Econtrario est de sapiente. Seneca. Quid est sapientia? Semper idem velle atque nolle. Non prescribitur semper idem placere nisi rectum. Sapientiam non vincit malitia: sapientie vii. Non enim malitia temptatoris sapientem de claustro. Proverbiorum iii. Stabilivit celos prudentia. Viri celestes stabiliuntur. Non est sine ignominia: cum pugil fugit ex loco certaminis. Victus enim reputatur. Locus certaminis claustrum est. Dum in claustro manet aliquis adhuc spes habetur de eius victoria. etiam si hostis aliquando ei prevaleat: quia victorem a victo fugari sepe vidimus. Ecclesiastes x. Si spiritus potestatem habentis super te ascenderit: locum tuum ne dimiseris. Non est sine confusione. cum aliquis solus fugit de prelio: aliis remanentibus pugnantibus et vincentibus. Raro aliquis claustrum deserit: quin non prius deum deseruerit: et ab eo desertus sit. Solet seq

p 7

recessit a deo: timor irrationalis. In
ps. Trepidaverunt ubi non erat timor.
Habuit caym post peccatum caput tre-
mulum. Comminatus est tremorem istum
dominus iudeis: si ab eo peccando rece-
deret. Levitici xxvi°. Terrebit eos
sonitus folii volantis: et ita fugi-
ent quasi gladium. Proverbiorum xxviii°. Fu-
git impius nemine persequente. ¶ Nota
etiam quod de religione ad seculum redit
qui aliquam iniquitatem habuit. que eum
quiescere non permisit: sicut punctio-
nes muscarum vel spinarum iumentum
discurrere faciunt. et sic punctiones viciorum
animum instabilem reddunt. Genesis iiii°.
Post peccatum permansit caym: propterea instabi-
lis factus est. Ysaye lvii°. Cor impii quasi
mare fervens: quod quiescere non pot-
est. Corpus rationalis. quod nobilis est: in
lecto sordide conscientie non quiescit. Ideo
qui religionem intrat. debet facere con-
fessionem generalem: et exemplo david la-
vare per singulas noctes lectum suum: ut
in eo cum deo quiescere possit: et sic
stabilis esse poterit. Job xi°. Si iniqui-
tatem que est in manu tua abstuleris
a te. et non permanserit in tabernaculo
tuo iniusticia: tunc levare poteris
faciem tuam. absque macula eris sta-
bilis. ¶ Timor periculi multum potest 27
valere: ad stabiliendum novicium in re-
ligione. Mundus igne infernali suc-
census est: igne scilicet ire. cupiditatis

et luxurie. Cum indignatione repellen-
da esset suasio: qua dyabolus suadet
reditum ad seculum. Bernardus. Domus ar-
det et ignis instat a tergo: et tu mo-
nes non egredi. vel iam egressus regredi.
Prodicionis filius esse videtur: qui iam est in loco
salutis: et ad locum periculi redit. Johannis
xvii°. Nemo perit ex eis nisi filius perdi-
cionis. Talis periculum suum amare videtur.
Unde non est mirum si in illo pereat. Ecclesiastici
iii°. Qui amat periculum in illo peribit.
Timor huius periculi est quasi clavus con-
figens carnalem affectum in eo: ne eo sti-
mulante redeat novicius ad seculum.
In ps. Confige timore tuo carnes
meas. Et est quasi pondus comprimendo
retinens: sicut asseres lapidum pon-
dere situato retinentur in tectis domorum.
Ecclesiastici xxv°. Timor domini se super omnia
superposuit. Eiusdem xxvii°. Si non in ti-
more domini tenueris te instanter: cito
subvertetur domus tua. ¶ Spes etiam
multum valere potest: ad stabiliendum no-
vicium. Est enim quasi anchora con-
servans. ne vehementia tempestatis
a deo avellatur: et ad seculum revertatur.
Ad hebreos vi°. dicitur de spe: quam si-
cut anchoram habemus anime tutam
ac firmam. Augustinus. Noli abrumpi ab
anchora antequam intres portum. Fluc-
tuat navis in anchoris: sed non
longe a terra proicitur. Conatur dyabolus
deicere novicium in diffidentiam vel des-
perationem. continuitate vel vehemen-

cia temptacois: ul' diutinitate
claustralis labois. Sed diutinita
ti laboris: opponenda e diutinitas
mercedis. Augustin9. Labor te terret:
uide mercede. Diutinitas quoda
mo facit ut leui9 sustineat ro̅ne
csuetudis. q diutinitate seqt. Sapiens.
Optima forma uiuedi eligenda e:
qua iocunda reddet assuetudo. Ve
hemencie ul' ctinuitati temptacois:
resistit spes diui adiutorii. In ps.
Dns ptector uite mee: a quo trepida
bo: Dns e fortitudo plebis sue: quasi
mirg defendes eu. Vehemencia e
cia temptacionu. e occasio ut facilius
sustineat: q ad hoc facit: ut gram
augeat. Prima ad corinth x°. Fidel'
e ds: q no pmittet uos temptari
sup id qd potestis: sed faciet cu
temptacione eciā puentu. i. gre aug
mentu. ut possitis sustine. Fiduci
a ecia habenda e i suffragiis scor:
et adiutorio fratru. Et no solu q deus
iuuat suos suos: sed in q ipi hnt
spem i deo. Bernardus. Quatenus in
bonis fiducie pede poseris: ea tenus
possidebis. Trenor iii°. Bonus est
dns sperantibus i se. In ps. Sperante i
dno mia circudabit. Jheme xvii°.
Benedictus qui cfidit i dno. Et sub
dit. Erit qsi lignu qd transplantat
sup aquas: et no timebit cu uenit
estus. sc3 uehementis temptacois. Ecc
xi°. Confide i deo et mane i loco tuo:
facile enim e i oculis dei subito hone

tare id est ditare pauperē. Amor
dne salutis pt multu uale ad sta
bilimetu nouiciorum: sicut radicatio
arboris facit ad eius stabilitate. Eccs
xxiii°. Radicaui i pplo honorifica
to. Plus honorificatus e cetus filiorum
dei: i quo aliqs radicat. cu expulso
amore seculi. introducit amor et
sui et pximi. Amor sli expellit:
cu diuicie. delicie. mudi honores
ctepnuntur. Ad ctepnu diuiciarum pfirm
uotu paupertatis: ad ctepnu deli
ciarum uotu continencie: ad ctepnu
honorum. humilitas obie. Non i trodu
cit amor uerus: n expellatur amor
uanus. Aug9 sup eplam iohanis.
Si mudi amor habitet: no est
quo dei amor intret. Sapie iiii°.
Adulterine plantacones no da
bunt radices altas: nec stabile fir
mamentu collocabunt. Adulterine
plantacoes sunt: quibus dr Iacobi
iiii°. Adulteri nescitis q amicicia
huius mudi inimica e deo. Et. Amor
dei. amor sce societatis. et amor
dne salutis: multu pnt uale ad
stabilitate nouiciorum. Funiculus triplex
difficile rupitur. Ecclesiastes iiii°. Amore
saluatoris d3 ee affixus crucii reli
gionis: q ad religione uenit. Clauo
eni amoris pocius fuit xps affixus
cruci sue: q clauis ferreis. Sicut
ostiu sepulchri. xpm tene no po
tuit: sic nec claui ferrei eu i cce
tenuissent i iuitu. Sed clauo amoris

mi ibi tenebatur. Sic amor christi no-
vicium in religione debet retinere. Amor eti-
am sancte societatis debet eum retinere. In
psalmo. Ecce quam bonum et quam iocundum ha-
bitare fratres in unum. Proverbiorum xviii.
Frater qui adiuvatur a fratre quasi civitas
firma. Debilis qui pugnat cum for-
ti velle fugari videtur si potius
eligit esse inter eos qui noceant quam inter
eos qui adiutorium prebeant. Amor
etiam proprie salutis debet eum retinere.
Amor iste debet esse magnus in homine:
cum in brutis tantus esse videatur. Ex
amore salutis esse videtur quod ovis
lupum naturaliter fugit: et ramus si in
aquam ceciderit natando ad litus
tendit. Item avis fugatur et evitet la-
queum. et declinat lapidis ictum. et si
inciderit in laqueum ad sui liberationem co-
natur. Bernardus. Pudet hoc commune
non posse in homine: quod natura potest in volucre.
Ad idem movere debet amor quem habet
ad sanitatem corporis. Augustinus. Sin-
gulo die debet fieri in mortalis futuris:
quod fieret pro differenda morte mori-
tura. Item ad hoc incitare debet amor
quem deus et angeli habent ad salutem nostram.
Bernardus. Domine quid est homo quod memo-
ris eius? aut filius hominis quia reputas
eum? Denique mittis ei unigenitum
tuum: immittis spiritum tuum: promittis
vultum tuum. Et ne quid ab opera sol-
licitudinis tue vacet in celestibus: etiam
illos beatos spiritus propter nos mittis in

ministerium. Omnes enim sunt administratorii
spiritus etc. ad hebreos primo. Marie ad
stabilitatem valet gratia. Unde legitur de
spiritu quod sit stabilis. sapientie vii. ad hebreos
ultimo. Optimum est gratia stabilire cor.
Sicut terra si humor defuerit in pulverem
redigitur et a vento dispergitur: et corpus
cum ab eo spiritus recesserit. efficitur cinis:
sic si gratia spiritus sancti defuerit. novicius ad
modum pulveris fit instabilis. In psalmo.
Non sic impii non sic: sed tamquam pulverem
Ideo frequenter devote debet invocare
spiritum sanctum: qui continet quod in eo operatur.

Quarta pars huius libri quod intrans re-
ligionem. nichil mundi debet retinere. capitulum.

Cavendum est omnimode xiii.
illi qui mundo relicto ad re-
ligionem venerit: ne aliquid mundi reti-
neat: primo ut deus eum totum habeat:
secundo ne pro modico magna amittat:
tertio ut pacem cordis hic valeat. Si
aliquid mundi retinet: princeps mundi
aliquid in eo habet: et non est totus dei.
Voluit christus principem mundi nichil habere
in servis suis: sicut in ipso nichil habuit.
Iohannis xiiii. venit princeps mundi huius.
et in me non habet quicquam. Mathei vi.
Nemo potest duobus dominis servire. Christus
servus suus sufficientissimus est: et protector
et provisor et remunerator. Nimis est
cupidus: cui non sufficit deus. Non
sentit de domino in bonitate: qui credit quod
ipse non vel non velit: vel non possit pro-
videre servis suis. Verecundiam ei facit qui in

pro dyabolo servit: timens ne si deo totaliter serviret: necessaria habere non posset. Jheronimus. Non habet xpc tam alat pauperes suos. Valde fatue agit qui pro deo mundum relinquit: quando aliquid retinet per quod deum amittit. Ipse similis est homini negociatori: querenti bonas margaritas. Qui inventa una preciosa margarita. vendidit omnia que habuit: et emit eam. Iste vero emptam. pedibus conculcat et pro nichilo dat. Ad cumulum etiam fatuitatis facit: quod cotidie ieiuniis vigiliis orationibus non cessat eam emere: cum tamen in illo statu nullo modo possit eam acquirere. Cum dominus eum de naufragio seculi eripuerit: et quasi in loco tuto scilicet in navi religionis posuerit. Ipse furtive in navi aquam ponit: in qua se submergit. De illo videtur posse dici. sicut dixerunt barbari paulo. a naufragio maris liberato: cum manum eius vipera adhesisset. Utique homo hic homicida est qui cum evaserit de mari. ultio divina non sinit eum vivere. Actuum xxviii. Talis de loco salutis facit sibi locum perdicionis: cum iam sit mortuus timet tamen fame mori: nisi aliquid proprium habuerit. Si iuxta verbum senece. monstro similis est avaricia senilis: quid dicendum est de avaricia vel cupiditate hominis iam mortui: cui unum est compendium et querendum scilicet vita eterna. Ad colocenses iii. Mortui estis. ¶ Cum quidam propinquus eius abbati arsenio reliquisset magnam hereditatem: et delatum fuisset ad eum testamentum: ipse ait. Ego prius mortuus sum quam ille: quomodo me fecit heredem. Et remisit testamentum: nichil accipiens. ¶ Multi ad religionem veniunt. pacem non habent. si aliquid mundi retinuerint: sicut nec ille qui in sinu suo spinas absondit. Seneca. Pone quod cor tuum laniant: quasi aliter extrahi nequirent: cor ipsum cum eis avellendum erat. ¶ Quidam frater renuncians seculo et sua dans pauperibus venit ad abbatem anthonium: quedam tamen sibi retinuit. Et cum hoc cognovisset anthonius: dixit ei. Si vis monachus esse: vade compara tibi carnes. et impone corpori tuo nudo: et sic veni ad me. Quod cum hoc fecisset: tam canes quam aves. corpus eius propter carnes rapiendas dentibus et unguibus dilaceraverunt: et sic dilaceratus venit ad anthonium. Cui anthonius ait. Quicumque renunciavit seculo: et vult adhuc habere pecuniam: sic a demonibus laceratur.

De hys que debet religiosus relinquere. Ca. xiii

Omnia relinquere debet: qui venit ad religionem: mathei xix. Ecce nos reliquimus omnia. Omnia reliquerunt apostoli: non tamen possessiones. sed etiam cupiditates: et eas maxime. Plus enim mundi concupiscentia quam substancia nocet. Et

hec fugiendarum diuiciarum causa
precipua est. quia vix aut numquam absque
amore valent possideri. Limosa
siquidem est et glutinosa nimis.
non modo exterior sed etiam interior substan-
tia quam videri non potest. et facile cor
humanum omnibus que contrectat adheret.
Religiosus si habuit proprium: non habe-
bit deum. Augustinus. Ergo pro auariciam
meam non te amittere volui. sed uo-
luntarie possidere mendacium. et te
amisi: quia non dignaris cum mendacio
possideri. Relinquere debet non solum sua:
sed etiam suos et seipsum. De primo
dicit luce xiiii. Omnis ex vobis qui non
renunciauerit omnibus que possidet non
potest meus esse discipulus. De secundo ma-
thei x. Qui amat patrem vel matrem
suam etc. non potest meus esse discipulus.
De tercio mathei xvi. Si quis vult
post me venire abneget semet-
ipsum. Semetipsum abnegat: qui
seipso quodammodo se exuit. proprium sensum
et ~~[illegible]~~ voluntatem deponendo: et
christi sensum et voluntatem assumendo.
sicut fecerat paulus. Viuo ego iam
non ego. viuit vero in me christus. Ad
galathas ii. Iste se abnegat. qui se
suum non reputat sed christi: ad cuius
voluntatem vult operari. Secunda ad co-
rintheos v. Pro omnibus mortuus est christus
ut qui viuunt: iam sibi non viuant.

sed ei qui pro ipsis mortuus est. Bernar-
dus. Cui iustius michi viuendum:
quam ei qui si non moreretur non viuerem.
Iuste sibi vendicat vitam meam: qui
pro mea posuit suam. Iheo9. Professus
christi pauperis. nichil preter ipsum habet:
aut si preter ipsum habet professus non est.

¶ Cauendum est ei qui ad religionem
venit: ne sub habitu regulari se-
cularem animum occultet. Bernardus.
Attende sollerter quid diligas. quid
ne metuas. Vnde gaudeas. aut con-
tristeris: et sub habitu religionis
animum secularem. sub pannis conuersionis.
inuenias cor peruersum. Et subdit. Con-
uertatur amor tuus. ut nichil omnino dili-
gas nisi deum: aut certe propter deum. Conuertatur
etiam ad ipsum timor tuus: quia peruersus est timor
omnis. quo metuis aliquid preter eum: aut
non propter eum. Sic et gaudium tuum et
tristicia. eque conuertantur ad eum. Hoc
autem ita fiat: ut non nisi secundum eum do-
leas aut leteris. Furata est rachel ydola
laban: genesis xxxi. ydolum religiosi
est omnis res transitoria: que in amore eius
deo preponitur vel equatur. Scrutabitur
christus virum religiosum: sed eius scruti-
nium multum erit dissimile scrutinio la-
ban. Scrutabitur enim non solum exteriora
sed etiam interiora: Sophonie i. Scrutabor
ierusalem in lucernis. Non solum in lucerna:
quia non solum exteriora videbuntur: sed etiam ab-

sconditam reddunt. Proverbiorum xxviii°. Sapiens sibi videtur vir dives, proprietarius scilicet qui divicias furtive habet in religione: sed pauper prudens scrutabitur eum.

Quod furtum proprietarii sit valde detestabile capitulum xv.

Valde detestabile est furtum proprietarii: qui furtum committit inter bonos: quod cavebat inter malos. Furtum committit in loco sacro: quod cavebat in seculo. Furtum ibi committit religiosus: ubi timet illud committere secularis. Hoc peccatum multum offendit deum. et magnum zelum deus habet contra illud quia religionem pervertit. et etiam congregationem: sicut ostensum est tempore Iosue in peccato achor. qui contra prohibitionem de anathemate in iericho retinuit furtive: pro quo deus non solum illi. sed etiam populo se offensum ostendit: nec placari potuit donec reus furti illius a populo lapidatus fuit. Idem ostensum est tempore gratie in anania et saphira: qui morte subitanea occisi sunt: cum id quod debebat esse commune. furtim sibi appropriassent. Actuum v°. Idem ostensum est tempore beati gregorii: ut in dyalogo eius habetur. Quidam frater in eius monasterio qui medicus erat: in infirmitate positus. morti propinquus. fratri servienti sibi revelavit: quod haberet

q° (left margin)

iosue (right margin)

tres aureos occultos. Quod fratribus celari non potuit: et perscrutantes omnia eius medicamenta. cospe tres aureos invenerunt in medicamine absconsos. Quod cum nunciatum esset gregorio: noluit parcere. qui et infirmum et mortuum punivit. In infirmitate subtraxit ei visitationem fratrum: et in morte noluit corpus eius. non poni cum corporibus fratrum: et tres aureos voluit cum eo sepeliri: omnibus fratribus simul clamantibus: pecunia tua tecum sit in perditionem. exemplo suo homines qui presunt in religionibus volens ostendere: quantum zelum contra hoc peccatum debeant habere. Hoc peccatum fundamentum religionis destruit. scilicet paupertatem spiritus: quam salvator legem novam tradendo. primo commendavit. mathei quinto. Explicit liber primus.

Incipit liber secundus. Secunda pars huius libri ostendit quod corpus nostrum sit disciplinale. Capitulum primum.

In parte precedenti ostensum est. quomodo ille qui mundum reliquit: et ad religionem venit: debeat se habere ad mundum. In hac parte ostendendum est: quomodo se debeat habere ad corpus suum. Inimicus est mundus deo et servus eius: secundum illud iohannis xv°. Si mundus vos

odit: scitote quia me priorem odio habuit. Corpus etiam comminatur spiritui: secundum illud ad galathas v°. Caro concupiscit adversus spiritum. Hostes isti difficiles sunt. Immanes enim mundi implacabiles sunt: et habet mundus pugnatores invincibiles. Ideo expedit servus dei hostem istum fugere: alterum vero hostem scilicet corpus non potest fugere vel fugare: nec licet eis illud perimere. habet id enim ferre quia alligatum est spiritui: et dei ordinatione. debet ei necessaria providere. Sed diligenti studio et labore. ille qui est in religione ad hoc debet intendere: ut hunc hostem in suum disciplinatum et fidelem possit convertere. Et nondum. quia corpus ad serviendum datum est: rebellio corporis ad spiritum non fuit ab initio. Unde licet corpus in spiritus servitutem redigi: redigendo vero in principio est molestia et difficultas. Sed adiutorio divine gratie. et longa consuetudine efficitur: ut sit ibi iocunditas. Unde super illud mathei xi°. iugum meum suave est: dicit glosa. Quomodo iugum christi suave est: cum dicatur arta est via que ducit ad vitam: Sed angusta est: quia non nisi angusto initio incipitur: processu vero temporis. ineffabili delectationis dulcedine dilatatur. Et in libro de vita solitaria. distinguuntur tria genera hominum: ex quibus constat omnis status religionis: scilicet incipientes. proficientes. et perfecti. In statu vero incipientium tres gradus distinguuntur. In conversatione incipientis. initium boni est perfecta obedientia: profectus. subigere corpus suum et in servitutem redigere: perfectio. usu boni consuetudinem vertisse in delectationem. In eodem. Ex ordinata natura per peccatum. et a conditionis sue rectitudine exorbitans: si ad dominum fuerit conversa: recuperat cito pro modo timoris et amoris quem habet ad deum. quod culpa perdidit amissa: et ubi cepit spiritus reformari ad ymaginem conditoris sui: mox etiam reflorescens cito ex voluntate sua incipit conformari reformato spiritui: nam et contra sensum suum incipit cum delectari. quidquid delectat spiritum. In eodem. Facillimum et delectabile est. adiuncto amoris dei condimento. secundum naturam vivere: si insania nostra non permittet: quia sanata. statim naturalibus natura arridet.

Quod etiam novicii primo circa disciplinam corporis debeant etc. c. ii.

Novicii etiam primo debent esse circa corpus. et exterioris hominis compositionem: sicut deus corpus adam primo formavit: post in faciem eius spiraculum vite inspiravit. Et sic in utero matris. corpus primo formatur: post racionalis spiritus ei infunditur: sic in formatione et disciplina corporis primo debet intendere. qui novus est in religione. Prima ad corinthi xv°. Non prius quod

spūale est sed qd̓ carnale: deīn quod
spūale. Nono nulli xpī. cu īmmer
serit bellū. nemīnū ē habē equū bn̄
edoctū. nō lentū vl̓ effrenū vl̓ tim
brosū vl̓ aliť viciosū. sed sessori obe
dientē. laboris et pcussionū paciētē.
strepitū nō timētē. puerbior xx°. Eq̄9
parať ad diē belli: dn̄s auť salutē
tribuet. Non est negligenda spūi
cura corpis sui: p qd̓ etiā ī statu
culpe differt ab angelo malo. Re
conciabilis enī ē deo p pniāz. dū
est vinctus carni: genes vi°. Nō p
manebit spūs meus ī hoīe: q̄ caro
ē. In illo solo ē susceptibil̓ pmie gr̄e:
ī illo solo ē ei locus merendi. ¶
Tractando de disciplina corporis p̄mo
disciplinā describem9 ut agnoscať:
scd̄o eā commendabim9 ut ameť:
tercio viā pueniendi ostendem9. ne ī
ei9 acq̄sicōne ināniť laboreť: q̄rto
de ei9 ptib9 psequemř. Nomē disciplīe

Q uia p̄mū distiguiť cap
nomē dūř: q̄ nomē ēciū
discipline multiplīr accipiť. vno9
diciť disciplina quarūcūq̄ rer̄ sciā:
et differt a doctrina ī hoc. q̄ doctrina
dicit eā ī cōpacōne ad docentē. dis
ciplina ī cōpacōne ad discentē. Ali
omodo disciplina est ps iusticie.
qua reddiť qd̓ debeť inferiori: sic
obiā ps est iusticie qua reddiť qd̓
debeť superiori. Sic disciplina ē de
sideriū corrigendi īferiores: et vi

deť idē esse qd̓ zelus: de quo glo
sa augustī sup illud. zel9 dom9
tue comedit me. Bon9 zel9 est
feruor aīi: quo mens abiecto tīore
humano. p defensiōe veritatis acen
diť. Et ēō comediť: q̄ q̄libz puia
q̄ videt. corrigē satagit: et si ne
quid tolerat et gemit. Aliq̄n dr̄
disciplina id qd̓ adhibeť ad correc
tionē aliquor: sic accipiť ad he
breos xii°. Fili mi noli negligē dis
ciplinā. In eodē. In disciplina
pseuerate. Itē si extra disciplinā
estis: cui9 pticipes oēs facti
sunt: Ergo adulteri estis: et non
filii. Quarto mō dr̄ disciplina.
effect9 diffī discipline sicut scd̄o
et tcio mō: sic videť eā describē
capiang. Notificať disciplina pur

D isciplina ē morū s sīuť cūm
ordinata correctio: et
maior pcedencium pūm regular
obsuatio. Itē hugo de scō victoē.
Disciplina est quīsdā bona et
honesta: cui parū est nō mala
facē: sed studet ī hiis q̄ bn̄ agit
irrephensibilis appaē. Hec de
scptō videť sumpta de libris augus
tini dicentis. In incessu statu ha
bitu. et ī oībus motibus vestris m
chil fiat: qd̓ ~~[illegible]~~ cuiusquā of
fendat aspectū: sed qd̓ vram de
ceat scītatē. Itē hugo de sancto
victore. Disciplina est membror

omnium motuum ordinatus et disposi-
tio decens in omni habitu et actione.
Bernardus in epistolis notificat discipli-
nam per effectum his verbis. Disci-
plina cervicem submittit. ponit super-
cilia, componit vultum. ligat oculos,
cachinnos cohibet. moderatur linguam,
gulam frenat. iram sedat, format
incessum. Disciplina ista idem videtur esse
quod modestia: de qua loquitur philosophus.
Eius est decorem seu decentiam servare
in actione conversatione: et est decor iste
respectu aspectus hominum. ¶ Ad nos-
cendum vero utrum aliquid sit decorum seu
decens vel non: attendendum est. an sit
nature consentaneum, et an sit persona
dignum que hoc agit, vel cum qua agitur.
Attendendum etiam ad congruentiam
temporis vel loci. Decorum est in homine quod est
consentaneum excellentie nature hominis:
et est aliquid indecens in bruto. Item a-
liquid est indecens in persona prelati:
quod non esset indecens in persona privata.
Item aliquid est indecens in religioso:
quod non esset indecens in persona seculari.
Item aliquid est indecens. quia deest con-
gruentia temporis: secundum illud ecclesiastici
xx. Ex ore fatui reprobabitur parabo-
la: quia non dicit eam in tempore suo. Ratione
loci aliquid etiam est indecens: ut in
sacro loco aliquid sit indecens: quod alibi
fieret decens. Commendatio disciplina

Sequitur de commenda- Capitulum viii
tione discipline: quam hu-
go de sancto victore commendat

huius verbis. Disciplina est compes
cupiditatis, malorum desideriorum car-
cer. frenum lascivie. elationis iugum.
vinculum iracundie. que domat intemperantiam.
levitatem ligat: et omnes inordinatos
motus mentis atque illicitos appetitus
suffocat: sicut ignis extinguitur cum pre-
mitur et flamma exire non permittitur:
sic mentis inordinatio quasi suffocatur cum
per discipline custodiam motus eius fo-
ras fluere non sinuntur. Destruuntur vi-
tia, cum diu est quod in operatione non
erunt: ut lux amittitur in tenebris:
similiter vitia consuetudinalia deficiunt:
si in operationes non exeant. Ex operibus
vero suis conservantur et augentur. Sic vi-
tia autem deficiunt: cum ab operibus exterio-
ribus per disciplinam refrenantur. Ad
commendationem etiam discipline valet
hoc: si consideratur quantum ipsa virum reli-
giosum decorat: et quantum ei expediat.
Item quantum eius defectus in viro reli-
gioso indecens existat: et quantum ipsi
proximo noceat. ¶ Et primum notandum:
quod per disciplinam corpus humanum bru-
talem similitudinem exuit. Homo cum in
honore esset non intellexit: comparatus
est iumentis insipientibus: et similis
factus est illis. Bernardus. Puto viventem
eum dicentem. si loqui phas esset: ecce adam
quasi unus ex nobis factus est. Ieronimus.
Qui post carnem ambulat in ventrem
et libidinem pronus: quasi irrationabilia

iumenta reputantur. Homo ex
corruptione nature. proniorem brutalem
habens ad delectabilia carnis: Genesis
viii°. Sensus enim et cogitatio humani
cordis in malum prona sunt ab adolescen-
tia sua. Hec ergo primus in decens in cor-
pore humano. Aliter enim debet se habere
corpus quod regit spiritus rationalis: quam
illud quod regit solus spiritus brutalis.
Aliter etiam se debet habere corpus quod regit
spiritus sanctus: quam illud quod regit spiritus
malus. Disciplina corpus humanum.
quasi ad statum innocentie reducit: dum
illud subiectum et obediens spiritui
reddit. Sicut corpus aliter dispositum
congruit spiritui in statu glorie quam in sta-
tu gratie: sic corpus aliter dispositum con-
gruit ei in statu gratie quam in statu solius
nature corrupte. Disciplina est corporis
honestas: honoris conservatio. Habet
corpus humanum honorem magnum propter
spiritum: quod est ei ~~[illegible]~~ associatum. Ex
hoc enim est corpus nobilissimum. ad
quod alia corpora ordinata sunt: ex hac
etiam societate honorem maiorem ex-
pectat: etiam maximum in corpore christi propter spiri-
tum cui associatum est susceptum. As-
sociatum enim est deitati. et iam conglo-
rificatum spiritui tanto christi nobilissimo:
ideo valde decens est ut in honore se
custodiat et corpore precedo non faciat
spiritum ingloriosum: quasi illud fecit tam glo-
riosum. ¶ Cum corpus humanum sit habi-
taculum in qua deus habitat cum spiritu
rationali: decet eam et decoram esse et

ornatam. Prima ad Corinthios iii°. Nes-
citis quia membra vestra templum spiritus sancti sunt
qui in vobis est. In psalmo. Domine dilexi de-
corem domus tue. Item. Domum tuam de-
cet sanctitudo domine: in longitudine dierum.
Voluit deus suam celestem habita-
tionem esse ornatam. Job xxvi°. Spiritus
eius ornavit celos. Sic terrestrem eius
habitationem decet ornatam esse. Co-
gnoscitur spiritus malus in domibus suis:
et cognoscebatur in Saul quem exagi-
tabat. Primo Regum xvi°. Sic deus in
domibus suis cognoscitur. Corpus dis-
ciplinatum inhabitat spiritus sanctus
discipline amator: quia spiritus discipli-
ne dicitur. Sapientie primo. ¶ Item secundum
notandum est: quod disciplina viro religi-
oso valde est utilis. Hostem enim multum
potentem ad nocendum. convertit in uti-
lem sibi. Magna perversitas est quod
corpus noceat spiritui: qui ita utilis
est corpori. Separatio spiritus a corpore ma-
nifestat: quod ei premia conferebat. Si
corpus inimicatur spiritui. multum potest ei no-
cere: cum sit ei multum familiare: omni tempore
omni loco est cum eo. Nulla pestis effica-
cior est ad nocendum: quam familiaris in-
imicus. Eius operationibus cotidie indiget:
nec una die sine illis esse potest. Unde si
sint eius nocive: processu temporis mag-
num valde est nocumentum. Econtra-
rio. si fiant modo debito. ut spiritui sint
utiles: valde magnum est lucrum. De
solo fructu oris spiritus posset ditari: si
os debito modo regeretur. Proverbiorum xviii.
De fructu oris sui: unusquisque replebitur.

id est repleri potest bonis. Qui si male regitur: repleri potest malis. Debet spiritus habere corpus suum carum: si ei fideliter servat. Ecclesiastici xxxiii. Si est tibi servus fidelis: sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic tracta eum. Nec soli spiritui disciplina est utilis: sed etiam corpori. In libro de vita solitaria. Nichil magis expedit stulto: quam servire sapienti. Et iuxta illud Bernardi. nichil utilius corpori: quam salutem anime procurare. Procurando enim anime salutem. procurat et suam: procurando eius dampnacionem. procurat et suam. Si fidelis socius erit in labore: erit in mercede. ¶ Secundo sciendum. quod defectus discipline: indecens est in viro religioso. Est enim nuditas qua hominibus manifestatur eius turpitudo. Apocalipsis xvi°. Beatus qui custodit vestimenta sua. ne nudus ambulet: et videant homines turpitudinem eius. Nec nunc nuditate habita non erubescit: in futuro coram toto mundo de ea erubescet. Naum tercio. Revelabo pudenda tua in facie tua. et ostendam gentibus nuditatem tuam: et regnis ignominiam tuam. Turpitudo spiritualis. magis est erubescibilis corporali. Quam tollerabilia: spiritualem turpitudinem crede. ¶ Religiosus sine disciplina est velud animal excoriatum: quod a muscis sanguinem sugentibus molestatur: et eius aspectui oculi intuencium offenduntur. Sic religiosus indisciplinatus a sanguisugis infernalibus sanguine humano sicientibus molestatur: et homines in eo scandalizantur. Proverbiorum xxx°. Sanguisuge due sunt filie: que semper clamant affer affer. ¶ Qui in nupciis a rege visus est non habens vestem nupcialem congruentem: in continenti habuit confusionem: et post dampnacionem. Mathei xxii°. Ligatis pedibus et manibus: proicite eum in tenebras exteriores. Sic qui in ordine non habet vestem ordini congruentem. scilicet ordinatam conversacionem: sua perversa conversacione alios scandalizans. in presenti habet confusionem: in futuro vero habebit dampnacionem. Ysaie ix°. Vestimentum mixtum sanguine: erit in combustionem. Ubi deest disciplina: spiritus qui naturaliter est dominus. servus est corporis: quod ei ad serviendum datum est: quod valde indecens est. Proverbiorum xix°. Non decet servum dominari principibus. Hec servitus spiritui multum est ignominiosa: aspera. sumptuosa. periculosa. Ignominiosa est. cum spiritus naturaliter sit creatura valde nobilis: cuius comparacione corpus est creatura vilis et debilis. Ieronimus. Nichil vilius quam a carne vinci. Aspera est: quia asperius nichil est humili. cum surgit in altum. Non belua sevior ulla est: quam servi rabies in libera colla furentis. Proverbiorum xxx°. Per tria movetur terra. et quartum sustinere non potest. Per servum cum regnaverit. Corpus tamen quamvis vilis servus. si dominetur vilia operatur: ut scilicet intendatur vinis sacii refectioni. et ventris loca immundi.

replecionem. Sumptuosa est. Seruiunt
enim domine gule: cum singulis diebus
parantur uaria fercula: et multotiens
pluries in die: de quibus nichil retinetur
sed postquam de illis gustauit: in locum
turpitudinis et quasi perditionis transmittit.
Iohelis primo. Vlulate qui bibitis uinum
in dulcedine: periit enim ex ore uestro. Sicut dicitur
Voluptas que tanti hodie ~~est~~ estimatur:
uix duorum habet latitudinem digitorum. Non
durat delectatio illa: quantum durat tristi-
tus pro gula. et pro illo tristitia tot et tanta
domine gule parantur. Periculosa est seruitus
tus. Corpus enim nimis seruus maliuo-
lus nocua impetrat: aliquando etiam mortem
spiritus. ¶ Certum est quantum noui: quod
multum nocet defectus discipline: sicut
defectus clausure in uinea. Velut
sepes est disciplina. Pater celestis
uinee sue sepem circumdedit: ysaye v°.
et mathei xxi°. Vbi hec sepes deficit
bona auferuntur. ysaye v°. Auferam
sepem eius: et erit in direptionem. Ecclesiasti-
ci xxxvi°. Vbi non est sepes diripietur
possessio. Vbi hec sepes deficit: colu-
ber infernalis intrat et inficit. Ecclesiastes
x°. Qui dissipat sepem: mordebit eum
coluber: Mordet primo morsu culpe:
secundo morsu pene in fine: tercio morsu
pene eterne. Deuteronomii xxxii°. De-
uorabunt eos aues morsu amarissimo.
Item defectus discipline nocet religio-
so: defectum bonitatis indicando.
Ecclesiastici ~~xx~~ xix°. Amictus corporis et
risus dentium. et incessus hominis: de-
nunciant de illo. Gregorius in pasto-

rali. Qui statum mentis perdidit: fo-
ris in inconstantia motionis fluitat:
atque exteriori mobilitate indicat: quod
nulla intus radice subsistit. Proxi-
mo etiam nocet: quem malo exemplo
corrumpit. ¶ Disciplina uiri reli-
giosi deum glorificat: proximum edi-
ficat: angelos bonos letificat: ma-
los contristat. Deum glorificat: sicut
ornatus templi eius: secundum illud primo
ad corinthios vi°. Glorificate et portate
deum in corpore uestro: glosa augus-
tini. Si non parietes sed ipsi estis templum. uel par-
te tibi apud deum: qui sibi fecit te
domum. Proximum edificat tamquam exemplum
bonum ministrat. Mathei v°. Luceat
lux uestra coram hominibus: ut uideant
opera uestra bona: et glorificent patrem
uestrum. qui in celis est. Angelos bo-
nos letificat et quibus bonitatem illorum
indicat: quorum salutem desiderant:
quos habent in custodia. et propter quos
sunt in hac ualle misera. Angelos
malos contristat: sicut ille qui dat
carnalitati sue concupiscentias suas. sit
in gaudium inimicis suis: sic ille qui
refrenat eam a concupiscentiis suis.
contristat inimicos suos. Discipli-
na in uiro religioso. multum placet
deo. ysaac ut sensit uestimentorum
filii sui fragranciam: benedixit ei.
Fragrancia etiam uestimentorum sponse
laudatur a sponso canticorum iiii°.
Odor uestimentorum tuorum sicut odor

thuris. Desertus discipline in reli-
gione: multum deum offendit. Mul-
tum doluit iacob. videns tunicam filii
sui ioseph. fratris dilecti sanguine
litam: genesis xxxvii°. Desertus
discipline deum blasphemat. Super
illud prima ad corinthios x°. siue co-
meditis siue bibitis. siue aliquid
aliud facitis. omnia in gloriam dei faci-
te: dicit glosa augustini. Si modum
nature debitum in moderatione uoraci-
tatis excedis: et temulentia te in-
gurgites: quantumcumque laudes lingua
sonat: uita blasphemat. Non est
honor regis celestis. ut sponsa sua
sit induta ueste uili: ueste scilicet
ueteri. assuta ei aliqua particula
panni noui. Non est talis uestis
regina: sed uilium personarum. Secunda

pars libri. de hiis que ualent ad ob-
tinendam disciplinam. Capitulum.

Sex sunt que ad sextum
obtinendam disciplinam.
multum ualent. primum
est doctrina. secundum est exemplar. tertium
est frequens inspectio operum. quartum est
pudor. quintum obediencia: sextum perseue-
rancia.

Quod ad obtinendam disciplinam
ualeat doctrina

Doctrina ad obtinendam
disciplinam: multum est ne-
cessaria. Seneca. Cito nequicia sub-
repit: ~~difficile~~ difficile uirtus inuen-
ta est: ducem et rectorem desiderat.
Idem. Desperandum est. posse cursu tam
bonum nobis influere: et in artibus mi-
noribus ad corporale necessitatem pertinenti-
bus. non possunt homines sine doctore esse
quod cupiunt: uix ibunt incommun.
Multo magis doctrina necessaria est ad
uirtutem discipline. In libro de uita soli-
taria. dicitur de nouicio. Si calleat inge-
nio. si uiget arte. si pinguet intel-
lectu: instrumenta sunt tam uiciorum quam uirtu-
tum. Ideo ergo refugiat doceri. ut eo
in bono. quo et in malo uti possit: quod
proprium uirtutis opus est. In eodem. Doceri
uult uirtus cum humilitate. queri cum labo-
re: haberi cum amore. In eodem. Ideo
docendus est. secundum apostolum institutionem.
ut exhibeat corpus suum hostiam uiuen-
tem. sanctam. deo placentem: rationabile ob-
sequium suum. Hostia uiuens debet esse
corpus: ut mortificentur uicia: et sue
nature. Ad colocenses iii°. Mortificate
membra uestra que sunt super terram: scilicet membra
ueteris hominis. que sunt uicia. Ad galathas
v°. Qui christi sunt: carnem suam crucifixerunt
cum uiciis et concupiscentiis. Mortuum debet
esse corpus sibi et mundo: uiuens deo.
Viuens est hostia si assit animus: uita
anime et uita operum. que ex ipsa procedunt:
mortua est hostia in illis. qui sine carita-
te sunt: et ieiunando uel aliter in dei ser-
uicio corpus suum affligunt. Hostia
sancta est: si macula culpe desit. Placens
deo: si rectam intencio assit ut per eam propter
deum fiat. Obsequium rationabile est: cum ca-
uetur ne excessus fiat. Leuitici ii°. Quid-
quid sacrificii obtuleris: sale condies.
Mathei ix°. Omnis uictima sale.

saluet. In libro de uita solitaria. Di
uigilie et ieiunia et alia huiusmodi
ex indiscretionis uitio sic agunt. ut uel
deficiente spiritu. uel languente corpore
spiritualia impediantur: qui sic ē. corpori
suo tulit boni operis effectum. proximo
exemplum. honorem deo. sacrilegus est et
et hoc omnium reus in deo. ¶ Neces
sarium ē ei qui in religione nouus: tamquam
illi qui peregrinatione magnā ē factu
rus. habere equū. qui labori uie suffi
ciat: sed corpus suū disciplinatū quod
spiritu sit adiumentū: nō uie impe
dimentū. Non ē cōmendabile in equo
quod annona suā nō sumit: nec in no
uicio. quod de his que sibi apponuntur ad
sustentatiōnē corporis sufficient nō
accipit. In eodē libro. Durius tracta
dū ē corpus ne rebellet ne insolescat.
sic tamen ut seruire sufficiat: quia ad ser
uiendū spiritu datū ē. ~~tamquam aput illud~~
~~uiuamus~~ nec sic habendū ē tamquam
aput illud uiuamus. sed tamquam sine eo
uiuere nō possimus. Fedus enim quod
habemus cū corpore: nō quandoque uolu
mus abrumpere possumus: sed legitimā
eius resolutiōnē pacienter nos exper
tare oportet: et interim quod legitimum fe
deris sunt obseruare. In eodē dicitur de
nouicio. Docendus ē sic habere corpus suū
sicut egrotū cōmendatū: cui etiā
multa in uolenti. inutilia sunt neganda:
utilia uero etiā nolenti ingerenda.
Sic de eo agere. sicut nō de suo: sed
eius a quo. precio magno emptus

simus. In eodē. Docendus ē nouicius
quod priori templo dominus per prophetiam increpat.
Proiecisti me post corpus tuū. Eze
chiel xxiij. multumque cauendū ne
pro necessariis uite huius uel incomo
dis: a composita rectitudine uel digni
tate nature. in amore corporis sui sinat
in aliquo aliquā degenerare statum suū.

Quod ad obtinendā disciplinā ualeat eru
Exemplū multū ualet ca.
ad obtinendā disciplinā. xiij.
Maioris efficacie ē exemplū quam uerbū.
Seneca. Longū iter per precepta: bre
ue et efficax per exempla. Bernar
dus. Efficacior ē uox operis: quam
uox sermonis. Uerbū ostendit quod fi
debeat: exemplū ostendit quod fieri ua
leat: et ad operandū addit et opera
te confortat. Hugo de sancto uictore.
In bonis similitudinis dei forma ex
pressa ē et idcirco cū eis per imita
tionē imprimimur ad eius similitudinis
ymaginē. nos quoque figuramur.
Sed sciendū. quod sicut cera nisi
prius emollita fuerit. formā nō
recipit: sic et homo quidē per
manū actionis aliene ad formā actionis
nō flectitur. nisi prius per humilitatē ab
omni elationis rigore molliatur. Neque
enim per exempla altius aliquā potest
in melius reformari: quia adhuc per
elationis uitiū. et bona aliena op
pugnat: et sua mala defendit.
Necesse est igitur ut si bonos imi
tari ueraciter uolumus. per ueri.

humilitate ad obedientiam. concordia nimia
comparemus: quatenus iuxta nimi
tanto citius ad nouitatem rede-
at: quanto promptius in omne quam
uideat uirtutis speciem. per uoluntariam
obedientiam se inclinat. et tanto artius
ei uestigium bonitatis imprimatur inhe-
rere: quanto artius studet bona ali-
ena imitari potius quam carpere. Sicut cale-
facte ymago sigilli facile imprimitur.
Attendendi sunt qui in religione sunt
noui. ad dei amorem. et ad deside-
rium deponendi uite uetustatem. et
assumendi uite nouitatem: ut exempla
bona ad eorum informationem eorum profi-
ciant. Ad attendendum uero ipsos:
multum ualet uerbum dei. In psalmo. Igni-
tum eloquium tuum uehementer. Item. Elo-
quium domini inflammauit eum. Prouerbiorum
xxx°. Omnis sermo domini clipeus igni-
tus est. Clipeus. quia defendit a ma-
lo: ignitus. quia accendit ad bonum.
Ieremie xxiii°. Nonne uerba mea
quasi ignis? Et sicut exemplum bonum
ad obtinendum disciplinam multum
ualet: sic exemplum malum multum no-
cet: maxime in illis in quibus uiuit
amor seculi: molliens eos ut de-
formitatem seculi facile recipiant.
Ideo in aliquibus claustris discipli-
na perfecta non obtinetur: quia quod doc-
trina suadet. exemplum dissuadet. Ver-
bo homines diriguntur ad salutem:
manu impelluntur uel trahuntur ad dam-
nationem. Crisostomus xxxiii°. Unus e-
dificans et unus destruens: quid
prodest illis nisi labor? Quid ad obti-
nendam disciplinam ualeat inspectio operum
Ca. viii.

Multum etiam ualet ad obti-
nendum disciplinam. his qui
in religione est. cotidiana discussio.
locutiones. cogitationes pariter et facta
sua apud semetipsum examinet sol-
licite: attendens non solum quod agit:
sed etiam qua intentione illud agit. fre-
quenter cogitans. an quod faciendum est
faciat: an bono operi mali aliquid admis-
ceat: an bonum quod agit. quanta oportet
diligentia impleat: an alterius bonum
ut suum diligit: et si suum malum ut al-
terius malum reprehendat. Per singulos di-
es uitam suam ad iudicium uocare debet:
mane considerare quid egit per noctem. in
uespera quid egerit per diem. An quid ex hiis que
agenda erant neglexerit: aut si quid
ex eis que agenda non erant presumpserit: si
in aliquo opere insidiis inimici supplan-
tatus fuit: et excogitare qualiter fraudem
illius futuram cauere possit: iuxta exhor-
tationem apostoli. semetipsum sollicite cus-
todiens. Et ut hoc melius facere possit:
ab aliis oculos suos multum auertet: cum
quibus uiciis bellum habet: curam uero cum ali-
enis uiciis declinare. Sapientis. Proprium est
stulticie. aliena uicia cernere: sua ob-
liuisci. Dixit dominus moysi: exodi iiii°.
Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam
cum misisset in sinum: protulit leprosam.
Retrahe autem manum tuam in sinum tuum.
Retraxit. et protulit iterum: et erat similis
carni relique. Ille qui dominus de manu
mundi ad religionem assumpsit: manum.

in sinū mittit: qui in corde suo opa
tiones discutit. in quibꝰ ī principio
lepram pcti dephendit. Sed ī ꝑ̄scr
tione isti frequētando. tandē ad
puritatē operum puenit. Ꝙ ad obtinē-
dā disciplinā ualeat pudor. Ca. xi

AD obtinendū etiā discipli
nā multū ualet pudor: qd̓
patz ꝑ hoc ꝙ phus descrbens mo-
destiā. quā diximus eē idem qd̓ dis
ciplinā ait: Modestia est uirtus. qua
pudor honestatis. puram et stabilē
cōparat auctoritatē. Pudor qui est
timor turpitudīs ul' fugā rei īdecen
tis: decernando ī decenciā ī extioribꝰ.
efficit ordinacōnē certiorem. q̄ mo-
destie est: et sic cōparat auctoritas. seu
grauitas pura. nō hn̄s ammixtionē
sui contrarij sz uirtutis et ī stabilit̄s.
Pudor enim q̄ eā efficit: ipsam cōseruat.
Dicitur aūt pudor honestatis. ad dif
ferenciā fatui pudoris: quo aliqui
de hoc erubescunt. unde gloriari de
berent. Et nōndū ꝙ scd̓m damascē
nū. erubescēcia est optima passi
o: et marīe ei qui nouus et ā̄ssi
iuuenis ē ī religiōe. Phūs de quo
dā iuuene qui erubuit: salua res
est. Seneca. Uerūdia bonū ī ado
lescente signū ē. Bnardꝰ sup cā
tica. Nescio si quicꝗ̄ gratius uē
cundia ī moribꝰ hoīm dephendi
queat. Uerūdia oīm est ornatꝰ e
tatū: sed ī tenera etate. amplius
pulchiusꝙ̄ enitescit. Quid amabiliꝰ

uerecundo adolescente. Quā
pulchra hec et ꝙ̄ splendida gēma
ī uultu adolescentis: quā uerecūdia ī mīnē
dubia. bone nūtia spei. bone ī
dolis index. Quid ita turpilo
quij. et oīs deniqꝫ turpitudīs
fugitiua. Ide. Uerecūdia specul
glā conscīe. fame custos. uite de
cus: uirtutis sedes. uirtutū pmi
c. natē laus: ī signe totiꝰ hones
tatis. Ꝙ ad obtinēdā disciplinā ualeat obiā. Ca. x

ITem obiā multū ualet
ad obtinendū disciplinā. Qui
ad religionē uenit: debz habē
uoluntatē bonā. q̄ī materiā totiꝰ
religionis: quā pri spūali locū
dei tenenti formandā dz offerē.
In libro de uita solitariā. Quī
ꝙ bonā h uoluntatē habuit: se
cū habz quicqd ad bene uiuendū
ei opus est: cōtus bone uolūtati
nō est credi expedit. Sed frenā
da est: et marīe ī incipiente. re
gat̄ ꝑ̄ obiē regula bonā uo
lūtatē. illa uō corpus. In eodem.
Simplicitas sicut aliqd habens
ī scīa nature dei. hoc ē uolūta
tem simplicē et bonā: q̄ī futuri
boni hoīs ī formē materiā. ī pmor
dio conūsiōis sue. actori suo offert
eā formandā. Itē ī eodē dicit de
nouo homīe: ꝙ tanꝗ̄ a figulo fig
mentū. lege quadā mandatorꝫ.
q̄ī manibꝰ alienis faciendꝰ est:
et formandꝰ ī oī patiā. in roto

nolubilis obedie. Qualis ar de
beat esse eius obia: ibide ostedit
hns ubis. Pfecta obia est: max
ime i incipiente in distretia: hoc
e no discne quid ul quale pcipi
at: sed ad hoc tantu inti: ut fi
delr et humilr fiat: qd a maiore
pcipit. Lignu eni scie boni et ma
li i padyso. censura distoms e
i roilsatone religionis. penes pa
trem spuale. qui diiudicat oia:
et ipe a nemine iudicat. Ipius est
discne; alioz e obedie. Ada gusta
uit ad malu suu de ligno ueti
to: edoctus ab eo. qui suggerens
ait: Quare pcepit uobis deus ut
de ligno no comederetis: Scire disc
no. cur pceptu sit. Et addidit. Di
cebat. qz qua die comederitis. ap
pient oculi uri. et eritis sicut dij.
Scire ad qd pceptu sit. qz deos fiei
no sinat? discebat: comedit: i obe
diens factus e: et de padiso eiectus
est. Dic et nouiciu prudente i
ogregatione diu ae ipossibile est.
Stultus fiat: ut sit sapiens. Et h
sit ois distro: ut i hoc nulla sit ei
distretio. Hec ois sapia: ut i hac
pte nulla sit ei. Et nondu qz cu
corpus ordine nate debeat obedie
spui: rectius ac tucius sepe obe
dit i altero scz i aliquo uiro spuali.
qz i semetipo. Timendu e corpi
regimine illius spus: qui tm frequent
illud male regit. Suspectu pre
iudiciu illius spus: q amore nimio

e couictus corpori. Bernardus i libo
de osideratone. Amor ul odiu: uita
tis nescit iudiciu. Obia talis: a li
bidine uicioz mente purgat. Comape
tri scdo. Alias uias castigantes i obia
ueritatis. Ipa etia uirtutes i serit. Gre
gorius. Sola obia uirtutes menti i serit:
i sertasqz custodit. Obedia no tm e
uirtus qz mr uirtutu: ut dr gregorius.

Qr ad obtinenda disciplinaz valeat pse

Pseuerantia in tali obedia: ueritatia
multu ualet ad obtinendu Sa. xj
discipline pfectione. Ad romanos vj. Hu
manu dico ppt ifirmitate carnis vre.
Sicut exhibuistis mebra vra seruire
imudicie et iniquitati ad iniquitate: ita
nuc exhibete mebra vra seruire iusti
cie i sctificatione. In libo de uita soli
taria. Audiat hoc. hactenus aiam corpus
sui. incipiat aialis ho: q ia incipit
corpus subdere spui: et adaptare semet
ipsm ad ea que dei sut pcipienda: et
ad eruenda fede seruitutis necessitate.
et carnis sue dnante osuetudine:
se astrigat. necitate sibi fitiat cont
necitate. et osuetudine cont osuetu
dine: et affcm formet cont affectu:
donec plena mereat pcipe delitatoz:
ut delitatoibus sci et carnis scdm co
siliu apli. saltem tantu eu delectet carere.
quantu primu delectabat eas habere:
tantu delectet eu de mebris corporis sui
seruire iusticie in sctificatione: qntu
prius delectabat seruire imudicie et ini
quitati ad iniquitate. Hec eni e pfectio.

hominis animalis in suo statu. vel novitii
incipientis. Obedientia perseverans. novitium
ad perfectionem adducit. In eodem libro. Re-
media crebro mutata nocent. naturam tur-
bant. egrum discriminant. Nam qui aliquo
tendit. si unam et rectam tenuit viam. cito
pervenit quo tendit. et itineris et laboris
facit finem. Qui vero multas aggreditur vias.
errat. nec laboris aliquem finem facit. quia
error non habet finem. Non ergo te mutes.
nec aliud pro alio accipias. sed usque ad
terminum perfecte sanitatis. medicinalis
obiectum remedio utere. Et nondum quia per-
severantia que est continuitas boni seu
permanentia in bono. diuturnalis vel fi-
nalis. est valde magne efficacie. Robur
enim addit. Seneca. Perseverandum est. et
assiduo labore robur addendum. In li-
bro de vita solitaria. Rusticus duros
habet nervos. fortes lacertos. Exercitatio hos
fecit. Omne ea. corpore mollescet. Vo-
luntas facit usum. usus exercitium. exercitium
vires in omni labore subministrat. Item per-
severantia difficilia et aspera. facilia et
suavia facit. Bernardus in epistolis. Subito
procedenti de umbra ad solem. de otio
ad laborem. grave occurrit omne quod inci-
pit. Sed postquam ab his dissuescere. et
ad illa paulisper se assuescere cepit.
usus tollit difficultatem. invenitque fa-
cile esse. quod impossibile ante putavit.
Perseverantia nichil imperfectum relinquit.
Seneca. Non desperes in durato. nichil
est quod non expugnet pertinax opera. et inten-
ta ac diligens cura. Videmus debiles
mulieres senilis etatis. perseverando pe-
regrinationes longas perficere. Item videmus

naturam continue operando de modi-
co mire. additione imperceptibili. mag-
nam arborem efficit. et aqua que adeo
mollis est. lapidem valde durum per-
severanti percussione excavat. Per-
severantia in pugna hostem vincit. et
consolationem accipit. ad quam qui non
perseverat non pervenit. Apocalipsis ii.
Vincenti dabo manna absconditum.
Hos remissus in servitute vinee re-
manet. secundum id. Proverbiorum xii. Ma-
nus remissa tributis serviet. Per-
severantia in futuro coronam apprehendit.
secundum illud. Prima ad corinthios ix. Unus
accipit bravium. scilicet perseverans. Ber-
nardus. Scias dyabolum soli sem-
per perseverantie insidiari. quam solam no-
vit coronari. Genesis iii. dictum est
serpenti. Tu insidiaberis calcaneo
eius. Item Bernardus. Studete perseve-
rantie. que sola coronatur. Crisostomus
Tolle perseverantiam. obsequium merce-
dem non habet. Multum est utilis perseve-
rantia in bono. seu continuatio in
bono. Facit enim consuetudinem. que est
altera natura. et multum noxia. valde
timenda perseverantia in malo. que
malam consuetudinem facit. que est quasi
cathena ferrea. qua aliquis ligatur.
et ligatus a dyabolo tenetur. Augustinus
in libro confessionum. Suspirabam ligatus.
non ferro. sed mea ferrea voluntate.
Velle meum tenebat inimicus. et inde
michi cathenam fecerat. et constrinxe-
rat me. Quippe ex voluntate perversa
facta est libido. et dum servitur libi-

dim facta est consuetudo: et dum
consuetudini non resistitur: facta est ne-
cessitas. Proverbiorum v°. Iniquitates sue
capiunt impium: et funibus peccatorum suorum
quisque constringitur. De hoc servit dy-
abolo qui peccat: quod opere suo malo se
ligat: et ligatum dyabolo se tradit
cruciandum. ¶ Difficile consuetudo
mala relinquitur: cum sit quasi natura. Na-
tura expellens: furca tamen usque recur-
ret. Proverbiorum xxii°. Proverbium est. Adoles-
cens iuxta viam suam. etiam cum senuerit
non recedet ab ea. Iheremie xiii°.
Si mutare potest ethiops pellem
suam: et pardus varietates suas: et
vos poteritis benefacere cum didiceritis
malum. In suscitatione lazari. quo
figuratus est qui assuetus est peccatis:
dominus fremuit. lacrimatus est. clama-
vit: quia difficile surgit: quem moles
male consuetudinis premit: ut dicit glo-
sa super iohannis xi°. Consuetudo ma-
la est velut languor inveteratus: qui
difficile curatur. Ecclesiastici x°. Languor
prolixior gravat medicum. Eiusdem x-
viii°. Ante languorem adhibe medicinam.
Seneca. Plerisque negotiorum haberet me-
dicus: si ad recens vitium adhiberetur.
Et sequerentur teneri et rudes recta
monstrante. Non potuerunt disci-
puli expellere malignum spiritum a quo-
dam in quo fuerat ab infantia: mathei
xvii°. Basilius. Dicit non potest aliquis
dediscere linguam maternam: sic vix longum
peccatum consuetudinem. Consuetudo mala
est sicut gutta. que subintravit
ossa: que vix expellitur. Job xx°.

Ossa eius replebuntur viciis adolescentie.
Difficile revocantur ad salutem: qui in
consuetudine trahuntur ad dampnationem. Pro-
verbiorum xxiiii°. Eos qui trahuntur ad interitum
liberare ne cesses. Difficile est retinere
equum qui inchoavit cursum suum: sic diffi-
cile est eum corrigere. qui consuetus est ma-
lis. Iheremie viii°. Nullus est qui agat pe-
nitentiam super peccato suo dicens. Quid feci.
Sed omnes conversi sunt ad cursum: quasi equus
cum impetu vadens ad prelium. Tertia pars
secundi libri de disciplina in habitu. Capitulum xii.

Postquam de partibus discipline.
Hugo de sancto victore. Quatuor
sunt in quibus precipue conservanda est
disciplina: scilicet in habitu. in gestu. in locutione. in comes-
tione. Sed considerandum quomodo sit in ha-

Cavendum est servo dei. qui habitu
in religione est: ne vilitate
vestium. quam religio requirit erubescat:
et ne vestibus male placere querat. Item
ne ex eis apud homines gloriam afferat:
et ne secundum prudentiam carnis. curam sue
suavitatis perficiet. Ad necessitatem vestes
habeat: quam bernardus determinat: loquens
de illo cibo actuum iiii°. dividebatur
singulis prout cuique opus erat: hoc est inquit
quantum ad indumentum. quod et nuditatem te-
geret: et frigus repelleret. Augustinus.
Tibi vestis pura contendatur non ad pul-
chritudinem. sed propter necessarium tegumen-
tum: ne dum exquisitas vestes queris: alteram
turpitudinem assumas. Prima ad thimo-
theum vi°. Habentes alimenta. et quibus
tegamur: his contenti simus. In

religione humilitas vestium est gloriosa:
superbia vero ignominiosa. Legitur augusti-
num dixisse de se. Fateor de preciosa ves-
te erubesco. Non decet hanc professionem:
non decet hanc ammonitionem: non decet ha-
membra. non decet hos canos. Ieronimus: Hester
xiiii°. Tu scis quod abhominer signum super-
bie et glorie mee. Non debes querere
famulus dei corporalem ornatum quo place-
at mundo: sed spiritualem quo placeat
deo. Augustinus. Non affectetis vesti-
bus placere sed moribus. Confusi sunt
qui per talia hominibus placent: quoniam deus
sprevit eos. Non decet etiam ex ~~vanibus~~
vestibus gloriam querere. Crisostomus xi°. In
vestitu ne glorieris umquam. Bernardus.
Cum gloriatur de veste. similis est furi glorianti — 1o
de capitulo: quia post peccatum ade. introductus — 2o
est usus vestium. Non est gloriosus homi- — 3o et 4o
ni sit centuria valde nobilis. ornatus. que — 5tum
a vilibus creaturis mendicatur. Omnis glo- — 6tum
filie regis ab intus debet esse. Ornatus
decet animam tamquam dominam: non carnem an-
cillam. Bernardus. Magna abusio et nimis — 7mum
magna: dominam ancillari. et ancillam — 8uum
dominari. Superbus vult ornari exterius: humi- — 9 10
lis interius. Iohannis vi°. Eum qui venit ad
me: non eiciam foras. Glosa: Superbi est — 11
foras eici: qui nichil habet in bono in- — 12
teriori. nec hic nec in futuro. Bernardus.
Effusi sumus exterius. et de regno dei quod
intra nos est: relictis veris ac perhennibus
bonis. foris querimus vana consolamenta
de vanitatibus et insaniis falsis: ac iam
religionis antique non solum virtutem amisimus.
sed nec speciem retinemus. Ecce
ipse habitus noster. quod et dolens dico

qui humilitatis solebat esse insigne:
a monachis nostri temporis. in signum portatur
superbie. Vix in nostris provinciis invenimus.
quo vestiri dignemur: Miles et mo-
nachus ex eodem panno. partiuntur sibi
cucullam et clamidem. Consuetudine non
carni: procuranda est suavitas. Bernardus.
Ihesus quod molestius est carni
elegit: id ergo melius: et magis
eligendum. Idem. Memento quod asperior
cardinis panni sunt lenocinio: et cetera.
usato consciam. **Duodecim quae sunt reprehensibilia in habitu**

Et nondum. quae sunt reprehensibilia in habitu
quod in habitu multa possunt
esse reprehensibilia: de quibus ex-
tangere sufficiat. Primum est nimia
preciositas: secundum est nimia subti-
litas: tertium mollicies: quartum
nimius nitor: quintum compositio irre-
ligiosa secundum seculi vanitatem: sextum
indecens coaptatio quae attenditur in
modo portandi. Septimum exquisita
extraneitas. octavum inmundicia: no-
num nimia brevitas: decimum ni-
mia magnitudo: undecimum super-
flua vestium multitudo: duodeci-
mum cum periculose acquisitus est
habitus: scilicet vel precio eius. cuius est.
vel precio alterius. Aliqua horum tan-
git hugo de sancto victore hiis verbis.
Amatores religionis amare debent
plus vestimenta vilia quam preciosa:
plus grossa quam subtilia: plus

aspera quam mollia: plus neglecte
quam curate composita vel adaptata. In
libro de vita solitaria. Intentum inte-
rioribus suis animum. in agris derelinquit
omnia exteriora inculta et neglecta. Di-
ligencia circa vanitatem exterioris or-
natus: signum est negligencie circa
interiorem ornatum. Bernardus. Non
tantum curarent corporis cultus: nisi
prius neglecta fuisset mens inculta
virtutibus. Ornatus corporalis: impedi-
mentum est ornatus spiritualis. Cyprianus.
Serico et purpura indute christum
induere non possunt: auro et monili-
bus et margaritis adornate: orna-
menta cordis et pectoris perdiderunt.
De preciositate vestium dicit glosa
super illud luce xvi. Qui induebatur
purpura et bisso. Si cultus precio-
sarum vestium culpa non esset: sermo
dei non tam vigilanter exprimeret quod di-
ves purpura et bisso indutus. apud
inferos torquetur. Gregorius. Nemo
preciosa vestimenta nisi ad inanem gloriam
querit: videlicet ut honorabilior
ceteris videatur. Nemo vult ibi precio-
sis vestibus indui: ubi a nemine
potest videri. Volebat apostolus mulieres
in veste preciosa orare. prima ad
thimotheum ii. Quid ergo faciendum est
viris: Mercator sapiens. crossellam
et preciosam vilibus comparat. Ex quo sa-
tis patet. quod insipienter agit: qui corpus
vile preciosis induit. Idem patet per hoc
quod rex glorie in mundum veniens in sacco

carnis nostre mortalis. hominibus apparere
voluit. De quo ipse in persona dicit patri suo.
Concidisti saccum meum. Cum deus spiritum
preciosum vili carne induerit: verisimile
est: quod carnem vilem preciosis induere no-
luit. Et vestium subtilitatem in fratribus suis
reprehendit bernardus hijs verbis. Queri-
tur ad induendum. non quod utilius sit
quod subtilius invenitur: non quod frigus
repellat: sed quod superbie compellat:
non denique iuxta regulam quod vilius
comparari potest: sed quod venustius prima
vanitas ostentat. Unde de mollicie
vestium. Mollia inquit indumenta:
animi molliciem indicant. Non deceret eos
qui ad desertum claustri confugerunt
indumenta mollia. Mathei xi. Qui
mollibus induuntur: in domibus regum
sunt. Et super illud mathei iii. ipse
iohannes habebat vestimentum de pilis ca-
melorum: dicit glosa. Servus dei non de-
bet habere vestimentum ad decorem vel ad
delectationem: sed tantum ad tegendum nu-
ditatem. Non decet hominem virilem veste
habere muliebrem. Theodorus. Non teneamus
vestes. sed mundicia mentis: ornatum
sit clericum. Exodi xxviii. Non induet-
tur veste serica. De mediocritate que
attendi videtur in colore et in mundicia.
dicit Seneca. Non splendeat toga:
nec sordeat. Theodorus. Ornatus et sordes
pariter non fugienda: quia alterum deli-
cias alterum gloriam redolet. Idem. Nec
affectate sordes. nec exquisite de-
licie: laudem pariunt. Et de augustino

legit̄. Vestimēta eius et calciamēta
nec nimia minimū: nec abiecta pli
mū. Color nālis magis uidet̄ cōg
ruē uiris religiosis: cū iuxta uer
bū augusti. eius īplens mādatū
euāgeliū. de duabꝰ tunicis dat unā
hōi nō habenti: suffic̄ debꝫ hom̄
mendicanti. color qui sufficit eui ele
mosinā danti. De ueste extnea.
habet̄ sophonie pmo. Visitabo sr̄
oēs qui induti sūt ueste pegrīa.
Longitudo uestis nimia īsinuat̄ re
phensibil̄. luce xx°. a dnō dicente.
Attendite a scribis. qui uolūt ambu
lare ī stolis. Stola ē uestis longa.
Frequēt̄ quē pululus uane glorie
delectat: cauda uestis sue. quā pꝰ
se trahit. aliis ex̄ puluerē con
citat. Vestis nimis breuis uirū
religiosū nō decet. De curtacōe
uestiū dehonestati sūt serui da
uid. a dnō filior̄ amon. ii° regū
decīo. De multitudīe superflua
uestiū dr̄ Bnardꝰ. Clamāt nu
di clamāt famelici: et cōquerūt̄
nobis fame et frigore miserabili
laborantibꝰ. Quid cōferūt tot
mutatoria ul' extensa ī partitis ul'
plicata ī manticis. Jacobi v°. Agite
nūc diuites. plorate ululātes ī c.
uestimēta uestra a tineis comesta
sūt. ¶ Valde cauendū ē hōi in
religione: ne uestis sāguinolē
ta sit sāguīe pauꝑū. Jeremie sc̄do

In alis tuis ē īuentus sāguis
aīar̄. Ale iste intelligi pn̄t ext̄
mitates superbe pallior̄. Quas a
lis uolat ī infirmū: nō ī celū. In
alis istis īuenit̄ duplex sāguis.
sāguis pauꝑum s. spoliator̄:
ex quibꝰ ē uestis illa. q̄ iudicio
scripture sūt sāguis et uita pau
per. Ecclesiastici xxxiiii°. Panis e
gentiū uita pauꝑū ē: et qui de
fraudat eū. hō sāguinis ē. Alius
ē sāguis ꝑsone. q̄ illud defert:
sciens illud eē de re iniuste acq̄
sita. Mors eīm sua. ut frequēt
latet ibi.

De disciplina ī gestu.

De disciplina gestu ca. xiii.

Sequitur
de disciplina in gestu
Est aūt gestus motꝰ ul' dispo
sicō mēbror̄ corporis: et indicat
corporis gestus disposicōnē aīe et mo
tus. sicut effectus causā. Bnardꝰ
Ex cordis thesauro pdit quicq̄
foris apparet uicior̄. Nam ī corꝑa
intuitus notā ī gerit corꝑi. Debet
seruus dei. et interiꝰ corā deo: et
exterius corā ꝑximo ī decentiā cauē.
Venient Vi contingēs eē: et aīe tui
et corporis motus obserua ne indecen
tes sint.

De gestu rephensibili.

Est nōndū. q̄ inter gestus cor
poris aliqui sūt rephēsibiles:
et aliqui cōmēdabiles. De rephē
sibilibꝰ uō: octo modos ponē suffi
ciat. Primꝰ ꝑtinet ad superbiā: de
quo habet̄ ysaye iii°. Pro eo q̄ ele

uate sunt filie syon. et ambulaue-
runt collo extento et cetera. Et pro-
uerbiorum vi°. Sex sunt que odit dominus:
et septimum detestabitur anima eius. Ocu-
los sublimes. Iob xv°. Cucurrit
aduersus deum erecto collo. ¶ Secundus 2m
pertinet ad iracundiam: cum animus
irratus est: cor accensum frequenter
ne palpitat. corpus tremit. lingua
impeditur: facies ignescit. Per est
illud poete: deprehendas animi tor-
menta latentis in egro corpore. ¶ 3m
Tercius pertinet ad lasciuiam seu pe-
tulanciam: de quo habetur ysaie iii°.
plaudebant et ambulabant: pedibus
suis composito gradu incedebant et cetera. 4m
¶ Quartus pertinet ad pigriciam:
et est cum nimia tarditate. Nimia
tarditas ministri. multum displicet
domino: secundum illud prouerbiorum x°. Sic-
ut acetum dentibus et fumus oculis: sic
piger hiis qui miserunt eum. Mo-
lestat enim eos. sicut acetum dentes:
et fumus oculos. Ecclesiastici xxii°.
De stercore boum lapidabitur pi-
ger: et omnis qui tetigerit eum excu-
ciet manus suas. Econtrario ue-
locitas multum ei placet: secundum
id prouerbiorum xxii°. Vidisti uirum ue-
locem in opere suo: coram regibus stabit.
¶ Quintus pertinet ad arrogantiam: 5m
de quo habetur prouerbiorum vi°. Homo
apostata uir inutilis graditur ore
peruerso: terit pede digito loquitur.
¶ Sextus pertinet ad molliciem. 6m

que est nimia teneritudo. siue impa-
ciencia rei duri: de qua habetur deu-
teronomii xxviii°. Tenera mulier et
delicata que super terram ingredi non
ualebat: nec pedibus uestigium fi-
gere propter molliciem et teneritudinem
nimiam: inuidebit uiro suo. Et ysaie
ultimo. Super genua blandientur uobis mollis et tenera.
Et prouerbiorum xviii°. Qui mollis est
et dissolutus: frater est sua opera dissi-
pantis. Mollis cedit duriciei cum
in opere occurrit. et illud non perficit.
Dissolutus qui nullo amore ligatus
est ad opus inde fecit. ¶ Septimus 7m
pertinet ad negligentiam. In eo est
negligentia in quo deficit diligen-
cia: qui non curat qualiter opus incho-
atum perficiatur: utrum bene uel male:
sed ut solum de illo se expediat.
Multum decet ut qui regi glorie
ministrat: in suo ministerio diligentiam
habeat. Hec est que deum hono-
rificat: prouerbiorum xii°. Mulier di-
ligens: corona est uiro suo. Ita
enim diligens: sponsum suum christum
honorat. Ad diligentiam monemur:
prouerbiorum xxvii°. Diligenter exerce
agrum tuum. ¶ Octauus pertinet ad
dissolutionem: que est nimia tum-
ditas: de qua ecclesiastici ii°. Ve dis-
solutis corde. qui non credunt deo:
et ideo non protegentur ab eo. De gestu
Est autem de commendabili [commendabili]
commendabili gestu: que

hugo de sco uictore notificat hiis
uibis. Oportet diligenter obseruandum est.
ut singula membra suum teneant officium:
nec usurpent alienum. Idem ut unumquod-
que suum opus ita decenter ac modeste im-
pleat: ut per indisciplinam oculos aspi-
cientium non offendat. Idem. Distinctio acti-
onum in membris considerandum est. ut scilicet agat
unumquodque membrorum ad quod factum est: ut
nec loquatur manus: nec os audiat: nec
oculus lingue officium assumat. Sunt quidam
qui nesciunt auscultare nisi buccis pate-
tibus: alii loquentes digitum extendunt:
supercilia erigunt: et oculos rotantes quasi
profunda consideratione defigentes. cuiusdam
intrinsecus magnificentie conatum oste-
dunt: alii caput iactant. comam excu-
tiunt: uestimenta ad aptandum compo-
nunt: et latera cubitando. pedesque
extendendo. ridiculam satis ostenta-
tionis formam fingunt: alii quasi ambe
aures ad audiendum facte non essent:
alteram tantum collo detorto uoci uenien-
ti opponunt: alii nauigant brachiis
incedentes. et duplici quodam mon-
stro. uno et eodem tempore. pedibus de-
orsum in terra ambulant: et lacertis sur-
sum in aere uolant. Quod est quasi monstrum
hoc quod similitudinem in se fingit hominis incessum.
et nauis remigium: et auis uolatum.
Prima igitur custodia discipline in ges-
tu est: ut unumquodque membrum in eo offi-
cio ad quod tantum est se contineat: ut
id quod facit. eo modo faciat. quo faciendum est.
nec plus nec minus. nec aliter.
et ut in paucis exemplificemus. ridere
debet sine apertione dentium: uidere

sine defixione oculorum: loqui sine
extensione manuum. et intentione
digitorum: incedere sine uentilatione
brachiorum. sine gesticulatione scapu-
larum: sedere sine diuaricatione crurium.
sine alterutra superpositione pedum:
sine extensione uel agitatione tibiarum:
sine altrina accubitatione laterum.

Et nondum. quod De risu
uirum religiosum multum de-
cet: ut disciplinam in risu seruet.
Quius risus sit reprehensibilis: ostendit
seneca hiis uerbis. Misceberis mun-
dum scurris iocos: sed temperatos.
et sine detrimento dignitatis et
uerecundie: nam reprehensibilis risus
est. si inmoderatus: si puerilite effu-
sus: si muliebriter fractus. Odi-
bilis homini facit risus aut superbus
et clarus: aut malignus et fur-
tiuus: aut alienis malis euocatus.
Idem risus sit sine cachinno. Et
luctus in hac ualle lacrimarum debet
esse frequens et multus: risus uero
rarus et modicus. Ad hoc monet
nos exemplo christi: de cuius luctu
habetur in multis locis scripture sacre.
scilicet luce xix. iohannis xi. et ad hebreos
v. De risu uero eius in hac uita pre-
senti nusquam legimus. Risus ha-
bet maledictionem eius: luce vi.
Ve uobis qui ridetis. Luctus uero
habet eius benedictionem: mathei
v. Beati qui lugent. Inter risum
disciplinatum et indisciplinatum.

distinguit: ecclesiastici xxi°. Fatuus
in risu exaltat vocē suā: vir aūt
sapiens vix tacite ridebit. Risus
indisciplinatus ē velud ebullitio
stulticie: proverbiorum xv°. Os fatuorum
ebullit stulticiā. Est etiā sicut
sonitus spinarum: ecclesiastes vii°. Sicut
sonitus spinarum crepitanciū sub
olla: sic risus stulti. Risus indis-
ciplinatus aliquā ē invidie. aliquā
derisionis: aliquā insanie. De primo
dicit poeta Risus abest: nisi quē
fecere dolores. De secūdo dicitur proverbiorum
x°. Quasi per risum stultus operatur scelus.
De tercio dicit Augustinus Maluit sapientes
se habere sanos lugentes: quam freneticos
ridentes. De disciplina in
locucione. Capitulum xiiii
Sequitur de
disciplina in locutione.
Et notandū: quod maxime ē necessaria
oris disciplina. Primo in custodia oris
Nam custodia oris pro tali tamē sit custodia
magna parte est custodia cordis: cordis
proverbiorum xiii°. Qui custodit os suū:
custodit aīam suā. Os est quasi por-
ta in hoīe. Et sicut custodia castri. ē
custodia porte. Vnde alibi habet castrū
simplicē murū: ad portā habet
turrim. Sic custodia oris ē custodi-
a aīe. Valet custodia oculorum ad
custodiā cordis: quia frequēter mors
per oculos intrat ad aīam. Sic intra-
vit ad aīam matris nostre eve: genesis
iii°. Videns enim quod bonū esset lignū
ad vescendū. et pulchrū oculis.
aspectuque delectabile: tulit de fructu
eius et comedit. Sic accidit in
dauid. cum aspexit mulierem. cum

sic fuit adulter et homicida: ii°
regum xi°. Custodia etiā aurium valet
ad custodiā aīe. Frequēter enim per aures
mors intrat ad aīam. Ieremie ix°.
Aures sūt porte multū timende
et diligenter custodiende: cū sint
sepe apte. Vnde sepiende sūt: secundum
illud ecclesiastici xxviii°. Sepe aures
tuas spinis: et noli audire linguā
detrahentē. Aures sepiūtur: cū osten-
sione tristis faciei detractor repellitur.
Proverbiorum xxv°. Ventus aquilo dissipat
pluuias: et facies tristis linguā de-
trahentē. Ieronimus Nemo invito audi-
tori libenter narrat. Precipue ad custo-
diā cordis valet custodia oris. quia
nō solū nocent aīe. que per os intrant: sed
etiā que de ore exeunt: secundum illud
mathei xv°. Que de ore procedūt de
corde exeunt: et ea coinquinant hominē.
Habet os duo officia: scilicet officiū su-
mendi cibū et potū toti corpori: et
officiū loquendi. Utrobique vero sit caven-
dū periculū. Circa primū maius pe-
riculū est. si oris custodia negligitur quam
oculorum: quia per oculos intrant rerū
similitudines: per os vero intrant ipse res
manifeste corpori timende: que hominem
multū infirmitant. Vnde qui custodit os
suū circa ad sumptionē cibi et potus
custodit aīam: quia custodit vitā et
nature et gratie: quia hoc multū valet
ad sanitatē: ecclesiastici xxxvii°. Qui
abstinens est: adiciet vitā. In eodē.
In multis escis erit infirmitas. Valet
etiā hoc ad custodiendū vitā gratie.

Sobrietate enim conturbatur continentia.
Unde super Mathei iiii° dicit glossa. Dy-
abolus victus de gula: non temptat de
libidine. Si temptet aliquos de ira vel
luxuria vel loquacitate. post excessum
in cibo et in potu: facile acquiescunt. Non
sic est si sobrietatem servaverit. Custo-
diendum est os a cibis et potibus: et a
potatoribus. Unde cum maiori gaudio re-
cipiuntur: plus nocent. Proverbiorum xxiii°.
dicitur de vino. Ingreditur blande: et
in fine mordebit ut coluber. Seneca.
Voluptates inter eas vilissimas pre-
cipue extirpa: que more latronum in hoc
nos amplectuntur ut iugulent. Custodia
vero oris quantum ad locutionem specialiter
valet ad custodiam anime: et propter illa videtur
specialiter Salomon dixisse illud. Qui
custodit os suum etc. Unde subdidit. Qui
autem inconsideratus est ad loquendum: sentiet
mala. Loquentem inconsiderate sequuntur
hec mala. Primo. conscientie remorsio.
Qui multis utitur verbis. ledit animam
suam. Ecclesiastici xx°. Secundo gratie evacuatio.
Ecclesiastici xx°. Sapiens in verbis amabi-
lem se facit: gratie autem fatuorum effundentur.
Tertio confusio. Proverbiorum x°. Os stulti con-
fusioni proximum est. Eiusdem xiii°. Im-
pius confundit et confunditur. In futu-
ro dampnatio. Eiusdem xviii°. Mors et
vita in manibus lingue. Quare magna
diligentia sit
adhibenda in
custodia lingue

Quadruplici ratione
magna diligentia
adhibenda est circa custodiam lingue.
Primo. quia eius custodia est valde diffi-
cilis: secundo quia valde est utilis: tertio
quia valde indecens est circa eius custo-
diam negligentia: quarto quia talis
negligentia est valde periculosa.
Difficultatem custodiendi linguam
primo ostendit nobis natura: que linguam
inclusit: sicut solet includi crude-
lia animalia et indomita ne noceant.
Secundo scriptura. In psalmo. Pone domine
custodiam ori meo: et ostium circumstantie.
Propter difficultatem custodiendi lin-
guam rogat David dominum de eius
custodia. Proverbiorum xvi°. Domini est
gubernare linguam. Non sufficit ad
hoc virtus vel districtio humana: Ecclesiastici
xxii°. Quis dabit ori meo custodiam.
Eiusdem xxviii°. Ori tuo facito os-
tia: ut possis custodire linguam.
Iacobi iii°. Omnis natura bestiarum et
volucrum et serpentium et ceterorum
domantur: et domita sunt a natura
humana: linguam autem nullus hominum
domare potest. Et subditur. Est enim in-
quietum malum. Quod utilis est valde
custodia lingue. Si enim lingua non
debito regitur: de fructu eius pro-
bo ditatur. Proverbiorum xii°. De fructu
oris sui: unusquisque replebitur bonis.
Preciosus fructus lingue: quam spiritus
sanctus regit. qui in specie lingue ap-
parere voluit: sicut modestia lo-
quendi. oratio. dei laudatio: gratiarum
actio. peccatorum confessio: proximi erudi-
tio: et consolatio. Lingue utilitatem
ostendit Salomon: Proverbiorum x°. dicens.
Vena vite os iusti. Sermo est
instrumentum sapientie: circa quod inveniuntur
tres magne scientie: scilicet grammatica.
logica: rethorica. Et circa idem p.

magna parte: intendit diuina
scriptura. Magnum reputatur scire ea que
tres dicte scientie circa sermonem atten-
dunt: sed valde magnum est seruare
ea que in sermone scriptura diuina requi-
rit. Iacobi iii°. Qui in lingua non
offendit: hic perfectus est vir. Prouer-
biorum x°. Qui moderatur labia sua pru-
dentissimus est. Non solum prudens
vel prudentior. In sermone comprehendi-
tur an aliquis sit sapiens: ecclesiastici iiii°.
In lingua sapientia dinoscitur. Eiusdem
xxvii°. Ante sermonem non collau-
des virum. Hec enim temptacio est
hominum. Ibidem. In pondere verborum:
probacio existit humane vite. Val-
de indecens est: cum lingue custodiam
negligitur: et linguam inquinacioni
exponit. Lingua enim est membrum
nobile: et omnis organum speciale:
in quo membro homo specialiter hono-
ratus est a deo: quod specialiter deputa-
tum est diuino officio: electum
specialiter a spiritu sancto: quo sit instrume-
tum sapientie et gratie scilicet sermo. Valde
seruandum est ab inquinacione os
humanum et quantum ad labia et quantum
ad linguam. Indecens est valde ibi
turpitudinem: propter eius nobilitatem. Res
ori suo ab inquinacione non parcit:
ab homine qui degeneratur: et in
porcum transit. Porcus non plus parcit
ab inquinacione ori quam pedi: ubi po-
nit pedem ponit et os. Lingua quan-
tum ad usum loquele organum est
rationis: nec inuenitur quantum ad usum

ipsum naturalem: nisi in habente rationem. Ideo
a ratione regi debet: et ad eius imperium in
actum suum exire. Cum ad iumentum non
pertineat loquela: iuste posset deus
illi loquelam auferre. qui ut iumentum factus
est. et ratione linguam suam non regit.
Cum in membro isto homo pre omnibus creaturis
a deo sit honoratus: valde ingratus
est: si eo deum inhonorat. Creature irro-
nales ut aues. lingua sua deum lau-
dando honorant. Quantum multum pro offe-
di deus. videns se sola lingua huma-
na inhonorari: a qua maxime debuit
honorari. Lingua deputata est diuino
officio. Ea enim homo deum et orat et lau-
dat. Ora illa quibus deus oratur: multum cauen-
dum est. ne ea deus offendatur: quia cum is qui
displicet ad intercedendum mittitur: irati
animus ad deteriora prouocatur. Quia
ea deus laudatur: a peccato seruanda est:
quia non est speciosa laus in ore peccatoris.
Ecclesiastici xv°. Cum electa sit a spiritu sancto:
non debet seruire spiritui maligno.
Sermo instrumentum est sapientie. Sapientia
est in corde: quasi in quiete. In sermone
uero est: quasi in vehiculo. Per sermonem
enim quasi transfertur ab uno in alterum.
Gratia gratie est quasi vehiculum: quia
sermone datur audienti gratia. Ad ephe-
sios iiii°. Omnis sermo malus de ore
vestro non procedat: sed si quis est ad edifi-
cationem fidei. qui det gratiam audien-
tibus. Verba christi dicuntur verba gratie:
luce iiii°. Mirabantur omnes in verbis
gratie: que procedebant de ore eius. Negli-
gentia enim custodia lingue est valde
periculosa. Multum enim nocet: si non

seruet. Unde Iacobi iii° dicitur de ipsa: quod
est inquietum malum. plena veneno
mortifero. Et ibidem dicitur: Lingua ignis
est: universitas iniquitatis. Glosa
Universitas: quia per eam fere cuncta fla-
gitia: aut concinnantur ut latrocinia.
stupra: aut patrantur ut periuria.
falsa testimonia: aut defenduntur ut
cum quilibet ipsius sceleris excusat quod
commisit. Nocet lingua ei qui loquitur:
evacuando mentem eius bonis. Ber-
nardus. Levis res sermo: sed graviter
vulnerat. Apostolus: evacuandis cor-
dibus instrumentum. Ecclesiastici xxviii°. Mul-
ti ceciderunt in ore gladii: sed non
sic quasi qui interierunt per linguam suam.
In eodem. Flagelli plaga livorem fa-
cit: plaga autem lingue minuet ossa.
Nocet lingua audienti. Bernardus.
Unus est qui loquitur. et tamen unum ver-
bum profert. et tamen unum verbum uno mo-
mento. multitudinis audientium dum
aures inficit: animas interficit. Nocet
hiis de quibus loquitur etiam valde
remotis: lingua eius qui est in gallia
nocet ei qui est ultra mare. vel in
hyspania dum eum infamat. Primo
lingua eius qui est in terra. nocet ei qui
est in celo: dum eum blasphemat. In
psalmo. Posuerunt in celum os suum. Et no-
tandum quod cum homo sit ex corpore et spiritu:
sermo qui est eius instrumentum. habet
aliquid quasi corporale scilicet vocem: et aliquid
quasi spirituale significationem. ratione
cuius attingit non solum creaturam. sed e-
tiam creatorem: qui sermone oratur lau-
datur vel blasphematur. Item attin-
git spiritum creatum. Sermone enim
voluntas unius spiritus alteri manifestatur.
Item attingit non solum presentia: sed
etiam preterita et futura: et non solum pro-
pinqua. sed etiam remota. Ideo multum
potest nocere una mala lingua scilicet unius
mali consiliarii: destruit patriam unam.
Ecclesiastici xxviii°. dicitur de lingua
tertia: civitates muratas destruxit.

Que sunt attendenda in locutione

Ad disciplinam
lingue pertinet:
attendere: quis loquitur et cui et de
quo. Item quid dicendum sit: ubi et
quando et quomodo. Circa primum instruit hu-
go de sancto victore: hiis verbis.
Qualitas personarum quatuor modis
consideratur: id est secundum etatem. secundum
scientiam: secundum officium et secundum con-
ditionem. Secundum etatem: quia aliud
convenit locutionibus senum: aliud con-
venit locutionibus iuvenum. Secundum
scientiam: quia aliud convenit locu-
tionibus sapientum: aliud locutio-
nibus simplicium. Secundum officium:
quia aliud convenit locutionibus
eorum qui negocia terrena tractant:
aliud locutionibus eorum qui secretiores
vite quieti et studio contemplatio-
nis invigilant. Secundum conditionem:
quia aliud convenit locutionibus
eorum qui sunt prelati: aliud locutio-
nibus eorum qui sunt subditi. Senes
debent loqui de discretione bene consule-
re: iuvenes de constantia bene faciendi.

sapientes de misteriis scripturarum:
simplices de exemplis bonorum operum.
Alii qui exteriora tractant negotia.
de sollertia acquirendi: alii qui
quietam vitam ducunt: de disciplina
vivendi. Prelati de provisione vel
divisione rerum: subiecti de obedientia
preceptorum. Circa idem instruimur
proverbiorum xxvi°. Quomodo decet stultum
verba composita. Ecclesiastici xx°. Sicut non est
speciosa in ore stulti parabola. Item.
Quomodo pulchras frustra habet claudus
tibias: sic indecens est in ore stulti
parabola. Et intelligas stultum non
solum cui deest scientia: sed etiam cui
deest bona conscientia. ¶ Circa secundum
scilicet circa personam cui loquimur: instruit
hugo de sancto victore huius verbis. Bo-
ni prelati colloquia. aliquando appetere:
aliquando vitare debent. Appetere: quando sua
exhortatione illos sperant posse
corrigi: et tamen de sua stabilitate
confidunt: ut non timeant de illorum
prava suggestione corrumpi. Cum
vero illorum duritiam. et suam infirmita-
tem consideraverint: expedit eis ut fugi-
ant. ne dum illos non valent suis
ammonitionibus corrigere: paulatim
incipiant ipsi ad pravitatem illorum de-
clinare. Cum ergo propter materiam edifica-
tionis loquimur: cum illis loquamur
quorum doctrina possumus ad virtutem
instrui. Cum autem loquimur propter edifica-
tionem proximi: cum illis loquimur

quos speramus per materiam exhorta-
tionis a pravitate sua posse emendari:
alioquin et sapientes velle docere superbia
est: et obstinatos corripere insipientia est.
Circa idem instruimur proverbiorum xxiii°.
In auribus insipientium ne loquaris: quia
despiciet doctrinam tuam. Eiusdem ix°. Noli
arguere derisorem. Ecclesiastici xxxii°. Cum
stulto ne multum loquaris. Mathei vii°.
Nolite sanctum dare canibus: et margaritas
nolite spargere ante porcos. Canes sunt de-
tractores: porci contemptores. Loquens cum
illo quem sperat exhortatione sua posse cor-
rigi: instruitur ab hugone de sancto victore
huius verbis. Id precipue magis dici convenit:
quod ad illud in quo ipse plus laborat ma-
lum sanandum. consilio commodiori occurrit
ubi gratia. Cum constantiam laudare volu-
mus ad pusillanimes. non ad superbos
sermonem nostrum dirigere debemus: quia cum vi-
cium superbie nonnumquam sub pretextu constan-
tie se contegat: si ceperimus superbis
laudare constantiam. dum eos ad virtutem hor-
tari credimus: amplius eos in suo vicio
confirmamus. Exhortemur ergo ad constan-
tiam timidos: ad timorem superbos: ad
frugalitatem prodigos. ad liberalitatem
avaros. Talis instructio habetur ecclesiastici
xxxvii°. Cum viro irreligioso tracta de
sanctitate: et cum iniusto de iustitia. Ammonitio
debet esse secundum defectum generis quem habet
ille quem ammonemus. Item secundum capa-
citatem auditorum est formandus sermo
doctoris: ut dicit gregorius. Et hoc non solum
quantum ad sublimitatem vel subtilitatem

dotrine: sed etiā q̄ntū ad pluritatem.
Aliqui nimis capacibus. tot et tanta di-
cē volūt: q̄ nichil retinet. Ipsi volūt
ponē doliū unū vini ī lagenā unā
vītā. vel ciphū unū. Attendē etiā de-
bet qui loquit̄: ut sermo eius matiā
cōgruat. Seneca. Viciosū est ī re
rudi. delicatū ī ferre sermonē. Nō
decet etiā cū de dīnis loq̄mur: ut
exemplis vilibus utamur. Reprehēsibile
etiā est: cont̄ parua negligētiā ni-
miū zelū ostendē. Aliqui querūt en-
sem ad muscā occidendā: et securim
ad ouū frangendū: qui q̄n negligē-
ciam modicā ita mouent̄: ac si eēt
magnū pctm: qd' nō debz fieri. pci-
pue cū facile pt̄ corrigi. ¶ Circa q̄ntū
sc̄z ēēt id qd' dicendū est: īstruimur
ad ephesios iiij°. Omīs sermo malus
ex ore uro nō pcedat: sed si q̄s est
ad et edificatiōnē fidei xp̄i. Ad colo-
censes iiij°. Sermo uē s̄p ī grā. sale
sit conditus. Benedictus in regula sua.
Scurrilitates vel v̄ba ociosa. et risū
mouentia. et̄na clausurā ī oībus locis
dāpnamus: et ad tale eloquiū disci-
pulū os apire nō pmittimus. Bn̄dus
ī lib° de cōsidāaōne. Int̄ sclares. nuge
nuge sūt ī ore sacerdotis blasphe-
mie. Inducū si īcidat: ferende fortas-
se: referende nūq̄. Consecrasti os tuū
ū euāgelio: talibus iā apire illicitū
est: assuescē sacrilegiū. Idem verbū
scurrile. qd' faceti urbanū ue noīe co-
lorant: nō sufficit pegrinaī ab ore
vel ab aure religandū est. Sede ad

cachinnos mouēis fedius moues. Pe-
ro detrahē vel detrahentē audiē: q̄
horz dāpnabilius. nō facile dixerim.
Seneca. Sermonēs utiles magis
q̄ facetos et affabiles amat: rectos
pocius q̄ obsecundantes. Idem. Supē-
riores erigit: hos cū dignitate sapiē-
tem. Nō eit̄ scurrilis: sed grata
urbanitas tua sine dente sit: iocatu
sine uilitate. Idem. Nō sis aliter
curiosus scrutator: nec acerbus rep-
hensor: sed sine exprobracōe correc-
tor: ut ita ut āmonicōez hylaritate
pueniās: et errori facile veniā
dato. Nec extollas quēq̄. nec dei-
cias: reqrenti facile respōde: cōten-
denti facile cede: nec ī iurgia ex-
cucōes q̄ descēdas. Idem. Rari
sermōis sis ipē: sed loquētiū pa-
ciens. seuerus ac serius: sed hyla-
ris nō aspnās. ¶ Circa locū ubi
loqui debemus: īstruit hugo de sc̄o
uictore hiis v̄bis. Cū aliqd dicē vo-
lumus: prius ubi dicē cōueniat id
cōsideremus. Nā quedā loca sūt
ī quibus silencium seruandū ē: q̄dā
uo ī quibus humanos s̄mōes id ē
cōfabulacōes ad alterutrū edē nō
licet: exceptis hiis v̄bis q̄bus hō
cū deo vel ad deū loquit̄: q̄n vel ī
oracōibus vel ī lectiōibus. siue ī ympnis
et canticis manifeste vel occulte
plātis deo famulat̄. Vn̄ et btūs
Augustinus ī oratorio nichil agendū
esse dī: p̄t id ad qd' fcm̄ ē. Et.

intelligitur illud Augustini. In oratorio nemo aliquid agat nisi id ad quod factum est: non solum de opere sed etiam de locutione. Idem. Non debemus ea que sunt pluribus dicenda in occulto eadem dicere: nec ea que sunt paucis revelanda in manifesto propalare. Sapiens celanda ea que solis amicis committenda esse novit: hijs quos habuerit obvia narrat. Non potest aliquis tenere verbum auditum: Ecclesiastici xix. Sagitta infixa femori carnis: sic verbum in corde stulti. In eodem. A facie verbi parturit fatuus. Parturiens non quiescit donec partum emiserit: nec fatuus donec verbum protulerit. ¶ Attendendum est tempus loquendi. Proverbiorum xv. Sermo oportunus optimus. Eiusdem xxv. Mala aurea in lectis argenteis: qui loquitur verbum in tempore suo. Ecclesiastici xx. Homo sapiens tacebit usque ad tempus. Eiusdem xx. Ex ore fatui reprobabitur parabola: quia non dat illam in tempore suo. Ecclesiastes iii. Tempus tacendi et tempus loquendi. Hugo de sancto victore. Tempus tacendi tempus loquendi precedere debet: quia prius per silentium discitur tempore tacendi: quod postea per verbum tempore loquendi proferatur. Aliquando debemus tacere quia alter prior loqui cepit: ne forte si sermonem eius verborum nostrorum prolatione interrumpimus: et cum qui loquitur et eos qui audiunt pariter offendamus. Aliquando tacendum est quia ad quod dicere volumus eos audientes paratos adhuc non esse consideramus. Aliquando tacendum est

propter multiloquium vitandum: vel quia tamen cum locutum sumus, nondum apud nosmetipsos congruam loquendi formam invenimus: quia profecto animus auditorum magis offenditur si sermo qui edificare debuit confusus et inordinatus proferatur. Aliquando tacendum est: quia hii qui presentes habentur nequaquam tales sunt ad quos verbum debeamus facere: quod duobus modis fit propter: scilicet vel dum reverentia dignitati persone impenditur: vel dum malicia incorrigibilis et ideo indigna ammonitione existimatur. Et subditur: quia sermone eorum quos potiores nobis reperimus loqui non debeamus interrumpere. Ostendit Iob qui cum de disciplina sua et aliorum inverecundia erga se loqueretur inter cetera sic ait: Qui me audiebant expectabant sententiam meam: et intenti tacebant ad consilium meum. Iob xxix. Depe propter imperitiam auditorum tacendum esse dominus exemplo suo docet: qui cum apostolos suos adhuc imbecilles et ad sublimioris doctrine eruditionem imparatos aspiceret ait: Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo. Multiloquium timendum esse insinuat salomon dicens. In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua prudentissimus est. Proverbiorum x. Tacendum etiam esse propter defectum intelligentie ostenditur: Ecclesiastici v. Si est tibi intellectus: responde proximo tuo. Sin autem sit manus tua super os tuum: ne capiaris in verbo indisciplinato. Propter reverentiam auditorum tacendum esse ostenditur:

ecclesiastici xi°. In medio seniorum: ne ad-
iicias loqui. ¶ Circa modum loquendi
instruit hugo de sancto victore: his verbis.
Modus loquendi in tribus consistit: hoc est.
quo gestu. quo sono: et qua significatione
quid dicatur. Disciplina iubet: ut loquentis
sit modestus gestus et humilis: sonus
demissus et suavis: significatio vera:
et dulcis. Modestia debet habere ges-
tus loquentis: ut nec inordinate nec im-
pudice: nec turbulente in loquendo
membra moveat: aut aliqua inde-
centi conformatione aut distinctione
vultus pravitatem sui sermonis insinuat.
Humilis debet esse gestus loquentis: ut apud
auditores gratiam sermo eius inveniat.
Sonus loquentis debet esse demissus:
ne strepitu et immoderata clamosita-
te auditores suos. aut inquietet:
aut vexet offendat. Unde de christo legitur.
ysaie xlii°. Non clamabit et cetera. Sed ut eius
vox sit sine clamore. Suavis debet
esse: ne clamoris asperitate. animo fiat
animus audientium onerosior: quanto
ad aures durior venit. et horridior.
Significatio id est sententia sermonis debet esse
vera. Augustinus in libro de doctrina christi-
ana. Ut homines intelligant. ut homines pla-
ceant. ut homines moveant quod dicitur: vera
tamen dicantur. Et iuxta hugonem de sancto
victore. cum veritate necesse est ut sermo
loquentis dulcedinem habeat: quia sepe
etiam virtus auditori amara efficitur. si
aut sine ratione aut sine dilectione: hoc est
si vel importune vel in tempore contra eum proferatur.
Ecclesiastici vi°. Verbum dulce multiplicat
amicos: et mitigat inimicos. Eiusdem

xvi°. Qui sapiens est corde appel-
labitur prudens: et qui dulcis eloquio.
maiora reperiet. Magister in historiis
qui habent dulcedinem lingue et qui habent
sapientiam magnam in corde. ¶ Item notandum
quod sermo tuus debet esse purus: Proverbiorum
xv°. Sermo purus pulcherrimus est.
Purus debet esse a falsitate: purus a
novitate prima: et a contumelia dei.

De quatuor que multum valent ad custodiam lingue

Quatuor sunt: que multum valent
ad lingue custodiam.
Primum est: ut ante portam oris barre
ponantur. Secundum est: ut porta oris ra-
ro aperiatur. Tertium ut aperta cito clau-
datur. Quartum ut in ea clavis habeatur.
Quasi barre ante portam oris sunt fir-
ma proposita declinandi illas personas
cum quibus per linguam peccare solemus:
vel loca illa in quibus habemus occasi-
onem peccandi per linguam: vel tenendi
silentium in illis horis in quibus homo faci-
lius per linguam labitur: ut est hora pro-
sumptionis cibi et potus: et alia similia
proposita salubria: ad custodiam lingue
valentia. De his barris habetur proverbiorum
xviii°. Frater qui adiuvatur a
fratre. quasi civitas firma: et iudicia quasi
vectes urbium. Proposita et iudicio
rationis facta. sunt quasi vectes: vel quasi
barre. Raro aperienda est porta oris:
et cito claudenda. Sapiens. Ad
summam perfectionem volo te esse bre-
viloquum. rariloquum et submissa
voce loquentem. Iacobi primo. Sit omnis
homo tardus ad loquendum. Seneca.

Tardiloquum te esse iubeo: et apte tibi dicis. Idem. Aures tibi frequencius quam linguam accomoda. Sicut multiloquium frequenter habet peccatum secundum illud Proverbiorum x. In multiloquio non deerit peccatum: sic breviloquium valet ad hoc ut caveatur peccatum. Item. Triplicem clavem debet habere porta oris. Prima sumatur in archa cordis: secunda in manu prelati: tercia in manu dei. Locutionem viri religiosi debet premeditata deliberatio. Jheronimus. Prius veniat sermo ad limam: quam ad linguam. Ecclesiastes v. Ne temere quid loquaris. Ecclesiastici xxi. Cor stultorum esse in lingua. Eiusdem xxi. Verba prudentium statera ponderabuntur. Ideo sapiens habet os in corde: in cordis scilicet premeditatione et dispositione: stultus cor in ore. In eodem. In ore fatuorum cor illorum: et in corde sapientium os illorum. Religiosus etiam antequam loquatur a prelato suo licenciam debet petere. Cum nesciente et nolente prelato ad loquendum portam oris aperit: postquam clavem ei tradidit: fractor templi spiritualis esse videtur: et quasi fur faciendo clavem. Oratione etiam debet ad deum committere: cuius est linguam gubernare: ut linguam regat: ne in ea offendat. In psalmo. Domine labia mea aperies.

De claustrali silencio

Item claustrale silencium non dum: et precipue observanciam multum zelare debent prelati: qui claustra habent in sua custodia. Claustrum absque observancione silencii: est velud equus absque freno. Jacobi iii. Si equis frena in ore mittimus ad consentiendum nobis: et omne corpus eorum circumferimus. Et. Sessor equi licet ceteris membris eius libertatem concedat: ori tamen frenum imponit. Sic rector claustri: frenum silencii ori debet imponere. Absque freno silencii vana est religio. Jacobi i. Si quis putat se religiosum esse non refrenans linguam suam a malo sed seducens cor suum: huius vana est religio. Religio absque silencio est quasi castrum habens guerram absque porta et absque muro. Job xl. Memento belli: nec ultra addas loqui. Ecclesiastici xxviii. Ori tuo facito ostia. Proverbiorum xxv. Sicut urbs patens et absque murorum ambitu: ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Religio ubi non servatur silencium: potest dicere illud Job xxx. Quasi rupto muro et aperta ianua: irruerunt super me. Silencium quasi bestiam crudelem et indomabilem inclusam custodit. Jacobi iii. Linguam nullus hominum domare potest. Foveam obstruit per quam infiniti perierunt. Proverbiorum xii. Propter peccata labiorum: ruina proximat malo. Ecclesiastici xiiii. Beatus qui non est lapsus verbo ex ore suo. Silencium os claudit: unde flamma infernalis exit. Jacobi iii. Lingua ignis est et cetera: inflammata a gehenna. Silencium maliciam suffocat. Ecclesiastici.

xix. Qui odit loquacitatem: extinguit
maliciam. Lingua maledica emendat.
Theo. Lingua maledicam in deum emen-
dat: silencium hominem roborat. Ysaye
xxx. In silentio et spe: est fortitu-
do tua. Sicut ad fortitudinem ob-
sessorum in castro ualet clausura bona
cum forti adiutorio: sic ad spiritualem for-
titudinem ualet silencium cum spe de ce-
lesti adiutorio. Abbas pastor. Omnis
labor quicumque euenerit tibi: ex taciturnitate
superabitur. Sicut ~~pugil~~ pugil nunquam uel
raro uincitur nisi ubi malum dixerit:
sic uix uincitur homo a dyabolo, si a uerbis
malis cauerit. Claustrum pacificat.
Proverbiorum xxvi. Qui imponit stulto si-
lencium: iras mitigat. Silencium diuino
eloquio audiendo preparat. Trenorum iii.
Bonum est prestolari cum silencio salu-
tare dei. Verbum increatum non reuelat
misteria sua in tumultu. Ecclesiastici xxxii.
Ubi non est auditus: non effundas ser-
monem. Primo regum iii. Loquere domine
quia audit seruus tuus. Silencium feruo-
rem deuocionis seruat. Sicut solet
obstrui uas in quo sit uinum seruatum.
ut uinum sit forcius: sic oportet quod claustra-
lis seruet silencium. ut seruor deuo-
tionis sit in eo. Si enim os eius ad loqua-
citatem sit apertum: quicquid deuotionis
est in eo exalat. Ecclesiastici xxi. Cor fa-
tuorum effundens. Augustinus. loquela
sit in necessitate: taciturnitas in iocunditate.
Ad taciturnitatem monemur exemplo christi.
Ysaye liii. Quasi agnus coram ton-
dente se obmutescet etc. Glosa

pylato uel herodi pauca respondit ne
salus humani generis differetur. Debet
ergo et tu tacere debes: ne impediatur
salus tua. Abbas agaton per triennium
lapidem in ore suo mittebat donec
taciturnitatem disceret. Qui non habet
discretionem loquendi: habeat discretionem
tacendi. Seneca. Taciturnitas homini
stulto pro sapientia est. Proverbiorum xvii. et
xxix. Stultus si tacuerit: sapiens
reputabitur. Raro uero silencium in stulto
inuenitur. Sapiens. Nemo stultus tace-
re potest. De disciplina in comestione capitulum xv.

Sequitur de disciplina in mensa: xv.
que multum est commendabilis.
Ipsa in loco illo in mundiciam cauet, in
quo multum hominibus displicet scilicet ad
mensam. In membro etiam illo mundiciam
seruat in quo inmundicia maxime in dedecus
est: scilicet in ore. Per eam offensa dei caue-
mus. quam etiam maxime cauere debemus
scilicet quam bonis eius utimur. Magna per-
uersitas est deum offendere cum mensa
eius fruimur. Cauent latrones aliquot
diebus ne eis noceant cum quibus come-
derunt. Per eam etiam fit: ut cum reficitur
corpus: reficiatur et animus. Proverbiorum
xiii. Iustus comedit et replet animam
suam. Ipsa facit: ut cum pascitur homo.
pascitur et deus. Prudentie enim seruat:
qua deus delectatur. Canticorum ii. Qui
pascitur inter lilia. In quibus disciplina mense sit seruanda

Quantum ad quatuor
Q est seruanda disciplina in
mensa: scilicet quantum ad taciturnitatem.

et quantum ad visum: quantum ad continen-
di sese modum: et quantum ad cibi et po-
tus sumptionem. De his dicit hugo
de sancto victore. In his tribus debet quisque
inter epulas conservare disciplinam in
semetipso: videlicet ut linguam suam a
loquacitate restringat: et oculos suos
a circumspectione cohibeat: et ut cetera
membra cum modestia et quiete contine-
at. Idem de taciturnitate. Taciturni-
tas inter epulas necessaria est. Dicto
quoniam lingua que omni tempore prona ad pro-
labitur: periculosius cum per crapulam infla-
mata fuerit, ad loquendum relaxatur. Prete-
rea cum divites qui inter epulas loqua-
citati servierunt: post in inferno potius
vehementius in lingua ardebat. De
custodia oculorum inter epulas propterea
necessaria est. quia non decet ubi circumque va-
gos habeat oculos. neque curiose.
et ut amplius aliquid dicam impudenter ea
que apud alios aguntur circumlustrando
perspiciat: sed ut potius pudice demis-
sis luminibus. ea tamen que sibi apposita sunt
attendat. Idem Custodia quoque
continendi sese. ibi negligenda non
est: quatenus videlicet neque in habitu. ne-
que in gestu indecens aliquid aut inhones-
tum agatur. Nichil enim cum strepitu aut
tumultu fiat: sed omnia membra cum mo-
destia et tranquillitate in disciplina
contineantur. Ad disciplinam in
sumptione cibi et potus pertinet: quod
quantum. quando. quo sit sumendum. In li-
bro de vita solitaria. Cura carnis
agenda est sobrie. et cum quadam spiritua-
li disciplina: ut neque in modo eius neque
in qualitate neque in quantitate. aliquid
appareat: quod non deceat servum dei. In
eodem. Ipsa necessitas non seculariter non
carnaliter expleatur: sed sicut convenit
servo dei. Fra etiam ad firmitatem corpo-
ribus quanto honestius et ordinatius inge-
ritur: tanto facilius et salubrius digeritur.
Observandus est ergo sumendi modus
et tempus. cibi qualitas et quantitas. Tempus.
ne ante horam statutas. qualibus utatur
communitas fraternitatis exceptis cum manifeste
infirmitatis. Et tempore comedendi preveniat
non expectant donec salsa parata sit.
sit fames: unde cibum insipidum come-
dit. Seneca. Solus panis bonus fiet
tibi: cum teneritudinem et similaginem fames
reddet. Ideo non est ante edendum. quam
illa imponat. Expectabo ergo. nec ante
edam. quam aut bonum panem habere potero.
aut malum fastidire desiero. Ovidius
Prudenti sobrieque conversanti satis est
ad omne condimentum sal cum fame. Sa-
piens. Desideriis omnia condiuntur. Quod
in religione est. non debet nimis precio-
sa vel delicata expetere: nec tam vel
insolita requirere nec nimis accurate et
laute preparata concupiscere.

Quod preciosi cibi non sunt appetendi

N D non expetendum
preciosa. primo debet enim monere
professio voluntarie paupertatis. Qui pacem
vult habere: consequens est. ut pacem velit
expendere. Cum precium non habet: precium
querere non debet. Seneca. Pauper ubi di-
vites ceperit imitari: perit. Secundo af-
fectio pietatis: quam debet habere ad pauperes.
dei filios et fratres suos: inter quos multi
sunt qui etiam panem non possunt habere.

Qualis est hec fatuitas: quod alii non
habent necessaria, alii ~~habent~~ habeant superflu-
a. Magna presumptio: quod vilis servus
preciosa comedat: cum dominus suus in pauperibus
egere sciatur. Non videtur vere membrum esse
illius corporis, cuius christus est caput: qui
indigentie membrorum eius non compatitur.
Prima ad corinthios xii°. Si quid patitur
unum membrum: compatiuntur omnia membra.
Ecclesiastici xxix°. Fidem posside cum amico
tuo in paupertate illius: ut in bonis eius
leteris. Bernardus. Noli putare quod tuum
quod expendis pretio: velis nolis debitor
es. Tertio, periculum quod est in acquirendo.
Frequenter enim sumptus quibus preciosa ha-
bentur acquiruntur vel cum periculo eius qui
eis utitur: vel illius a quo datur. Noluit
David bibere aquam quam sibi attulerunt
tres fortes: sed libavit eam domino dicens.
Propitius sit mihi dominus: ne faciam hanc
rem. Num sanguinem hominum istorum qui
profecti sunt et animarum periculum bibam?
Secundo regum xxiii°. Melius est sine
periculo tantum panem et aquam sumere: quam
cum periculo preciosa habere. Secundo macha
beorum v°. Iudas secesserat in desertum
locum. ibique inter feras. cum suis vitam in
montibus agebat: et feni cibo vescen-
tes demorabantur: ne participes fierent
coinquinationis. Quarta conditio corporis.
Ut enim corpus vas sit ubi corrumpitur
quod infunditur: fatuum videtur esse. ibi pre-
ciosa ponere. Iohelis i°. Ululate qui
bibitis vinum in dulcedine: perit enim ex
ore vestro. Non sic est in aliis sensibus.
Non enim corrumpitur res pulchra cum

semel visa fuit: nec res odorifera
cum semel odoratur eius aliquid perdit.
Non videtur quod deus voluit hominem
querere preciosos cibos: qui eundem
cibum assignavit ei cum iumentis. Ge-
nesis primo. Ecce dedi vobis ~~herbam~~
herbam afferentem cibum super terram:
et universa ligna que habent in semet
ipsis sementem sui generis: ut sint vo-
bis in escam et cunctis animantibus terre.
Et preciosi cibi queruntur frequenter aut de-
vel ex delectationis amore: vel ex ambi-
tione. Utrobique est magna fatuitas.
Fatuum enim est: sumptus magnos
facere. pro brevi delectatione: quantum
transitus cibi per gutturem durat: solum
durante. Item valde fatuum et presumptuosum
est. pascere oculos mundi: de hoc quod
subtrahitur in pauperibus famelicis
dei. **Quod delicie non sunt querende corpori.**

Multis de causis fatuum est corpori
suo delicias procurare. Primo
quia qui delicatis utitur: infirmitati
corporis sui remedium adhibet. Unde
infirmitas aggravatur. Secundum augus-
tinum. sumenda sunt alimenta: sicut
medicamenta. Sed sicut dicit gregorius
ipsum medicamentum in vulnus vertitur:
quod exquisito remedio paulo diu-
tius inherentes. ex eo gravius de-
ficimus. quod provide ad refectionem
paramus. Secundo quod dum aliquis de-
licatis utitur: hostis eius consuetudo
mala super eum acquiritur: que vincen-
tur. Seneca. Voluptatibus se im-
mergunt: quibus in consuetudinem
adductis. carere non possunt. Et ob hoc

inuicem sunt: quod eo puenit quod
illis que sunt supflua. facta sunt
necessaria. Consuetudo mala ptī
nens ad uiciū gule: uix depomi
sceus nō ē i usus ad archam:
genes vim⁹. Actus vni gnāt hoc
uiciū et auget. multū frequētatus.
Ideo hoc uiciū vix dedisitur glu
tinū ē valde forte. quasi idissolubile
luc xim⁹. Uxore ducit: et ideo nō
possū uenie. Ad matrimoniū ptī
tinet idissolubilitas. Uxor ista ē
uoluptas carnis i hoc matrimōiū.
i quo dyabolus iungit: solus deus sepat.
Tūo. quod qui delicata corpi suo par:
adiutoria hosti suo ptculat. In lib°
de uita solitaria. de condimentis.
Sufficit ut comestibiles sint cibi
tui: nō etiā concupiscibiles ul' de
lectabiles. Sufficit enī concupiscē
malicia sua. Que tū vix a nullo
mō ptīsiē possit ad finē explen
de incitatus: ti p uiā qntētis de
lectōis. Si cepit actige irritamē
ta ab eis. qui ppetuū suscepit
bellū adūs eius oblectamēta. fiūt
duo conf vnū. et pīcluūt ossia.
Quarto. quod usu deliciaz frequēt
excessus cōmittit: vnī ifirmitas cor
pis et sepe mors sequit. Seneca.
Potest nrā prudencia huic cor
pusculo morā prorogare longiorē:
si uoluptates quibus maior ps
corpm pdit potcimus regē et coher
cē. Idem. Ipse uoluptates i hoc
mēcu iuūt. Idem. Cuius hostis

unquā tā cōtumeliosus fuit: sicut in
quosdā uoluptates sue sunt: Sufficit
alicui si hoste suū excecat. Sed uolup
tates nō solū excecāt uoluptuosos:
sed etiā ipotentes reddūt et ptractos
et leprosos: et aliis ifirmitatibus affli
gūt eos: et tandē interficiūt. Crisosto
mus q. i deliciis et luxuriis uitā ducūt.
resoluta corpa. et oī cera molliora
circumferūt: atq ifirmitatibus repleta:
quibus ad cumulū maloz. podagre
tremor. et imatura senectus accidit:
et ē sēp uita i medicis et medicamē
tis. Sensus aūt tardi. graues et obtusi:
et quodāmō sepulti. Seneca. Uictus
ē sit ex re facili: nec ad uoluptatē.
sed ad cibū attende. Palatū tuū fa
mes excitet: nō sapores. Sicut os nō
solū sibi cibū sumat sed toti corpi:
nec qd' sumit sibi retineat: sed ad
mēbra trāsmittat: nō est habendus
respectus i sumptiōe cibi ad os tm̄. sed ad
corpus. Aliquī enī. qd' nimis ē corpi
parū est gule. Et que gule sunt de
lectabilia: corpi sunt nociua. Unī si ille
qui hz multitudinē ciboz delicatoz
tm̄ uult in sumē. quod gula sit saciata:
pt inde icurrē ifirmitatē ul' eciam
mortē. Silr accidē pt i illo q i cibis
nō attendit ni quod gule sint delectabiles.
Quod enī gule est delectabile: pt esse
corpi mortiferū. Sc̄do 9gruūt delicie
tempori i quo sumus. Bnardus. Dimi
sit tpr prime. uigilia qdā est solēpni
tatis maiore. et etiā sabbati. quod
pstolamur: Delicie solempnitati.

congruunt: non vigilie. Non congruunt
etiam delicie: loco in quo sumus. Locus enim
est exilii. vallis miseriarum: non locus
deliciarum. Non eiecit dominus hominem de
loco deliciarum: ut hic sibi delicias pro-
curaret. Item non congruunt delicie statui
corruptionis: in quo nunc est humana natura.
Que facile corrumpuntur. melius ser-
vantur in aqua salsa: quam in aqua dulci.
Homo etiam in statu nature bene instituto po-
situs. in deliciis corruptionem incurrit:
quem tribulatio quasi aqua salsa etiam
in statu nature destitute custodit. Non
congruunt delicie servili conditioni corporis.
Servo malivolo tortura et compedes
congruunt: non delicie. Proverbiorum xxix°.
Qui delicate a pueritia nutrit servum su-
um: postea sentiet contumacem. Item non
congruunt delicie stultitie corporis: ad cuius
correctionem virga necessaria est. Proverbiorum
x°. Virga in dorso eius qui indiget corde.
Eiusdem xix°. Non decent stultum delicie.
Per stultum cibo saciatum movetur terra. Pro-
verbiorum xxx°. Stultus cibo saciatus: est
homo carnalibus deliciis repletus. Non
congruunt etiam statui christiano. Bernardus.
Christus qui non fallitur elegit quod carni
molestius est: id ergo melius id utilius.
id magis eligendum. Exemplo ergo ipsius
Christi. non carnis delectabilia: sed molestia
debet christianus eligere. Ad galathas quinto.
Qui Christi sunt: carnem suam crucifixerunt
cum viciis et concupiscentiis. Mathei x°.
Qui non accipit crucem suam et sequitur
me: non est me dignus. Christianus potius debet
eligere. habere cum populo dei carnis afflictio-
nem: quam inordinatam cum filiis dyaboli conso-

lationem. Dicitur de moyse legitur
ad hebreos xi°. Magis eligens affli-
gi cum populo dei: quam temporalis peccati habere
iocunditatem. ¶ Specialiter statui re-
ligionis delicie non congruunt. In
deserto religionis non sunt querende
delicie carnales: sed a deo sperande
et querende spirituales. Cum deus in de-
serto filiis israel manna dedit: cum
cibus terrenus defecit. Deuteronomii
viii°. Afflixit te penuria: et dedit
tibi manna. Qui terrenas delicias
non vult habere: celestes potest sperare.
Gregorius in moralibus. Si a carne
hoc quod libet abscindimus: mox in
spiritu quod delectat invenimus. Columba
fugit aquam: aquam scilicet carnalis vo-
luptatis. genesis viii°. Delicia est
divina consolatio: que non datur admitten-
tibus alienam. Iohannis xvi°. Nisi ego
abiero: paraclitus non veniet ad vos.
Bernardus. Quis audeat de cetero
crebris carnis ille fantasticis deditus pa-
raclitum expectare? Qui claustrum in-
greditur. carcerem preeligit: in quo pro
peccatis suis puniatur: ne pro eis infer-
nali carceri tradatur. Non est autem car-
cer locus deliciarum. Qui religionem
intrat: exemplo et amore Christi crucem
ascendit. Non est crux locus delici-
arum. Non est propinatum Christo vinum e-
lectum. sed vinum mirratum. vel acetum
felle mixtum: mathei xxvii° et luce
xxiii°. Religio locus est ubi intenden-
dum est sapientie percipiende: quam multum
impediunt delicie. Job xxviii°. Sapientia

non invenient in terra suavius vivendi
ut Iheronimus. Pulchre dicitur apud
grecos: pinguis venter non gignit sen-
sum tenuem. Seneca. Copia ciborum
subtilitas impeditur: abstinentia vero
a deliciis valet ad intelligentiam.
Daniel primo. Pueri qui cibos regios
contempserunt grossis cibis contenti:
intelligentiores ceteris inventi sunt.
Delicie ergo viro religioso non
congruunt. Quod non sunt querendi cibi

Non debet rara et insoliti
insolita querere qui est in reli-
gione. Labori ministrancium debet
parcere. Hugo de sancto victore. Alii
nova quedam et insolita ciborum genera
exquirunt: ita ut sepe propter unius hominis
ventrem per omnes circumpagos turba
famulorum discurrat. Hoc aliquando per
tumorem elationis accidit. Cum enim
appetunt aliis excellentiores esse: in
ieiunio suo aliquid speciale volunt facere.
Iheronimus. Sint tibi ieiunia pura, casta
moderata: et non superstitiosa. Quid
prodest oleo non vesci: et molestias
quasdam difficultatesque ciborum querere.
caricas, piper, nuces, palmarum fructus.
Tota ortorum cultura vexatur: ut ciba-
rio non vescamur pane. Idem. Audio
preterea quosdam contra rerum hominumque
naturam aquam non bibere. nec vesci
pane: sed sorbitiunculas delicatas
et contrita olera. Pudet non eru-
bescimus huiusmodi ineptiarum: nec
tedet superstitionis. Insuper etiam famam

abstinentie in deliciis querimus: fortis-
simum ieiunium est aqua et panis. Sed
quia gloriam non habet. et omnes pane et aqua
vivimus: quasi publicum et commune ieiu-
nium non putatur. Dissuadetur ciborum studi-

Qui in religione diosa preparatio
est: non debet studiose
preparata concupiscere. Cibos enim studi-
ose et laute preparare: est gladium hos-
tis sui acuere. Hugo de sancto victore.
Alii superstitiosi nimis in preparandis
cibis studium adhibent: infinita decocti-
onum et frixurarum et condimentorum genera
excogitantes: modo mollia, modo dura.
modo frigida. modo calida. modo cocta.
aqua. modo assa. modo pipere. modo allio.
modo cimino. modo sale condita: secundum
consuetudinem pregnantium desiderantes.
Bernardus. Quis dicere sufficiat: ut cetera
taceam. quot modis ova sola versantur
et vexantur: quanto studio evertuntur. sub-
vertuntur. liquantur. durantur: et nunc qui-
dem frixa. nunc assa. nunc farsa. nunc
mixtim. nunc sigillatim apponuntur. Ut
quid hec omnia: nisi ut soli fastidio con-
sulatur. Ipsa deinde qualitas rerum
talis deforis apparere curatur: ut non
minus aspectus quam gustus delectetur. Et cum
iam stomachus crebris ructibus se re-
pletum indicet: necdum tamen curiositas
saciatur. Sed dum oculi coloribus et
palatum saporibus illiciuntur: infelix sto-
machus. cui nec colores lucent. nec
sapores demulcent: dum omnia suscipere

cogitur oppressus: magis obruitur quam
reficitur. Studiosa ciborum preparatio: fre
quens est occasio. quod nimis de cibo
sumatur. Ricardus. Tanta quippe
accuratione et arte coquorum cuncta ap
parantur: ut quatuor vel quinque ferculis
devoratis prima non impediant novissima:
nec sacietas minuat appetitum. Deni
que dum vescitur onerantur: sed varietas
tollit fastidium. Quia enim puras
ut eas natura creavit epulas fastidi
mus. dum [illegible] alia aliis multifarie per
miscentur. et speciebus naturalibus quas
deus indidit rebus. quibusdam adulteri
nis gula provocatur saporibus. Transitur
nimirum meta necessitatis: sed nondum
delectatio superatur.

De quantitate cibi

De quantitate cibi sumendi
dicit hugo de sancto victore.
Mensura hec tamen esse videtur. ut neque
contra honestatem: nec supra necessitatem.
Non omnibus venit idem sapit. alius
sic alius vero sic. Cui minimum sufficit:
iste provisus ad turpitudinem edacita
tis veniat in superfluitate offendit.
Cui multum opus est: ideo sepe hones
tas comedendi leditur. et proinde ad
superfluitatem veniat. Ergo ille cui
parum satis est: magis superfluitatem
caveat: ille cui multum opus est:
magis ad honestatem attendat. Eze
chiel iiij°. Cibus tuus quo vesceris:
erit in pondere. ¶ Multum nociva est
anime et corpori sumptio nimia cibi
et potus. Ecclesiastici xxxvij°. Per
crapulam multi obierunt. Luce xxj°.
Attendite ne graventur corda vestra
in crapula et ebrietate. Crapula
est cruda epula. Seneca. Fuge cru
ditatem: et bibe citra ebrieta
tem. Sobrietas vero in cibo et potu:
anime et corpori multum est utilis. Cris
ostomus. Nichil sic salutem. nichil sic
sensuum acumen operatur: nichil sic
egritudinem fugat: sicut mode
rata refectio. Excessus in cibo
frequens occasio ferculorum multi
tudo: que non solum anime. sed etiam
corpori est nociva. Seneca. Fastidi
entis stomachi est multa degus
tare: que ubi varia sunt et diversa.
inquinant non alunt. Ecclesiastici xxx
vij°. In multis escis erit infirmitas.
Seneca de antiquis loquens. Simplex
erat causa simplici valitudo: mor
bos multos multa fercula fecerunt.

De modo sumendi ciborum

Ad modum
sumendi ciborum
pertinent mundicia et temperantia. Mun
diciam ibi multi non servant. De quibus
hugo de sancto victore. Crudum fer
culorum frusta. adipe distillantia.
mensalibus involvunt. a supinatur:
alii unctis manibus ad vestimenta
sua tergentes: rursus ad cibaria
tractanda redeunt. Alii nudis ar
ticulis. coclearis vice pisant [illegible]: ita
ut in eodem iure. et manus abluere

et ventris refectionem querere vi-
deantur. Alii semiacerosas crustas
cibarias itim confringunt et reliquias
dencium suarum offas factiunt poculi
demergunt. Et subdit. Hec a dicen-
tibus erubescenda fuerant si a facien-
tibus presumpta non fuissent. Nunc autem
sustineant audiendo verecundiam quam in
faciendo noluerunt habere disciplinam.
Idem. Temperanciam manducandi
intelligimus si tractim homo et non cum
nimia festinatione comedat. Ad hanc
temperanciam pertinet refrenare nimi-
um appetitum cibi vel potus et se non
effundere super escam. Ecclesiastici xxxvii.
Noli esse avidus in omni epulacione nec
te effundas super omnem escam. Augustinus.
Fieri potest ut sine omni vicio et cupidi-
tatis vel voracitatis preciosissimo cibo
sapiens utatur insipiens autem fetidissi-
me gule flamma in vilissimum cibum
ardescit. Et satius quisque more domini
maluit pisce vesci quam lenticula
more esau. Non enim ideo hoc conti-
nentiores sunt nobis plereque bestie
quia vilioribus escis aluntur. Effusio
vultus interioris super escam est quando
animus ad cibum sic ardore trahitur ut
aliud cogitare non sinatur. Committi
solet feda aviditate in ordinatione
scindendo panem et sumendo cibum
et masticando. Valet contra hanc
aviditatem psalmi interposicio cum
aliqua oratione. Ad idem valet audi-
tus sacre scripture vel recordatio. In

libro de vita solitaria. Cum mandu-
cas neque totus manduces sed corpo-
re tuo suam refectionem percipiente mens
non omnino suam negligat sed de memoria
suavitatis domini vel scripturarum aliquid quod
eam pascat meditando vel saltem me-
morando secum ruminet et digerat.
Augustinus. Cum acceditis ad mensam do-
nec inde surgatis quod vobis secundum consue-
tudinem legitur sine tumultu et conten-
tionibus audite ne sole vobis fauces
sumant cibum sed et aures esuriant
verbum dei. Salvator a dyabolo temptatus
de peccato gule ait non in solo pane vi-
vit homo sed in omni verbo quod procedit de ore
dei insinuans cibum corporalem despi-
ciendum esse propter spiritualem. Contempnentes
cibum spiritualem et appetentes corporalem
reprehendit Bernardus hiis verbis. Nobis
convenientibus in unum ut verba apostoli ~~utar~~
utar iam non est dominicam cenam manduca-
re. Panem quippe celestem nemo est
qui requirat nemo qui tribuat. Nichil
de scripturis nichil de salute agitur
sed nuge et risus proferuntur in
medium. Idem. Inter prandendum quantum
fauces dapibus tantum aures pascuntur
rumoribus. Cibis toto intentus
modum nescias in edendo. Explicit
liber secundus. Incipit liber tercius. Prima
pars huius libri quod talium temptent seculum
relinquentes. Capitulum primum.

Ostenso quomodo
qui in religione
est se debeat
habere ad mundum
et ad corpus
proprium agendum.

est de temptacionibus que multum so-
lent vexare novicium. Persecutus est
pharao cum magno exercitu filios
israel qui recesserant ab eo: exodi xiiii°.
Spiritus immundus multum desiderat redi-
re ad domum unde exivit: et ut illi quam
cum recepit possit prevalere: assumit
septem spiritus nequiores se. mathei
xii° et luce xi°. In deserto tempta-
tur salvator mathei iiii°. Glosa.
In deserto fit temptatus: quia non ante
hostis se erigit quam homo de mundo exit.
Ideo accedenti ad servitutem dei dicitur:
prepara animam tuam ad temptationem. ecclesiastici
ii°. Gregorius in moralibus. Iuxta recti-
tudinis: umbra sequitur temptacionis.

Ostenditur quod demones temptent homines. capitulum ii.

Circa temptationes. primo ostenditur
quod demones inpugnent
homines: secundo quod temptationes amicis
dei sint utiles: tercio ostenduntur modi
inpugnandi quos temptator habet: quarto
quibus modis qui temptatur repugnare
debet. Licet enim demones sint invisibiles:
pugna eorum invisibilis est. nec sensu
corporali cognoscitur: primo oportet. ut
ad lumen fidei. oculis cordis manifes-
tetur. Ignorancia huius inpugnacio-
nis periculosa est: non enim inpugnat
qui se inpugnari ignorat. Bernardus.
Dyabolus quem videre non possumus.
et ideo minus cavemus: tetendit arcum
suum et in ea paravit sagittas: narra-
vit ut absconderet laqueos et dixit:
Quis videbit eos? Iheronimus.
Tunc maxime inpugnaris: cum te inpug-
nari nescis. Grande periculum est.
habere intra se hostem suum: et nescire
hostem. ¶ Circa primum nota: quod
inpugnacio qua dyabolus homines fatigat:
certificari potest ex tercio capitulo genesis.
ubi serpens mulierem decepit: ubi
etiam dominus ostendit: inpugnacionem esse
duraturam dicens serpenti. Inimi-
cicias ponam inter te et mulierem:
et semen tuum et semen illius. Secundo
ex libro Iob. primo et secundo capitulis:
ubi sathan petiit a domino. ut daret
ei licenciam flagellandi iob. Item
mathei et luce iiii°. ubi legitur
dyabolus temptasse dominum. Et secundum
augustinum assumpsit formam humanam:
quod permisit dominus. ut temptacio ista
certior fieret. Item prima ad corinthios
vii°. Revertimini in idipsum: ne temptet
vos sathanas. Et ad ephesios vi°.
Non est nobis colluctacio adversus carnem
et sanguinem: sed adversus principes et
potestates tenebrarum harum. Et actuum v°.
Cur temptavit sathanas cor
tuum? Et de beato martino legitur:
quod dyabolus multociens apparuit
ei in forma humana. Similiter de beato
anthonio: cui apparuit in forma
pueruli nigri: et in forma eciam
animalium diversorum generum. Similiter legitur
de multis aliis sanctis.

Secundo probatur quod temptaciones amicis dei multum sint utiles. capitulum iii.

Circa secundum

nondum: quia temptatio multum est
utilis. Bernardus. Necesse est ut ve-
niant temptationes. Quis enim corona-
bitur: nisi qui legitime certaverit. Aut
quomodo certabit: si desit qui impugnet.
Sed nec cum victoria: si nec prelio
fuit. Impudentissime tu arrogo vel
gloriam sine victoria: vel victoriam sine
pugna. ¶ Temptatio primo erudit.
Armorum experientia: militibus est
necessaria. Job vii. Militia est vita
hominis super terram. Judicum iii. Hec
sunt gentes quas reliquit dominus:
ut in his erudiret israelem. Ecclesiastici
xxxiiii. Qui non est temptatus quid
scit. In eodem. Qui non est temptatus:
pauca recognoscit. ¶ Secundo humi-
liat et sic a precipicio superbie con-
servat. Gregorius. Dum vicia nos
temptant: proficientes in nobis virtutes
humiliant. Idem. Iebuseum israel tole-
rat: ut humana mens de se humilia
sentiat: dum minima non superat. Idem.
Cum per temptationem humilitas proficit:
perfecta est ipsa adversitas. que mentem
ab elatione custodit. Idem. Cum
temptamur viciis. dispensatione no-
bis agitur: ne virtutibus quibus proficimus
extollamur. Secunda ad corinthios xii.
Ne magnitudo revelationum extollat
me: datus est mihi stimulus carnis mee.
¶ Tertio negligentiam repellit. Unde
dicit glosa super illud psalmi. Proba me
domine et tempta me. Nisi temptaret:

negligentes essemus. Timor hostium
homines facit vigilantes: securitas vero
facit eos pigros. Mathei xxvi. Vi-
gilate et orate: ne intretis in temptationem.
¶ Quarto virtuti addit. Seneca. Mul-
tum adicit sibi virtus lacessita. Item.
provocati: bellicosiores efficiuntur. Gregorius.
Ignis flatu premitur ut crescat: aqua in
vento obstaculo maiores vires excitat:
sic vehementia temptationis. occasio est.
ut aliquis virilior efficiatur. Vehementia
etiam temptationis: occasio est ut ei qui
temptatur gratia augeatur. Prima ad cor-
inthios x. Fidelis est deus. qui non permitta-
vos temptari supra id quod potestis: sed
faciet cum temptatione proventum. ut pos-
sitis sustinere. ¶ Quinto. virtutem hominis
notificat. Deuteronomii xiii. Temptat
vos dominus deus vester: ut palam fiat. utrum
diligatis eum an non. Gregorius. Ne-
mo vires suas in pace cognoscit. Di-
cit enim bella desunt: virtutum experimenta
non prodeunt. Idem. Mira nobiscum
dispensatione agitur: ut mens nostra non-
numquam pulsatione culpe feriatur. Ma-
gna esse se magnarum virium homo crederet: si
nullum umquam carendo virium defectum.
intra archana mentis sentiret.
Sexto. deum glorificat. In psalmo. Eripiam
te. et honorificabis me. ¶ Septimo.
templum edificat. Thobie ii. Hanc temp-
tationem ideo permisit evenire illi: ut
posteris daretur exemplum patientie eius.
¶ Octavo ei qui temptatur.

in p̄senti honore accipit. Vn̄ legit̄
de b̄to anthonio: q̄ cū quadā nocte
a demoībꝫ eēt laceratus: subito q̄dā
radius lucis. et demones ⁊ tenebras
effugauit: statimq̄ sanatꝰ. xp̄m
p̄n̄te intelligens dixit. Vbi eras ihesu
bone. ubi eras. Quare a principio nō
affuisti: ut curares uulnera mea:
Et uox ad eū ait. Anthoni hic erā:
sed expectabā uidē certamē tuū. Sed
quia q̄ uiriliť dimicasti: ī toto orbe te
faciā noīari. ¶ Secūdo ī futuro coronat.
Secūda ad thimotheū scdo. Nō coro-
nabit̄ nisi qui legitime certauit. Et
Jacobi p̄mo dr̄ de sufferente tēptatiō-
ne: q̄ cū p̄batꝰ fuit: accipiet coronā
uite. Thobie iiiº. Hoc p̄ c̄to hꝫ oīs
q̄ colit te: q̄ uita eiꝰ si ī p̄batōe fuit
coronabit̄. Tercia ps hꝰ libri q̄ dyabolꝰ
mēdaciis tallitū utit̄. ⁊ aliq̄ eiꝰ
mendacia
specificat̄
c. iiii.
Dicit̄ de modis
ī pugnandi. quos dyabo-
lus hꝫ. Et nō solū q̄ dyabolꝰ multū
utit̄ mendaciis temptando. Johānis
viiiº. Ipse mendax est. et paī eiꝰ.
Mendacio usus ē temptando mu-
lierē cū ait. nequaquā moriemini: gen̄
iiiº. Ipse temptando saluatorē ait. hec
oīa tibi dabo si cadens adoraueris
me: mathei iiiiº. Illi q̄ ē in p̄cc̄o
p̄mittit longā uitā: ut differat
uenirē ad p̄niaz. Hec ē repmissio
nequissimā q̄ multos p̄didit: eiꝰ
xxx. Cū pat̄ celestis tēpa et mo-
menta ī sua. nō ī dyaboli posuerit
p̄tāte: ualde fatuus ē: q̄ c̄dit dy-
abolo. de futurā uita sua disponenti.
Valde fatuū est c̄dē illi menda-
cio: quo dyabolꝰ plusq̄ centū mi-
lia hoīm duxit ī infernū. Dicebat
enī eis. Adhuc faciētis pe-
nitenciā: et uoluntatē. et spem ha-
bebant faciendi eā. Sed ut ī infino
sut: et nō p̄nt eā facē. Licet deus
p̄ccori penitenti p̄mittat p̄ccoꝝ re-
missionē: tū nō p̄mittit ei crasti-
nū diē. Illi qui p̄niaꝫ assūpsit mī
dyabolꝰ suadē. ut abiciat onus
p̄nie: ad qd̄ multis fraudibꝫ utit̄.
¶ Primo mentit̄ exoneratōnē.
qd̄ nō est exoneratiō: sed leuis
oneris ī grauissimū ōmutatiō: ut
festuce in trabē ul̄ montē. Vn̄ q̄
temptat̄ debꝫ dicē temptanti.
Si hoc onus deposuero: nūquid
sine onē ero. Cui q̄stioni si ple-
ne r̄ndē uoluit: dicē poterit.
p̄mo ponet̄ sup̄ te mons mag-
nꝰ: scꝫ infernal̄ pena. mōte ḡuior.
Apocalips viº. Dicent montibꝫ.
cadite sup̄ nos ⁊c̄. Bonū ē ergo
leue onꝰ ferre: ut tantū onus
possimꝰ uitarē. Apocalips iiº. Nō
mittā aliud pondꝰ sup̄ uos: tñ
id qd̄ habetis tenete. ¶ Scdo ea
que diuisim portanda sūt: simul
ondit dicens. Quomō hoc posset
portarē tot annis. Cui dicendū ē.
Hoc hodie cū dei adiutorio porta-
bo: et cras inde portabo leuiꝰ.

cum dei adiutorio propter assuetudinem.
Dic ubi fallit tempore: soluit diui
sio. secundum Mathei vi. Sufficit dici
malicia sua. ¶ Tercio virtute hominis
a dei virtute diuidit, dicens. Tu
debilis es: nullo modo posses hor
portare. Sic dicendum est. Si intelli
gis. mea virtute solus: uerum dicis.
cum scriptum sit Iohannis xv. Sine me
nichil potestis facere. Si uero intelli
gis quod non possum dei virtute adiutus:
euidens est mendacium. Ad philippen
ses i. Confidimus in domino ihesu: quia
qui cepit in vobis bonum opus perficiet.
Et ibidem iiii. Omnia possum in eo qui me
confortat. ¶ Quarto. spoliationem
mentis exoneracionem: sicut quandoque latro
simplicem scholarem exonerat cappa
sua. Aurum vel lapides preciosos de
bes reputare premia: quia dyabolus
vult tibi auferre. Unde debes eum cauere:
tamquam spoliatorem rei preciosissime. Apo
calipsis iii. Suadeo tibi emere aurum.
Aurum emere est fructum prime preparare.
¶ Quinto quantitatis pondus diminuere:
ad quod celeste gaudium est tradendum
est. Secunda ad corinthios iiii. Id quod in
presenti est momentaneum et leue tribula
tionis nostre: supra modum in sublimita
te eternum glorie pondus operatur in nobis.

De quatuor temptationibus dyaboli. Capitulum v.

Multiplicem dyaboli impugna
cionem ostendit Bernardus: lo
quens de illo verbo psalmi. Scuto circumda
bit te ueritas eius. non timebis a ti
more nocturno. Sunt inquit quatuor temptationes.
quibus undique circumdati. necesse habemus
scuto diuino circumdari: timor retro. a
dextris et a sinistris. Timor afflictionis.
et nocturnus est et plane tenebrosus: quia
abscondit ab oculis quia non sunt condig
ne passiones huius temporis ad futuram gloriam.
que reuelabitur in nobis. Sed facile huic
radius veritatis exsufflat. Ingerit enim
oculis cordis. nunc premium quod ferimus.
nunc eterna supplicia. nunc eterna premia:
nunc ea que pro nobis pertulit christus. Ad lucem
ergo tam multiplicis veritatis: timor
recessit. Sed time sagittam que die
leuiter uolat: sed non leue vulnus in
fligit. Hec sagitta. vana est gloria:
quam oportet cauere frequenciores: nec de
seruant scutum veritatis. Sed et cum con
trarium uanitatis. Et subdit. Prima a
sinistris pulsat dyabolus pusillanimi
tate: deinde a dextris. humanis laudibus.
Si sic non proficit: dicit. Hiis decipere
nequeo. sed forte decipere possum. alterius
ingenio perdicionis. Negocium perambulans
in tenebris est ambitio subtile malum. se
cretum virus. pestis occulta. doli artifex.
mater ypocrisis. liuoris parens. viciorum
origo: criminum fomes. virtutum erugo.
tinea sanctitatis. Contempsit autem uanam
gloriam. quia uana est. Forte solidius
aliquid affectabit: forte honores. forte
diuicias. Quid si veritas investigat
huius proditorem et negocium arguit te
nebrarum. Non restat callido inimico
contra eos quos uidet omnimodis
diligere iusticiam et odisse iniquitatem:

nisi ut iniquitatem palliet: sicutum
ymaginem. Quos enim peccatores boni
novit amatores: malum ei sub specie
boni non mediocris sed perfecti suade
conatur: ut facile qui currit incurrat.
Secunda ad corinthios xi. Ipse sathanas trans
figurat se in angelum lucis. Sola autem
est veritas: que palliatam detegit fal
sitatem.

Quinque advertenda et timenda circa dyaboli impugnationem. Capitulum vi

Circa dyaboli impugnationem
quinque nobis sunt advertenda et
timenda: scilicet dolositas. crudelitas.
continuitas. varietas. universalitas.
¶ Dolose impugnat: non solum quia
mendaciis utitur: ut prius ostensum est: sed
etiam quia tortuose incedit: nec agnos
citur ab eo qui temptatur: quid intendit.
Proverbiorum ultimo. Tria sunt mihi difficilia et
Tertium illorum est: via colubri supra
petram. Glosa. Via colubri vocat ve
nenata hostis astucia: que insidiari hiis
non desinit: quos in petra fundatos esse
conspicit. Item quod delectabile est proponit:
quod molestum est subticet. Ecclesiastes ix.
Sicut pisces capiuntur hamo. et sicut
aves capiuntur laqueo: sic homines capiuntur
tempore malo. scilicet tempore temptationis. Pisces
capiuntur esca hamo supposita. ¶ Cru
deliter etiam et inmisericorditer impugnat:
ut patet in iob: cui abstulit sua et suos.
et affligit in ipsa persona. Et si in aliquo
videtur parcere: etiam in hoc intendit impug
nare: ut patet in uxore iob. quam ei
reliquit. per quam eum postea impugnavit.

Que dixit illi cum amisisset sua
et suos: et percussus esset ulcere pes
simo. Adhuc permanes in simplici
tate tua: Benedic deo et morere.
Iob ii. Irrisio est: quasi diceret.
Si perseveraveris in benedictione tua:
morieris. ¶ Continue impugnat.
Bernardus. Tot temptationibus plena
est vita nostra: ut non immerito tota ipsa
debeat temptatio appellari. Gregorius.
Dyabolus assidua temptatione nos
temptat: ut saltem tedio vincat. ¶
Variis impugnationibus impugnat ut
quem non vincit una. vincat altera.
Paulinus episcopus augustino. Hostis
iste cui mille nocendi artes: tam
variis expugnandi est telis: quam
impugnat insidiis. Ipse temptat secundum
complexionem vel mores vel statum hominis.
Gregorius. Intuetur humani generis
inimicus nostros mores. cui vicio sint
propinqui: et illud opponit ante faciem:
ad quod facilius cognoscit inclinari
mentem: ut blandis ac letis mori
bus sepe luxuriam. nonnumquam vanam
gloriam: asperis vero mentibus. iram
superbiam crudelitatemque proponit. Hos qui
sunt in deserto paupertatis: tentat ad
iram vel impacientiam. Unde eis temptatio
talibus est ventus urens. Deutero
nomii viii. dicitur de solitudine in
qua fuerunt filii israel quod in ea erat
serpens flatu adurens. Hiis qui
sunt in prosperitate suadet pigriciam:
et talibus est temptatio ut

uentus aquilo. Ecclesiastici xliii°.
Ventus aquilo flauit: et gelauit
cristallus ab aqua. Illos quos uidet
feruentes ad bonum. incitat ad hoc
ut excedant: ut de alto possit eos
precipitare: quod est multum periculosum.
Bernardus super cantica. Non habet
callidus hostis machinamentum effi-
cacius ad tollendam de corde dilectionem:
quam si efficere possit: quod in ea incaute et
non cum ratione ambulet. Ad ephesios
v°. Videte fratres: quomodo caute ambuletis.
Prima petri iiii°. Nolite peregrinari
in feruore. qui ad temptationem uobis fit.
¶ Impugnacio eius uniuersalis est.
Unde dicitur uti sagena: que est rete
totam aquam occupans. Abacuc i°.
Expandit sagenam suam: et semper
interficere gentes non cessat. Impug-
nacio eius uniuersalis est quantum ad tempus.
Bernardus in sermone. Omnino tutos
uos esse nolo. nemini super terram absque
temptatione esse uicturum: ut tu for-
te tollitur aliqua. alia securus expectet:
aut forte non securus sed pauidus
magis. Et sic petat ab ea libera-
tur: numquam sibi in toque inoctis hoc
libertatem oblatam seu requiem au-
deat polliceri. Venia re considerem
da, nobis est tam benigna erga nos
diuine pietatis dispensatio: ut
quibusdam nos temptationibus patiatur
diutius occupari: ne forte peri-
culosiores occurrant ab aliquibus

uos eius liberet: ut possimus alias
quas nobis utiliores forte preuidet ex-
cercere. Impugnat dyabolus non solum
vigilantes: sed etiam dormientes. Gre-
gorius. Sanctos quos minus ualet
vigilantes. grauius temptat dyabolus dormien-
tes. Quod deus benigne permittit: ne
saltem sopitus a passionibus penitus uacet:
Dum mentem passiones que est in dormiente
per se non habet meritum: sed reprehen-
sio que est in uigilante eius ad ipsum in-
citatio facta est. Diu occasionaliter
dicitur est ubi gregorius. In fine uite
fortius impugnatur. sciens quod si tunc ali-
quem uincit: post non uincetur ab eo.
Unde dicitur calcaneo insidiari: quod est post
extremo per tempus. Genesis iii°. Gregorius.
Sciendum quod plerumque eos quos temptat
tunc grauiores culpas ingerit: cum prime
uite termino illos appropinquare conspi-
cit. Item uniuersalis est quantum ad locum.
Iob i°. Circuiui terram et perambula-
ui eam. Prima petri v°. Circuit querens
quem deuoret. Temptat in deserto. in
ciuitate: in loco etiam sacro: ut patet
in temptacionibus christi: mathei iiii°. Item
uniuersalis est quantum ad personas. Im-
pugnat et diuites et pauperes.
Pauperes incitat eorum diuitiarum pro-
curando: ut occasione diuitiarum fiat
mali. Difficile enim est non corrumpi
contubernio eorum. Abacuc i°. Ipse sibi
omne munimentum ridebit: comportabit
aggerem et capiet eam. Diuites et-

potentes superat: quia divitiis et po-
tentia faciens eos abuti. quasi proprio gla
dio eorum ipsos vulnerat. Abacuc p°.
Ipse de regibus triumphabit: et tyranni
erunt ridiculi eius. Ipse illos potius
nititur amplecti: per quos sperat se plures
acquisiturum scilicet illos qui presunt. Regum
xxi°. Totum pondus prelii versum est in
Saul. Tertio regum xxii°. Non pugna
bitis contra maiorem vel minorem quem
piam nisi contra regem israel. Item magis
impugnat sanctiores. Gregorius. Cres
centibus virtutibus: magis sevit dya
bolus ad temptandum. Et super illud Iob
xl°. absorbebit fluvium etc. Antiquus
hostis pro magno non habet eos quos sub
iure sue tyrannidis. terrena querentes
tenet: qui per ipsa vite sue studia
deorsum currunt: sed illos magno
pere rapere nititur: quos despectis
terrenis studiis, iam iugi celestibus
contemplationi. Universalis etiam est impug
natio quantum ad ea quibus impugnat.
Utitur enim ad impugnandum et bonis
et malis. Sapientie xiiii°. Creature
dei in odium hominum facte sunt: et in
temptationem anime hominum: et in musci
pulam pedibus insipientium. Omnibus
iuvat se dyabolus contra homines: quibus
homines contra ipsum debuerant se iuvare.
Etiam propinquissimi eorum dyabolum
iuvant. Ipse procurat ut homines do
mus dei contra deum iuvantur. et bonis
temporalibus in malis ipsum abutuntur. Narrare
non potest: in amatoribus terrenorum.

Unde dictum est ei. Genesis iii°: terram
comedes. Iob xviii°. Abscondita est
in terra pedica eius. Ysaie xxiiii°. La
queus super te: qui habitator es terre.
Contrario dicitur proverbiorum p°: frustra
iacitur rethe ante oculos pennatorum.

**Notta primus huius libri. de modo repug
nandi serpenti infernali per contritionem
capitis. Capitulum septimum.**

Sequitur de modo
repugnandi dyabolo.
Circa quod primo notandum: quod convenien
tissimus modus repugnandi serpen
ti infernali: est per contritionem capitis
eius. Et hunc modum docet dominus.
Genesis iii°. loquens ad serpentem de
muliere. que figuram tenet ecclesie. Ipsa
conteret caput tuum. Serpens ca
put pre ceteris membris custodit.
et non est caput nequius super ca
put colubri. ecclesiastici xxv°. Ideo
totis viribus debemus conari ad
eius contritionem. Caput vero intelli
gitur vel superbia vel principium tempta
tionis. vel pravitas cordis: antequam per
locutionem vel operationem exeunt extra.
Contritio capitis primo innotescit. des
tructio superbie: multum valet ad
repugnandum ei. Et hec fuit humi
litas: que multum valet ad triumphan
dum de dyabolo. Humilitas gloriam
victorie totam deo attribuit: et prop
ter hoc totum pondus prelii eidem imponit.
Eius enim est victorie gloria. et pugna.

humilibus a deo adiutorium gratie datur:
a quo superbis resistitur. Ideo non
est mirum si humiles triumphent: et sup
bi vincantur. Iacobi iiii°. Deus superbis
resistit: humilibus autem dat gratiam. Iste
caput serpentis infernalis est conte
rendum: quia in principio temptationis
est ei resistendum. Principiis obsta:
sero medicina paratur. Cum mala per
longas convaluere moras. Gregorius.
in moralibus. Si temptationi in corde
nascenti festine non resistitur: hanc
eandem qua nutritur mora roboratur.
In psalmo. Beatus qui tenebit et allidet
parvulos suos ad petram. Dyabolus
quasi parvulus est in principio tempta
tionis: unde tunc facilius occidi potest.
In homine. In morte primogenitorum
liberati sunt filii israel de servitute
pharaonis: exodi xii°. Primo
geniti infernales sunt principia temp
tationum: quibus si viriliter resistitur:
cito liberatur homo a dyabolo. Cum vero
ei in principio non resistitur: vix ab eo
se expedit. Ieronimus. Lubricus est anti
quus serpens: et nisi capite teneatur:
totus statim illabitur. Conte
rendum est caput serpentis infernalis:
ut peccatum cordis antequam destruatur: quam per
locutionem vel operationem exterius effodiatur.
Omnimode debet homo custodire cor
sicut caput suum: iuxta admonitio
nem illam mathei x°. Estote prudentes
sicut serpentes. Dyabolus

tamquam superbus et ambitiosus supre
mam partem querit scilicet cor optime munitur in tan
tum quam arcem in castro mundo: ut in nobis preesse
dicatur. Unde cordi cogitationes immittit:
et afficit ad malum tendit. Gregorius
super illud iob xix°. Simul venerunt la
trones eius: et fecerunt viam per me.
Et aliquam spiritus qui ex fervendis hominum
mentibus occupantur: quasi viam sibi in
afflictorum cordibus faciunt. Ut adversa
que exterius tolerant: cogitationes
pravas immittere non desistunt. Item gregorius
super illud iob xli°. Alitus eius prunas
ardere facit: et flamma de ore eius egre
ditur. Quid prunas? nisi succensas
in terrenis concupiscentiis reproborum men
tes appellat. Tanto igitur leviathan
alitu in prunas flat: quanto auxilii
suggestionis occulte humanas mentes
ad illicita inflammat. Flamma oris eius
est instigatio occulte locutionis. Da
mascenus. Potens est dyabolus in immissio
nes facere: in nobis autem est eas suscipere
vel non suscipere. Augustinus. Dyabolus
plenus est incentivus viciorum. Quod
nondum quod cogitationes male diversis
de causis in corde surgunt: tamen una
est corruptio: que est ex peccato primorum
parentum. Illud enim spinas et tri
bulos germinabit tibi. Genesis iii°: in
telligitur et de terra quam colamus.
et de terra quam gestamus. In utraque
enim inutilia vel noxia gratis nas
cuntur. Utilia vero cum labore aliquo

surgunt occasione rerum visarum vel au
ditarum. vel alio sensu corporeo percep
cum tarum. Cum aliquis ad mentem redire volens
intendens orationi vel meditationi. vix
potest se expedire ab hiis quibus viden
do vel loquendo vel audiendo pau
lo ante intentus fuit. Limosa est enim
substantia anime sicut et corporis: et quic
quid contrectatur facile ei adheret.
ut libri bernardi. Aliquando insurgunt
instinctu dyaboli: ut supra ostensum
est. In libro de ecclesiasticis dogmatibus.
Non omnes cogitationes nostre male
semper dyaboli instinctu excitantur:
sed aliquando ex nostri arbitrii motu emer
gunt. Concupiscentia etiam causa est malarum
cogitationum in nobis. In vitaspatrum.
Quidam frater abbati sisoi dixit. Qua
re non recedunt a me temptatio
nes. Et dixit ei senex. Quia va
sa earundem passionum intra te sunt. Hec
vasa intelliguntur concupiscentie: unde cogi
tationes oriuntur. Ubi enim amor: ibi
oculus. In libro de vita solitaria. Qui
redit ad cor suum. si nondum vicit
concupiscentiam suam: invenit ibi de con
cupiscentia sua. vel suaves delectationes.
vel graves corrosiones: et inde multi
plicant cogitationes. Cum vero iam con
cupiscentiam vicit: quamdiu tamen maioris boni
concupiscentia vel maior delectatio mentem non
obtinuerit: cum erosa quadam voluptate
gestorum. visorum. auditorum patitur ymagi
nationes. Unde in utroque lubri implentur
illusionibus delectationum. et ad cogi

tuenda spiritualia vel divina lumen
oculorum suorum ipsum non est secum. Una
etiam cogitationum causa est aliarum. Qui
dam frater interrogavit senem quendam.
Quid faciam: quia multe cogitationes sol
licitant me. et nescio quomodo repug
nem eis. Cui respondit. Non repug
nes contra omnes: sed contra unam que
caput est aliarum. Contra cogitationes
malas. luctari nos oportet. In vitas
patrum. Dixit quidam senex de antiquis
patribus. Non sumus eradicatores co
gitationum: sed luctatores. In eodem.
Dixit quidam abbas. Si non habes
cogitationes: spem non habes. Quoniam
si cogitationes non habes: opera ha
bes. Unde remedium contra malas
cogitationes est: quod non permittantur
exire extra per locutionem vel operationem.
In vitaspatrum. Dixit abbas pastor
ciu abbati. Sicut capsa plena ves
tibus. si dimissa fuerit tempore longo.
putrescunt vestes interea: ita sunt et
cogitationes in cordibus nostris. Si non
fecerimus eas tempore longo: extermin
antur. Idem ad abbatem ioseph. Sicut
si quis claudat serpentem vel scorpio
nem in vase. et obturet illud. proceden
te tempore serpens moritur: ita male co
gitationes que studio demonum pul
lulabant: patientia eius cui immittuntur
paulatim deficiunt. Et specialiter expe
dit: quod cogitationes iracundie ad ver
ba non procedent. Nequissimum quidam.

fratri abbati ysaac: quare demo-
nes eum timerent. Qui respondit: Ideo
me timent demones: quia ex quo
factus sum monachus: statui apud me:
ne iracundia mea exiret me preter-
dictum. Super illud proverbiorum xxix: Fa-
tuus statim indicat iram suam: dicit
glosa. Natura rei est: ut plaga
magis fervescat et occultata langu-
escat. Aliud remedium est: reve-
lare eas suis prelatis. Unde quidam senior
cuidam impugnato a spiritu fornicationis
dixit. Fili ne abscondas cogitationes
tuas: ita enim confusus immundus spiritus
discedet a te. Nichil enim ita confundit
et allidit virtutem demonum: quam si quis
secreta immundarum cogitationum revela-
verit sanctissimis et beatissimis
patribus. Aliud remedium est: medi-
tatio sacre scripture. In libro de vita
solitaria. De cotidiana lectione ali-
quid in ventrem memorie dimitten-
dum est: quod fidelius digeratur, et sursum
revocatum crebrius ruminetur: quod
proposito conveniat: quod intentionem proficiat
quod detineat animum: ut aliena co-
gitare non libeat. In psalmo. In lege
eius meditabitur die ac nocte. Item In
corde meo abscondi eloquia tua etc.
Et nondum quod cogitationes bone
multum faciunt ad decorem et robur anime:
cogitationes vero male quibus non re-
sistitur faciunt ad corruptionem et debi-
litatem anime. Sampson rasis crinibus
debilis fuit. Iudicum xvi. Termes

capiunt cordis ornamenta: sic sunt co-
gitationes. Seneca. Cogitationes va-
gas et inutiles. et velud sompnio similes:
non recipies. Quibus si oblectatus
animum tuum: cum omnia disposueris tristis
remanebis. Ieremie iiii. Usquequo
morabuntur in te cogitationes noxie:
Ysaie primo. Auferte malum cogitatio-
num vestrarum ab oculis meis. Et nondum
quod quandoque aliquis temptatur cogitationibus
anime erosis et molestis. que magis
esse penales videntur quam culpabiles.
dyabolus affligit animam tunc sicut dis-
plicet dei contumelia: quam conviciando
deo et blasphemando eum coram ea.
Quod fieri potest non solum sine anime periculo:
sed etiam cum merito. Contumelia enim
illatus ab inimico eius dum coram deo
amico tuo multum displicet: non est
causa quod deus offendatur illi quem ex ea
molestatur. Legitur in vitaspatrum. quod quidam
cuidam abbati aperuit: quod spiritu
blasphemie impugnaretur. Cui abbas
ait: Quando hec cogitatio te arripuerit
dic. Blasphemia ista super te sa-
thana. Hanc enim causam anima non
vult. Innuitur his verbis duplex causa:
quare non sit tunc periculum in hac blas-
phemia sicut multi credunt. Una
est. quod anime non placet: sed vehemens
timor offense divine eam adducit
has cogitationes anime nolenti: sicut
homini timido qui est in tenebris solus.

adducit timor tribulatio an̄ oc̄ los
cordis. licet hoc sibi multū displi
ceat. Postea ille blasphemie dyabo
li sunt quia comunicantis deo: unde dis
plicentia meriti fit. quia eas audit.
Considerare hanc temptationem necessaria ē
parua. quia si desit. poterit accidere quod
reputabitur dyabolo non ipsius. qui
has cogitationes patitur: et erit tan
tum ipsius culpa. De quibusdam que multum

ualent ad triumphandum de dyabolo
Capitulum viii

Et tamen ad repugnandum
dyabolo multum ualet ho
nesta occupatio. Est enim ueluti mu
rus: prohibens ne temptator accessum ha
beat ad seruum dei. Homo ociosus
ē sicut uilla absque muro. Ezechiel
xxxviii. Ascendam ad terram sine muro:
ueniam ad quiescentes habitantesque secure.
Ieronimus. Semper aliquid boni operis faci
to: ut te dyabolus inueniat occupatum.
Ad ephesios iiii. Nolite locum dare
dyabolo. Augustinus. Non facile ca
pitur a temptatore: qui bono uacat ex
ercitio. In libro de uita solitaria. Omni
um temptationum et cogitationum malarum et
inutilium: sentina ē ocium. Nunquam
ociosus sit seruus dei. Iob xl. Circum
dabunt ei salices torrentis. Salices tor
rentis sunt homines infructuosi. in aquis
deliciarum nutriti: qui sunt enim dyabo
lo parati et obedientes. Quanta autem
sit ociositas sit: patet ex illo uerbo

prouerbiorum xxx. Qui sectatur ocium:
stultissimus est. Non dicit stultus
est. uel stultior: sed stultissimus.
Aduertenda est triplex stulticia in
ocioso. Prima est quod uite eterne pru
dentie necessaria negligit. Secunda est:
quod hostibus suis se exponit: ut prius
ostensum est. Tercia est quod hostes suos
pascit et nutrit: uicia scilicet que ocio
nutriuntur et inpinguantur ut bones
et cetera animalia. Sicut difficile
uel impossibile est terram ne in stulta
in agris constantie nisi per diligentem
culturam preueniatur ut in illis in pla
sit difficile uel impossibile cor cauere
a malis. nisi homo occupetur bonis.
Prouerbiorum xxiiii. Per agrum hominis
pigri transiui. et per uineam stulti uiri:
et ecce totum repleuerunt urtice. op
eruerant superficiem eius spine. In
uitas patrum. Dicebat quidam senex quod
tres sunt uirtutes sathane. Prima est
obliuio. secunda est negligentia: ter
cia est concupiscentia. Dyabolus ut
hominem in obliuionem inducit rapit
semen uerbi diuini de corde hominis:
mathei xiii et luce viii. In ne
gligentibus uero zizania seminat:
mathei xiii. Cum dormirent homines:
uenit inimicus et seminauit zizania.
Concupiscentiam uero inflammat: ut prius
ostensum est. Seruus dei qui est in
religione ociositatem timens quia multa
mala docuit: eligendo sibi opera

tionem talem debet eligere. que eum occupet: et pocius animum quam corpus. Debet etiam eligere talem: que habeat utilitatem. In libro de vita solitaria. Pro vitando ocio ociose ferri: ridiculum est. Spiritualia etiam exercitia debet preponere corporalibus: et inter corporalia illa que sunt propinquiora spiritualibus. In eodem libro. Non vir propter mulierem: sed mulier propter virum. Non spiritualia exercicia sunt propter corporalia: sed propter spiritualia corporalia. Patet sicut viro creato collatum est adiutorium simile sibi. et ex ipsa ipsius hominis substantia: sic etiam in adiutorium spiritualis studii. necessaria sunt corporalia. Non tamen in hoc eque semper convenire videntur omnia corporalia exercitia: sed que cum spiritualibus propinquiorem habere videntur similitudinem et affinitatem: ut scribere quod legitur. Spiritualia enim exercitia et opera sicut sensus distrahunt: sic sepe quam exhauriunt. In eodem. Cuncis quod agas. in quo te occupes. Omnium enim cotidianum oracionum sacrificium et lectionis studium: consciencie cotidiane discussionem. emendacionem. compositionem. pro sua diei neganda non est. Verum operandum etiam manibus aliquid quod iniungitur: non tamen quod animum delectando detineat: quam quod spiritualibus studiis delectacionem conferat. et nutriat: in quo remittatur ad horam animus non resolvatur: unum se facile mox ut sibi ad seipsum redeundum esse visum fuerit expediat: absque contagio continuite delectacionis vel memorie

occupet

ymaginantis. Debet etiam servus dei cum operatur non solum attendere ad id quod agitur: sed etiam ad id pro quo agitur. In eodem libro. Verus animus et prudens ad omnem se comparat laborem: nec in eo dissolvitur. sed per eum magis in seipsum colligitur. Cui semper pre oculis habens. non tantum quod agitur: quantum quo agendo intenditur. omnis consummationis attendit finem: quo in quantum verus mittitur. iterum fidelis et fervens manibus operatur. Contra impugnacionem dyaboli. multum necessaria est vigilancia. Si enim timor hostium visibilium qui sunt minoris potencie. astucie et malicie. faciat homines vigilare armatos. et ad suam defensionem paratos: quid debet facere timor hostium invisibilium. Primo machabeorum xii. Precepit ionathas suis vigilare: et esse in armis paratos ad pugnam. Mathei xxvi. Vigilate et orate: ut non intretis in temptacionem. Prima petri quinto. Vigilate quia adversarius vester dyabolus tamquam leo rugiens circuit querens quem devoret. Qui non dormitat qui impugnat: dormire non debet sompno pigricie vel negligencie qui repugnat. Vere vigilandum semper est: ut mens sollicita numquam relaxetur ab intencione superna. Semper contra occultas insidias cautela est prudencia. Abacuc ii. Super custodiam meam stabo. Canticorum tercio. Uniuscuiusque ensis super femur suum. Pugna ista: multum habenda est in memoria. Job xl. Memento belli.

Habenda est memoria huius pug-
ne in mane: ut premuniamus nos
oratione: tamquam cum periculo intraturi in conflictum.
Item in vespere: ut deo gratias agamus:
si de hoste triumphum habuerimus. Si
victi fuerimus: non debemus
intrare lectum: donec deo per humilem
penitentiam reconsiliati simus. Timendum
est valde: in peccato mortali sic obdor-
mire. Quasi continue habenda
esset huius pugne memoria. Valet
enim ad hoc ut homo sit humilior:
cautior et devotior. Humilior est. qui
sine gloriatione est: sciens se adhuc
esse in prelio. Contra regum xx. Non glorietur
accinctus: eque ut discinctus. Cau-
tior est: intelligens se pugnam habere
cum hoste callidissimo. Bernardus.
Magnum discrimen. adversus dyabolice
fraudis astucias. tam crebros primo
tam continuos sustinere conflictus: quem
tam astutum fecit: tam subtilis natura.
quem malicie eius exercitatio longa.
Devotior est deo. quem iuste sue cog-
noscit protectorem: cum hoste habeat
tam potentem. Job xli. Non est potestas
in terra que ei valeat comparari. Trenorum iii.
Misericordie domini. quod non sumus consump-
ti. Habemus pugnam cum gigante: cum
simus quasi locuste. Origenes. Vult
dominus ihesus mirabiles res facere. vult
enim de locustis superare gigantes:
et de hiis que in terris sunt celestes
vincere nequicias. Item in pugna

dyaboli multum valet sobrietas:
ideo petrus de hac pugna in-
struens. primo monet ad sobrie-
tatem: sobrii inquit estote. Prima
petri quinto. Dyabolus primo im-
pugnat hominem ea parte. qua ho-
mo est inferior: scilicet ex parte carnis.
In psalmo. Minuisti eum paulominus
ab angelis. Primo temptavit
hominem de peccato gule: et similiter
christum. In via laqueum posuit. per
quam homo necesse habet ire. In psalmo.
In via hac qua ambulabam.
absconderunt superbi laqueum mihi.
In foveam magis appropinquam primo
conatur hominem precipitare. Vir dy-
abolum perfecte vincit: qui in hoc primo
conflictu succubuit. Bernardus.
Dyabolus plus in adiutorio car-
nis confidit: quia plus nocet domesti-
cus hostis. Idem. Hac utitur
tortuosus ille serpens. humani
generis inimicus: cui nullum est
aliud desiderium. nullum negoci-
um. nullum studium: nisi perdere animas
nostras. Idem. Hic est quem baiu-
lo meo nos reduxit: et manus nostras
ipso cingulo ligat: ut caro que
data est in adiutorium. fiat nobis
in ruinam et scandalum. Gravis luc-
ta et grave periculum adversus do-
mesticum hostem pugnare: maxime

cū nos aduene sim⁹. et ille ciuis:
ille suā ĩhabitet regionē. nos
exules sim⁹ et pegrini. ¶ Ad
triūphandū etiā de dyabolo mltū
ualet fides. Ad ephesios sexto.
In oībȝ sumētes scutū fidei. in
quo possitis oīa tela nequissimi
ignea extinguē. Pma ad tessalo
nicenses iiij⁹. Induti loricā fidei.
Ad hebᵉos xj⁹. Sancti p fidē uice
rūt regna. Pma pet v⁹. Cui re
sistite fortes ĩ fide. Fides dyabo
lū de arce mentis expellit: po
nēs ibi uexillū. xpiā ĩ cruce pē
dentē. Nā dyabolo multū displi
cet. et q supbus est: et qa hoc
uexillū ei exosū est: eo q ĩ cruce
deuictꝰ fuit. Fides pugnantibȝ
ōndit xpm̄ sp̄liciter: sȝ ut strenu
ū ducē. exemplū strenuē pugnā
di dantē: et ut potentissimū ad
iutorem: et ut libᵉalissimū remu
neratorē. Pmo modo ōndit eū
ad excitandū eos ĩ pliū. Pmo
machabeoꝝ vj⁹. Elephantis ostē
derūt sanguinē uue et mori: ad
acuendū eos ĩ pliū. Apocalips
xij⁹. Ipi uicerūt eū ppt sanguinē
agni. Sic ōndit se aplis cū essēt
clausi ĩ domo ppt metū iudeoꝝ:
luce ultio et iohis penultio. Scdo
mō ōndit se stephano p eo la
pidando: q uidit ihm stantem
a dextris dei tūq͞ꝫ paratū ad

adiuuandū: actuū vij⁹. Tercio ōndit
se abrahā. Genes xv⁹: dicēs ei No
li timē abrahā: ego ptector tuus.
et mces tua magna nimis. Iob
xvij⁹. Pone me dnē iuxta te: et
cui⁹ uis manꝰ pugnet contra me.
Fides uō nō solū ponit deū iuxta
homīē: sed etiā int homīē. Vt fi
dē enī xps habitet ĩ cordibȝ nr̄is.
Itē ōndit fides pugnantibȝ ĩ fina
le patibulū eis patū. si uicti fue
rint: et regnū eis patū. si uicerint.
Ostendit etiā eis deū. et angelos bo
nos et malos aspicientes certamē eoꝝ.
boni aspiciūt: ut si uicerit gaude
ant: mali ut si uicti fuerit irride
ant. Pma ad corinth iiij⁹. Specta
culū facti sum⁹ mūdo. et angel et
hoībȝ. Bernardꝰ. Demonū ē sug
gestiones malas igerē: nr̄m ē nō
cōsentire. Nam quociens resistim⁹.
dyabolū supam⁹: angelos letifi
cam⁹: deū honorificam⁹. Ipe nos
hortat ut pugnem⁹: adiuuat ut
uincam⁹: certantes spectat: deficiē
tes subleuat: uincentes coronat. Que
aūt dicta sūt: ītelligenda sūt de fide
uiua: nō de fide mortua. Bernar
dus. Non mirū uideat ptr: si fides
neq͞q͞ uincit: q nec uiuit. ¶ Item
ad uincendū dyabolū. mltū ua
let spes ul fiducia ĩ deo. In ps.

Qui confidunt in domino sicut mons syon.
Item. Qui saluos facit sperantes in se.
Prouerbiorum xxviii°. Qui sperat in domino
saluabitur. ii° paralipomenon xx°.
Non est pugna vestra. sed dei. Et
post: Non eritis uos qui dimicabitis.
sed tantummodo confidenter state: et ui
debitis auxilium domini super uos.
ysaie xl°. Qui sperant in domino muta
bunt fortitudinem: scilicet in diuinam.
Bernardus. Nil omnipotencius ubi cla
riorem reddit: quam quod omnipotentes facit
eos qui sperant in se: denique omnia possibi
lia sunt credenti. Idem. Quociens
temptacionibus resistis: tociens uincis
malignum. Noli propriis confidere viribus:
noli niti. sed magis in domino gloriari.
Quis enim fortis ille armatus. tue credet
infirmitati? ¶ Item ad uincendum dya
bolum multum ualet dilectio: que est
unitio hominis cum deo et proximo. Canticorum
viii°. Fortis est ut mors dilectio. Si
cut dyabolus dispergendo impugnat:
sic xpistus in militibus suis colligendo
et uniendo de ipso triumphat. Mathei
xii°. Qui non colligit mecum dispergit.
Ecclesiastes iiii°. Melius est duos esse
simul quam unum. et. Si quis preualuerit
contra unum: duo resistent ei. ¶ Sa
piencia etiam multum ualet in bello
contra dyabolum: cum ipse astucia. non
potencia nobiscum pugnet. Exemplum

habemus de hoc in xpisto duce huius
belli: qui prudencia percussit superbum.
Iob xxvi°. Ipse tribus uerbis scripture
sacre. dyabolum in deserto prostrauit:
mathei iiii°. Prouerbiorum xxiiii°. Vir
sapiens fortis est: et uir doctus
robustus et ualidus. Ecclesiastes ix°. Di
cebam ego sapienciam meliorem fortitu
dine. In eodem. Melior est sapiencia:
quam arma bellica. Sapiencie vi°. Melior
est sapiencia: quam uires. Eiusdem vii°.
Sapienciam non uincit malicia. Si
cut castrum forte est: quod undique pro
funda aqua cinctum est: sic fuit ad
fortitudinem mentis. si cingitur aqua
sapiencie salutaris. ysaie xi°. Non no
cebunt neque occident in uniuerso mon
te meo: quia repleta est terra sciencia
dei. loquitur de serpentibus infernalibus.
Item ad uincendum dyabolum ualet
mundicia: sicut ad casum ualet inpassio
et indignacio. quam habet aliquis ad pec
catores. Prouerbiorum xxix°. Qui ad in
dignandum facilis est: erit ad peccandum
procliuior. Secunda petri ii°. Nouit dominus
pios de temptacione eripere. Et super illud
psalmi. misericordia mea et refugium meum:
dicit glosa. De nulla re ita uincitur
in timetur dyabolus: sicut de misericordia.
Ecclesiastici xxix°. dicitur de elemosina.
Super scutum et super lanceam potentis:
pugnabit pro te contra inimicum tuum.
Et notandum. quod licet omne genus tempta
cionis possit esse a dyabolo: specialis

tn̄ dyaboli temptacōnes dicunt̄:
q̄ īcitant ad irā et ad amaritudi-
nē. Bn̄ardꝰ. Caro suggerit michi
mollia: mūdꝰ uana: dyabolus
amara. Quociens aliqua carnal'
cogitacō mentē meā ī portiūe pul-
sat de cibo. de potu. de sompno.
ceterisq̄ talibꝰ ad carnis curā ꝑti-
nentibꝰ: caro m̄ loq̄t̄. Cū uō
de ambicōe sc̄li. de iactancia. de
arrogancia cogitacō uana ī corde
uisat̄: de mūdo ē. Cū aūt ad irā
et ad iracūdiā et ad amaritudinē
aīi ꝓuocor: dyabolica suggestio ē.
Cui nō alit̄ q̄ ipi dyabolo resistē-
dū est. Et cont̄ hāc dyaboli tēp-
tacōnē: ualet leticia sp̄ualis.
Anthoniꝰ. Unica rō uincendi
īimicū: ē leticia sp̄ualis. Contra
amaritudinē hāc quā aliqn̄ ī currit
qui ē ī religione. aduertendū ē: q̄
nō sūt ꝯdigne passiones huiꝰ tp̄is
ad futurā glām q̄ reuelabit̄ ī no-
bis. ad rōnos viii°. Et sup illud
iacobi p°. Omne gaudiū existimate
frēs: cū ī uarias temptacōnes in-
cideritis: dicit glosa. Spe illiꝰ boni
ad qd̄ tenditis: q̄dq̄d ī uia contige-
rit: gaudē debetis. In ps°. Letatꝰ
sū ī hijs q̄ dcā sūt m̄: ī domū dn̄i
ibimꝰ. Mathi v°. Beati estis cū
maledixerīt uob hoīes. ⁊ cū uos
ꝑsecuti fuerīt et cetera: gaudete
et exultate qm̄ m̄ces ura copiosa
est in celis. De solaciis humane
ignorancie et fragilitatis cont̄ as-
tuciā ⁊ potēciā dyaboli. Ca. ix
Item nōndū. q̄ licet hostes nr̄i ī ui- et astuciores
sibiles sīt mltū nob potenciores: ha-
bent tn̄ serui dei solacia multa et
cont̄ eor potēciā. et cont̄ eor astu-
ciam. Et possumꝰ ondē decē sola-
cia: que hnt̄ cont̄ eor potenciam.
¶ Primū ē. liberi arbitrij nobilis
potestas: q̄ a dyabolo cogi nō pt̄.
De q̄ bn̄ardꝰ. Arbitrij libertas ē
plane diuinū q̄dd ā ꝑfulgēs ī aīa.
tanq̄ gēma ī auro. Ex hac nempe
ī est illi int̄ bonū et malū. nec nō
uitā ⁊ mortē: sed nichilominꝰ int̄
lucē et tenebras: et cognitō iudicij:
et optio eligendi. In hac libertate
hō nō ē inferior dyabolo ymo ei ꝑ-
cellit: q̄a liberū arbitriū dyaboli
adeo ē īclinatū ad malū ⁊ depssū:
q̄ ad bonū surgē nō ualet. Propter
hāc libertatē arbitrij q̄ est ī hoīe:
dicit gregoriꝰ. Non est timendꝰ
hostis: qui nō pt̄ uincē. n̄i uolen-
tem. Et sup illud mathi iiii°. mitte
te deorsū: dicit glosa. In quo ī finꝰ
ostendit̄: q̄ nulli nocē possit: nisi
ille ꝑꝰ se deorsū miserit. ¶ Secūdm
ē grā sp̄s sc̄i. q̄ ī seruis dei ē: quā
dyabolꝰ nec habz nec habē potest.
Non ē timēdꝰ sp̄us malignꝰ: cuiꝰ
ī firmitatē iuuat sp̄us sc̄us. Ad rōnos
viii°. Sp̄us adiuuat ī firmitatem.

mnium. Gratia ista apostolos fecit invinci
biles. Luce ultimo. Sedete in civitate do
nec induamini virtute ex alto. Actuum primo.
Accipietis virtutem supervenientis spiritus
sancti in vos: et eritis michi testes. Gratia ista
est dei armatura: quam si ab homine non abi
ciatur: homo a dyabolo non superatur. In li
bro consolationum. Talia erant contuleramus
arma: que nisi ~~pro~~ prior abiecisses: invicta
te firmitate tuerentur. ¶ Tertium est liga
tio dyaboli. quod non sinit eum inferre vio
lentiam servis dei: nec in eorum corporibus.
nec in rebus. nisi accepta licentia a
deo: ut patet in iob: cuius unam oviculam
dyabolus auferre non valuit: donec
licentiam a deo accepit: Iob primo. ¶
Quartum est. refrenatio dyaboli a temp
tatione servorum dei: ut non temptet eos
ad malum. quantum vellet. Prima ad corinth
x°. Fidelis deus. qui non permittet vos temp
tari supra id quod potestis. Iob xl°. Numquid
illudes ei. quasi avi: aut ligabis eum an
cillis tuis? Deus dyabolo quasi avi illu
dit: dum in servis carnis fragilitatem atten
dens. virtutem mentis que latet non appren
dit: qua agmina ipse eos metuit.
Gregorius. Si antiquus hostis a mente
tepida expellitur: ex divina largitate ple
rumque agitur: ut non solum iam timeri non
debeat: sed ipse etiam bene viventium
virtute terreatur. Ancillis ligatur: quando
adeo potestas eius refrenatur: ut etiam a
puellulis superetur. Virgo una. aliquando
tenet contra dyabolum. castrum fragile

corporis sui sexaginta annis. ¶ Quin
tum est. angelorum custodia. qua vocat
dominus sepem. Ysaye v°: auferam sepem
eius. et erit in direptionem. In psalmo. An
gelis suis mandavit de te. Thobie
viii°. Raphael religavit demo
nium in deserto. Quarto regum vi°.
Dixit heliseus ad ministrum suum.
Noli timere: plures enim nobiscum sunt.
quam cum illis. ¶ Sextum est adiutorium
fratrum. Proverbiorum xviii°. Frater qui adiu
vatur a fratre: quasi civitas munita. Gre
gorius. Electorum multitudinem coma
lignum spiritus precinxerunt: quo corpo
ralitatis concordiam unitos contra se
et ~~congla~~ conglobatos conspiciunt:
¶ Septimum est. adiutorium sanctorum.
Gregorius. super cantica. Bene te
cum agitur o mater ecclesia. bene tecum agitur:
in loco peregrinationis tue. De celo enim de
fensa venit auxilium tibi. ¶ Octavum
est: gratia divine protectionis servis dei
promissa: quam david scutum vocat
dicens. Scuto circumdabit te veritas
eius. Bernardus. Ut quemadmodum
undique sunt bella: undique sint et presi
dia. Idem. Veritas circumdabit: quia
verax est quod promittit: et sic exhi
bet ut promittit. Fidelis enim est deus:
et certum. Idem. Non incongrue sane
scuto comparatur gratia divine protectionis:
quod in superiori parte latum est. ut caput
humerosque custodiat: in inferiori
vero strictius ut minus oneret. mariste

q gracliores sint tibie nec tamen fa-
cile vulnerentur: sed nec adeo peri-
culosum sit illis pedibus vulnerari. Sic
omnino in militibus suis rex ad inferiora
tuenda magnam strictitudinem et penuriam
rerum temporalium donat: nec vult eos
illarum in multitudine pergravari. sed vult
ut victum et vestitum habentes hiis con-
tenti simus. In superioribus vero dat la-
titudinem habundantis gratie spiritualis.
Ideo servi dei militum debent intendere.
ut et sanctorum suffragia. et dei protectio-
nem habeant. Bernardus. Oratione
opus est ne inducamur in temptationem:
unde est et illud in oratione dominica. et ne
nos inducas in temptationem. Luce xxiiii.°
Oportet semper orare. et non deficere. Eiusdem
xxi.° Vigilate omni tempore orantes. Prima ad
tessalonicenses v.° Sine intermissione
orate. Bernardus. Quid sumus nos.
aut que est fortitudo nostra: ut tamen mul-
tis temptationibus resistere valeamus:
Et subdit. Hoc erat certe quod querebat
deus. hoc erat quod nos perducere sata-
gebat: ut videntes defectum nostrum. et
quod nobis non sit auxilium aliud: ad eius mi-
sericordiam tota humilitate curramus.
Cum ergo temptationis impetum sentimus
in cogitatione: statim fugiamus ad ipsum.
et postulemus eius auxilium. ¶ No-
num est: suppositio manus domine: in ca-
su servorum dei. Bernardus. Omnes ali-
quando necesse est cadere: dum in hoc seculo
detinentur. Sed alii colliduntur. alii
non: quia dominus supponit manum

suam. Sed quomodo eos discernere poterimus:
ut segregemus iustos ab iniustis: Et
subdit. Hoc interest inter eorum casus:
quod iustus suscipitur a domino: ideoque insurgit
fortior. Iniustus autem cum ceciderit: non
adiciet ut resurgat: primo autem in
pudorem noxium. aut in impudentiam cadit.
Aut enim excusat quod fecit: et hic est pu-
dor adducens peccatum: aut fit ei frons mere-
tricis: et iam nec deum timet. nec hominem
reveretur. ¶ Decimum est. benigna dei
ordinatio: qua diligentibus deum omnia
cooperantur in bonum. hiis qui secundum
propositum vocati sunt sancti. Bernardus.
Iocundum dei iudicium. quod ille superbus
malleator humilium. nesciens eis co-
ronas fabricat preciosas: omnes impug-
nando. et omnibus succumbendo. Idem.
Stat propositum. stat dei sententia super
timentes eum ipsorum dissimulans ma-
la. et remunerans bona: ut miro
modo non solum bona. sed etiam mala
cooperentur in bonum. Idem. Non
casus cooperatur nobis in bonum: unde et
humiles efficimur et cautiores: ¶ Con-
tra astutiam dyaboli habent etiam sola-
cia servi dei: de quibus quinque tangere
sufficiat. Primum est sacre scripture do-
cumentum: secundum spiritualium virorum con-
silium: tertium exemplum Christi et sanctorum: quartum
instructio angelorum. Quintum spiritus sancti
magisterium: qui errores periculosos
eos errare non permittit. Iohannis xiiii.°

uos
Ille docebit oīa etc. Pͥma iohis ii°.
Unctio eius docebit uos de omībꝰ.
Sapiā xpī et fuor eius pualet
astucie demonū. Pͥma ad corinth
pº. Quod stultū ē dei: sapiencius est
hoībꝰ. et etiā demonibꝰ. Exodi
vii°. Serpens fcūs ex uirga moysi:
deuorat serpentes factos ex uirgis
magorū. In serpente. astucia de
signat᷑. Contra hoc qꝛ dyabolꝰ oībꝰ
creaturis utit᷑ ad seruorū dei ipug
nacoēz. solaciū est: qꝛ serui dei eis
dē pnt uti ad sui defensionē.
Creature eīm eos irritant ad dei ti
morē: amorē et laudē. Contra hoc
qꝛ serui dei castrū cordis cōtra hostes
inuisibiles habēt defendē. quod mari
ē mūdo. cui et custoris et cautuarii
cupax sit: solaciū ē. qꝛ porta huius
castri clausa. hostes nō timet. Hec
porta est intellectus p quē noxia et
salubria ad aiām intrant. Hec por
ta clausa est: cū intellectus salubri
meditacōne occupat᷑. Mathei vi°.
Tu cū oraueris intra i cubiculum: et
clauso ostio ora patrē tuū. Quo
re pugnandū sit hosti cū ipugnat
molestiis et cū ipugnat delicijs. Ca. x.
Tenōndū. qꝛ dyabolꝰ quāque ipugnat
molestiis: quāque delicijs. Cū ipug
nat molestiis. nō est fugiendū:
bone enī sunt: et fugientes magis
grauant. Josue vii°. Mi dñe deus
quid dicam: uidens israelē hostibus

suis terga uertentē. Seneca.
Quēadmodū perniciosior ē hostis
fugientibꝰ: sic omne fortuitū i
cōmodū. magis istat cedenti et
auso. Salustius. Fugientes sepius
uideas capi aut occidi: fortissimū
quēque tutissimū. Bernardus i epis.
Sola causa qua pōe possis victo
riā: fuga est. Fugiendo illam
poteris amittē: moriendo non
potes. Et beatus si pugnādo mori
aris: quia mox coronaberis. De aū
si declinando pugnā pdis et uic
toriā simul et coronā. Idem. O uere
tuta p xpō. et cū xpō pugna: i
qua nec vulneratus. nec pstratus.
nec cōculcatus. nec ~~[illegible]~~ millesies si
fieri posset occisus. fraudaberis a vic
toria: tantū ne fugias. Jacobi iiii°.
Resistite dyabolo: et fugiet a uobis.
Bernardus. Libencius insequit᷑ adusarius
fugientē: quam sustineat repugnā
tē. Impugnacō que fit de delicijs:
vincit᷑ fugiendo. Pͥma ad corinth
vi°. Fugite fornicationē. Sex do
cūmēta q multū ualēt i pugna spūali Ca. xi.
Item nōndū. qꝛ sex sunt. que i hac pug
na homini multū ualent. Primū est:
ut arma tempestiue accipiat. Aliq
tū pmo arma accipiunt: qn iā
vulnerati sunt. Armorū acceptio. ē
ad temptationē pparatio: ergo

tando modum resistendi temptationi:
quod ante temptationem est faciendum.
¶ Secundum est: ut ex ea parte qua debi-
lior est et magis a dyabolo inpug-
natur: magis se muniat. Si ad
loquacitatem pronum se videat: ma-
gis taciturnitatem amplectatur. ¶ Tercium
est: ut in loco ubi facilius potest resis-
tere hostibus: eis resistat. In loco
alto et arto, debilis resistit forti:
et paucitas multitudini. In alto
eminentis vite ponere se debet: quod nul-
lis occupationibus faciendum est angus-
tum: ut hosti via non pateat. Ad
portas etiam sensuum: resistendum est
hosti. ¶ Quartum ut nitatur ea que
sunt contra eum. et que sunt pro eo. prudenter
distinguat: cum peiores inimici quos
habeamus, sint proprius sensus et propria
voluntas. Contradictiones que repugnant
proprium sensum et persecutiones que inpug-
nant proprium sensum. et persecutiones que
inpugnant propriam voluntatem pro nobis
sunt: fauores et applausus. qui nos
deceperunt contra nos sunt: et ideo no-
bis sunt timendi. ¶ Quintum est:
ut repugnando. magis contraria.
quam similia eligat. Sicut aqua pugnat
contra ignem: sic pugnandum est sapientia
contra stulticiam. bonitate contra ma-
liciam. amore contra odium: taciturnita-
te contra loquacitatem. ¶ Sextum est
ut non inutiliter se fatiget in hostium
inpugnatione. quam gloriosius potest.

vincere sine labore: qui modus
vincendi pertinet ad pacientiam. Proverbiorum
xvi. Melior est vir paciens. viro
forti. Eiusdem xx. Ne dicas, reddam
malum pro malo: expecta dominum et li-
berabit te. Liberabit inquam a labore
et periculo vindicandi te.

De temptatione pusillanimitatis. Capitulum xii.

Circa temptationem pusillani-
mitatis notandum: quod sepe causa
pusillanimitatis est complexio: quam
etiam augent cibi ex quibus humores
melancolici generantur. Augetur etiam ex
frequenti actu timendi: augetur
etiam ex nimio ieiunio vel nimie vi-
gilie vel nimia sollicitudo studii.
vel alius modi. Et hostis callidus quem
pusillanimem conspicit: timore vano
vult vel terrere ad malum. vel impedire
a bono. Illi vero qui temptationem pu-
sillanimitatis habent. utile est: ut pusillani-
mitati non nimis cedat. sed cum discretione
ei resistat. Hanc temptationem multi
errores comitantur: et insticia multa.
Sicut enim secura mens est iuge con-
uiuium. Proverbiorum xv: sic mens pu-
sillanimis magnum habet tormentum. Et
sicut qui modicum lutum minus vult
vitare, solet aliquando in lutum magnum
incidere: sic qui minus vult vitare. quod
pusillanimis reputat malum. aliquando
incidit in magnum malum: et ita artatur
ei via paradysi. ut non appareat
ipsi pro ea transitus: propter quod eam dimittit.

et manifeste per viam in finem tendit. Talis quod tutius est tamen queritur: et periculum magnum incurrit. Item illi qui habent hanc temptationem consilium utile est: ut visionem quam timor ille introducit non reputet consilium: et contra visionem illam suspectam habeat, quod introducta est a timore: et sufficienti deliberatione eam examinet cum timor cessaverit. Sicut enim ira impedit animum ne possit cernere verum: ita et timor. In hiis que introducunt pusillanimis. Magis alieno iudicio credat quam suo. Cum vero visionem illam vel per se vel alio iudicante errorem esse deprehenderit: libenter et audacter contra illum errorem faciat. Frequenter enim timendo timidi: frequenter audendo audaces efficiuntur. Valet etiam contra hanc temptationem: ut ab hiis que pusillanimitatem augent caveat. Item quia a maligno spiritu pusillanimitas iuvatur: utilis est contra hanc temptationem oratio. Explicit liber tercius. Incipit quartus. Prima pars huius libri.

In precedentibus ostensum est quomodo is qui in religione est se debeat habere ad mundum, ad corpus proprium et ad invisibilem adversarium: in hac parte ostendendum est quomodo debeat ordinare animum. Et primo ordinatio animi commendabitur. secundo agetur de diversis ordinationibus: tercio tangetur de aliquibus inordinationibus.

Ordinatio animi commendatur. Capitulum primum.

Circa primum notandum quod ordinatio multum facit ad pacem animi et tranquillitatem: sicut lapis naturaliter non quiescit sursum, immo tendit ad locum sibi congruentem: et cum illuc pervenerit quiescit: sic animus inordinatus non quiescit. Augustinus. Minus ordinata inquieta sunt: ordinata autem quiescunt. Item in libro confessionum. Iussisti domine et sic est: ut pena sua sibi sit omnis inordinatus animus. Item in libro de civitate dei. Pax omnium rerum: est tranquillitas ordinis. Ordinatio etiam multum valet ad decorem. Creatura rationalis ordinem suum servans est creaturarum pulcherrima: si vero non servat ordinem suum turpissima. Canticorum primo. Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres egredere: et abi post vestigia gregum tuorum. Quia dignitatem tuam non agnoscebas nec secundum eam ordinem servabas: brutis inferior efficieris. Adeo facit ordo ad decorem: ut mala que in se sunt turpia, a deo ordinata bonorum pulchritudinem non impediant sed potius augeant: vel in veritate vel in apparentia. Augustinus in libro de civitate dei. Mala voluntas, quia ordinem nature servare noluit: non ideo iusti dei leges omnia bene ordinantis effugit: quia sicut

pictura cum colore nigro loco suo
posita: ita universitas rerum si quis
posset intueri etiam cum peccatoribus
pulchra est: quamvis ipsos per se con-
sideratos deformitas sua detur-
pet. Item in libro de natura boni.
Malum bene ordinatum: eminentius
commendat bona. Item ordinatio
multum facit ad fortitudinem. Acies be-
ne ordinata terribilis est hostibus suis:
scilicet demonibus et vitiis. ut castrorum
acies ordinata. Canticorum vi. Exerci-
tus inordinatus facile vincitur: ordinatus
vero ab hostibus timetur. Proverbiorum xx-
iiii. Cum dispositione initur bellum.
Anima ordinem suum servans cum sit proxi-
ma altissimo est valde in eminen-
ti loco. hostibus suis superior: ideo
non timet eos. David. Super inimi-
cos meos despexit oculus meus.
Boetius in libro consolationum. Mali
circa diripiendas inutiles sar-
cinulas occupantur: boni autem
desuper irrident vilissima quaeque
rapientes. Secunda pars de ordinatione
rationis quantum ad
actum cognoscendi. Ka.

Sequitur de
diversitatibus ordinationum. n
Et notandum. quod ordinande sunt anime
vires: ordinande sunt et virtutes.
Videnda est ordinatio et in respectu
temporis. et in respectu locorum. In ordinatione
autem quantum ad vires primo intenden-
dum est ordinationi rationis: quia cum ratio
ordinata fuerit. ipsa vires alias
ordinabit. Ad ordinationem rationis
pertinet: ut eius operatio actus aliarum
virium precedat. Bernardus in libro de
consideratione. Non te totum. nec semper
des actioni: sed considerationi aliquid
tui et cordis et corporis sequestra.
Consideratio primus actionis partes be-
nigna presumptione suas facit: prea-
gendo quodammodo et preordinando
que sunt agenda necessario. Sane
ne forte que previsa et premeditata po-
terant esse proficua: precipitata nimis
periculo fiant. Item ad rationis ordinationem
pertinet: ut servus dei. sibi plus aut
plusquam alteri intendat. Bernar-
dus in libro de consideratione. A te tua
consideratio inchoet: ne frustra exten-
daris in alia te neglecto. Quid tibi
prodest si universum mundum lucreris:
te unum perdideris? Noveris licet omnia
misteria. noveris lata terre. alta celi.
profunda maris: si te nescieris: eris
similis edificanti sine fundamento.
ruinam non structuram facies. Non
est sapiens: qui sibi non est sapiens.
A te incipiat tua consideratio: non solum
autem: sed etiam in te finiatur: tu primus tibi.
tu ultimus. Consideratio sic progrediatur:
ut non egrediatur: sic exeat ut non
deserat: in acquisitione salutis te nemo
tibi germanior. In libro de vita so-
litaria. Egregium instrumentum corporis
oculus: si sicut cetera. sic etiam.

seipsum posset videre. Quod cum interiori oculo concessum sit sibi ad exterioris exemplum seipsum negligens, vacat circa aliena: cum multum vult, non sufficit redire ad seipsum. Sibi vacat: multa tu ipse tibi sollicitudinis materia es. Pertinet etiam ad formas ordinationis: ut servus dei prius audiat quam doctorem presumat. Prius ea que in doctrina fidei sibi apposita sunt prudenter intelligat: ut qualia sibi apposita sunt postea preparare studeat. Ecclesiastici xxxii. Audi tacens: et pro reverentia accedet tibi gratia. Ordinanda vero est quantum ad actum cogitandi et inquirendi, iudicandi: et memorandi: et interpretandi seu eloquendi. ¶ Quantum ad actum cogitandi ordinanda est ratio: ut non solum cogitationes perversas, sed etiam ociosas caveat: cogitationibus vero ad usum vite vel ad cultum dei pertinentibus intendat. Ordinatio quantum ad actum cogitandi: multum dependet ex dispositione voluntatis. In libro de vita solitaria. Voluntas in omni cogitatione princeps est: et necessario principium voluntatis sequitur omnis tenor cogitationis. Tria enim sunt que cogitationem faciunt. Voluntas, memoria, et intellectus. Voluntas cogit memoriam ut proferat materiam: cogit intellectum

ad formandum quod profertur. In eodem. Cogitationum alie bone et sancte et digne deo: alie male et perverse que separant a deo: alie ociose et vane a quibus aufert se deus. Hinc etenim dicitur: quia perverse cogitationes separant a deo: et spiritus sanctus aufert se a cogitationibus que sunt sine intellectu. Sapientie primo. Intellectus est ipse qui quocumque seu in bonum seu in malum applicatus fuerit: naturaliter viget. Sed aliquis invenitur sibi relictus: aliquis a gratia illuminatus. Ille seculi rebus et servus et ingratus se non negat: hic non nisi dignis seipsum rebus accommodat. Ille sepe operatur sicut sibi relictus et vitio ~~corrupte voluntatis~~ infectus: et vitio sensus et vitio corrupte voluntatis terrens perversas cogitationes, quibus semetipsum qui cogitat sponte separat a deo: hic autem sicut illuminatus et virtuti effectus operatur pie intente, quod cogitantem coniungit deo. Cogitationes sine intellectu ipse sunt vane et ociose. Neutro intellectu per cogitationes intentionem se applicantes: non repente provenientes, sed paulatim corrumpentes: occupantes tempus necessarium, impedientes: et animum inficientes. Non tamen cogitationes, quantum ex veris vel ymaginariis recordationibus simulacra quedam cogitationum. seu ipse recordationes ultro multiplicat de me

moria scaturientes: in quibus
passio quedam voluntatis potius esse
videtur quam actio: cum nulla sit intentio
cogitantis in eis. cum quod sponte
ebullit obtulit de memoria.
formandum se offert intellectui non
curanti: et quasi agitur potius a
quo videtur in sompnio dormientis.
quam in sane cogitantis. Obviat enim
si repellere a se ipsum spiritum sanctum
non est in voto cogitantis: fit tamen
et culpa negligentis: ut spiritus
discipline timendo se auferat a co-
gitationibus indisciplinatis. Ad or-
dinationem quoque ad actum cogitan-
di quatuor multum valent. Primum
est: boni consiliatoris conceptus. Absque
boni consiliatoris: comitatur turba
cogitationum tumultuosarum. E con-
trario contemptus boni consiliatoris
habet solitudinem. Gregorius super
illud Iob qui edificant sibi soli-
tudines. Quis enim demptis tu-
multibus premitur: et frequentia
desideriorum quasi turbarum calcatur.
Item. viri sancti qui nichil huius mundi
appetunt: nullis procul dubio in
corde tumultibus premuntur. Secundum
est: sensuum exteriorum custodia.
Sicut custodie porte ad hoc
valet ut non intret qui non in-
trare debet: sic custodia sen-
suum ad hoc valet: ut cogitationes
male ad cor non intrent. Ysaie
xxvi. Claude ostium super te. Ter-
cium vigilantia: qua cogitationes
male quam oriuntur et cause earum depre-
henduntur. Quartum est vilitas ad
operandum: quia cogitationes male in
corde nasci prohibentur: et si nate
fuerint expelluntur. Hec duo commen-
dantur nobis. Prima ad Corinthios xvi.
Vigilate inquiete. state in fide: viriliter
agite. qui cogitationibus bonis cor occu-
pare studeat. Bernardus distinguit
diversa genera cogitationum: a quibus nullam
sollicitudine cavere necesse est eos qui
committuntur ad cor: et dignum deo in se-
metipsis templum exhibere festinant.
Sunt enim nonnulle cogitationes pe-
nitus ociose: quas tamen facile abicere
quam repellere potest anima secum habitans
in corde suo: et assistens creatori omni-
se tre. Sunt et alie violente magis.
et fortius adherentes. que ad necessitates
nature pertinent: et quasi ex eodem assump-
te limo de quo et nos. Que si
paululum insederint: avelli nequeunt
sine lesione et difficultate. Sepe
etiam sic nos afficit cogitatio carnalis
de necessariis corporis: ut vix era-
dicari possit a nobis: quia limosa cum
sit et viscosa. limosa sic inveniunt
terram. Non sine causa dictum est.

homīe plasmatū nō de t'ra qualibz
sed de limo. Oportet reprimē. quā ex-
tinguē nō possumus appetitū: ut q̄tin
cito mētē ingredit': crescē nō sinat'.
Sed sicut dr̄ scriptura. sub nob' sit:
et nos dn̄ent' illi9. Est et t'cium gen9
cogitandi imundū nimis et fetidū:
qd' nec admittē quidē ulla rōne de-
bem9: sed a longe p'sentiē fetorē.
et tota u'tute repellē: cōu'si ad ge-
mit9. lacrimis et suspiriis inoran-
tes p'am sc'm: q' adiuvat infirmita-
te n'ram. Dico aūt cogitacōnes illas
imūdas penitus ac fetidas: q' ad
luxuriā ad invidiā et ad vanā gl'az
ptinēt: ceteraq3 vicia detestanda.

De ordinatōe rōis q̄ntū ad actū i- q'rendi sc'am

Quantū ad actū
inq'rendi. ordinanda est
ratio: ut caveat: ne nimis diffici-
lia vl' inutilia inq'rat. Prouerbior' xxiii°.
Ne erigas oculos tuos ad opes q's
habē nō potes: sed prudentie tue
pone modū. Ecc'iastici iii°. Altiora
te ne q'sieris: et fortiora te ne scruta-
tus fueris. Ad rōnos xii°. Nō plus
sapē q̄m oportet sapē. Seneca. Illud
quē. qd' potes invenīe: illud disce.
qd' potes scire. Ecc'iastici iii°. In sup-
vacuis reb9 noli scrutari multi-
pliciter. Ysaye xix°. Confundant' qui
opant' linū: plectētes et texentes
subtilia. Ite ordinanda ē rō. q̄ntū
ad actū inq'rendi: circa sciendi ordinē.
et studiū et finē. Bernardus
sup' cantica. Scias quo ordine
quo studio. quo fine nosse quemq3
oportet. Quo ordine: ut illud p'9:
qd' maturi9 ad salutē. Quo
studio: ut illud ardenti9: quo
vehementi9 ad amorē. Quo fi-
ne: ad edificatōnē tui: et pri-
mi. Sunt enī qui scire tantū vo-
lūt: ut sciāt: et turpis curiosi-
tas est. Et sunt q' scire volūt ut
sciant': turpis vanitas est. Et
sunt qui scire volūt: ut sciām ve-
dant: et turpis questus est. Et
sunt qui scire volūt ut edificent':
et prudentia est. De studio ei9
qui novus ē in religione: dr̄ in li°
de vita solitaria. Novo in xp̄o
hoī. ad excitanda ei9 interiora.
meli9 et tuti9 p'ponit' legenda
et meditanda redemptōis nost'
exteriora: et ostendendū in eis ex-
emplū humilitatis. p'vocatio ca-
ritatis. et affectio pietatis: et de
scripturis sc'is. et sc'or' tractatibus
p'm moralia queq3 et planiora.
Ponenda etiā sunt ei gesta vel
passiones sc'or': ubi nec laborā-
dū ei sit in planicie hystoriali: et
semp' aliqd' occurrat. qd' novicij a-
nimū excitet ad amorē dei. et con-
temptū sui. Porro alie hystorie delectāt
quidē cū legunt': sed nō edificant':
q̄m potius mentē inficiunt: et temp'

orationis vel spiritualis meditationis in-
utilia queque vel nociva statuuntur fa-
ciunt memoriam. Lectionis quidem modum
silis meditatio sequi solet. Difficili-
um etiam scripturarum lectio fatigat. non
reficit teneriorem animum: frangit
intentionem. hebetat sensum vel inge-
nium. De ordinatione rationis quantum ad actum iudicandi. capitulum xxiii.

Ordinanda est
etiam ratio. quantum ad actum iu-
dicandi: ut ab hiis que non sunt
nostri iudicii. humiliter se temperet: ea
vero que sunt nostri iudicii diligenter ex-
aminet. Nostri iudicii non sunt: que
nobis incerta sunt: de quibus dicit glosa
super illud mathei vii. Nolite iu-
dicare. Duo sunt in quibus temera-
rium iudicium cavendum est. Sunt enim
quedam media. et incerta quo animo
fiant: que bene et male possunt fieri. Secunda
nescimus qualis futurus est. qui
nunc apparet malus: de cuius correc-
tione desperare. cuiusque quasi abiectum re-
prehendere: temerarium iudicium est.
Prima ad corinthios iiii. Nolite ante
tempus iudicare. Inferiores etiam non de-
bent iudicare superiores. Glosa super
illud mathei vii. Temerarium est:
quando quibus non est commissum iudicant.
Ad romanos xiiii. Tu quis es qui iudi-
cas servum alienum. Ea que nostri iudi-
cii sunt: diligenter sunt examinanda.
Seneca. Prudentis proprium est exa-
minare consilia: et non facili credu-
litate ad falsa prolabi. Ecclesiastici xix.
Qui cito credit levis est corde. Non
est admittenda sententia in consensum credu-
litatis: nisi examinata. Seneca. Opi-
niones tue iudicia sint. Sicut in dis-
putationibus non admittimus. nisi que mani-
festa sunt vera. vel que vis probationis
extorserit: sic in consensum credulitatis
non debemus admittere nisi vel mani-
festa vel ea de quibus sit nobis plena
fides facta. Quod precipue servandum
est in hiis que non expedit nobis credere:
ut sunt mala de proximo vel bona sive
alta de nobis. Mala credita de proxi-
mo faciunt ad hoc quod eum despiciamus
vel minus amemus: quod nobis non expe-
dit. Alta credita de nobis reddunt
nos tumentes. bonorum insusceptibiles.
Ysaye v. Ve qui sapientes estis in
oculis vestris: et coram vobismetipsis
prudentes. Ad romanos xii. Nolite
esse prudentes apud vosmetipsos.
Prima ad thimotheum ultimo. Divi-
tibus huius seculi precipe: non sublime
sapere. Magna existimatio sui: est
ut albugo in oculo interiori visum impe-
diens. Gregorius in pastorali. Pupilla
oculi nigra videt: et albuginem tole-
rans nichil videt: quia humane sensus
cognitionis si stultum se percipit in-
telligit: cognitionem interne claritatis.

apphendit: si aut candore sapie
seu iusticie sibi attribuit: a luce se
superne claritatis excludit. Prouerb. xj°.
Ubi humilitas: ibi sapia. Gregorius.
Prima stulticia angeli fuit elatio
cordis. Vera sapia efficitur hominis:
humilitas sue estimacois. In libro
de vita solitaria. Ois superbia est
stulta. **De ordinatione potencie quantum ad actum memorandi. Ca. .x.**

O Rdinanda est ratio.
quantum ad actum memorandi.
Et nondum q memorative potencie est triplex
est actus. Primo est species intelligibiles
retinere: secundus eas representare: tercius
est amissas reparare: et hoc est reminisci.
Ad ordinacionem memorative ptinet:
ut salubria libenter memoremus: nocu
a nec obliviscamur. De salubribus
uero que laudabiliter memoramur: aliqua
tangamus. Primo commendabilis
est memoria beneficiatoris vel beneficij: et
maxime memoria creatoris vel redemptoris.
Ecclesiastici ultimo. Memento creatoris tui.
Luce xxij°. Hoc facite in meam comme
moracionem. Exodi xiij°. Mementote
diei huius in qua egressi estis de e
gypto. Ecclesiastici xxix°. Graciam fide
iussoris tui ne obliviscaris: posuit
enim animam suam pro te. In libro de vita
solitaria. Debet quilibet sensum christi habere
quantum christiane pietati expediat: quantum
seruum dei seruum redemptionis christi decet.
at et utile ei sit: una saltem aliqua diei
hora passionis eius et redemptionis
attencius recolligere beneficia: ad

fruendum suauiter in consciencia: et reco
lendum fideliter in memoria. ¶
Secundo memoria preceptorum dei Deu
teronomij vj°. Erunt verba hec que
ego precipio tibi hodie in corde tuo. et
narrabis ea filijs tuis. et medi
taberis sedens in domo tua et am
bulans in itinere. dormiens atque consur
gens. Josue p°. Non recedat vo
lumen legis huius ab ore tuo: sed
meditaberis in eo diebus ac noctibus.
Ecclesiastici vj°. Que precepit tibi deus:
hec cogita semper. ¶ Tercio me
moria iusticie: qua deus exercuit
in transgressores mandatorum suorum.
In psalmo. Memorabor iusticie tue
solius. Ecclesiastici xxxviij°. Memor
esto iudicij mei: sic enim erit et tuum.
¶ Quarto memoria diuine
misericordie: valde necessaria positis
in tribulacione. ne in desperacionem
labantur. Ecclesiastici li°. Memoratus
sum misericordie tue domine. Primo Ma
chabeorum iiij°. Mementote quo
salui facti sunt patres nostri in mari
rubro. ¶ Quinto memoria bel
li spiritualis: in quo tot et tanti
ceciderunt. Job xl°. Memento
belli. Jheronimus. Ne in preterita
castitate confidas: nec dauid sanc
tior. nec sampsone forcior: nec
salomone potes esse sapiencior.
Memento semper: quod paradysi colo

mi. mulier de possessione sua
eiecta. ¶ Sexto memoria vite
Christi: quam ymitari debemus. Greg.
Si facta precedencium consideremus: et non
erunt grauia que toleramus. Iohannis
xv. Mementote sermonis mei, quem
dixi vobis: non est seruus maior domino
suo. Si me persecuti sunt: et vos per-
sequentur. ¶ Septimo memoria ad-
uersitatis in prosperitate: et prosperitatis
in aduersitate. Ecclesiastici xi. In die bo-
norum ne inmemor sis malorum: et in
die malorum ne inmemor sis bonorum.
Eiusdem xviii. Memento paupertatis
in die habundancie. ¶ Octauo
memoria mortis. Ecclesiastici vii. In
omnibus operibus tuis memorare nouis-
sima tua: et in eternum non peccabis ¶
Nono memoria status honorabilis
a quo quis degenerauit: ut est nobilitas
carnalium vel spiritualium parentum: a qua
quis cecidit. Sapiens. Ad hoc tamen
nobilitatis meminerimus. ut cum clari-
tate generis. morum sanctitate contendamus:
et cum nobilitate corporis. animi nobilitate
certemus. Ysaye li. Attendite ad pe-
tram unde excisi estis. Et ~~ad~~ Attendite
ad abraham patrem vestrum. Apocalipsis
ii. Memor esto unde excideris: et age
penitenciam. ¶ Decimo memoria peccatorum
preteritorum. ad dolendum. Ysaye xxxviii.
Recogitabo tibi omnes annos meos in
amaritudine anime mee. ¶ Multa
etiam sunt quorum est laudabilis oblivio.

Iniuriarum. Leuitici xix. Non memor
eris iniurie ciuium tuorum. Animus ob-
liuiosus beneficiorum. et tenax iniuriarum:
est velut colatorium. feces retinens.
et quod purum est. exire permittens. ¶
Secundo oblivio beneficii alteri dati.
Hec enim est lex beneficii inter duos
ut ait sapiens: quod alter statim debet
oblivisci dati. alter esse memor accepti.

¶ Tercio oblivio delectacionum quas
aliquis habuit in peccatis. Quod cum recor-
dentur peccata delectando in eis: merito
reuertuntur in egyptum. ut filii israel. Nu-
meri xi. Recordamur piscium quos
comedebamus in egypto. Item. hoc est
respicere retro. ut uxor loth: que ipsa
est in statuam salis. Luce xvii. Me-
mores estote uxoris loth. ¶ Quarto
oblivio temporalium: in tantis contemplationis.
Ad phillippenses iii. Que retro sunt
obliuiscens. ad ea uero que sunt priora ex-
tendens me ipsum. Philosophus lo-
quens de temperancia. temperantia inquit
est: frenans cupiditates non reprimens.
sed penitus obliuisci. ¶ Item ad or-
dinationem memorative pertinet: ut
in ea post ea nutrimenta reponantur. Si enim
prius superuacuis repleta fuerit: ne-
cessaria non admittit. Seneca. Li-
beralium artium consectatio: ut bonos
et sibi placentes facit: et ideo non
discentes necessaria. quia et superuacua
didicerunt. ¶ Ad eiusdem ordinationem.

pertinet: ut caveat ne in multitudine
eorum que leguntur vel audiuntur: memoria
confundatur. Seneca. Cum multa percurre-
ris. unum excerpe. quod illo die excoques.
Item. Distrahit librorum multitudo.
Itaque cum legere non possis quantum habu-
eris: sufficit habere quantum legas.
Ruminatione etiam longa infigendum
est memorie quod nolumus oblivisci:
et qui sentit se habere labilem memoriam:
scriptura eius defectum debet supplere.
Augustinus xxxviii°. Sapientiam scribe
tempore vacuitatis. Ideo scripsit dominus
decalogum populo videre in tabulis la-
pideis. Etiam habenti tenacem memo-
riam. necessaria est scriptura: quia veniet ubi
senectute in memoriam primo senectus
incurrit.

De ordinatione rationis quantum ad actum interpretandi. Ca. vi.

Item ordinanda est
ratio. quantum ad actum interpretandi. Et notan-
dum quod interpretative que est vis iudicativa
intellectus. duplex est actus: scilicet excogitatio
et significatio. Excogitatio est informa-
tio cogitationis: ad exprimendum quod est
dicendum. Significatio vero est demon-
stratio cogitationis: formate per verba vel
alia signa. Ad ordinationem interpretative
pertinet: ut quod dicendum est. prius pon-
deretur in corde: quam proferatur in ore. Proverbiorum
xv°. Labia imprudentium stulta narra-
bunt: verba autem prudentium statera pon-
derabuntur. In psalmo. Os iusti medita-
bitur sapientiam: et lingua eius loquetur iudi-
cium. Iustus os suum reputat os
cordis. scilicet vim cogitativam. cuius
est sapientiam meditari: ut os corporis
prius iudicium loquatur similiter scilicet exa-
minata. De ordinatione pertinente
ad locutionem: habitum est supra secundo
libro.

De ordinatione voluntatis. Ca. vii.

Sequitur de ordinatione
voluntatis: cui multum in-
tendendum. Ordinata enim voluntas.
est fons omnium bonorum: inordinata
vero fons omnium malorum. Nec potest
ordinatio ceterarum virium: si voluntas
inordinata remanserit. In libro de
vita solitaria. Omnis enim frustra
siccatur rivus: si fons non fuerit ob-
turatus. In eodem. Bona voluntas
in animo. origo est omnium bonorum. et omnium
mater virtutum: sicut econverso mala
voluntas omnium malorum et vitiorum. In
eodem. Remissa voluntas facit mentis
levitatem: ex qua procedit instabilitas
mentis. inconstantia morum. vana leti-
cia. sepe usque ad lasciviam carnis:
vana tristicia nonnunquam usque ad egri-
tudinem corporis: et multa alia in negli-
gentia vel transgressione posita. ex
levitatis vitio venientia. Sic etiam
superba voluntas in magna sepe cor-
dis inopia. tumentem efficit animum:
unde procedunt vana gloria. fiducia sui.
negligentia dei. iactantia. inobedientia.
contemptus. presumptio: et cetere que pes-
tes. que profluere solent ex tumore et
usu superbie. Et in hunc modum omnia
genera vitiorum. ex aliquo male vo-
luntatis affectu. vel male consuetudinis.

usu durauit originem. Que quanto
diutius menti inoluta est. tanto fortius
heret: et fortioribus remediis eget:
et curam requirit diligentiorem. In eod.
Sui uoluntas declinat in ea que sunt mi-
nus. concupiscentia carnis est: cum in curiositatem
te sciendi concupiscentia oculorum est: cum in ambi-
tione glorie uel honoris. superbia uite est.
In eodem legitur de ordinatione uolunta-
tis. Voluntas in spiritualibus et in hiis que
ad deum sunt. cum uult quod oportet lau-
danda est: cum uult quod non oportet et
plurimum oportet regenda est. Cum non
uult quod oportet: excitanda est. et
prouocanda. Sepe enim si non in-
frenatur impetum facit et cogitur in
preceps: sepe si non excitatur dormit
et stat. et obliuiscitur quo tende-
bat: et facile declinat cum a latere
in obligationes oblate delectationis.

¶ Ad ordinationem uoluntatis per-
tinet refrenatio. excitatio. Refre-
nanda est uoluntas a malis: ut
ea omnino non uelit. Roma. ad corin-
thios x°. Non simus concupiscentes
malorum. Mala concupiscere: est quasi
uenenum appetere. Item refrenanda
est a minimis bonis: ne nimis ea
uelit. Bona minima sunt contemp-
nenda. non nimis appetenda: plu-
ribus sunt nociua quam utilia. Prouerbiorum
primo. Usquequo stulti ea que sunt
noxia cupient? Item refrenanda
est: ne uelit propter se. quod propter aliud
debet uelle. In libro de uita solita-
ria. Custos anime sue ualde sol-
licitus debet esse circa custodiam sue uo-
luntatis: ut prudenter intelligat et
discernat. quod in totum uelit uel uolendum
sibi sit: sicut amor dei: quod propter aliud
sicut amor proximi. Refrenanda etiam
est: ne uelit simpliciter quod cum modo
uel conditione uelle debet: ut bona temporalia.
Augustinus. Cum temporalia petitis. cum modo
petite. et cum timore. deo totum committi-
te: ut si prosit det: si sciat obesse non det.
Incitanda est uoluntas. ut plus uelit
utilia. quam ea que ut frequenter sunt noxia:
permanentia quam fugitiua. Bernardus.
Magna confusio: ardentius desiderant
seculares peruptiora quam nos utilia: ala-
crius currunt ad mortem quam nos ad uitam.
Augustinus. O si possemus homines excitare.
cum illis pariter excitaremur: ut tales essemus
amatores uite permanentis: quales ipsi
sunt uite fugientis. Item incitanda est
uoluntas. ut boni inchoationem non diffe-
rat: et in bono inchoato remisse non
agat. Confessionum viii°. Ne tardes conuerti
ad dominum: et ne differas de die in diem.
Prouerbiorum x°. Egestatem operata est manus
remissa. Item incitanda est uoluntas ut
ad magna bona magnum deside-
rium habeat. Augustinus. Seruat deus.
quod non uult cito dare: ut magna
discas magis desiderare. Qui multum
uult: multum potest: qui parum uult parum
potest. In libro de uita solitaria. Ignosce
domine ignosce: excusamus. tergiuer-
samur: sed non est qui se abscondit a
lumine ueritatis tue. Vix est aliquis
qui in eis que a te sunt exigit

uelit quid possit: etiam quod perp
etissime possit. secundum carnem uel seculum:
si non timor impulerit: sine cunctatione
transeat. Sed si fallimus homines istos:
non nos premimus. ut qui uolentes fal
lere te. fallamus nosmetipsos. Non
laboramus. quia uel non possumus. uel non
posse nobis uidemur: uel a consuetudine
otii. uel deliciarum nostrarum nos non posse
efficimus. In hoc peccato nostro manifesto.
iudicio tuo occulto formasti nos:
ut quia hoc non multum uolumus non
possumus. uel quia nolumus cum potuimus.
cum uolumus non possumus. Item tertium
dat est uoluntas ut perfectionem appetat: et
ad perfectionem tendat. Mathei quinto.
Estote perfecti: sicut et pater uester celestis
perfectus est. In libro de uita solitaria.
Nolle esse perfectum. delinquere est. Bernar
dus. Magna probatio perfectionis est: uelle per
fectum. Augustinus. Nostrum non progredi:
iam reuerti est. Cesset omnis ignauia: si
uolumus non redire. currendum est. Leo
papa. Incedendi incidunt pericula: qui
proficiendi perdiderit appetitum. Item ad
ordinationem uoluntatis humane pertinet:
ut dei uoluntatem tamquam rationem habeat:
et ei conformare se studeat: et quod ei
placuit sibi placeat. Glosa super .i. d
ps. gloriam omnes recti corde. Recti
corde sunt: qui dirigunt cor suum secundum uo
luntatem dei. Seneca. Vir bonus quidquid
illi acciderit: equo animo sustinebit.
Sciet hoc enim accidisse lege diuina:

ex qua uniuersa procedunt. Cum aliquis
uoluntati diuine suam perfecte conformat:
nichil eius uoluntati. sicut nec diuine
obstat: quod ad pacem animi multum facit.
Econtrario uero huius. multum facit
ad animi perturbationem. Iob ix. Quis restitit
ei. et pacem habuit? Ad ordinationem
etiam uoluntatis pertinet: ut respectu
aliarum uirium dominium habeat: et sicut
ei uitiorum quod pessimum est. se non subdat.
Bernardus. An non seruus: cum dominum
iniquitas? Et mauis: ipsi tu dignus
iudices. homine tibi. quam uirum dominari.

Actus concupiscibilis et irascibilis determinatur.

Consequenter de ordinatione Capitulum viii
potentiis concupiscibilis. et irasc
ibilis. Concupiscibilis tendit ad
bonum appetitu delectandi: motus
irascibilis est in bonum arduum uel
contra malum appetitu uincendi.
Actus pertinentes ad concupisci
bilem. sunt concupiscere. gaudere. di
ligere: et actus contrarii istis sunt.
respuere. dolere. seu tristari et odire.
Concupiscere est appetere sibi bonum:
quod nondum habet. Appetitus uero
iste si sit cum intensione: dicitur desi
derium. Gaudere est iocundari de bo
ni adeptione: uel eius fruitione.
Diligere est alicui boni appetere:
et est propter respectum alterius. non respectu
sui. Contrarium ei quod est concupiscere:
est respuere. Respuit uero aliquis
bonum uel fastidiendo uel abho

minando: abhominatio est cum in-
tentione. Contrarium ei quod est gaudere:
est dolor vel tristicia. Dolor est afflictio
ex separatione boni vel convenientis:
vel coniunctione mali seu disconve-
nientis. Contingit etiam aliquem de
malo proximi dolere. quod est misericordie:
vel contristari de eius bono. quod est
invidie. Et id quod est diligere. contra-
rium est odire. Tres primi actus sunt
secundum boni placentiam: tres alii secundum
displicentiam. Actus irascibilis respectu
excellentie. vel humilitatis sunt quatuor.
scilicet ambitio. spes. dominatio. contemptus.
Ambitio et spes. sunt respectu eius quod
nondum habetur. Ambitio est appetitus
honoris et excellentie. Spes videtur ap-
petitus eius cum fiducia obtinendi. Do-
minatio est appetitus honoris obtenti:
et gaudium de illo. Contemptus est reclo-
batio subiectionis proprie: contemptus
est reprobatio rei vel persone que exti-
matur vilis. A debilitate irascibilis
sunt quatuor actus. contrarii quatuor
predictis. Primus qui contrariatur am-
bitioni est fuga honoris vel excellen-
tie: quia parvitas sua dicit preesse. Spei
contrariatur desperatio: que fuga est boni
propter diffidentiam obtinendi. Dominationi
contrariatur humiliatio: que est amor sub-
iectionis. fugiens excellentiam. Con-
temptui contrariatur reverentia. que est
veneratio rei vel persone propter eius ex-
cellentiam. Actus irascibilis respectu-
re contra malum sunt tres. scilicet irasci. au-
dere. insurgere. contra malum. Irasci est
vindictam vel repugnationem appetere.

Audere est de victoria mali presumere.
Ex hiis sequitur insurgere in destructio-
nem mali. quod est magnanimitatis. Actus
irascibilis fugientis malum sunt tres.
scilicet prima que est fuga vel detestatio mali
preteriti. Impatientia. que est fuga mali pre-
sentis: et timor qui est fuga futuri mali.

De ordinatione actuum concupiscibilis. Capitulum

AD ordinationem concupis-
cibilis quantum ad actum concupiscen-
di pertinet: ut in bonis terrenis non
appetat superflua: sed necessariis sit con-
tentum. Item ut post concupiscentias illicitas
non eat: sed ab eis se avertat. Bona
spiritualia ad que petenda salvator mo-
net appetat attente: temporalia que sal-
vator petere dissuadet. si appetit ap-
petat remisse. Ad ordinationem con-
cupiscibilis quantum ad actum gaudendi
pertinet: ut nec gaudeat malis nec
vanis. Et ut amplius gaudeat de
bonis internis quam externis: et plus de bo-
nis superioribus externis. quam de bonis infi-
mis et terrenis. Non debet gaudere de
malis propriis vel alienis. De ludo ista-
nia est: gaudere de malis propriis.
Proverbiorum primo. Qui malefecerint le-
tantur et exultant in rebus pessimis. Ini-
quum est gaudere de malis proximi vel
de malis illius qui te offendit: quod pertinet
ad odium: vel illius qui respectu tui excellit:
quod pertinet ad invidiam. Proverbiorum xxiiii.
Cum in ruinam letatur alterius: non erit
impunitus. Puerile est gaudere vanis.
Seneca. Fundamentum bone mentis.

ē nō gaudē uanis. Fundamentū
hoc ēē dixi: culmē est. Ad sūma ꝑ
uenit: q̄ sāt quo gaudeat: q̄ felici
tatē suā ī aliena ꝑtate nō posu
it. Aug sup illud ad galathas q̄nto.
fructꝰ spūs caritas gaudiū ꝛc̄. de
glosa. Gaudiū .i. electio animi de hiis
q̄ digna sūt: gaudiū mūdi ē de
īdignis. Seneca. In uoluptate
nichil ē magnificū: nichil qd̄
naturā deo ꝓxima deceat: menbror
uiliū turpiū ministro ueniens exitu
feda. De bonis intimis debemꝰ
gaudē. Seneca. Nolo tibi unq̄
deesse leticiā: sed uolo illā tibi
domi nasci. Domi nascit̄ si int̄
te ipsum sit. Itē. Conculca ista q̄ ex
trinsecꝰ ~~sūt~~ splendent: et de tuo
gaude. de te ipso. et de tui optima
parte. Itē. Veri boni ē gaudiū ē bō ex
ꝯsciā: ex cōtēptu fortuitor̄. ex ho
nestis cōsiliis. ex rectis actōibz: ex
placido uite. et cōtinuo tenore u
iā ꝑducens uia. Itē. Improbe uolup
tates. nō sūt solide. nō sūt fideles:
etiā si nō nocēt: fugāt potiꝰ aliqd̄
bonū mansiurū. Circūspice: soli
citus ꝑstat gaudiū ꝑpetuū et se
curū. De eternis etiā gaudē debeꝰ:
Mathei v°. Gaudete et exultate:
q̄m merces ura copiosa ē ī celis. Et
luce x°. In hoc nolite gaudē quia
spūs subiciūt̄ ~~illis~~ uobis: gaudete
aūt: qa noīa ura scripta sūt ī celis.
Ad ordinacōne cōcupiscibil' q̄ntū ad
actū diligendi ꝑtinet: ut ī primo

diligat̄ qd̄ diligendū ē. Itē ut
diligat̄ ꝓximꝰ ꝓpt id: ꝓpt qd̄ di
ligendꝰ ē. ad id ad qd̄ diligendꝰ
ē. Diligenda ē ꝓximi ꝑsona: et
nō sūt diligenda eiꝰ uicia. Augꝰ
ī lib° de disciplina xp̄iana. Omnis
peccator ī q̄ntū peccator nō ē diligendꝰ:
oīs hō ī q̄ntū hō. ē diligendꝰ. Itē
Augꝰ. Sic diligendi sūt hoīes: ut
eor̄ uicia nō diligant̄. Post deū
diligendꝰ ē ꝓximꝰ. Augꝰ ī lib°
de trinitate. Amanda ē creatura: ꝑ
si ad creatorē amor refert̄: non iā
cupiditas. sed caritas erit. Itē ī lib°
ꝯfessionū. Dn̄e minꝰ te amat: q̄
aliqd̄ ꝑt̄ te amat: qd̄ nō ꝓpt te
amat. Diligendꝰ ē ~~ꝓ~~ ꝓximꝰ ad
grām ī ꝑnti: et glām ī futuō. Aug.
ī lib° de doctrina xp̄iana. Qui ꝯso
recte diligit ꝓximū: hoc cū eo
debz agē: ut etiā ipse toto corde.
tota aīa. tota mēte diligat deū.
Itē ad ordinacōnē dilcōis ꝑtinz.
ut illi ampliꝰ diligant̄. q̄ amplius
diligendi sūt. et ut eo minꝰ dili
~~gendi~~ gant̄: quo diligendi sūt.
Diligendi sūt ampliꝰ boni q̄
mali: et meliores et cetis ut
liores q̄ minꝰ boni ul minꝰ u
tiles: et ꝓpinqui et benefici
plus amandi sūt: q̄ q̄ nō sūt
tales. Amandi sūt boni. tanq̄
filii dei. Ad romanos viii°. Quicūq̄
spū dei agunt̄: hii sūt filii dei.
Ambrosius. Domestici si boni.

sui: malis filiis pponendi sunt.
Ad modum diligendi ptinet: ut
primus citra deum ametur: et supra
res tpales. Item ut ametur affectu et effcu:
effcus tamen ex causa aliqn suspenditur.
Augustinus. Affectus non intermittatur:
officia pro tpe exhibeantur. Infirmiori-
bus. effectus dilectionis potius exhiben-
dus est. Augustinus. Sicut mulier nutrix
fovet filios suos: non ordine amn-
di. sed ordine subveniendi. infirmiores
~~firmo~~ fortioribus anteponit. Quos tales
vult esse. quales iam illi sunt: quos non
contempnendo. sed de illis confidendo
interim preterit. Animae debemus in primo
sicut et in nobis: plus animam quam corpus.
Gregorius in moralibus. Sicut in te diligimus.
nichil in rebus conditis. nam intra carius
habemus. Inter illos qui in religione
sunt: tamen inter homines spirituales: non
carnales sed spiritualis debet esse dilectio.
Spiritualis inquam. et originaliter et
finaliter: ut scilicet a spiritu procedat et ad
spiritus utilitatem tendat. Carnalis est
dilectio originaliter: cum aliquis propter pul-
chritudinem corporis vel aliquid simile amatur.
Finaliter vero dilectio est carnalis: cum ali-
quis ei quem amat. quod secundum carnem
utile est procurat: et de spirituali eius pro-
fectu non curat. Maxime intendendum
est ordinacionem amoris: cum secundum au-
gustinum xv libro de civitate dei.
diffinitio brevis et vera virtutis. sit
ordo amoris. Ad ordinacionem etiam
concupiscibilis ptinet: ut fastidium
boni spiritualis caveatur: et vana con-
solatio respuatur. Precipue cavendum

est fastidium in doctrina sacra: et di-
vino officio. Contingit autem fastidium
boni spiritualis: aliquando ex ignorancia
valoris bonorum spiritualium. Sicut enim
porci species aromaticas vel marga-
ritas non reputant: sic homines ani-
males spiritualia bona despiciunt. Pro-
verbiorum primo. Sapientiam atque doctrinam stulti
despiciunt. Bernardus super cantica.
Quomodo lux in cassum circumfundit oculos
cecos et clausos: sic animalis homo non per-
cipit ea que dei sunt. Mathei vii. Neque
mittatis margaritas ante porcos: ne
forte conculcent eas pedibus suis. Ali-
quando accidit fastidium boni spiritualis
ex presumpcione: sicut fastidium cibi
corporalis accidit ex ventosa stoma-
chi plenitudine. Aliquando non accidit ex
infectione palati interioris. de febre in-
quinatis. Augustinus. Palato non sano
pena est panis: qui sano est suavis.
Item. Palatum febricitantis habet: cui mel
celi insipidum est. Respuere debet consola-
cionem vanam vir religiosus: quia veram
impedit: et ad desolationem inducit. Ber-
nardus. Delicata est divina consolatio: et
non datur admittentibus alienam. Proverbiorum
xiiii. Extrema gaudii luctus occupat. Risus dolore miscebitur. Luce
vi. Ve vobis divitibus. qui habetis
hic consolacionem vestram. Item ad ordi-
nacionem concupiscibilis ptinet: ut tris-
ticia seculi que mortem operatur caveatur:
tristicia vero que secundum deum est admittatur.
Tristicia seculi est. que provenit ex bo-
norum temporalium amissione: vel malorum
penalium perpessione. vel de proximi prosperitate. Tristicia vero secundum deum est.
que provenit ex bonorum spiritualium amissi-
one: vel malorum

culpe commissione. ul' ex primi opas-
sione. Ad ordinatõne eciã ocupiscibil'
ptinet: ut id qd' odiendũ est. odio ha
beat. Maxie odiendũ ẽ pctm tãq
deo maxie exosũ: et hoi maxime
noxiũ. Nichil odit deus. nisi pctm:
ul' ppt pctm. Deus amauit eũ qui
nũc dyabolꝰ dicit'. anteqȝ pctm ha
bet: et adhuc eũ amaret si pctm i eo
nõ eet. Eccastici viiº. Altissimꝰ odio
habꝫ pctõres. Sapie xiiiiº. Odio sũt
deo ĩpius ꝛ ĩpietas eiꝰ. Adeo exosũ
ei est pctm. ꝙ nulli parcit qui penã
soluat: si hic pctm regrat. Qua
tuor de causis solet aliqꝯ parcẽ ali
cui rei. Aliqn ppt eiꝰ pciositate ul'
nobilitate. Hac de causa pricipes
frẽm subditis eorꝫ nobilibꝰ solẽt
parcẽ: nolentes ul' nõ audentes
facẽ iusticiã. de eis pctantibꝰ. Sed
deus nobiliorẽ pricipẽ celestis mi
licie ul' vnũ de nobilioribꝰ. ppt pctm
supbie. cũ oĩbꝰ ei adherentibꝰ et'
naliť dapnauit: et de celo precipita
uit. Luce xº. videbã sathanã quasi
fulgur cadentẽ de celo. Sapie viº.
Nõ uerebit' dñs magnitudinẽ cuiꝯ
qm: qm pusillũ et magnũ ipe fe
cit. Aliqn parcit' alicui rei ppt eiꝰ
raritatẽ. Hac de causa nõ pepcit
dñs pmis parentibꝰ qui peccauerũt:
licet soli essent: qn morte punirẽ
tur. Si nõ eet ñ vnꝰ ho. ꝛ ĩ mor
tali pctõ decedet: etnalit' dapnaret.
Aliqn parcit' aliqbꝰ ppt multitudi
nẽ. Deus nõ ĩ diluuio totũ genus
humanũ. exceptis octo psõis: ppt
pctm submersit. Aliqn parcit
aliqꝯ alicui. ppt eõ sagittate. Dñs
nõ ppo filio nõ pepcit: q inť hoĩes
et prẽm se mediũ posuit. Ad rõnos
viiiº. Qui ppo filio nõ pepcit.
Bernardꝰ. Qui nõ pepcit filio:
quid parcet figmẽto. quid pec-
seruo nequã. Tantũ odiũ dñs ad
pctm habuit: ꝙ filiũ suũ occidi
uoluit: ut cũ eo destrueret pctm.
Nõ habꝫ dñs adeo bonũ amicũ.
nec ĩ celo nec ĩ tra: quẽ ad mor
tẽ nõ occidet: si pctm mortale ĩ eo
inuenirẽt. Sancti eciã pctã sup
oĩa oderũt. diligentes potius
oĩa tormentorꝫ gnã sustinẽ: qm
pctm cõmittẽ. Qui ueracẽ haber
fidẽ. potius pctm timet: qȝ demo
nes ul' malos hoĩes. ul' bestias
crudeles. Pctm hoi maxie noc'
pessimꝰ hostis ẽ quẽ homo habe
at: alij hostes nõ possẽt ei nocẽ
ñ p istũ. Nulla eñ nocebit aduersi
tas: si nõ dñet' iniquitas. Augustꝰ.
Quid times hoiẽz. ho ĩ situ dei
positꝰ: tu de illiꝰ situ noli cadẽ:
quidqd ibi paciẽs ad salutẽ uale
bit: nõ ad pnitiẽ. Eccastici viiº.
Qui custodit pceptũ: nõ experiet'
quicqȝ mali. Oĩa mala hꝰ mũdi.
ex pctõ subsecuti sũt: sꝫ fames.
sitis. frigꝰ. calor. labor. ĩfirmitas.
et mors. Pctm omes aĩos nrõs
q mortui sũt occidit: et occisurũ
ẽ nos. et eos q nob remanserũt.
Ad rõnos viº. Stipendia pcti

mors. Nichil est in mundo quod non est bonum et deo placens. et homini utile. si non est peccatum: maiora uero mala ex eo in futuro sequuntur. Peccatum bona temporalia aufert homini: et eius operibus. Plus ualet unus. peccatum non habens: quam mille alii. Ecclesiastici xvi[o]. Melior est unus timens deum: quam mille filii impii. Et plus ualet unum bonum opus eius qui extra mortale peccatum est: quam infinita opera facta ab eo qui est in mortali.

De ordinatione uirtutis irascibilis Capitulum decimum.

Sequitur de ordinatione uirtutis irascibilis. Ad ordinationem uero ipsius respectu excellentie pertinet: ut uirtutum eminentiam et celestem altitudinem appetat: terrenam autem tanquam uilem despiciat: tanquam periculosam timeat: tanquam mali habundantem et bonis deficientem fugiat. Terrena altitudo. ut est altitudo diuitiarum uel humane glorie uel humane laudis ualde est contemptibilis: cum deo sit abhominabilis. Luce xvi[o]. Quod hominibus altum est: abhominatio est ante deum. Superbi qui terrenam altitudinem appetunt: multum deum despiciunt. ideo merito multum despiciuntur ab eo. et sunt ei abhominabiles. Primo regum ii[o]. Qui me contempnunt: erunt ignobiles. Inter cunctas terra est ordine infima: nam sub pedibus hominum calcanda. Et bona terrena ualore sunt minima: et inter hec minima minimum est puluis uane glorie: quam terrena altitudo sectatur. Ad uilitatem terrene altitudinis pertinet: quod per uilia et indigna ad illam ascenditur. Seneca. Non sit tibi ambitio: que ad ~~dignitatem~~ dignitatem nisi per indigna te non adducet. Item quod pessima seruitus. scilicet uitiorum et dyabolica committitur. Superbi in altitudine terrena positi: etiam illis seruiunt: quibus dominari uidentur: quibus prouidere tenentur. Unde minus liberi sunt quam ipsi: cum habeant multos dominos. et illi unum. Et licet exterius uideantur magne esse ~~mag~~ potestatis: tamen in se sunt minoris uirtutis. et maioris infirmitatis: minus ualentes resistere uitiis. Harundinea est potestas eorum: exterius habens uigorem: intus inanitatem. Ad homines habet apparentiam: sed in ipsis non habet existentiam. Periculosa altitudo terrena: et non desideranda. sed timenda. Augustinus. Quanto quis in loco superiore: tanto in periculo maiore uersatur. Demones qui celestem altitudinem amiserunt: positos in terrena altitudine inuidentes. eos maxime impugnant: reputantes sibi honorabilius. si eos sibi subiecerint et scientes quod per hos pluribus poterunt dominari. Terrena altitudo est mons: in quo magni et fortes pereunt. Secundo regum primo. Incliti israel super montes interfecti sunt. In eodem. Jonathas in excelsis occisus est. Altitudo terrena: mons pestifer est. Jheremie l[i]. Ecce ego ad te mons pestifer: qui corrumpis uniuersam terram. Locus etiam est precipitii. Bernardus. Summe difficile est in alto se contuentem obstupescere:

et de uita precitum. Altitudo terrena
fugienda est: cum habundat malis
et deficiat bonis. Hanc fugit ihesus:
sciens enim quod uenturi erant ut
facerent eum regem et fugit in montem
solus: iohannis vi°. Sordes uiciorum ad
hunc locum defluunt: quod mirum potest
uideri ei qui credit uerum altitudinem
esse: sed in ueritate non est altitudo: sed
est locus ualde demissus: cum sit infimo
proximus. et a deo et a celo remotus.
A celo est remotus: ad quod est uia
per humilitatem. Mathei xviii°. Nisi
conuersi fueritis et efficiamini sicut
paruuli: non intrabitis in regnum ce-
lorum. Remotus est a deo: quia similis est
humilibus. Unde super id psalmi iuxta est dominus
hiis qui tribulato sunt corde: dicit glosa.
Altus quidem est dominus: uicinatur tamen humili:
et non se erigenti. Altitudo terrena locus
est uentis expositus: flant enim altissima
uenti: unde non est ibi quies. sed quasi tempes-
tas. Gregorius. Quid est pestis culminis:
nisi tempestas mentis. Specialiter perflat
ibi aquilo. iuxta illud primi superbi:
sedebo in lateribus aquilonis. ysaye xiiii°.
Unde locus est frigidus: sine calore carita-
tis. Flatus aquilonis est suggestio dya-
boli: ad discordiam et odium. Sicut per
ignem dilectionis uenit in terram mittere: sic
dyabolus conatur illum extinguere. A bonis
deficiens est mons iste: uix enim a domino
uisitatur: et si ab eo uisitaretur irri-
gatione gratie. flatu uentorum exsiccaretur:
uel ad locum humilia aqua descendet.

Augustinus. Confluit aqua ad
humilitatem uallis: de supercilio mon-
tis. Item ad ordinationem irascibilis
pertinet: ut homo humilem statum eligat
iuxta consilium saluatoris. luce xiiii°.
Recumbe in nouissimo loco. Hic est locus
congruens homini: quia terra est et cinis.
Ecclesiastici x°. Quid superbis terra et ci-
nis: locus infimus. Cineri non expe-
dit esse in alto: ne dispergatur a uento.
Status humilis locus est quietus et
tutus et habundans bonis. Quietus est:
quia non est uentis expositus. ysaye xx-
xii°. Erit uir sicut qui absconditur a
uento: et celat se a tempestate. Tutus
est. Sapiens. Superbia omnia habet
in periculo: humilitas in tuto. Augustinus.
Humilitas in ymo est: et non habet quo
cadat. Bonis habundat: quia
humilibus dat deus gratiam. Jacobi iiii°.
Prima per quinto. Augustinus. Altissimi sicut
tur: yma replentur. Uallis humili-
tatis est fertilissima. In psalmo. Ualles
habundabunt frumento. Item ad ordi-
nationem irascibilis pertinet: ut homo de
uiribus suis diffidat: et de dei uirtute
confidat: ut dei adiutorium eum forte
efficiat. ysaye xl°. Qui sperant in
domino: mutabunt fortitudinem. Forti-
tudinem in corporis propria: in fortitudinem
diuinam. Felix commutatio. cum aliquis
de suis uiribus diffidens. propria forti-
tudine se exuit: et dei fortitudinem
de qua confidens adiutorium habet:
quodammodo se induit. Bernardus.
Nichil omnipotentiam tibi clariorem reddit:

q̄ q̄ omnipotentes fiunt qui in se sperant.
Deinde omnia possibilia sunt credenti.
Item ad ordinationem irascibilis pertinet
ut homo neminem despiciat. Non est
despiciendus homo. quem deus ad yma-
ginem suam fecit: quem regni celestis
participem esse voluit: cui angelorum suorum
custodiam adhibuit. Mathei xviii°.
Videte ne contempnatis unum ex hiis
pusillis: angeli enim eorum semper vident
faciem patris mei qui in celis est. Ad ordi-
nationem irascibilis quantum ad actum iras-
cendi: octo pertinent. Primum est ut homo
non ex levi causa irascatur. Proverbiorum
viii°. Spiritum ad irascendum facilem
quis sustinere poterit. Intolerabilis est
facilitas iracundi. Proverbiorum xxii°.
Noli esse amicus homini iracundo. Qui
facile irascitur est sicut domus de pa-
lea: que facile comburitur. Domus talis
domus multum dampnificatur: sic qui
facile irascitur ad sibilum unius verbi:
omnia sua bona perdit. Ecclesiastici ii°.
Ve hiis qui perdiderunt sustinentiam.
Proverbiorum xix°. Qui impaciens est
sustinebit dampnum. Secundum est ut non
~~velol~~ velociter irascatur. Ecclesiastici vii°.
Ne sis velox ad irascendum. Iaco-
bi primo. Sit omnis homo tardus ad iram.
Qui velox est ad irascendum. velox
est ad se precipitandum: et ad facien-
dum saltum quo sibi collum frangit. Dum
de statu amoris ad studium odii transit.
Tertium est ut ire resistatur: ne homo ab
ea superetur. Iob xxxvi°. Non te superet
ira. Multum timendum est superari

ab ira quasi ab hoste crudelissimo:
et que non habet misericordiam. Proverbiorum xxvii°. Im-
no habet insidia. In virum sapientem.
ira furor brevis sit: multum timen-
dum est dominium ire. sicut dominium in-
sani. Quartum est: ut ira cito cedatur.
Ad ephesios iiii°. Sol non occidat
super iracundiam vestram. Ecclesiastici xi°.
Aufer iram de corde tuo. Cito aufferen-
da est ira de corde: sicut ardens car-
bo de sinu. Iob xxxi°. Ignis est usque
ad consummationem devorans. Quintum est:
ut ira sermone non indicetur. Proverbiorum
xii°. Fatuus statim indicat iram suam.
Glosa. Natura ire est: ut prolata magis
ferveat: et occultata languescat. Proverbiorum
xxvi°. Qui imponit stulto silentium:
iras mitigat. Sextum est: ut ira
operari non permittatur. Cum sit in tenebris
animus iratus: non videt quid sit agendum.
Iohannis xii°. Qui ambulat in tenebris:
nescit quo vadit. Opus quod alias esset
commendabile: cum ex ira procedit non est
commendabile. Iacobi i°. Ira viri iusti-
ciam dei non operatur. Septimum est ut iras-
catur vicio non persone. Ira qua quis irascitur
vicio. utilis est: de qua ecclesiastici vii°.
Melior est ira risu: quia per tristiciam
vultus corrigitur animus delinquentis.
Octavum est: ut potius irascatur culpe
proprie quam aliene. Seneca. Regum animos
induimus: illi obliti infirmitatis sue. ali-
ene desevimus: qui iniuriam acceperint.
Augustinus. Irasceris servo tuo ne peccet:
irascere tibi ipsi ne tu pecces. Item ad or-
dinationem irascibilis quantum ad reliqua.

eius actus pertinet: ut nichil audeat quod deus prohibeat: nichil timeat quod deus iubeat: pro iustitia omnia mala pene libenter sustineat: beati enim qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Mathei v°. Sapientie iii°. Si quid patimini propter iustitiam beati. Item ut contemptus inferiorum contempnat et irrisiones irrideat. Seneca. Ego non audienda sunt imperitorum convicia: et ad honesta vadenti contempnendus est ipse contemptus. Cum diceret quidam sapienti homines te contempnunt: ait. Et illos asini. Sed nec illi asinos: nec ergo illos curo. Seneca. Nondum felix es: si nondum turba deridet te. Deum non hominem timeas: quia qui timet hominem cito corruit. Proverbiorum xxix°. Vera mala non umbras malorum fugias. Vera mala sunt pene future vite: umbre illorum sunt pene presentis vite. Sapientie v°. Omnia transierunt tamquam umbre. De triplici ordine virtutum capitulum undecimum.

Sequitur de ordinatione virtutum. Possumus autem distinguere triplicem ordinem virtutum: scilicet ordinem plantationis. ordinem meritorie operationis: et ordinem reparationis. In ordine plantationis prima est fides: primo enim docenda sunt que sunt fidei. In ordine meritorie operationis prior est caritas: que illam informat. In omni enim operatione ordinata. primum est amor sive desiderium finis: et ex illo sunt medie operationes ut apparet in edificatione domus. cuius causa est. eius habitationis amor: ex quo amore non solum est edificatio: sed etiam ea que ad edificationem iuvant. ut inquisitio ~~operis~~ operariorum.

In operando ergo meritorie prior et principalior est caritas: et primo movens. Fides non deservit ei tamquam lucernam preferens: ostendens quid et qualiter operari debeat. Illuminator enim adiutorium est in opere: et illuminator adiutor. et non principalis operator. In ordine vero operandi. prior in virtutibus affectis videtur esse humilitas: sicut omnis peccati initium superbia est. Crisostomus x°. Omnis correctionis principium est humilitas. Huic consonat: quod reparator generis humani. doctrinam suam inchoavit ab humilitate. Mathei v°. Beati pauperes spiritu. Pauperes spiritu dicuntur humiles. Caritas inter tres virtutes que ordinant ad deum. propinquior est fini scilicet deo que habet pro fine et pro materia. Diligit enim deum propter se: et cum fides finem videat: et spes illuc tendat: est enim spes insecutio. sicut timor est fuga. Caritas est unio cum fine. Cum cum finis sit optimum. et a fine habeat quod sit bona illa que sunt ad finem: caritas primo habet bonitatem inter virtutes: et per eam habent bonitatem cetere. Et secundum hoc intelligendum est. quod dicit glosa super illud prima ad thimotheum primo: quod caritas est radix omnium bonorum. inquantum sunt bona: et sicut radix humorem mittit ad ramos: sic caritas bonitatem ad opera ceterarum virtutum. Augustinus in sermone de caritate. Sicut radix omnium malorum est cupiditas: sic radix omnium bonorum est caritas. Humilitas etiam potest dici

radix virtutum secundum illam comparationem qua
radix est pars arboris infima. et
adherens: sic humilitas infimum
te suam considerans. sub deo collo-
cat se in loco infimo. Fides etiam ra-
dix potest dici: quia radix in arbore est
quasi os in animali. Per radicem enim in-
greditur ad arborem eius nutrimentum:
sic per fidem ingrediuntur bona speranda
et amanda. De quatuor virtutibus
quomodo haberi debeant ad ceteras virtutes.

Fidei est producere medi-
tationes disponentes
ad ceteras virtutum operationes. Verbi
gratia. Meditatio magnitudinis
divine misericordie: disponit ad spem venie.
Meditatio divine liberalitatis: ad
spem gratie et glorie. Meditatio divine
altitudinis. omnem alterius altitudinem super-
eminentis: disponit ad dei reve-
rentiam. Meditatio divine sapientie. omnia
que agimus lucide videntis: dispo-
nit ad sanctam verecundiam. Meditatio
magnitudinis divine dulcedinis: dis-
ponit ad esuriem sanctam. Meditatio
divine bonitatis que amari est dignis-
simus: disponit ad amorem divine
amicicie. Ad dilectionem proximi: dis-
ponit meditatio quod hoc sit speciale
preceptum christi. Ad amorem sacre scripture.
qua vera prudentia acquiritur: dis-
ponit meditatio auctoritatis
doctoris. et utilitatis ipsius. Doctor
ipsius est deus vel per se vel per homines
note sanctitatis. ut patet discurrendo
per partes ipsius. Spiritus sanctus revelavit
moysi. qui scripsit de mundi creatione:
et aliis que ante ipsum fuerunt. Lex dei di-
gito ipsius scripta est. De iudiciis
et tabernaculi compositione. et aliis ad
cultum dei pertinentibus: a deo edoctus
est. Salomonem dormientem docuit
deus sapientiam. Spiritus sanctus locutus est in
prophetis. Ad doctrinam evangelicam spe-
cialiter pertinet illud: ego ex ore altis-
simi prodii. ecclesiastici xxiiii. Doctrina
apostolica constat esse spiritus sancti. Spiritus enim
sanctus super apostolos descendens: eos
de indoctis doctos fecit. actuum secundo.
Paulus vero dicit se non ab homine didicisse
evangelium. sed per domini revelationem. ad
galathas primo. Iohanni vero in exilio
posito. misteria ecclesie a deo revelata
sunt. Doctrine sacre convenit illud ecclesiastici
xxiiii: ego quasi fluvius dorix et
sicut aqueductus de paradiso exivi. Non
solum excellit scriptura sacra alias scrip-
turas auctoritate: sed etiam utilitate
tamquam divina. ysaye xlviii. Ego dominus
tuus. docens te utilia. Sapientie viii.
Sobrietatem et iusticiam docet: et
prudentiam et virtutem: quibus nichil
utilius est in hac vita hominibus. Ad tem-
perantiam respectu bonorum temporalium. que
sunt minima bona: disponit meditatio
minorum et eternorum bonorum que sunt maxima
bona. Gregorius. Vilescunt temporalia:

cū ɔsiderauit eṫna. Ad eandē
tēperantiā. disponit meditacio:
ꝙ bona tēpalia comitantᵣ mala
culpe. Qui enī diues fuit: nō
erit ī minimis adductꝰ. Et sit īpe
dimentū bonoꝝ grē: et difficulta
te faciūt puenīedi ad bona glē.
Ad paciām et alias ptes fortitu
dinis. disponit meditacō dnīce
passiōis. et multiplicis utilitatis
tribulacōnū. et futuroꝝ maloꝝ q̄
sic p trāsitoriis malis euadunt:
et pnīn meditacō. Gregorius.
Considēacō pnīn minuit uim
flagelli. Ad rōnos uīnꝰ Nō sūt
ɔdigne passiōēs huiꝰ tēpis: ad fu
turā glām. q̄ reuelabit ī nob. Ad
hūilitatē et obediām: disponit me
ditacō hūilitatis et obediē xpi. Ad
hoc specialit monet nos aplš exē
xpi: ad phillipen̄ iiꝰ. Hoc senti
te de uob: qd̄ et ī xpō ihū. Et sub
dit: exinaniuit ~~ip~~ semetipm:
fcūs obediens usq ad morte.
Augꝰ. Medicina tumoris hoīs:
ē hūilitas xpi. Erubescat hō esse
supbꝰ: ꝙ hūilis fcūs ē dš. Bñdꝰ
Remēbrore frēs: xpō ne pdēt obe
dienciā: pdidit uitā. Ad opa pie
tatis disponit meditaci. ꝙ paupꝰ cor
poris xpi inebrāt sit. et ꝙ xpō re
putat sibi fieri. qd paupi fit: ꝙ
ī tremendo iudicio specialit de
opibus pietatis discepcō sit facienda.

De ordine caritatis

Caritatis est: opibus
ceteraꝝ uirtutū. bonita
tem pcudē: put sī possit. Ac
cendenda ē dilcō dei in nobis.
ostensione amoris: quē dš exhi
buit nobis. Sicut enī ignis nō
meliꝰ accenditᵣ q̄ igne: ita nec
amor meliꝰ q̄ amore. Accen
da enī ē dei dilcō ligms bn
ficioꝝ dīnoꝝ: et gnāliū et speci
aliū. q̄ a deo recepimꝰ. et cōtinue
recepimꝰ: ut ex feruēti dei amore
habūdācia opm pfcē bonitatis
pcedat: ita ut ī nob locū nō
habeat pigricia ul' negligēci
a. ul' fastidiū: nec amor uane
laudis ul' uane glē. ul' tēm
emolūmēti. caritati opꝰ pri
piat et sibi usurpet.

De ordine humilitatis.

Ad hūilitatē
ptinet: si homo passus
sit ruinā. ut reparacōm intendat
si defit grā. ut locū ei pcudat:
si īmineat ruina. ut ipā se op
ponat: et ut edificio spūali sta
bile fūdamentū ponat. Bñdꝰ
Sola uirtus hūilitatis: lesē ē re
pacō caritatis. Hūilitas pctōre ad
nichilū adducit: ut se nichil repu
tet: et ī ualore et uirtute. Et hoc
nichilo fit recreatio: sicut ex nichi
lo simplicit facta est cāacio. Hoc
nō ignorabat dauid: q aitꝰ cor
contritū et hūiliatū. dš nō despi
cies. Qui etiā ait: Cor mūdū.

crea in me deus. Creatio mūdi
cordis: est factio ex nichilo hūilita-
tis. Hūilitas q̄ cor euacuat: locū
grē p̄parat. Jacobi iiij°. et p̄ma pet̄
quīto. Hūilib9 d̄s dat grām. Q̄rto
rḡu iiij°. uasa uacua replet hely-
seus. Nō patit̄ natā uacuū. q̄n
illud īpleat: nec grā cor hūile
q̄n illi se īfūdat. Hūilitas non
solū ē grā: sed etiā receptaclm
grarū. Hūilitas grām haurit:
ut uas īclinatū. Ecclīastici xiiij°.
Hūiliare deo et expecta manū
ei9: manū mīp largiente. Bn̄-
ard9 loquēs de illo ūbo. ecce an-
cilla dn̄i. Decp̄ solet esse diue
grē familiaris hūilitas. Hūilitas
ergo reparet: ut sedes grē p̄pa-
ret. Ruine iminēti subueīt hūi-
litas: q̄ sc̄dm bnardū: oī differ-
ent̄ psone. hūilitas ē quedā
t̄ris fortitudis. a facie īmici.
Augustin9. Solus uincit q̄ de se
p̄sumit: solus uincit q̄ de se nō
p̄sumit. Hūilitas ideo triūphat:
q̄ d̄s ī ea pugnat. De hūilis d̄s
attribuit glām. q̄ ē de uictoria:
et idō p̄ oseq̄tus sup eū ē pugna.
cuisdē etiā ē pugna. et glā de
pugne uictoria. Nō apud eū ē
rex glē: et idō ē ei dn̄s ūtutū.
ūtute ei9 ferēs. In ps. Dn̄s ū-
tutū ipē ē rex glē. Hūilitas ī
fūdamēto sp̄ualis edificii stabi-
litate p̄uidet. Bn̄ard9 ī libro

de osid'acōne. ūtutū quoddā bonū
ac stabile fūdamētū: hūilitas. Nēpe
si nutet illa: ūtutū aggregatio. nō
ī ruina est. Aug9. Cogitas magnā
fabricā construe' celsitudīs: de fūda-
mēto cogita hūilitatis. De ordinatōe
P Et sequit̄ de ordine timoris dn̄i
timoris dn̄i ad ceteras ūtutes.
quē sp̄us sc̄us poit principiū et ra-
dicē sapie: puerbior primo. Timor dn̄i
principiū sapie. Ecclīastici primo. Radix
sapie. timē deū. Et nōdū q̄ cū su-
pientia sit sapore ūtutū odita sc̄d'a:
duo ptinēt ad sapiam: cognitō et
affectio. Quātū ad cognitōne. timor
ē principiū sapie. Primo q̄ mūdat
cor: iuxta illud ecclīastici p°. Timor
dn̄i expellit pctm̄. Mūdando nō
cor: facit oclm cordis uidē clarius.
Bn̄ard9. Mūdo oculo. ūitas pat3.
Scd'o q̄ cū sit fuga mali. fugit et
cauet errorē: q̄ ē malū rōis. Homo
timorat9 nō leuit̄ credit. qd' a rōne
accipit̄: sed diligent̄ illud examiat.
Tercio. q̄ cū repellat oīm negligen-
ciā. sc̄dm id ecclīastici vij°. qui timet
deū nichil negligit: cauet neglige-
ciam ī studio. et p̄ diligēs studiū ī
sapiā pficit. Quarto q̄ timorē
supbie expellit: q̄ susceptiōnē sapie
īpedit: et hūilitatē introducit q̄ ad
sapiam disponit. Bn̄ard9. Supbo
oculo ūitas nō uidet̄. Puerbior xj°.
Ubi hūilitas. ibi sapiā. Quātū ad
saporē. timor est principiū sapie:

qua est prima affectio. Primo enim oportet anime despicere mala: ut post ei sapiant bona. Bernardus. Sed sicut sapientimor domini: quia tunc deus primo anime sapit: cum eam afficit ad timendum: non cum instruit ad sciendum. Timor ceteras virtutes purificat. opera earum scrutatur: si quid mali in eis invenit: facit illud corrigi. Unde tutum pertimescat. Job ix°. Verebar omnia opera mea. Habundantia bonorum operum illis pervenit. Ecclesiastici vii°. Qui timet deum faciet bona. Eiusdem xl°. Timor domini sicut paradysus benedictionis. Qui habet timorem domini. semper timet ne faciat parum: plus diligit habundare quam deficere. Unde verum est illud ecclesiastici xl°: in timore domini non est minoratio. Et eiusdem xix°. Timor domini in plenitudine commorabitur. Timor etiam ceteras virtutes conservat. Theologus in epistolis. Timor virtutum custos est: securitas ad lapsum facilis. Timor virtutes comprimit ne evanescant. Ecclesiastici xxvii°. Nisi te instanter tenueris in timore domini: cito subvertetur domus tua. Timor declinat pericula. quod multum valet ad conservationem. Proverbiorum xv°. In timore domini declinatur a malo.

Quod religiosus debet in desiderio habere manere in monasterio capitulum xii

Sequitur de ordinatione animi respectu locorum. Ad quod primo pertinet: ut is qui in religione est. non velit velle de monasterio egredi. Manere in monasterio in desiderio habeat. egredi non in patiatur: nisi obediencia vel caritas vel pietas hoc requirat. Unde religiosi discursus per mundum sine necessitate. nec deo placet. nec ipsum decet: nec ei securus est. Ad primum pertinet illud iheremie xiiii°: dilexit movere pedes suos et non quievit: et domino non placuit. Stabilitas vero religiosum decet: quia est quasi quedam ymago eternitatis. Seneca. Primum argumentum mentis composite existimo: posse consistere et secum morari. Non religiosus qui in claustro manere non potest: frequenter in mundo periclitatur. Semei dum mansit in iherusalem vixit. postquam exivit de iherusalem occisus est. iii regum ii°. Et dina filia iacob egressa curiose. ut videret mulieres regionis illius. rapta est et corrupta: genesis xxxiiii°. Dina ratione sexus infirmi. significat claustralem mente infirmum: qui de claustro egrediens. dum mundi concupiscibilia curiose considerat: amore eorum rapitur et corrumpitur. Piscis ex aqua positus non diu vivit: ysaye l°: computrescent pisces sine aqua et morientur in siti. Claustralis dum est in claustro bene ordinato. habet verba sacre scripture: quibus vita spiritualis ipsius conservatur. Cum autem discurrit per mundum. aqua ista mutatur in sanguinem. scilicet verba secularia: et sic occiditur. Corrumpunt enim bonos mores. colloquia prava. Primo ad corinthios xv°. Abel egressus in agrum occisus est: genesis iiii°. Sic accidit in claustrali innocencia: de ~~quibus~~ a claustro egredienti. Claustrales inquieti sunt sydera errancia: de quibus legitur in canonica iude. Sydera non ista errancia. aliquando fiunt sydera cadencia: postquam discurrendo per mundum delicijs.

in mundanis assueverant: et asperitas religionis eis in dissuetudinem veniat: redeuntes ad claustrum. claustralis vite asperitatem sustinere non possunt: et apostate fiunt. Mathei xxiiii. Cadent stelle de celo. Stella de celo cadit: cum claustralis celestem conversationem deserens. ad seculum redit. Corvus ab archa egressus. ad archam non est reversus. genesis viii. Cadaveribus enim est illectus. Sic claustrales per mundum discurrentes: aliquo amore carnalium deliciarum retinentur. Claustrales mundo familiares. sunt sicut aves civitatenses: que facile capiuntur. Viro religioso expedit non solum ea que mundi sunt relinquere: sed etiam obliviscere. Ad Philippenses iii. Que retro sunt obliviscens etc. Seneca. Ut animum possis continere. primum corporis tui fugam siste: deinde continuata remedia plurimum prosunt. Interrumpenda non est quies. et vite prioris oblivio: sive aures assuescere sanioribus verbis. Quocumque processeris. in ipso transitu que removent cupiditates suas et occurrent. Ad quietudinem monet apostolus prima ad thessalonicenses iiii. Rogamus fratres. ut operam detis. ut quieti sitis. Item ii ad thessalonicenses iii. Scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quia non inquieti fuimus inter vos. [illegible] oportet novicios esse quietos: et non

citus egredi de monasterio. Seneca. Subducendus est populo tener animus. et parum tenax recti. Luce ultimo. Sedete in civitate donec induamini virtute ex alto. Exodi ii. legitur de puero moysi: quod videns eum elegantem. et abscondit. Sapiens. Castendi hanc legem natura fecit: ut maiora animalia visceribus parentum diutius contineantur: sic multum valet ad hoc quod claustralis proficiat: si in claustro diu moretur antequam exeat.

De ordinatione circa quantum ad locum ordinis. Ca. xiiii.

Ordinandus est animus respectu locorum monasterii. Ordinandus est quantum ad locum orationis: locum conversationis. refectionis. dormitionis. locutionis. Ad primam ordinationem pertinet: ut is qui in religione est. ad locum orationis magnum amorem habeat: et ei reverentiam maximam exhibeat. Amare debet locum illum tamquam domum patris celestis. ubi ab ipso beneficia recipimus. Locus est eruditionis. locus propiciationis: locus refugii. locus divini solacii. Ignorantis ibi eruditur: non solum exterioris per eruditionem predicatorum ecclesie: sed etiam divina inspiratione. Ysaie ii. Venite ascendamus ad montem domini. et ad domum dei iacob: et docebit nos vias suas. Cum deest humanum consilium: recurrendum est ad dominum in loco orationis. Secundo paralipomenon xx. Cum ignoramus quid agere debeamus: hoc consilium habemus residuum: ut oculos nostros ad te dirigamus. Propiciator ibi veniam suscipit: quod designatum est in

ppiciatorio. qd uoluit dns fieri in
tabnaculo: exodi xxv. In ps. Sus-
cepimus ds miam tuam i medio templi
tui. Ad locum illum refugere debet. qui
ab hoste inuisibili fortiter ipugnatur:
sicut tpe guerre. hoies refugiunt
ad munitiones. Puerbior xviii. Tur-
ris ~~fortitudinis~~ fortissima nomen dni:
ad ipm currit iustus et exaltabitur:
altior enim et potentior hoste efficitur.
Terribilis est locus iste ait iacob. de
loco ubi domus dei erat edificanda:
genes xxviii. Terribilis i. demo-
nibus. Locus solacii est ei qui expetit
consolatione isti: qua consolatione indig-
nus est. qui sectatur consolacionem exterius scz
consolatione carnale. In templo rece-
pit symeon consolatione: luce scdo.
Ad ordinacione istam ptinet. ut claus-
tralis ad locum orationis libenter ueniat:
tardius recedat. et horis statutis
illuc uenire no differat: ante conpleti-
one officii sine necessitate no exeat.
Ad locum orationis spiritus sctus claustrale
adducit: spiritus malignus ante tpe
eum educit. Symeon uenit i spiritu
i templo: luce ii. Legitur scdo libro dy-
alogor. q quidam monachus erat i
quodam monasterio a bto benedicto
constructo. qui ad orationem stare no po-
terat: sed mox ut se fres ad orationis
studium iclinassent. egrediebatur fo-
ras. Cumque btus bndictus uenisset i
illud monasterium: et constituta hora.
expleta psalmodia. fres sese in
orationem dedissent: aspexit uir scs.
q eunde monachum. qui manere i oratione

no poterat: quidam niger puerulus.
p uestimenti fimbriam foras trahe-
bat: cuius speciem dyabolus assump-
serat. Ad amandum locum orationis
monemur exemplo saluatoris: qui
ueniebat i ihrlm. primo ibat ad
templum. Mathei xxi. Ingressus ur-
bem primo templum adiit. Glosa.
Dans formam religiosis. Crisostomus.
Sicut erat boni filii: ut ueniens
primo ad domum curreret patris. Re-
cedentibus parentibus ipse i templo re-
mansit: et matri eum conquerenti
de hoc ait. Quid est qd me quere-
batis? Nesciebatis quia i hiis que
patris mei sunt. oportet me esse. De
reuerentia loco orationis exhibenda.

Loco orationis magna est
exhibenda reuerencia.
Non legimus xpm i uita sua tan-
tum iram p zelum ostendisse. quantum
ostendit. cum uidit: q templo debita
reuerencia no exhibebatur. Iohis
ii. et mathei xxi. Tunc impletum
est illud ps: zelus domus tue co-
medit me. Multis de causis
exhibenda est reuerencia loco orationis.
Primo quia a deo inhabitatur. Exodi
xxv. Faciant mihi scuarium: et ha-
bitabo i medio eorum. In ps. Scifi-
cauit tabnaculum suum altissimus:
ds i medio eius. s. manet. Apo-
calipsis xxi. Ecce tabnaculum di
cum hoibus et habitabit cum eis.
Postqm iacob deprehendit dnm esse

in loco ubi dormiverat. expavit et ait. Quam terribilis est locus iste. Non solum terribilis ~~hominibus~~ est hostibus invisibilibus. sed etiam omnibus ingredientibus: maiestas enim dei inhabitantis. timorem reverentie debet eis incutere. Secundo quia ab angelis frequentatur. Unde iacob vidit angelos ascendentes et descendentes in loco: ubi domus dei erat edificanda. Specialiter dicunt sancti. angelos adesse cum missa celebratur. Gregorius. Quis fidelium dubium habere possit. in ipsa ymolationis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri: atque in illo ihesu christi ministerio. angelorum choros adesse: summis yma sociari terrena celestibus iungi. Si reverentia exhibenda fuit loco ubi angelus apparuit iosue: quanto magis exhibenda est loco orationis: qui ab angelo frequentatur. Iosue quinto. Solve calciamentum de pedibus tuis: locus enim in quo stas. sanctus est. Tertio propter sanctos. ad quorum honorem dedicatus est. Quarto propter sacra que ibi continentur: ut sunt sanctorum reliquie. Quinto propter opera excellentia que ibi aguntur. Sexto propter dei beneficia que ibi recipiuntur. Septimo propter sanctitatem. quam in dedicatione suscepit.

Item quomodo pertinentia ad dictam reverentiam.

AD reverentiam loco orationis exhibendam: quinque pertinent. Primum est. ut qui astare debet in conspectu dei: cordis puritatem provideat. Secundum est: ut quantum potest dei offensam ibi caveat. Tertium est: ut a terrenis cogitationibus et affectionibus cor expediat. Quartum. ut terrena opera ibi non agantur. Quintum ut disciplina omnimodo cantando et psallendo ibi servetur. Necessaria est puritas viro religioso: ut sanctus ante sanctum astet: et inmaculatus ante inmaculatum. Timendum est illud. quod propter se et maxime displicet deo scilicet peccatum: ante conspectum dei habere. Abacuc primo. Mundi sunt oculi tui. ut non videas malum: et ad iniquitatem aspicere non poteris. Ad ephesios primo. Elegit nos deus. ut essemus sancti et inmaculati in conspectu ipsius. De contrario conqueritur dominus ysaye lxv°. Populus qui ad iracundiam provocat me: ante faciem meam semper. Ad cordis puritatem multum valet: si facies dei in speculo scripture sacre. faciem anime sue frequenter inspiciat: et ad lavacrum confessionis frequenter recurrat. Fuit lavatorium ante tabernaculum. specula habens: in quibus qui ingressuri in tabernaculum. maculas suas videntes. eas lavabant. Gregorius. Specula sunt dei precepta. in quibus anime sancte semper aspiciunt: et si que in eis sunt feditates deprehendunt. Canticorum v°. Oculi eius sicut columbe super rivulos aquarum: que lacte sunt lote. Lacte lota est anima: candorem lacteum habens. Theologus. Impossibile est quemquam deo placere: qui quid ei placeat ignorat. Fieri potest ut obsequendi voto offendat quis: si quomodo obsequi debeat ante non didicit. Frequentanda est.

ꝯfessio: ut puritas cordis habeatur.
Bernardus in epistulis. Audi tu placens.
ama unum placens: ama confessionem.
si affectus decorem: confessioni inuigilare
decore. In ps. Confessio et pulchri
tudo in conspectu eius. Modum confitendi
ostendit bernardus dicens. Omne quod
remordet conscientiam: confitere humiliter:
pure et fideliter. Ad humilitatem per
tinet: ut culpam tuam. et in hijs que
commisisti. et in hijs que omisisti. humi
liter recognoscas: et miserum statum
ad quem te peccatum adduxit agnos
cas: et ut intelligens quantum dei gratia
sit tibi necessaria. eam desideres et queras.
Adduxit te peccatum ad nichilum. In
ps. Ad nichilum redactus sum et nesci
ui. Ad nichilum in spiritu: quantum ad ua
lorem et uirtutem. Iheremie ij°. Quam
uilis facta es. nimis: iterans uias
tuas. Humilitas uas cordis inclinat:
ut gratiam dei recipiat. In ps.
Cor contritum et humiliatum deus non
despicies. Pura debet esse confessio
sine falsitatis admixtione: sine
peccati defensione: sine sui excu
sacione uel commendacione: sine al
terius maliciosa accusacione: sine
corrupta intencione. Ad fidelita
tem pertinet: quia is qui confitetur fide
liter negocium dei agit: peccata sua
manifestans ad dei gloriam. et sui con
fusionem. Est enim confusio adducens
gloriam. In ps. Dixi confitebor aduer
sum me iniusticiam meam domino. et tu
remisisti etc. Ad fidelitatem etiam

pertinet: ut de effectu et utilita
te sacramenti ueram fidem habeat.
Cordis puritatem requirit: et oracio
et dei laudacio. Multum ualet
cordis puritas ad hoc: ut oracio
exaudiatur. In ps. Iniquitatem si as
pexi in corde meo: non exaudiet
dominus. Glosa. Puritas cordis auditur.
Oracio pura celum intrat et ~~pene~~
penetrat. Unde super illud ps. In
tret oracio mea in conspectu tuo: dicit
glosa. Uirtus magna pure oracionis
hic notatur: quia quasi quedam persona
ad deum intrat. et mandatum pera
git: quo caro peruenire nequit.
Aliud est de oracione non pura. Apo
calipsis xxi°. Non intrabit in ea
aliquod coinquinatum. Laudacio etiam
diuina puritatem requirit. Eccli
xv°. Non est speciosa laus in
ore peccatoris. In ps. Peccatori autem
dixit deus. quare tu enarras ius
ticias meas. Laudacio si pure de
corde: deo est iocunda. In ps.
Deo meo iocunda sit decoraque
laudacio. Deo laudacio est ange
licum opacio: unde angelicam puri
tatem requirit. Bernardus loquens
de celesti ciuitate. Eius opacio
est assidua dei laudacio. In ps.
Beati qui habitant in domo tua domine:
in secula seculorum laudabunt te. Opa
cio ista deum honorificat. sicut in
illud. sacrificium laudis honori
ficabit me: si tamen ipsa non sit
inhonorata. Inhonoratur: quando ab
ore polluto egreditur. Sicut ...

nº. Ostende m̄ faciē tuā. sonet
uox tua ī aurib9 meis: uox em̄
tua dulcis et facies tua decora.
Gi decora est facies: uox ē dulcis.
Multū cauenda ē offensa dei ī
loco orōis. Valde em̄ p̄sūptīe ibi
puocare dei irā: ubi recipim9
ei9 miaꝫ. ibi cōmitte dei offē-
sam: ubi recipim9 ei9 gram.
Valde culpabilis ē q̄ regi glē.
ī loco glē cōtumelia nō timet
īferre. Locꝰ glē est locꝰ orōīs
scd̄m illud ps̄: dn̄e dilexi decorē
dom9 tue. et locū habitacōīs
glē tue. Locꝰ glē dicit᷑: q᷑ talis
d᷑ esse. ut ad glām dei cedat.
Decet regē glē. habitacōnē
glosā habē. Tcio regū vjº. Ni-
chil erat ī templo dei. qd̄ nō auro
tegeret᷑. Ite locꝰ glē dicit᷑: quia
bn̄ficia dei ibi recipiunt᷑. p̄ que
apparet ds̄ glosꝰ. Ite opa ibi a-
gere debem9 q̄ deū glorificant᷑:
ut ē orō. adoracō. pctōꝝ nrōꝝ
cōfessio: dei laudacō. Consueue-
rūt paupes multū scd̄m facult-
te honorarē psonas sublimes:
cū ad eos declinant᷑. Multū dei
maiestas a nob̄ glorificanda
ē: que ad utilitatē nr̄am do-
mū dignat᷑ eligē. ī qua nob̄
cohabitet. Vn̄ hoc verniculo vi-
dit᷑ q᷑ ds̄ cū eo habitarē vult. Nec
expediendū est a terrenis cogita-
cionib9 et affectionib9. Exodi

nº. Solue calciamētū de pedi-
bus tuis: locꝰ em̄ ī quo stas. tra
sc̄a est. Bn̄ardꝰ. Cū ad orandū
siue ad psallendū ī ecclīa ītraue-
ris. fluctuacū cogitacōnū tu-
multū exti9 relinque. curaꝝ om̄
extioꝝ penit9 obliuiscē: ut soli
deo possis uacarē. Fieri nō pt᷑. ut
cū deo loqt᷑ᷓ qui cū toto mūdo
etiā tacens fabulat᷑. Intende ergo
illi q̄ intendit t̄ē: audi illū loquētē
tibi: ut ipē exaudiat te loquētē si-
bi. Cauendū est. ne ī loco orōīs
opa terrena agant᷑. Aug9. In ora-
torio nemo aliqd̄ agat n̄ ad qd̄
f̄cm̄ est: vn̄ et nomē accepit.
Legit᷑ mathei xjº. q᷑ saluator nō
pmittebat uas p̄ templū trāsfer-
ri. Ad disciplinā ~~canendo~~ cantando
et psallendo seruanda ~~psal~~ pti-
nent ea. q̄ tangit bn̄ardꝰ sup
cantica hijs ūbis. Immolantes
hostiā laudis et reddentes uota
nr̄a de die ī diē: curem9 oī vigilā-
cia iūgē sensū ~~sensui~~ visū. affectū
sensui. exultacōnē affectui. grauita-
tē exultacōi: humilitatē grauitati li-
bertatē humilitati. Sensꝰ iūgendꝰ ē
visui. i. psalmoꝝ ītelligencia cū
attencōnē. placōis uocis. Vn̄ sup
illud ps̄. psallite sapient᷑. dicit
glosa. Nemo sapient᷑ facit: qd̄ nō
ītelligit. Bn̄ardꝰ. Sicut ore psal-
lim9 ī corde sapit᷑: nō negligat
nīā illū tere dentib9 intelligen-
cie: ne si forte integrū glutiat᷑:

frustrer palatium dulciori sapore
sup mel et fauum. Item urgendus
est affectus sensui. In libro de in
tus solitaria. Pr. Nunquam intelliges
dauid: donec experientia ipsos
psalmorum indueris affectus. Da
uid intelligit in illo psalmo. dne
ne in furore tuo: qui affectum timo-
ris induerit: ut ad intuitum illius
furoris quem in die illa dns exhibe-
bit contremiscat. Theod. Quotiens
illam diem cogito: toto corde contre-
misco. Dauid intelligit in illo psal-
mo. ds iudicium tuum regi da: qui
districtionem extremi iudicii timet:
et ad saluatorem amorem magnum
habz. Duplici enim affectu dauid
poterat intuitu ad illud petendum:
sz [illegible] timore dampnationis. et amore
salutis. Item exultatio urgenda est
affectui. Theod. Melior est quippe
psalmorum cantatio cum cordis puri-
tate ac serenitate. ac spirituali hilarita-
te: quam psalterii modulatio cum amari-
tudine cordis atque tristicia. Item quia le-
uitas solet comitari exultationi: urgen-
da est grauitas exultationi. Dauid.
In populo graui laudabo te. Et quia
homines graues solent contempnere homines
leues. uel de grauitate sua uanam glo-
riam querere: ideo humilitas urgenda est
grauitati. Item quia humilitatem quandoque se-
quitur pusillanimitas. urgenda etiam est
humilitati libertas: que est cum cor
dilatatum est habundantia gratie: ut men-
te uoluntarie faciat: quod propter deum facit:

Secundum ad corinthios iij. Ubi spiritus
domini. ibi libertas. Sapiens. Libertas
est potestas uiuendi ut uelis.
Psalmodia debito modo facta
multum est fructuosa: cum aduentui
spiritus sancti sit preparatiua. Greg.
Vox psalmodie cum per intentionem
cordis agitur: per hanc omnipotenti
deo ad cor iter paratur: ut intente
menti uel prophetie misteria uel gratiam
compunctionis infundat. Quarto re-
gum iij. Cum quidam reges uellent quod
heliseus prophetaret ait. Adducite mihi
psaltem: et cum psalleret factum est
super eum spiritus eius et prophetauit. Quod dissolutio
in choro cauenda sit

E T notandum quod cum uiro religioso ubique
cauenda sit dissolutio; specialiter tamen
est ei cauenda in choro: ubi ante
deum stat: et laudi diuine intendit.
Unde inter duodecim abusiones
claustri que a beato bernardo assignantur:
dissolutio in choro ponitur. Abusiones
ille sunt iste. Prelatus negligens.
discipulus inobediens. iuuenis o-
ciosus. senex obstinatus. monachus
curialis. religiosus causidicus.
habitus preciosus. cibus exquisitus.
rumor in claustro. lis in capitulo:
dissolutio in choro. irreuerentia circa
altare. Dissolutio in choro multum
cauenda est: quia illa offenditur deus.
cuius laudi intenditur. que ex hoc
perturbatur: offenduntur fratres. quorum
deuotio impeditur: offenduntur angeli.
psallentibus aduenientes. qui psalmo-
diam auscultant. In psalmo.

pervenerunt principes coniuncti psallen-
tibus. Sanctorum unius. Cum habitus
in oratione angeli auscultant te. Bernardus
super cantica. Psallentibus dignanter
admisceri angeli solent. Propterea atten-
dite angelos cum statis ad orandum et
psallendum: et state cum reverencia et
disciplina. Primum missi in ministe-
rium propter nos: qui hereditatem capiamus salu-
tis. Devotionem nostram in superna ferunt:
gratiam referunt. Dum supernis offici-
is: quorum sortitur consorcium. Laudem cum
celi cantoribus in corde dicentes: ut po-
te cives sanctorum et domestici dei. Hoc
enim bonum est: tum propter relevandos
presentis vite labores: quo utique tolera-
biliores nobis fiunt existentibus in lau-
de dei: tum quia nil ita proprie quedam
in terris representat habitacionis celestis
statum. sicut alacritas laudancium de-
um. Idem. O si quis haberet oculos a-
pertos. et videret qua cura. quo ue
tripudio intersunt cantantibus: assunt
orantibus. insunt meditantibus. superst
quiescentibus: ordinantibus et pro-
curantibus presunt. Agnoscunt nimirum
superne potestates concives suos: et pro
hiis qui hereditatem capiunt salutis solli-
citi: congaudent confortant instruunt
protegunt. Ad dissolucionem in choro per-
tinet: oculorum evagacio: risus ex de-
fectu fratris provocatus: mutuus alior-
um ad risum per aspectum vel aliter factus: lo-
cucio inordinata: presumpcio cantandi
aliud quam scriptum sit: vel aliter quam ceteri
cantant: nimia vocis exaltacio: mo-
dulacio vocis studiosa et curiosa:
reprehensibilis etiam est in cantu: diminu-
cio vocis fraudulenta. Oculorum

evagacio: mentis evagacionem indi-
cat. Hugo de sancto victore. Dum quidam
qui mente vagi. plana parietum prospi-
cientes plus student: aliud cantant et aliud
cogitant. In choro sunt corpore: et in
foro mente. Risus provocatus ex fratris
defectu. signum est interne malicie: si-
cut et dolor provocatus ex fratris profectu.
Qui a risu vult cavere: ab aspectu
fratrum. oculos corporales debet cohibere:
et oculos cordis in deum dirigere. Et quia
in choro loquimur cum deo. et dei locuciones
experimur: cessandum est ibi ab huma-
no colloquio. Nichil levitatis ibi est
presumendum. Augustinus. Quod non in scrip-
tum est ut cantetur: non cantetur. Caven-
da est ibi nimia vocis exaltacio.
Melius est cantare apte quam alte: apud
deum alte cantat humilitas: cum cantus
eius de celo audiatur. Crisostomus xxxv°.
Oracio humiliantis se. nubes pene-
trabit. Hugo de sancto victore. Timeo
ne sicut delectamur in altitudine vocis:
delectemur etiam elacione mentis. Idem.
Differt musica christi a musica dy-
aboli: illa voce sublimiore incipit:
hec autem ab humiliore. Ille autem ponam
sedem meam ad aquilonem. et ero similis
altissimo: christus autem discite a me quia
mitis sum et humilis corde. Prodest
etiam viros religiosos studiosa et
curiosa vocis modulacio. nec eis
expedit: quia cum devocione impedit.
Bernardus. Sepe vocem meam fregi-
ut diutius cantarem: magis delecta-
bar in vocis modulacione. quam in cor-
dis compunctione. Deus non cum non.

absconditur quidquid illicitum perpetratur: non
querit vocis levitatem. sed cordis puri-
tatem. Ponenda est dulcedo cordis.
dulcedini vocis. Dulcis est vox illa
ad quam altissimus aurem suam dignatur
inclinare. Viro religioso contempnenda
est delectatio. que est secundum auditum: sicut
et delectationes que sunt secundum alios sen-
sus. Illa delectatione frui. studendo
ibi: professe sobrietati non videtur conve-
nire. Gregorius. Dum blanda vox
queritur: sobria vita deseritur. Augustinus.
Cum accidit ut me amplius cantus
quam res que canitur moveat: penaliter
me peccare confiteor. Modulationem
vocis intendentes: ut frequenter potius
volunt placere hominibus quam deo. Hugo
de sancto victore. Sunt alii voce disso-
luti. qui vocis modulatione gloriantur:
nec tantum gaudent dono gratie. sed etiam
alios spernunt. tumentes elatione:
quanta levitas vocis. tanta forsitan
et mentis: cantant forsitan ut pla-
ceant populo magis quam deo. Qui sic
cantant: non cantant in choro cum maria
sorore moysi: sed in palatio cum he-
rodyade. ut placeant discumbentibus
vel herodi. Vendentes et ementes
sunt in templo: vendunt cantandi
gratiam. humanam ementes gloriam: dig-
ni a templo a salvatore expelli.
Studiosa vocis modulatio ad di-
vinam gloriam pertinet: sicut et alia que ad
decorem rerum sacrarum studiose fiunt.
Infirmis etiam et imperfectis valet pro-
ad relevationem laboris pristine vite:
Perfectis etiam valet pro ad alleviatio-
nem eorum in contemplatione fuerit iocundi-

tatis: tamen ut frequenter nociva est ipsis
cantantibus. et maioris boni impediti-
va. Cavenda est fraudulentia vo-
cis diminuendo: qualis est in eis. qui per
se cantantes. certis sonoris cantant:
cantantes non cum aliis. sibi parcunt:
a communi labore se subtrahentes. onus
psalmodie et cantus super alios re-
linquentes: quod accidere solet hominibus
qui magis volunt placere hominibus quam
deo: nolunt enim in cantu communi laborare
cum in choro non appareat hominibus. Mo-
dum psallendi, bernardus, ostendit
hiis verbis. Moneo vos dilectissi-
mi pure semper ac strenue divinis interesse
laudibus. Strenue quidem: ut sicut
reverenter ita et alacriter domino assista-
tis. Non pigri. non sompnolenti.
non oscitantes. non parcentes vocibus.
non precidentes verba dimidia. non
integra transilientes: non fractis et
remissis vocibus. muliebre quoddam
balbucientes voce sonantes: sed viri-
li ut dignum est et sonitu et affectu
voces spiritus sancti depromentes. Pure vero
ut nil aliud dum psallitis quam quod psal-
litis cogitetis. Nec solas dico cogi-
tationes vanas et otiosas: vitan-
de sunt et ille. illa hora et illo loco:
quas officiales fratres pro communi necessitate
frequenter admittere compelluntur. Sed nec
illa quidem prefato tempore tunc consu-
luerim: que forte paulo ante in claustro
sedentes in codicibus legeritis. Sa-
lubria sunt: sed minime illa inter psal-
lendum salubriter devolvitis. Spiritus

cum scias illa hora gratum non recipit:
quidquid aliud quam debes. neglecto
eo quod debes obtuleris. **De irreverentia cavenda iuxta altare**

Sicut multum
cavenda est dissolutio in
choro: sic multum cavenda est irreveren-
cia iuxta altare. Ad exhibendam re-
verentiam ibi. primo monet preparatio
quam sacerdos et ministri accessuri ad
altare faciunt: in ablutione manuum et
oris. et ornatu sacrarum vestium. et
confessione. Inurbanum est. illotis
manibus .i. operibus ad mensam regie
glorie accedere. Necessaria est accede-
tibus puritas manuum ad altare.
cum secundum puritatem manuum deus
retribuat: non secundum pluralitatem acti-
onum. Augustinus. Religiosius est spiritua-
lia penitus obmittere: quam impure
tractare. Puritas etiam oris necessaria
est. cum in hoc membro magis indecens
sit immundicia: et hoc membrum sit ma-
gis divino officio deputatum. Candor
etiam innocentie cum ornatu ceterarum vir-
tutum: in ministris ad altare acceden-
tibus debet splendere. Defectus vero si
quis adest: humilitate confessionis debet
suppleri. Bernardus. Apud deum sine vi-
ciis esse non possumus: quia in multis
offendimus omnes: sed nec fallere eum
qui novit abscondita cordis:
quanto magis opera manifesta: nec
resistere viribus: quia omnipotens est. Nil
ergo restat: nisi ad remedia humi-
litatis tota mente confugere: et quicquid
in aliis minus habemus de eo sup-
plere. Periculosum est appropinquare ad
altare absque preparatione: ut figura-
tum est Levitici xvi°. Ubi dominus dixit
moysi. Loquere ad aaron fratrem tuum.
ne omni tempore ingrediatur sanctuarium. quod
est intra velum coram propitiatorio quo
tegitur archa. ut non moriatur: quia
in nube apparebo super oraculum: nisi
hec ante fecerit. Tunicam lineam
vestietur: feminalibus lineis verenda
celabitur: accingetur zona linea: ci-
darim lineam imponet capiti. Tunica
linea pertinet ad candorem innocentie.
que ei est necessaria: ut scilicet absque nigre-
dine malicie. Feminalia linea per-
tinent ad continentiam: zona linea ad so-
brietatem. ut sit sine ventris inglu-
vie: cidaris linea ad mentis puri-
tatem. Reverentiam etiam requirit sanctitas
vasorum. que tractari debent. Ysaias lii°.
Mundamini qui fertis vasa domini. Levitici
xxii°. Omnis homo qui accesserit ad ea que
consecrata sunt: in quo immundicia est: peribit
coram domino. Item reverentiam requirit sa-
crosanctum corpus domini. Unde regum
vi°. Interfectus est oza tangens archam.
Causa huius dicitur hebrei fuisse quia
nocte precedenti cum propria uxore dor-
mierat. Si temeritate illa sic pu-
nitur oza: quanta pena digni sunt.
qui sine reverentia ad dominicum corpus
accedunt: cuius archa fuit figura:
Exodi xix°. Sacerdotes qui accedunt
ad dominum sanctificentur: ne percutiat eos.
Item reverentiam requirit ministerium an-
gelorum: qui ministris ecclesie in altaris
ministerio associantur. Usum contrarium.

iuxta se posita sunt magis fiat mani- pa
festa: magis decens est in pluritatis
ministrorum ecclesie. pluralitati angelorum pre-
sencium comparatur. Nimie cauenda est
irreuerencia huius qui corpus domini-
cum sunt acceptum. Legitur in libro pascasii:
quod quicumque indigne comunicant: ut boitus
christi. cuius iudicio omnia pendent. gla-
dium suspenderet. et temporale mortem.
ut peniteat mouet: ab angelis
ad hoc positis puniretur. Irreue- 2a
rencia ista non solum in futuro: sed etiam
in presenti punitur. Unde post illud prima
ad corinthios xi°. qui manducat et bibit
indigne. iudicium sibi manducat
et bibit: subditur. Ideo inter uos
multi infirmi et inbecilles. et dormi-
unt multi. Glosa. Infirmi febribus
et aliis infirmitatibus: et inbecilles
longa inualitudine: et dormiunt id est
moriuntur morte temporali. Irreuerencia
ista comparatur peccato crucifigencium christum.
In eodem. Quicumque manducauerit
panem et biberit calicem domini indig-
ne. reus erit corporis et sanguinis domini.
Ambrosius. Mortis christi pena da-
bitur. id est ac si christum occideret punietur. 3a

De ordinacione pertinente ad locum correctionis capitulum xiiii

Consequenter de ordinacione pertine-
te ad locum correctionis. Ad
hanc ordinacionem primo pertinet. ut
is qui in religione est. correctionem
multum diligat. Multum amanda est
correctio etiam ab eo qui est in seculo: sed
amplius ab eo qui est in claustro. Qua- 4a
druplici racione amanda est a quocumque

homine. Prima est: quia corrigibilitas
distinguit inter hominem malum et
dyabolum. Homo malus dum est in hac
uita mortali. susceptibilis est correc-
tionis: dyabolus non. Unde incorrigi-
bilitas multum assimilat hominem
dyabolo: secundum illud ecclesiastici xix°.
Qui odit correctionem: uestigium
est peccatoris. Sicut uestigium ualde
simile est pedi: sic qui odit correctionem
ualde similis est dyabolo. qui anto-
nomatice dicitur peccator. Secunda racio est:
quia correctio ualde congruit loco
in quo sumus. In celo non habet correctio
locum: cum nulla sit ibi peccati cor-
ruptio. In inferno uero non est possi-
bilis correctio: licet sit ibi multa
peccati corruptio. Sed in hac ualle
miserie est et peccati corruptio: et pos-
sibilis est correctio. Ad hoc posuit
deus hominem in hoc loco: ut sub uir-
ga discipline diuine uiuat: et
mala sua ibi corrigeret. Corrigi-
bilitas est maximum bonum presentis
uite: uel de maximis. Hoc bono
ammoto: bonum esset pauperi si na-
tus non fuisset: melius esset ei esse
iumentum quam hominem. Tercia racio est:
quia correctio multum est utilis. Virga
correctionis fructifera est. Unde sig-
nificata est per uirgam illam que protulit
flores et amigdala. numeri xvii°.
Prouerbiorum xxvii°. Melior est mani-
festa correctio: quam amor abscon-
ditus. Eiusdem xxix°. Virga atque
correctio. tribuit sapienciam. Quarta
racio est: quia defectus correctionis.

ualde est noxius et periculosus.
Ubi deest correctio: habundat
peccati corruptio. Unde qui odit cor
rectionem: amare uidetur corrup
tionem. Propterea qui hic non corrigitur:
in futuro dampnabitur. Exodi iiii°.
Precepit moyses uirgam: et uersa est
in colubrum. Coluber occidit uirga
non. Proverbiorum xxiii°. Si percusseris
eum uirga non morietur. Uirga correc
tionis in colubrum uertitur: quia qui non
corrigitur hic: in futuro a serpentibus
infernalibus cruciabitur. Proverbiorum xv°.
Qui increpationes odit morietur.
Ecclesiastici xix°. Qui odit correctionem
minuetur uita: et uita nature et ui
ta gratie. Proverbiorum xxix°. Viro qui
corripientem se dura ceruice contem
pnit: repentinus superueniet interitus.
Amor correctionis. signum sapientie. Pro
uerbiorum xii°. Qui prudens et discipli
natus. non minuabitur correctus. Econ
trario. odium correctionis. signum est insi
pientie. Proverbiorum xii°. Qui odit
increpationes insipiens est. Insipiens
correctionis gratiam reputat iniuriam
et contumeliam: ideo uolens ei ui
cem reddere. si potest diffamat eum.
Eiusdem ix°. Qui arguit impium: sibi
maculam generat. Specialiter amanda
est correctio ab eo qui est in religione.
Religio enim locus est correctionis.
Ad hoc homo ingreditur eam: ut mala
sua ibi corrigat. Incorrigibili
bus est specialis causa quare

aliquis a religione est expellen
dus: quia scilicet culpas non timet com
mittere. et penam recusat ferre. Gratia
ualde necessaria ei qui est in religione
est hec: ut bene se habeat ad correctionem.
Que gratia si desit: frequenter est in
probatione: nec proficit in religione:
et uix ibi perseuerat. Ad amorem
correctionis primo pertinet: ut claus
tralis ad locum correctionis libenter
ueniat. Locus ille hostibus nostris
est terribilis: demonibus scilicet et uiciis.
Demones locum illum et metuunt
et oderunt. Cum enim frater ea que dya
bolus ei suggessit humiliter ei qui locum
dei tenet ostendit. et discipline
humiliter se subdit: dyabolus cruciatur.
ac si ipse flagellaretur. Legitur in
libro dyalogorum: quod cum beatus bene
dictus quendam monachum quem niger
puerulus a loco orationis extrahebat.
uirga percussisset: antiquus hostis
dominari non ausus est in eius cogitatione
ac si ipse percussus fuisset ex uerbere.
Et sicut locus correctionis dyabolo
est exosus: sic spiritui sancto ualde est
gratus. Peccata enim ibi arguuntur et
remittuntur: arguitio uero et remis
sio peccatorum ad spiritum sanctum pertinet.
Johannis xvi°. Arguet mundum de peccato.
Libenter debet claustralis uenire ad
iudicium capituli: propter quod euasurus est
districtum iudicium dei: quod tamen multi
non fuerunt. Ecclesiastici xxxii°. Homo
peccator uitabit correctionem. Item ad
amorem correctionis pertinet: ut claus

tralis accusatione libenter faciat. accusatione vero sui ab alio facta patienter sustineat: et correctioni eius quod prest acquiescat. Plus debet odire mala sua. quam mala alterius: et amplius ea persequi. Servus dei vere humilis. secundum bernardum. non vult humilis reputari: sed vilis predicari. Constitutus magis amplectitur quam famam: plus diligit bonitatis virtutem. quam nomen. Et non solum illum qui prest: sed etiam fratres qui assunt reputat volentes et valentes infirmitatibus suis mederi. ad minus orando: ideo infirmitates suas eis libenter manifestat. Illos vero qui eum accusant reputat obsequientes non persequentes: medicantes non sagittantes. Ideo non irascitur contra eos ymmo patienter accusationes sustinet: quod valde laudabile est. Augustinus ad theo[illegible]. Tu sanctus sis ita tenendo itinere in nullo quam in aliquo declinare: melius tamen est mirabilius et laudabilius libenter accipere corrigentem quam audacter corrigere deviantem. Acquiescere corrigenti signum est discretionis: non acquiescere vero. signum est stultitie et presumptionis. Proverbiorum xvii. Plus proficit correctio apud prudentem: quam centum plage apud stultum. Et eiusdem xxvii. Si contuderis stultum in pila quasi tipsanas desuper feriente pilo. non auferetur ab eo stultitia eius. Crisostomus super. Perversi difficile corriguntur. Perversus est: qui intellectu et affectu est corruptus. Et notandum. quod in loco correctionis: cautela ordinata sunt facienda. Multum enim cavendum

est ne culpe augeantur ubi sunt delende: et ne locus correctionis fiat locus corruptionis. Multum cavendum est ei qui prest. quod iusticias aliorum debet corrigere. ne iniuste agat. cavendum est illi qui accusat. ne accusatio eius sit accusabilis. vel reprehensibilis reprehensio: ille vero qui accusatur sic debet se habere: ut eos quos exemplo suo malo scandalizavit: humilitate et patientia sua edificet. et non amplius scandalizet. Omnes igitur revertentur se debent habere: cum iudicium capituli. quedam ymago sit divini iudicii futuri. Non debent de defectibus fratrum qui manifestantur ridere: sed eis compati et pro eis orare. Iusticia eius qui prest continere debet discretio. pietas et mansuetudo: in eo qui accusat apparere debent mitias et modestia: in eo qui accusatur humilitas. patientia. et obedientia. Quod discretio et mansuetudo sit necessaria in correctione. significatum est in hoc: quod in archa cum virga fuerunt tabule testamenti et manna. In virga enim intelligitur correctio: in tabulis ubi lex erat scripta discretio: in manna mansuetudo. Pietas necessaria est. Ignis enim zeli: ardere debet in oleo misericordie. Gregorius super ezechielem. zelus sancta districtio: de virtute mansuetudinis nata est ut ardeat. Augustinus. Duo sunt nomina homo peccator: quia peccator est corripe: quia homo est miserere. In psalmo. Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me. Secunda ad thessalonicenses.

ultio. Nolite quasi inimicu ex-
istimare illu: sed corripite ut
fratrem. Ad discretione eius q preest
primo ptinet: ut correctione ef-
ficiatur opus divinu esse intelligat: et
ideo correctioni oratione debet p-
mittere: et si viderit fratrem correc-
tu: deo inde gratias dare et gras
agere. Crisostomus vii°. Considera opa
dei: quia nemo [illegible] possit corri-
gere. que ille [illegible] despexerit.
Considerandu est quod opa sunt opa
dei. alterius virtuti no possibilia:
nisi quando correctio invenitur. Ad dis-
cretione etiam eius qui preest ptinet: ut
agnoscat quod culpa secreto corrigen-
da est maxime si infamia generat.
Math. xviii°. Si peccaverit in te fra-
ter tuus. corripe eu inter te et ipsum so-
lu. Manifesta culpa. manifes-
te est corrigenda. Prima ad thimo-
theu quinto. Peccantes cora omnibus
argue. ut ceteri timorem habeant.
Quod dicitur cora omnibus. referendu
est ad principium et ad ultimu. Ysidorus
Manifesta peccata no sunt occulta
purgatione purganda. Palam enim
arguendi sunt qui palam nocent: ut
du aperta obiurgatione sanantur.
hii qui eos imitando deliquerunt cor-
rigantur. Item ad discretione eius qui
preest ptinet: ut agnoscat cui vel
quando debeat parcere vel punire. Cu
punire et parcere sint contraria. et
contrariorum eadem sit disciplina: qui
nescit parcere. nescit punire. Greg.
Sive plectendo sive parcendo.
hoc solu bene agitur: ut vita homin

corrigatur. Attendendus est status
personarum qui corriguntur: quia non sanat
oculu quod sanat calcaneu. Cu ve-
terano parcius agendu est. ut ait
senem. Prima ad thimotheu v°.
Seniorem ne increpaveris: sed obsecra
ut patrem. Qui no possunt benigni-
te corrigi: terrore sunt corrigendi.
Augustinus ad bonifaciu. Multa
dixit. Pudore et liberalitate libros
retinere satius esse credo quam metu.
Et subdit augus. Hoc quide veru
est. Sed sicut meliores sunt quos dirigit
amor: ita plures sunt quos timor cor-
rigit. Ysidorus. Quem blando verbo
castigatio non corrigit: acrius necesse
est ut corrigatur. Cu dolore enim ab-
scindenda sunt. que leviter sanari no
possunt. Mansuetudo necessaria est in correctore.
In ps. Supervenit mansuetudo
et corripiemur. Seneca. Vitia animi
sicut vitia corporis leniter tractanda
sunt. Ad galathas vi°. Vos qui
spirituales estis. instruite huiusmodi in
spiritu lenitatis: considerans teipsum.
ne et tu tempteris. Agnoscens in-
firmitate propria compatitur aliene: et in
mansuetudine primu corrigit.
In ps. Sciant gentes quoniam homines
sunt. Crisostomus xxx°. Intellige que
sunt proximi ex teipso. Gregorius.
Nempe deus ideo principe apostolorum
permisit cadere. ut in culpa sua disceret.
qualiter aliis misereri deberet. Aug.
Omnia cavenda est ei qui in loco correctoris
preest. ne ira ei dominetur. Ira enim fu-
ror brevis est. Iuxta verbum sapientis.

Ira aufert ueram iusticiam: secundum illud
Jacobi i°. Ira viri iusticiam dei non operatur.
Ira discretionem minuit: que impedi-
ta animum ne possit cernere uerum. Ira
mansuetudinem aufert: iuxta illud prouerbiorum
xv. versus. Ira non habet misericordiam. Ira con-
traria est mansuetudini. Mansue-
tudo est enim temperancia in viribus irascibi-
libus: sicut sobrietas uel continencia est
temperancia concupiscibilis. Ira uero
est perturbacio irascibilis. In accu-
sante debet caritas apparere. Virga
enim correctionis procedere debet de radice
pietatis: id est de feruendo amoris.
Illos libencius debet accusare: quos
amplius amat. Apocalipsis iii°. Ego
quos amo arguo et castigo. Sunt
aliqui qui illos maxime uolunt cor-
rigere. quos uidentur non amare: quorum
correctio ab hiis quibus adhibetur:
non reputatur correctio. sed hostilis
persecutio. Modestius etiam accusare
debet alium quam seipsum. Secundum ad
thimotheum ii°. Seruum domini oportet
esse pacientem: cum modestia corripi-
entem. In eo quod accusatur humilitas et
paciencia debent apparere: ut erubes-
cibilia sua humiliter et pacienter au-
diat. Apparere eciam debet in eo obediencia
ut in susceptione discipline pacienter
obediat. Sicut iuxta librum sapien-
tis. fabricando faber. citharizando
citharista fimus: ita audiendo eru-
bescibilia nostra et que nobis displicent
paciendo. humiles et pacientes effi-
cimur. Si uero uideatur ei quod accusatur quod
ille qui presidet minus bene se habeat:
ad memoriam reducere debet. quod

saluator paciam habuit. cum py-
latus iniuste eum iudicauit: et quando
militibus iniuste flagellatus fuit.
Bernardus. Stetit ihesus ante presidem
inclinato capite. demissis aspecti-
bus. uultu placido. sermone raro.
paratus ad obprobria. promptus ad uer-
bera. Hiis in capitulo maxime cauenda
est. que inter abusiones claustri enumerantur.
Ad eam uero cauendam multum ualet:
si hii qui mo ~~[...]~~ centes et ma-
ioris perfectionis sunt tacuerint: et cum quis
presidentem contra se respondere permiserint. De quo
exemplum habemus luce vii° ubi
phariseo obloquente maria. maria
tacuit: et saluator pro ea respondit. Hoc
quod ille qui presidet pro innocente iniuste
accusato non loquitur: aliquando est commis-
sio quod innocens pro se loquitur. et hic
inde oritur. De ordinacione pertinente ad locum refectionis. capitulum xv.

Equitur de ordinacione
pertinente ad locum refectio-
nis. Ad quam pertinet: quod claustral-
ibus cibus corporis ad sustentacionem non
ad delectacionem queratur: cibus uero
spiritualis ibi non negligatur. Cibus
exquisitus non congruit deserto claus-
tri: unde conuenienter inter claustri
abusiones cibus exquisitus enumeratur.
Quod claustrali apponitur: discipli-
nate sine murmure cum gratiarum acti-
one debet sumere. De disciplina regu-
re supra secundo libro. De ordinacione
pertinente ad locum dormitionis capitulum xvi.

Equitur de ordinacione ad
locum dormitionis pertinente.
Ad quam ordinacionem primo pertinet:
ut claustralis in loco periculoso non

dormiat: sexto ut lecti mollitiem
non querat: tercio ut nudus non iace
at: quarto ut pigredo sompnum ei
non inmittat: quinto ut pigricia eum
in lecto non detineat: sexto ut bru
taliter non dormiat: septimo ut sop
nus inordinatus tempore oportuno ex
erciciis spiritualibus non impediat. Non
est securum obdormire in potestate dya
boli scilicet in peccato mortali. Super illud
ps. inmissiones per angelos malos:
dicit augustinus. In malis per dyabolus
sicut in suo pectore: non prohibeatur a
maiore. Beda ad thimotheum ii. A
dyabolo captiuum tenentur ad ipsius
uoluntatem. Sicut ubi habundant lat
rones. homines domos scrutantur antequam
lectum intrent ne latrones ibi late
ant: sic claustralis debet domum con
sciencie sue perscrutari antequam obdormiat.
ne latro infernalis ibi lateat. Multum
timendum est illi super cuius caput dei
iusticia tenet gladium euaginatum:
sic obdormienti in tali statu est. qui est in
peccato mortali. Iob xix. Fugite a
facie gladii. quia ultor iniquitatis
est gladius. Multum timendum est ad
Serm portam obdormire. Quasi ad por
tam inferni est: qui est in peccato mortali. In
ter corporis diuiditur inter ipsum et in
fernum: si ei anima separetur a corpore. qui
in puncto descendit in infernum: iuxta
illud iob xxi. Ducunt in bonis di
es suos: et in puncto ad inferna descen
dunt. Non debet claustralis quietem sompni
dare suo corpori: donec locum quie
tum ipse parauit deo et suo spiri
tui. Psalmista. Si dedero sompnum o
culis meis et palpebris meis
dormitacionem: et requiem temporibus
meis donec inueniam locum domino. ta
bernaculum deo iacob. Antequam ob
dormiat: de malis suis a deo de
bet ueniam petere: et oracione et signo
crucis contra temptaciones se munire.
Non debet lecti mollitiem querere.
Saluator in passione sua locum du
rum habuit. scilicet lignum crucis: et illi
qui exemplo et amore eius crucem
claustralis penitencie ascendit. duricies
lecti magis quam mollicies congruit.
Augustinus. Lectum suum dimisit christus disci
pulis suis. Idem. Recumbit in cruce.
qui uult crucifixum placitum uidere.
Non debet claustralis nudus iacere.
Lecti duricies ualet ad hoc ut sur
gat libencius: quod iacere debet indutus.
ad hoc ualet. ut surgat facilius:
et ut surgendo contristetur minus.
Ecclesiastici xxxii. Hora surgendi
non te tristet. Item cauere debet ne pi
gricia sompnum inmittat. Prouerbiorum xix.
Pigredo inmittit soporem. Item ne
pigricia eum in lecto detineat. Prouerbiorum
xxvi. Sicut ostium uertitur in cardine
suo: ita piger in lectulo suo. Cauere
etiam debet: ne brutaliter dormiat. In
libro de uita solitaria. Caue in spiritu
potens serue dei. ne totus aliquando dor
mias: ne sit sompnus tuus non re
quies lassi: sed sepultura corporis suf
focati. Carnalis sompnus et brutus. et
sicut dicitur letheus: abhominandus
est seruo dei. Ad hoc quod sompnus non
sit brutalis. duo ualent. scilicet sobrietas.

ī sumendo cibū et potū: et sensuū
custodia. In libro de uita solitaria.
Sobrium cibū. sobriumq sensū: seqtur
sobrius sompnꝰ. Caue ecia debz claus-
tralis: ne tpus matutinū. sompnꝰ
ī ordinatꝰ occupet. Oportunꝰ enī
est orōni. lectiōi. ꝛ meditatiōi. Job
viijº. Si diluculo surrexeris ad de-
ū et omīpotente fueris deprecatus: statī
euigilabit ad te: et pacatū reddet
habitaculū tuū. In ps. Mane
astabo tibi ꝛc. ysaye xxvjº. Mane
vigilabo ad te. Solent diuites pº
paupibꝰ dare. qui eis occurrūt: sic deꝰ
libenter exaudit orōnē mane factā.
Sapie xvjº. Oportet puenire so-
lem ad bndictione tuā. Filii isrl
colligebant manna hora matutina:
Exodi xvjº. Illa hora dulcedo spc
sci suscipitur. De ordinacōe ptinēte
ad locū locutiōis. Capitlm xvij

S
Equitur de ordinacōne
ptinēte ad locū locutiōis.
Ut nōndū. qz cū lingua cōmittū ad
locutiōnē speciale sit organū hōis:
ad hanc ordinacōnē primo ptinet:
ut lingua ī hūc actū nō exeat:
qn actus hōis eū pcedat: sz
examinacō sermōis q dicendꝰ
est. Un ī ps dicit de iusto: qz
lingua eiꝰ loquet iudiciū: id ē
sermone examinatū. Itē cū mors
et vita sit ī manibꝰ lingue. Pro-
uerbiorū xviijº: ptinet ecia ad hanc
ordinacōnē: ut cū timore exeat
lingua ī actū loquendi. Itē cū gu-
bnacō lingue sit valde difficil

et valde utilis: pmittenda
ē orō locutiōi. Dñi enī ē guber-
nacō lingue: puerbiorū xvjº. De
disciplina ī locutiōne. require sup
libro pdō. Specialiter debet claus-
trales cauere: relacōnes rumorū
de negociis secularibus. Un int
abusiones claustri rumor enumerat.
Qui ad claustrū rumores se-
culares affert: mūdū quoddā
mō ī claustrū ītroducit: et fu-
cit fr̄es remissiores. q oportuit
eos obliuisci. Periculū fr̄m vide-
tur amare: qui ī tantū religiōis
aliquā magis huiꝰ mūdi volup-
tate. De ordinacōe scdm diuisitate
tēpm Capitlm xviij

D
Icto de or-
dinacōne respectu loci:
dicendū ē de ordinacōne respectu
tēpis. Ad hanc ordinacōnē ptinet:
qz is q ī religione est. debito mo-
do se habeat de nocte: an pran-
dium. post prandium: ī diebz fes-
tiuis et nō festiuis: tpe psperi-
tatis ꝛ aduersitatis: tpe iuuentutis
et senectutis: ī statu incipientis.
pfectus ꝛ pfectioris. Ordinacōz
istā ī pte ondit hugo de sco uic-
tore hys ubis. Tempa agendi
discernenda sūt. Alius ē modꝰ
viuendi ī nocte: aliꝰ ī die. Nox
ē tps silencii ꝛ quietis: dies tps
laboris et opis. In nocte scm de-
bent esse homines: et aut fessa
mēbra reficere: aut orōibꝰ ul me-
ditacōibꝰ sanctis ī silencio assū-
ere. In die uō. de secto suo.

in unum conveniunt: et ad invicem rursus
videndos se et imitandos osten-
dunt. Sunt exempla bonorum operum.
sunt exhortationes sanctorum librorum dicente
et accipite alterutrum licet: tunc quando
alienos actus scrutatur imprudens
iure dicitur: tunc quando alienos actus
quantum expedit imitari dissimulat.
torpens et inutilis merito nominatur.
Sed nec eadem debet esse facies
mentis nostre postquam refecti sumus: que fuit
priusquam cibum sumpsimus. Post enim
sumptum cibum magis hylares nos
esse convenit: ne ipsa mentis abstinen-
tia gravis et molesta esse videa-
tur. Post vero magis modestos
et tacitos: ne per gule vicium cra-
pula nos inflammasse putetur. Ante
sumptum cibum doctrine et orationis tempus
est: post vero operis: quia et tunc extenden-
dus est animus dum ad hoc ad studi-
um spirituale levius est: et tunc repri-
menda est caro quando calor interius
eius per cibum amplius excitatus est.
Sunt et festi dies aliud studium
et aliud conversationis modum exigunt
atque aliud habitum in quibus ~~operari~~ operari
licet exposcunt. In illis nos oportet
devotius intendere. atque in oratione di-
utius perseverare: habitu. incessu.
et actu maiorem devotionem erga
cultum divinum demonstrare: nichil
non sanctum. nichil non divinum. nichil
non ordinatum agere: linguam a va-

niloquio cohibere: pedes ab ex-
cursu et discursu restringere: oculos
comprimere. vultum inclinare. mentem eri-
gere: omnem denique actum. et omnem
motum cordis pro ministerio divino
mancipare: atque ut ita dicam quadam
conversationis novitate festos dies
honorare. In ceteris vero diebus in
quibus operari licet. nullus omnino ociosus
apparere: sed unusquisque in eo quod
sibi iniunctum fuerit vel quod ipse elegerit
opere: quantum sanitatis et virtutum suarum
possibilitas suppetit sese debet
exercere. Quantum enim devotis addit
diebus festis quies vacationis. tantum
ornamenti confert ceteris diebus
studium boni operis: ita ut in illis
quicumque noluit esse quietus: iudex
sit vanitatis sue: et in istis qui non
fuerit studiosus. testis pigricie. Car-
nales siquidem mentes. nec vel in illis
diebus quiescunt vanitatis exagitante:
vel nec in istis bono opere se exercent:
pigricia ligante. Quapropter non
negligenter quidem habenda est in
bono opere discretio temporum: quia sicut
malum opus nullo tempore laudabi-
le est: ita opus boni quodammodo
reprehensibile ~~est~~ dignum iudicatur:
si tempore oportuno factum non est. Debet
servus dei diebus festivis consider-
are gratiam quam sancti in patria vita
habuerunt: ~~laudibus sanctorum~~ et gloriam
ad quam pervenerunt: laudibus sanctorum

et eius a quo gratiam et gloriam habu-
erunt in iste: amorem et suffragia eorum
acquirere. exemplis eorum se provocare.
glorie eorum congaudere: et exemplis eorum
provocatus. et de dei liberalitate et
suffragiis eorum confisus. similem gloriam
desiderare et sperare. Tempore prosperi-
tatis servus dei amplius debet timere.
quam tempore adversitatis: periculosior enim
est prosperitas quam adversitas. Unde secundum
gregorium. adversitas serviendo erudi-
at: prosperitas blandiendo seducit.
Proverbiorum primo. Prosperitas stultorum perdet
eos: tempore prosperitatis maiori discretione
debet se regere. Seneca. Tunc consilia
salutaria advoca. cum tibi alludit vite
prosperitas. tunc te medium in lubrico re-
tinebis ac sistes. Potius indiget
lumine qui incedit per locum lubricum quam
qui incedit per arida: sic lumine sapientie
magis est necessarium homini in prosperis
quam in adversis. Prosperitate communiter so-
let securitas gaudium elatio animi:
quodlibet vero horum occasio solet esse
peccatum. In psalmo. Ego dixi in habun-
dantia mea. non movebor in eternum.
Et subditur. Avertisti faciem tuam a me
et factus sum conturbatus. Sicut vinum
purum. habentes capitum debilia infa-
tuat: sic gaudium temporale cordibus
infirmis nocet: nisi temperetur aqua tribu-
lationis. vel saltem memoria mortis.
Ecclesiastici xj°. In die malorum non imme-
mor sis bonorum: nec in die bonorum non
immemor sis malorum. Tempore prosperi-
tatis necessarius est usus temperantie:
tempore adversitatis usus patientie.

In periculo est: cui in prosperis deest
temperantia: vel in adversis patientia. Unus
perit in aquis deliciarum: alter aquis
tribulationum. Tempore iuventutis spe-
cialiter timenda est et cavenda ociosi-
tas: unde inter abusiones claustri
enumeratur iuvenis ociosus. Et secundum
hugonem de sancto victore. large dici-
tur iuvenis. non solum ille qui est in adoles-
centia: sed etiam qui est in etate ma-
tura. Quadruplici ratione reprehen-
sibilis est ociositas in iuvene. Pri-
mo quia hec etas labori est congrua: secundo
quia doctrine et assuefactioni est y-
donea: unde vituli in iuventute
domantur et equi tunc ambulationi
assuescunt: in senectute non sunt sus-
ceptibiles talium. Tertio quia hec etas
prona est ad levitatem: ideo onere
laboris stabilienda est. Maturita-
tem quam in senibus facit etas: in iu-
venibus debet facere huius oneris gravitas.
Quarto. quia in iuvenibus corpus est
in suo robore et sanguis in fervore:
unde nisi corpus opprimatur onere la-
boris: dominari vult spiritui et non
servire. Iuvenibus necessaria est virga
correctionis. et onus laboris. Ecclesiastici
xxxiii°. Cibaria et virga et onus
asino: panis et disciplina et opus
servo: corpori scilicet ad serviendum
spiritui dato. Hugo de sancto victore.
Iuvenis in ocio: quasi iuvencus sine
iugo. Quatuor signa sunt precipua
in iuvene: scilicet amor laboris. tran-
quillitas: corporis continentia. verecundia.

De tribus ultimis dicit anselmus.
In iuvene tria notantur: quibus ad p-
bitatem veniens prohibetur. Hec autem
sunt: incontinentia. corporis concupiscentia.
invidia. Tempore senectutis specialiter
timenda est obstinatio: unde inter il-
lusiones claustri enumeratur senex ob-
stinatus. Hugo de sancto victore. Inter
illusiones seculi huius. maior
est senis obstinatio: quam mortis pri-
mus mortis non abhorret adven-
tum. quia qui ad ostium mundi huius po-
situs. foris spectat: non tamen vite
presentis attendit egressum. nec
ingressum future vite considerat. Audit
nuncios mortis: et tamen non vult
eos. Tres sunt nuncii mortis: casus.
infirmitas. senectus. Casus dubiam
infirmitas gravia: senectus certam nunciat.
Casus nunciat mortem latentem: infir-
mitas apparentem: senectus presen-
tem. Ex certitudine mortis timor:
ex infirmitatis gravitate dolor: ex certi-
tudine senectutis non obstinatio
sed humilitas et afflictio sequi debet.
In senectute maior discretio est opus
est. Gregorius. Tanto debet esse
quisque in suo regimine cautior: quan-
to fuerit etate provectior. Periculosa
insipientia in fine vite. Illa enim nulla
corrigit sapientia. Frequenter huius insi-
pientia invenitur in illis quos mundus
reputat sapientes. Unde de cupi-
do et avaro legitur Iheremie xvii.
In novissimo suo erit insipiens. Sa-
pientia vero in fine vite multum est
utilis: stultitiam enim precedentis vite
corrigit. Obstinatio in sene ideo
periculosa est: quia in eo etiam semel ad
duritiam facit. et ut frequenter longa
assuefactio ad malum. De pertinen-
tibus ad diversos status religionis. Capitulum xix

Tria statui incipientis. debet intendere
claustralis destructionem vite se-
cularis et viciorum extirpationem. Des-
tructio vero vite secularis omnimoda non
fit subito. Gregorius in moralibus.
Conversionum initia bonis moribus ma-
lisque permixta sunt. et nova iam per in-
tentionem agitur et vetus adhuc tam
ex usu retinetur. Et nondum quippe quisque
de causis accidit: quia in eo qui religio-
nem ingreditur vita vetus non destruitur.
Una causa est: quia per longam consue-
tudinem. vita secularis. quasi in naturam
versa est. Consuetudo enim est quasi
altera natura. Iheremie xiii. Si mu-
tare potest ethiops pellem suam. et pardus
varietatem suam. et vos poteritis be-
nefacere cum didiceritis malum. Proverbi-
orum xxii. Proverbium est. Adolescens
iuxta viam suam: etiam cum senuerit non
recedet ab ea. Crisostomus. Languor
plurimos gravat medicum. Sedamen
est: laxitas monasterii. Sicut ser-
pens non in foramine lato. sed in
arto veterem pellem deponit: sic in

monastio illo mores seculares non
deponunt: in quo fres scdm uo-
luntate sua viuere pmittuntur. Tercia
est: defectus doctrine. In ps. Lex dni
immaculata conuertens aias. Lex dni
est ut ignis. ad que fit cordis li-
quefactio: ut priori forma amota.
fiat noue forme impssio. Iheremie
xxiii. Nunquid non uba mea sunt
qsi ignis ardens. Deutronomii pe-
nultimo. In dextera eius ignea lex.
In ps. Ignitum eloquium tuum uche-
menter. Canticorum v. Aia mea lique-
facta est ut dilectus ~~meus~~ locutus
est. Quarta est defectus boni ex-
empli. Seneca. Longum iter per
precepta: breue et efficax per exe-
pla. Exemplum boni se habet ut
forma exemplaris: que multum ua-
let ad hoc. ut aliquis nouitatem ui-
te assequatur. Quinta est: defectus
bone uoluntatis. que est quasi quedam
informis materia omnium bonorum in
religione. In statu incipientis
multum necessarius est timor dni:
qui mala que iam sunt expellat: et hiis
que nondum sunt resistat. Bernardus
in smonibus. In omni tempore nouitiis
necessarius: quo mimis peccatum pre-
teritum possit delere: et cauere futurum.
Timor enim dni ut aut scriptura ex-
pellit peccatum: siue quod admissum est:
siue quod temptat intrare. Expellit
hoc penitendo: illud resistendo.

Si timor desit: nec peccata que
erant expelluntur: nec peccatis resis-
titur. De male uiuentibus in religione

Est nondum ualde reprehen-
sibile esse eum qui in religione
male uiuit: quam aut in seculo male
vixerat aut bene. Si bene: ual-
de reprehensibilis est: quia male ui-
uit inter bonos qui bene vixit inter
malos: et inter innocentes innocen-
tiam amisit: qui inter nocentes eam
seruauit. Si uero in seculo male vix-
erat: et metuens ne incideret in
manus dei uiuentis. carcere claus-
tri spontanee sibi elegerat: ual-
de fatuus est cum dnm carceris in
carcere offendit. et fune peccati quo
in inferno suspendatur. que in eo manu
dei disrupetur resumit. et qui
disrupenti uincula sua. sacrificium
laudis sacrificare debuit: pro laude
contumeliam reddit. Dederat ei dns
locum penitentie: et ipse abutitur eo in sup-
biam. Dei benignitas adducebat
eum ad penitentiam: ipse uero thesauri-
zat sibi iram. Non timet peccata
ibi contrahere: ubi que fecerat in seculo.
debuit corrigere. Iusi eloquo die quoz
dei illuditur. quia ei penam eternam cu-
cujus pro crimine mortali quod fecerat
adiudicatus erat: in penam mome-
taneam commutauit. Item ualde rep-
rehensibilis est. qui a deo negligit red-
dere uota illa. que distinxerunt labia

sua. Non enim onus religionis ei
nolenti est impositum: sed post experi-
entiam et deliberationem ab eo spon-
tanee assumptum. Ipse fuit promissor
largus: sed redditor est avarus. Ipse
divisor iniquus: qui sua dedit deo:
se non dat diabolo. Ipse mentitus
est deo: quod non est parum periculosum:
sicut ostenditur actuum v°. Cur inquit
petrus ananie temptavit satha-
nas cor tuum. mentiri spiritui sancto.
Non es mentitus hominibus: sed deo.
Audiens autem ananias hec verba: ce-
cidit et expiravit. Ipse deum irrisit:
cum non solvit quod promisit. De qua
irrisione loquitur beatus bernardus in glosa
dicens de illo qui professionem fecit: quasi
aliquid aliud fecerit: a deo se dampnan-
dum sciat: quem irridet. Tales in futuro
momento a deo irridebuntur: secundum id
ps. Qui habitat in celis irridebit eos.
Proverbiorum primo. Despexistis omne consili-
um meum. et increpationes meas neglex-
istis: ego vero in interitu vestro ridebo.
Iste etiam reprehensibilis est: quia illud
negligit quod cunctis mundi amabili-
bus prelegit. Ille vero qui mundum pro
deo relinquit: si deum amittit omnia ami-
sit. Ipse similis est homini negociatori que-
renti bonas margaritas: qui inventa
una preciosa margarita vendidit omnia
que habuit: et emit eam: et post eam p-
tenit(?). Ipse quasi inter duas sellas ad terram
cendit. Bernardus loquens cuidam male
simoniali. deum inquit repellens. et a seculo

repulsa. inter duas ut dicitur sellas re-
ruebas(?): nec deo ita vivebas quia nole-
bas: nec seculo quia non poteras. Frequen-
ter debent habere in corde suo qui mundum reli-
querunt et monasterium intraverunt illud
verbum petri: mathei xix°. Ecce nos re-
liquimus omnia et secuti sumus te. Quid ergo
erit nobis. Mira fatuitas est cum aliquis
amicum illum propter quem patrem et matrem et omnes
alios amicos carnales reliquit: a quo omnia
bona recepit. et plura expectat recepturus:
inimicum sibi reddit et permaxime(?) offen-
dit. Qui in monasteriis male vivunt
debent frequenter dicere domino. illud thobie
x°. Omnia in te habentes. te non debuimus
dimittere a nobis. Iste valde reprehen-
sibilis est qui in monasterio male vivit.
ubi non solum bene. sed etiam melius vivere
debuit. Ipse vero econtrario. non solum vi-
vit ibi male: sed etiam valde male.
Tales enim vel sunt valde boni vel sunt
valde mali: vel sunt demones. vel sunt
angeli. Augustinus. Non inveni me-
liores quam qui in monasteriis profecerunt: nec
expertus sum deteriores. quam qui in monasterio
defecerunt. Multi vero sunt: qui ad mag-
nitudinem malicie eius qui in monas-
terio male vivit facere videntur.
Primum est loci sanctitas: Secundum bonorum
societas. tertium bene vivendi o-
portunitas. quartum quod a deo pro-
missione recepit. quintum est professio
que precessit. sextum est quod ea quibus
indignus est fere presumit. Sep-
timum est quod locum unius boni.

ui occupat. Detrimū q eos a quib9
recipit būficia defraudat. Itē nō ū
q penis qb9 silēs sibi puniti sūt.
nō terret: detrimū q de dāpno
qd' īcurrit a pctō nō cohibet. Dignitas
loci nō parū aggrauat pctm. Vñ
dicit̃ ysaye xxvi°. In t̃ra sctōꝝ iniq̄
gessit: et nō uidebit glām dei.
Multū displicet saluatori. cū con-
taminant̃ loca saluti deputata: de
qua contaminatōne ipē cōqrit̃ ihē-
mie xi°. Contaminasti īq̄t t̃ram
meā. Multū etiā aggrauat pec-
catū bonoꝝ societas. Qꝛ mal9
ē īnt̃ bonos: est sicut iudas int̃
xpī discipulos: et sicut sathan
int̃ dei filios. De quo iob pmo.
Cū uenissēt filij dei ut assistent
corā dñō: affuit īnt̃ eos ꝛ sathan.
Sathanas .i. adūsari9 est. q̄ salu-
ti eoꝝ adūsat̃. ul' eos defraudan-
do adiutorio qd' eis face debuit.
ul' eis contrario gressu īcedendo.
eūndo scꝫ ī īnfnū. alijs eūntibus
ī padysū: ul' eos scandalisando.
Saluator illū dyabolū uoca-
uit: qui īnt̃ bonos malus fuit.
Johannis vi°. Nōne duodecim uos
elegi: et un9 ex uobis dyabol9 ē.
Itē oportūitas bn̄ uiuendi quā
habꝫ aliq̄s ī claustro bn̄ disposito:
multū aggrauat pctm̄ male ui-
uentis ibi. Non solū eñ̄ fructuosi9:
sed etiā iocūdi9 posset bn̄ uiuē.
q̄ male. Vñ Bñardus lo q̄ns de
illo cibo ps. cōfundant̃ omīs ī iq̄
agentes supuacue. dī. An nō

supuacue īiqua agit. q̄ nō tm̄
fructuosi9. sed etiā iocūdi9 deo ser-
uiē potuit. q̄ mūdo. Maior est
pena quā habꝫ religiosꝰ dū pctm̄
ꝑcurat. et ī stīmlo consciē quā se-
quit̃: et ī erubescentia quā habꝫ
dū dephendit̃. et pnīa quā face
cōpellit̃: ul' ī timore quē habꝫ
ne dephendat̃: quā sit iocūdi-
tas quā hꝫ cū pctm̄ ꝑpetrat. Po-
terea si bn̄ uiuet: maiorē iocūdi-
tatem habēt: in custodiendis ei9
mandatis dei. est retribuō multa.
Sed sicut dī gg̃orius. uesana mēs
plus se assequi astu carnalit̃:
q̄m tenē blanda spūalē gaudꝫ.
Habentes mānā fastidiūt. et sepe
desiderant q̄ nō sine lacrimis co-
meduñt. Uisio etiā quā a deo
recipit: pctm̄ multū aggrauat.
Proditor eñ̄ est: cū eū a q° uestit̃
et pascit̃ īpugnat. De illo pro-
dicē dñs illud luce xxii°. Ecce ma-
n9 tradentis me. mecū ē ī mēsa.
In ps. Si inimic9 meus male-
dixisset michi. sustinuissē utiq̄:
tu uō hō unanimis. dux meꝰ et
notus meus: qui sil' mecū dulces
capiebas cibos. Bonus illū amat
a quo pascit̃. qm̄ alios ualde ꝑse-
quit̃. Hunc ergo detior ēē uidet̃:
qui beneficijs q̄ a deo recipit. ab
ei9 īpugnatōne nō cohibet̃. Itē
nō parū aggrauat pctm̄ ꝑfes-
sio que ꝑcessit. Nō eñ̄ parua

culpa est: cum ille qui se deo obtulit
deo postea se aufert: et dyabo-
lo offert. et qui corpus suum per vo-
tum continentie deo exhibuit hos-
tiam viventem. sanctam. deo placen-
tem: post per incontinentiam illud dya-
bolo exhibet: morientem. execrabilem
et fetentem: et vitam angelicam quam
duxit postposuit: vitam porcinam supposuit.
Bernardus. Nimium detestabilis est iustitie
quod de homine angelum facit. Econ-
trario. quid immundius luxuria: que
angelum in porcum commutat. Multum eti-
am facit ad magnitudinem malicie:
quod ea ad quod indignus est presumit. Pre-
sumit enim stare in conspectu dei: cum deus
ad mortem iratus sit ei: quod non est
~~[illegible]~~ parum periculosum. cum ipse di-
cat levitici x. Sanctificabor in hiis
qui appropinquant michi. cunctis apparebo.
vindictam de malis eorum sumendo.
Ad magnitudinem enim malicie eius
facit: quod locum unius boni viri occu-
pat. Unde timendum est ei. ne a domino
citius per mortem abscindatur: et locus
ab eo expediatur: cum scriptum sit Luce
xiii. de ficulnea sterili. succide
eam: ut quid etiam terram occupat? Item
ad magnitudinem eius malicie facit:
quod illos decipit a quibus beneficia reci-
pit: qui sunt vel in periculo mundi vel in
igne purgatorii: quia cum ipse deo dis-
pliceat: debito modo eis non subveniet.
Cum enim is qui displicet ad intercede-
dum mittitur: irati animus ad deterio-
ra provocatur. ut dicit gregorius. Item ad
magnitudinem malicie facit: quod

peccatis illius non tenetur: quibus peccata
in sacris locis commissa puniuntur legitur.
Commissum fuit peccatum superbie in celo:
pro quo tam nobilis civitas eternaliter est
dampnata. Luce x. Videbam sathanam
quasi fulgur cadentem de celo. Com-
missum est peccatum inobedientie in paradyso
terrestri: pro quo totum genus humanum
exilio et morti adiudicatum est. Con-
missum est peccatum carnalis amoris in illa
congregatione in qua christus prefuit. Iudas
enim id quod dandum erat pauperibus da-
bat uxori sue et filiis: quod peccatum
suspendio punitum est. Commissum est
peccatum proprietatis in congregatione illa
cui prefuit petrus: quod morte subi-
ta in anania et saphira punitum
est: acrius quanto. Item ad magnitu-
dinem facit: quod a peccato non cohibetur.
dampni magnitudine: quam incurrit.
Per hoc enim bona religionis amit-
tit. Qui assumit crucem transmarinam.
etiam raptor vel latro caveat a peccato.
ne peregrinationis fructum amittat.
quanto ergo amplius debet cavere qui
est in religione. ne bonum religionis
amittat. cum religio prevaleat cuili-
bet peregrinationi: cuius signum est quod
peregrinatio in religione permu-
tatur. Deteriores furibus esse videntur
et raptoribus: qui religionem intrant.
et se non emendant. Qui malus est
in religione. est quasi malus latro christum
in cruce blasphemans. opere licet non
sermone: qui de cruce claustri transi-
turus est ad cruciatum inferni. Talis
valde infelix est qui in dei vinario.

tuorum in eius ~~feruet~~ feruatoris cor-
rumpitur in loco salutis dampnacionem
suam operatur. Quod aliis esset aurum est ei
plumbum. onus scilicet religionis quod esset
salus et uita aliis: ut sacramentum al-
taris est mors et dampnacio ipsi. Qui
est in statu incipientis cum experiencia
ei desit: non debet de sensu suo confide-
re sed alienum sensum suo preponere: quantum
in se est. rigorem religionis debet cauere:
aliene tamen dispensacioni acquiescere: et
per suorum maiorum diligenciam. exteriora ne-
gligere. De primo dicit bernardus. Ob-
secro uos nouelle plantaciones dei.
uos qui nondum exercitatos habetis sensus
ad discrecionem boni et mali: nolite sequi
cordis uestri iudicium. nolite habundare in
sensu uestro: ne uos tamquam rudes adhuc
uersutus ille uenator decipiat. De
secundo idem. Feruorem nouiciorum non de-
cent ille indiscretiores in seipsos districcio-
nes. et discrecionum dissipaciones: faciles
quam indulgentie suo iudicio. non tamen re-
cusande sunt alieno. Idem. A nouicio
in seipsum rigida debet esse censura. et
districta sentencia: ad regentem uel con-
sulentem paterna uel fraterna caritate et pie-
tate. lenis et obediens in omnibus humilitas.
De tercio idem. Placet fateor in noui-
ciis neglectior utique is qui foris apparet
corporis cultus et uestium: sermo rarior
uultus hylarior. aspectus uerecundior.
incessus maturior. Qui in statu profi-
cienti est. defectus suos debet considerare:
et pro illis supplendis deo in oracione insta-
re. et profectum continuare. Proficiens quasi
duobus pedibus ascendere debet: medita-
cione et oracione. Meditacio quid desit
docet: oracio ne desit obtinet. Augustinus.

Semper tibi displiceat quod es: si uis per-
uenire ad id quod non es. Nam ubi tibi
placuisti: ibi remansisti. Si autem
dixisti sufficit: periisti. Idem. Adde sem-
per semper ambula. semper proficere: noli in uia
desistere. noli retro redire. noli deuiare.
Remanet qui non proficit. retrocedit qui
ad ea reuoluitur unde iam recesserat. de-
uiat qui apostatat. Bernardus. Aut
ascendas necesse est: aut descendas.
Si attemptas stare: ruas necesse est.
Et nondum quod quanto quis amplius pro-
ficit: tanto defectus suos amplius agnoscit:
et malis suis magis tristatur. Gregorius.
Sancti uiri quo altius apud deum uirtu-
tum dignitate proficiunt: eo subtilius
indignos se esse deprehendunt: quia dum
proximi luci fiunt: quicquid eos in seipsos
latebat inueniunt. Idem. Quanto plus
proficimus in cognicione: tanto nobis indig-
nantur amplius de preterito opere. Que
congruant ei qui est in statu perfectionis.
ostendit bernardus hiis uerbis. Perfectus omnis
reputabitur in cuius anima hec tria congru-
enter atque opportune concurrere uidebuntur:
ut et gemere pro se. et exultare in deo no-
uerit: et proximorum utilitatibus potens
sit subuenire. Placens deo: cautus
sibi: utilis suis. Ad statum eciam eius qui
perfectus est. pertinet imperfectionem suam
agnoscere. et perfectum appetere: et imperfec-
cionem proximi pacienter tolerare. Gre-
gorius in moralibus. Magna est perfectio:
sue imperfectionis agnicio. Augustinus. Quantum
michi uidetur in eo quod perficienda est
iusticia. multum in hac uita ille profi-
cit: qui quam longe sit a perfectione.

iustitie, proficiendo cognoscitur. Bernardus. Tertio profectus: quia profectior esse non appetit. Idem. Ita tamen solet divina pietas conservatrice humilitatis gratie ordinare: ut quanto plus quisque proficit, eo minus se reputet profecisse. Nam usque ad extremum spiritualis exercitii gradum si quis ad unum proficit: aliquid ei de primo gradu in perfectione relinquitur: ut adhuc vix sibi illum adeptus videatur. Gregorius. Ille vero perfectus est: qui ad perfectionem pervenire capacem non est.

De quibusdam inordinationibus claustralium. Capitulum vicesimum.

Ultio in hoc quarto libro notandum: quod in aliquibus claustris, ubi cuncta ordinate fieri deberent: loco ordinationis est confusio infernalis, ubi nullus ordo. Job x. Quod deberet esse sursum est deorsum: quod deberet esse dextrum est sinistrum: quod non deberet esse medium est retro: quod deberet esse medium est extremum. Prima inordinatio facit ypocrisis: cum scilicet claustrales opera sua faciunt ut videantur ab hominibus: et que privatim debent querere interius, querunt exterius: a salvatore maledicti. Mathei xxiii. Ve vobis scribe et pharisei ypocrite, quia mundatis quod deforis est etc. Et in eodem. Ve vobis quia similes estis sepulchris dealbatis. Secundam inordinationem facit subditorum superbia. Quasi pedes sunt sursum et caput deorsum: cum oporteat quod prelatus serviat subditis, prout salvator qui fuit in terris: quid vultis ut faciam vobis? Mathei xx. Potius congruet subditis quod dixit paulus salvatori. Actuum ix. Domine quid me vis facere? Tertiam inordinationem facit cupiditas et avaritia. Quasi faciem posteriorem habet religio: in qua temporalia spiritualibus preponuntur. Ieremie vii. Facti sunt retrorsum et non ante. Quartam inordinationem facit sapientia carnis inimica deo: quod dextrum est sinistrum reputamus: penitentiam valde fructuosam crudeli misericordia timentes: qui virgam discipline abiciunt, quam osculari debuit. Bernardus. In prima nostra crudeli misericordia timemus: paulatim gemmis corona nostra privatur. Quintam inordinationem facit negligentia que est in hominibus provectis: qui vix in fine vite sue faciunt, quod in principio conversionis sue facere debuerunt. Sextam inordinationem facit prelatorum malitia: qui cum exemplo salvatoris in medio fratrum esse debeant, in parte se ponunt. Explicit liber quartus. Incipit liber quintus. Prima pars huius libri.

Dictum est in libro precedenti quomodo is qui in religione est debet ordinari circa se: in hoc quinto libro ostendendum est quomodo se debeat habere ad proximum. Et primo generaliter hoc ostendetur: deinde specialiter descendetur ad diversitates personarum. In principio status vivendum sub obedientia et in societate conven-

dabitur. secundo ostendetur quantum sit
necessaria socialitas hiis qui in socie-
tate sunt victuri. tertio agetur de hiis
que ad socialitatem pertinent. Primo de
virginitate. secundo de innocentia. tertio
de dilectione. quarto de mutuo ho-
nore. deinde de prelatis. subditis.
ministris. et de hiis qui pauperes fu-
erunt in seculo. et de hiis qui divites
fuerunt. et de infirmis. Commendatio obedientie

Duo pertinent Capitulum primum.
ad commendationem status
viventium sub obedientia et in societate.
scilicet commendatio obedientie. et commenda-
tio societatis sancte. Est notandum quod sta-
tus in quo sub obedientia vivitur valde
est laudabilis. In illo enim multum
virtuti additur. triumphus nobilis-
simus acquiritur. meritorum habundantia
cumulatur. Obedientia de dei pla-
cito homines certificat. a sollicitudine
simplicius eum exonerat. mentem
castigat. hominem supra se levat. san-
ctis celestium civium assimilat. Per
hanc acceptissimum deo sacrificium offer-
tur. per hanc deus homini perfecte donatur.
per hanc deus cultum glorificatur. Per hanc
multum virtuti additur. Unde enim sapiens
dicit. hoc solum virtuti adicies. quod proprie
voluntati detraxeris. quantum virtuti ad-
icitur. cum per obedientiam propria voluntas omnino
amputatur. Est enim obedientia subiectio.
qua homo spontanee. intuitu dei
alterius homini subditur voluntati. Additio-
ne vero ad virtutem: sequitur additio ad pre-
mium. Ideo premium viventium sub obedientia

valde magnum est. sicut ostensum
est cuidam fratri in extasi posito. qui
vidit quatuor ordines ante deum.
Primus erat hominum infirmantium gratias
deo agentium. secundus eorum qui fuerunt
hospitales. tertius eorum qui solitu-
dinem sectantur et non vident homines.
quartus illorum qui propter deum et obedientiam
sollicite sunt subiecti prelatis. Iste autem
ordo superior illis fuit. et maiorem
gloriam pre ceteris habebat. utens torque
aurea. Et cum quereret senex quare
hoc. responsum est ei. Quoniam omnes alii
habent ad aliquam requiem adimplen-
do proprias voluntates. quamvis in bonis
operibus. hii omnes voluntates suas
relinquentes. totus pendet in volunta- valde
te patris iubentis. Iste cum virtuosum
sit quod aliquis voluntate vivendi re-
linquit. et pro Christo morti se exponit.
quantum virtuosum est quod aliquis omnem
propriam voluntatem relinquit. et pro Christo
aliene voluntati se subicit. Per
obedientiam triumphus nobilissimus
acquiritur. Nobilissimum enim genus
triumphi. est vincere seipsum. quod facit
obediens. Proverbiorum xxi. Vir obe-
diens loquetur victorias. Dum enim
aliene voci humiliter subdimur. nos
metipsos in corde superamus. Proverbiorum
xvi. Melior est qui dominatur animo suo.
expugnatore urbium. Multi urbes
et regna sibi subiugaverunt. qui tamen
ad hunc triumphum nobilem non pervene-
runt. Hic triumphus proprius est hominis.
Vincit leo vel aliud animal cetera

anima: seipsum autem vincere non potest.
Seneca. Qui seipsum vincit: contra
omnia fortis est. Per obedienciam meritorum
habundancia cumulatur. Dum aliquis
intendit facere propria voluntate non videtur
mereri. nisi apud semetipsum merce-
atur. Ab illo enim merito mercedem ex-
petit cui servit: cuius voluntas im-
pletur. Non meretur ergo apud ali-
um. nisi qui vult facere alienam vo-
luntatem: quod est obediencie. Augustinus. Non pot-
erat ut homo sub domino positus ab ali-
quo prohibetur ut exerceret actus meren-
di obedienciam. Obediencia facta est quasi navis
hominis. Qui in navi est: etiam quiescens.
comedens et bibens procedit: movetur
enim motu alieno. Similiter obediens
qui est in religione: quiescendo come-
dendo bibendo meretur. Obediencia ho-
minem de dei placito certificat. Nisi
enim aperte sit malum quod a superiore pre-
cipitur: sic accipiendum est: ut si a deo
preciperetur. Luce x. Qui vos audit:
me audit. Bernardus. Quidquid
vice dei precipit homo quod non tamen sit
certum displicere deo: haut secus omnino
accipiendum est: quam si precipiat deus.
Obediencia in huius mundi tenebris lu-
cem supplet discretionis. Bernardus.
Rara avis in terris discretio: ideo locum
discretionis in vobis suppleat virtus obediencie:
ut nichil plus. nichil minus. ni-
chil aliter quam imperatum sit faciatis. Obe-
diencia hominem a sollicitudine sui ipsius
exonerat. Alii enim incumbit sollicitu-
do et spiritualis et temporalis pro illo qui
est in religione. Bernardus. Cum alleviato

sit etiam a seipso: valde reprehensibilis
est in eo. si pigricia torpet et nequaquam proficit:
valde fatuus est. si onus tantum refutat.
Bernardus super cantica. Qui vestram curam
semel nobis credidistis: quid rursus de
vobis vos intromittitis. Obediencia hominem
a periculo conservat: ipsa quasi eques vadit.
Alieno enim sensu et aliene voluntati.
quasi alienis pedibus innititur: ideo nec
maculatur nec leditur. Inquinatio enim et lesio
imperantis est et non obedientis: nisi mani-
feste sit malum quod imperatur. Ad eam pertinet
illud psalmi. In manibus portabunt te: ne
forte offendas ad lapidem pedem tuum.
Obediencia mentem castificat a libidine proprie
voluntatis. secundum illud prima petri primo:
Animas vestras castificantes in obediencia caritatis.
Sicut namque nobilis arboris. arbo-
rem silvestrem reddit domesticam: sic
obediencia mentem libidinosam reddit cas-
tam. Gregorius in moralibus. Sola obe-
diencia virtus est: que ceteras virtutes menti
inserit: insertasque custodit. Obediencia enim
super se levat. Trenorum iii. Levavit se
super se. Nisi corpus esset sociatum spiritui.
ut sensu eius et imperio regeretur: non ascen-
deret ad hoc ut communicacione et-
iam mereretur. Hic vir simplex per obe-
dienciam ascendit ad sapientiam et mores
maiorum quibus regitur: primo quodam
modo ad deum ascendit: dum seipsum
quodammodo exuit: et deum induit. Ad
galathas ii. Vivo ego iam non ego.
vivit vero in me christus. Obediencia statum ce-
lestium civium assimilat. Ipsa est ymago
hominis celestis: sicut inobediencia est ymago

homīs terreni. Prima ad corinth. xv°.
Sicut portauimus ymaginē terreni:
sic et portemus ymaginē celestis.
Obedientia facit: ut dei volūtas sic
fiat in terra: sicut fit in celo. Per obediā
acceptissimū deo sacrificiū offertur.
Gregorius. Melior ē obediā q̄ victime:
q̄a per victimas aliena caro mactatur.
Obediā quasi quoddā martiriū ē.
Obediēs quasi ppriū caput pro xp̄o
sibi amputat: et caput sibi cōstituit
xp̄m. vel illū q̄ loco xp̄i est. Gregorius.
Tanto deū citius quisq̄ placat: q̄nto
repressa arbitrij sui superbia. gladi-
o precepti se immolat. Per obediā deus
hoī pferre dignat. Nam obediam pro-
mittit. dūo suo se exuit: et illū q̄
locū dei tenet. in possessione sui ppri-
posuit. Mathei xvj°. Si quis vult
venire post me. abneget semetipm.
Per obediā multū deus glorificat.
Ysaye lviij°. Si glorificaueris eū
nō faciens vias tuas: et nō inueniet
voluntas tua. ut loquaris sermonē:
tunc delectaberis sup dn̄o etc. Mul-
tū glorificat deū vere obediens: q̄
paratus ē facere eius beneplacitū.
etiā si mandetur a per vile psona:
ideo merito ab eo glorificabitur. Primo
regū ij°. Quicūq̄ honorificauerit
me. glorificabo eū: q̄ aut̄ contempnunt
me. erunt ignobiles. Ecclesiastici x°.
Semē hoīm honorificabitur. hoc qd
timet deū: semē aut̄ hoc exhonora-
bitur qd preterit mandatū dn̄i. De co-
mendacōe sc̄e
societatis Ca. ij.

AD cōmēda-
tionē sc̄e societatis

nōnandū. q̄ desideranti ppriā salutē:
societas mala valde ē fugien-
da. solitudo timenda: societas
bona amanda et eligenda. De
periculo societatis male require sup
primo libro. capitulo viij°. Qui mundū
relinquit timore periculose socie-
tatis: valde insipienter agit. si stare
claustrū dissolutū eligat: vel si
postq̄m statū claustri talis cogno-
uit: ibi remanserit. Societas multū
iuuat ad salutē si bona sit: et multū
impedit salutē si mala sit. Et tanto
societas ē periculosior. quanto maior.
Quā cū maxima societas sit societas
religionis: difficilius saluatur aliquis
in religione dissoluta q̄ in seclo. Quia
lu sinu videtur amare: q̄ navē reli-
gionis intrat. quā cōstat perire. vel
hoc cognito vult ibi remanere. Ta-
lis merito perit. Ecclesiastici iij°. Qui
amat periculū: in illo peribit. Qui claus-
trū corruptū intrat: cito ibi corrū-
pitur. etiā si an̄ erat bonus. Sapiens.
Sincerū est nisi vas: quodcūq̄
infundis acescit. Si modicū fermē-
ti totā massā corrūpit. Prima ad
corinth. v°. q̄nto magis multū fer-
menti modicā massā corrūpit.
Difficile ē bonitate unius: mali-
cie multitudinis resistere. Parua
allocutio serpentis. mulieri fuit
occasio fuit mortis: et societas
mulieris virū corrupit. Genesis iij°.
Nō ē societas mala sine dyabolo: sic
nec bona sine deo. Mathei xviij°.
Ubi duo vel tres congregati fuerint
in noīe meo: in medio eorū sū. Qui

societatem mala amat: dyaboli so-
cietatem amare videtur. Timenda
est solitudo homini in infirmo et in tempto.
Genesis ii°. Non est bonum hominem
esse solum. Ecclesiastes iiii°. Ve soli. Cum
non sit homo sine mali suggestore et
impugnatore: non est tutum ei esse sine
consulatore, custode et adiutore.
Bernardus cuidam novicio volenti
transire a congregatione ad heremum.
Volenti igitur penitenciam agere et desertum
habundanciam habet: et nemus umbram.
et solitudo silentium. Malum quod
nemo videt: nemo arguit. Ubi
non timetur reprehensor securius acce-
dit temptator: licencius perpetratur
iniquitas. Idem. Audiat qui sine
preceptore vias vite aggredi non
formidat quia sibi creditur discipuli
et magistri. Seductori dat manum.
qui dare dissimulat preceptori: et qui
dimittit oves in pascua sine custode:
pastor est non ovium sed luporum. Melius
est duos esse simul quam unum. Ecclesiastes iiii°.
Ut status sancte societatis preeligen-
dus sit statui solitudinis. ostendi potest per
hoc: quod ad caritatem duo pertinent: scilicet
bonum dare alteri. et recipere ab altero.
Habet enim vim activam et passivam.
collativam et susceptivam: et quantum ad
utrumque melius est duos esse simul quam unum.
Si ille qui est in multitudine habet aliquam
gratiam: gratia illa pluribus proficit. Si
solus esset oculus parum prodesset visus
eius: nisi non ceteris membris corporis.
visum haberet in eo quantum vivere est eis.
Manus enim et pedes per eum in sua opera-
tione diriguntur: visu etiam aliqua

nociva vel salubria olfactui. gustui.
auditui perpenduntur. Ex societate etiam
ceterorum membrorum multa bona recipit
oculus. Si solus esset: multis indigeret:
ut ambulatione ad appropinquandum
hiis que desiderantur que appropinquacio
fit pedibus: indigeret attrectatione. quam
habet in manibus. Item discretione nocivorum
que cetero appropinquat: que habetur ex au-
ditu? discretione fetoris aeris corrupti.
que habetur ex olfactu: sustentatione que
habetur ex gustu. Sic ex societate
bona. multa bona recipit: multa enim
necessaria corpori vel anime que non habet in se.
habet in sociis suis. Et possumus colligere
duodecim emolumenta: que habentur ex
bona societate. Primum est dei indulgen-
cia. Parcitur enim aliquando ei a morte vel
~~alia~~ alia pena quam meruit: gratia so-
cietatis. Unde genesis xviii°. dicit dominus
abrahe. Si invenero sodomis quinqua-
ginta iustos in medio civitatis: dimit-
tam omni loco propter eos. Secundum est sanctificatio
seu gratie susceptio. Carbo mortuus cum
vivis positus vivificatur: et peccator in
societate bona iustificatur. Psalmus. Cum sancto
sanctus eris. Prima ad corinthios vii°. Sanctificatur
vir infidelis per mulierem fidelem. Multo
magis multitudo bonorum unum malo.
sanctificationis occasio erit. Tercium est pro-
vocatio ad proficiendum. Si quis tepidus
est in societate bona exemplo aliorum
accenditur et fervens efficitur: si solus est.
remanet in tepiditate sua. Ecclesiastes
iiii°. Unus quomodo calefiet? Quartum
est fulcimentum. Si unus ex nimia

debilitate. vel oneris magnitudine vel constantia hostis impulsione casui appropinquat: ab aliis sustentatur. Ecclesiastes iiii. Si unus ceciderit, id est casui appropinquaverit: ab altero fulcietur. Quintum est sublevatio. si contingat eos in uno cadere. Si ille qui solus est cadat: non habet sublevantem: ideo ve illi: Ecclesiastes iiii. Sextum est custodia. Nam in bona societate est: est quasi plenus oculis ante et retro. Si aliquod malum ei appareat ostenditur ei: vel prelato qui eum habet corrigere. Erubescentia etiam et reverentia aliorum multis malis refrenatur: et sic fratres qui sunt unius congregationis. mutuo se custodiunt. Augustinus. Nam simul estis in ecclesia et ubicumque femine sunt: invicem vestram pudicitiam custodite. Deus enim qui habitat in vobis: etiam isto modo custodiet vos ex vobis. Societas bona terribilis est hostibus: ut castrorum acies ordinata. Septimum est eruditio. Nam cum est in societate. consilium habet et doctrinam ab aliis: quod multum est necessarium ei qui incedit per semitam vite religiose: ubi error multos impedit a profectu. sicut filii israel erraverunt in deserto. Proverbiorum xxiiii. Erit salus. ubi multa consilia sunt. Ecclesiastici xxxvii. Doctrina bona dabit gratiam. Octavum est: exhortatio: que pigris est necessaria: qua ad bonum stimulentur. Ecclesiastes ultimo. Verba sapientium quasi stimuli. Nonum est consolatio spiritualis. que multum necessaria est his qui carnalem consolationem reliquerunt: et consolatione

divina nondum digni sunt. Multum valet verbum consolationis confortans in tribulationibus. Ecclesiastici xviii. Nonne ardorem refrigerabit ros: et verbum melius quam datum. Decimum est victoria de hoste. Proverbiorum xviii. Frater qui iuvatur a fratre: quasi civitas firma. Ecclesiastes iiii. Si quispiam prevaluit contra eum: duo resistent ei. Undecimum est exauditio in oratione. Mathei xviii. Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quacumque petierint: fiet illis a patre meo. Deus multorum exaudit multitudinem: qui unum non exaudiet. Duodecimum est congratulatio. Non solum est bonum habitare fratres in unum: verum et iocundum. Caritas que unitati congaudet in societate bona et magna: multam materiam gaudii et recipit et prebet. Bone congratulationis. omnia bona dicuntur esse communia. Gregorius. Pensate in vobis. quantum bonum est caritas: que sine labore nostro. aliena bona nostra facit. Convenientissimus modus acquirendi bonorum habundantiam: est per societatem. Quantum bonum est materie ex societate forme. quantum bonum est corpus ex societate anime: quantum bonum est humanum genus ex societate divine nature cum humana in Christi persona: quantum bonum est electis et hominibus et angelis ex societate beata. qua habent cum deo. Et notandum quod qui est in bona societate habet in emolumentum. et in vita et in morte et post mortem. De emolumentis que habet in vita: superius patet ex predictis. Emolumentum quod habet in morte est securitas.

Decimo est transitus per locum pericu-
losum cum societate: quod sit societate.
Unde cum transitus mortis valde sit
periculosus: magna securitas est illi:
quem societas bona in morte omnibus
iuvat. Transitum istum timebat.
Bernardus: cum diceret: O anima mea
quis erit ille pavor: cum te occurren-
tia cuneatim illa teterrima mon-
stra videbis. Emolumentum post
mortem est fratrum subventio. Nam
ista societate est: quod moriens in se-
in fratribus suis vivit: qui ei post mor-
tem suffragantur. Quod tertia sit socia-
bilitas ei qui vivens est semper in societate

Commendato statu vi- Capitulum
venti sub obedientia in socie- iiii
tate: ostendendum est quod tertia sit
sociabilitas illi qui in societate secundum
professionem suam semper debet vivere. So-
ciabilitatem vero intelligo: gratiam
habendi se debito modo cum proximo.
Que autem ad hanc sociabilitatem per-
tineant: in parte apparet ex verbis
Bernardi dicentis. Arbitror tu qui
in congregatione es. bene vivis: si
vivis ordinabiliter: sociabiliter: humi-
liter. Ordinabiliter tibi: sociabiliter proximo:
humiliter deo. Et subdit. Sociabiliter
ut studeas amari et amare: blan-
dum et affabilem te exhibere: suppor-
tare non solum patienter sed etiam libenter
infirmitates fratrum tuorum. tam morum quam cor-
porum. Circa sociabilitatem notandum.
quod sicut membra humani corporis. con-
iunctionem sui ad cetera membra amat

naturaliter: sicut tremor indicat quem habet
cum separatio sibi imminet: et dolor quem
patitur cum ab eis separatur vel iam disse-
catur: Sic frater qui est in congregatione.
mutuam convenientiam sui ad ceteros fratres
debet amare: et separationem vel inordina-
tam coniunctionem timere. Dicitur acci-
dentis esse. est inesse: sic membri esse est
cum alio esse. Et sicut naturaliter appetit
esse. et fugit non esse: sic naturaliter ap-
petit unitatem cum aliis membris. et
timet separationem. Separatum enim est
inutile. Oculus erutus inutilis est.
similiter et manus abscisa: sic qui per apos-
tasiam a congregatione separatur inutilis
efficitur: iuxta illud proverbiorum vi°. Homo
apostata vir inutilis. Si non manens
in congregatione. ad fratres male se habet:
in dolore vivit: et aliis doloris et
turbationis causa existit. Commendatio

Cum unitas unitatis Capitulum iiii
in congregatione valde sit
necessaria: commendanda est ut ametur:
diiudicanda est ut plenius agnoscatur.
Tangendum est etiam de hiis que eam effi-
ciunt: ut ad eam acquirendam via sciatur:
et de hiis que eam impediunt: ut caveantur.
Notandum ergo quod cum gratia excellentior
sit quam natura. et spiritus sanctus a quo est
unitas sancte congregationis excellentior
sit quam noster spiritus: corpus etiam misticum
cuius Christus est caput: nobilius sit corpo-
re ~~meo~~ humano: unitas gratie corporis misti-
ci multo amplius est amanda et servan-
da quam unitas nature. Unitas ista multum

grata est deo et sanctis eius. congregationi
valde est utilis. demonibus ~~valde~~ valde
terribilis. Quod deo multum grata sit pa-
tet ex hoc quod doctrina christi ad eam effi-
ciendam fuit. Mathei xii°. Qui non
colligit mecum dispergit. christus est colliger:
dyaboli sparger. Christus dei filius mun-
do pro hac unitate devote oravit.
Iohannis xvii°. Pater sancte serva eos quos
dedisti mihi. ut sint unum sicut et nos.
In passione quamvis membra corporis sui per-
fodi permisit: tunicam qua signabatur
unitas corporis mystici. scindi noluit.
Item quod hec unitas multum grata sit deo:
patet ex hoc quod dicitur sponse. Canticorum
iiii°. Vulnerasti cor meum in uno oculo-
rum tuorum. id est in unitate contemplationis. Vulne-
rasti igitur vulnere amoris. Ecclesiastici xxv°.
In tribus beneplacitum est spiritui meo. que
sunt probata coram deo et hominibus: con-
cordia fratrum etc. Quod hec unitas place-
at sanctis. patet ex hoc: quod tantum de ea
gratulantur et tantum ad eam hortantur.
Multum gratulabatur de ea paulus ad
philippenses ii° dicens. Implete gaudi-
um meum: ut idem sapiatis. eandem cari-
tatem habentes. Ad eam etiam multum horta-
batur prima ad corinthios primo. Obsecro
vos ut idem dicatis omnes: et non sint
in vobis scismata. Unitas congregationi
valde est utilis. Quia enim ipsa habet unitatem
et concordiam: a spiritu sancto vivificatur et le-
tificatur: bona eius augentur: ab hosti-
bus non superatur. Sicut membrum corporis
humani. coniunctum ceteris membris. a spiritu
creato vivificatur. separatum non non: sic in cor-
pore mystico quod est congregatio fidelium:

qui habet unitatem adinvicem. a spiritu sancto
vivificantur: si non divisi sint abinvicem.
a spiritu sancto non vivificantur. Osee x°.
Divisum est cor eorum. nunc interibunt.
Dum membra in corpore mystico unitatem
habent: bona eorum augentur. et est mutua
congratulatio de bonis: si non sit ibi
divisio discordie. desolatio est ibi et
bonorum diminutio. Mathei xii°.
Omne regnum in se divisum. desolabitur.
Iheronimus. Nam concordia parve
res crescunt: sic discordia maxime
res collabuntur. Ubi unitas est habe-
tur de hoste victoria. quod secundum ambrosium.
omnes pugna unanimiter aggressi:
victoriam pariunt. Legitur de filiis israel
pugnaturis. Primo regum xi°: egressi
sunt quasi vir unus. Congregatio concors
demonibus terribilis est. Nec mirum.
Potentia enim spiritus sancti a quo est illa uni-
tas indicatur. Singuli etiam quodammodo
habent virtutem omnium. et quem unus impug-
nat: omnes impugnant: et mutuo se de-
fendunt. Congregatio in qua est unitas.
est velud murus firmus. cum forti ce-
mento. hostibus impenetrabilis: ubi
non deest unitas. est velud murus
sine cemento. et facile corruens. In di-
scordi congregatione videtur impleta esse illa
comminatio: iherusalem in acervum lapidum
erit. Michee iii°. Distinctio unita-
tis. Capitulum v.

Et notandum. quod
congregationi religiose necessaria
est duplex unitas: scilicet interior et exterior.
Unitas interior idem est quod unani-
mitas. de qua paulus commendat.

thimotheū. ad philippēn ijº. Nemi
ne habeo tā vnanimē. De hac cō
mendat̄ pmaria ecclia: actuū
iiijº. Multitudīs credenciū erāt cor
vnū et aīa vna. Habet aūt hec
vnitas duas ptes: quaꝝ vna pti
net ad ītellectū: alia ad affectū
siue ad uolūtate. De pma habet
pma ad corinth̄ pº. Sitis pfecti
ī eodē sensu. et ī eadē scīa. Ite scda
ad corinth̄ xiijº. Idem sapite. De
scda. ad philippēn ijº. Eandē cari
tate habētes. Vnitas extior. qdā
ē oris. scꝫ vniformitas laudis di
uine: de q̄ ad rōmos xvº. Vno ore
honorificetis deū. Alia ē vnitas
laboris. de qua sophonie iijº: ser
uient ei humero vno. Alia ē vni
formitas victus et uestitꝰ. de q̄
augustinꝰ. Sicut pastum ex vno
cellario: sic ī duanm ex vno uesti
ario. Alia ē habitacois: de qua
ī ps. Ecce qm bonū et q̄ iocūdū.
habē fr̄es in vnū. Augꝰ. Iste sonus
uelud dulcissimꝰ et suauis melo
dia toto orbe notissimꝰ: ut tuba
spūs scī diuisos corpe cōgregauit ī
vnū: et monastia plima pepit. V
nitas extior. effcūs ē interioris vnita
tis: et eā indicat et cōseruat. Dissitas
uo ī exterioribꝰ. vnitate interiore dissi
pat et diusitate aīoꝝ designat.

Octo q̄ ualēt ad vnitatē. Cap vi.

ET notandū q̄ octo sūt: que
ad dictā vnitatē ualent.
Pmū ē vnio cū deo. qui ē bonū
vniū: omnibus necessariū. suffici
entissimū. Qui qīto habet a plibꝰ:
tanto a singul habet amplius. Qui
ei adheret. vnꝰ spūs ē cū eo: pma
ad corinth̄ vjº. Omnes q̄ pfecte ei ad
herēt: adīuicē vniunt. Int malos
ul bonos ī pfectos pt ēē discordia: int
bonos pfectos ē concordia. Augustinꝰ.
Pugnāt int se mali et mali: ut
pugnāt int se boni et mali: boni
uo et boni. si pfecti sint. int se pug
nare nō pnt. Proficientes et nondū
pfecti ita pnt: ut bonꝰ quisqꝫ ex
ea pte pugnet cont alterū. q̄ cont
se ipm. Et ī vno ~~quippe~~ quippe hoie.
caro cōcupiscit adusus spm. et sps
adusꝰ carnē. Amor uo ad tpalia
q̄ multa sūt: occasio est diuisionis
et discordie. Genes xiijº. dr̄ de loth
et abrahā. q̄ substācia eoꝝ erāt multa
et nō quibāt habitare cōīter: vn
facta ē rixa int pastores gregū
eoꝝ. Amor bonoꝝ q̄ a diuisis inte
gre possideī nō pnt. vnitatē ipe
dit: amor uo eoꝝ q̄ sil a diuisis
pfecte possidei pnt. nō. Secūdū est.
sepacō a ceteris rebꝰ a deo. Qui ei
adhēt alicui rei p̄t et nō ppt deū:
minꝰ deo adhēt. Augꝰ. Dn̄e minꝰ
te amat. q̄ aliqd p̄t te amat. qd
nō ppt te amat. Dn̄s uolēs abrahā
sibi pfecte adherē: uoluit eū sepae
a ceteris rebꝰ: et dedit ei pceptū.
quo separet et a pria sua. et ab
hiis a quibꝰ ortū duceat dicens.

Egredere de terra et de cognatione
tua et de domo patris tui. Genesis
xii. Dedit etiam preceptum quo separa-
retur ab eo. quod ortum duceret ab eo. scilicet
ab unigenito suo ysaac. Genesis
xxii. Dedit etiam preceptum quo separaretur
quodammodo a se ipso. preceptum scilicet de
circumcisione. Genesis xvii. Hoc pre-
cepto voluit eum separare a se quantum
ad carnalia desideria. Circumcisio
enim facta in carne. monebat ad
resecandum superflua desideria
carnalia. ideo fiebat in membro. in
quo concupiscentia magis seviebat.
Unitas mala multum adversatur uni-
tati spiritus sancti. Augustinus super iohannem.
Est et mala concordia. et est bona
dissonantia. Gregorius in moralibus.
Sicut noxium esse solet si unitas de-
sit bonis. ita semper viciosum est si non
desit malis. In multis religionibus.
amor qui non est secundum deum. magis nocet
quam odium. Odium enim cavent multi.
quia omnes sciunt illud esse malum. amorem
non qui non est secundum deum. non ita cavent.
Voluit dominus suos filios etiam a carissi-
mis separatos esse. ut ipsi perfecte essent
ipsius. Voluit ut quasi odiret eos.
luce xiiii. Si quis venit ad me et non
odit patrem suum etc. non potest meus esse
discipulus. Deuteronomii penultimo.
Qui dixit patri suo et matri sue nes-
cio vos. et fratribus suis ignoro illos.

et nescierunt filios suos. hii custo-
dierunt eloquium tuum. Mathei x. Non
veni pacem mittere in terram. sed gladium.
veni enim separare hominem adversus patrem
suum. Exodi xxxii. dixit moyses.
Si quis domini est iungatur michi etc. Occi-
dat unusquisque fratrem ~~[struck]~~ et proximum
et amicum. Unitas in religione que
non est secundum deum. multum est periculosa.
Illa enim bonis resistit. malos ro-
bustiores facit et audaciores. cor-
rectionem impedit. et bonorum persecu-
tionem auget. De resistentia habetur
actuum vii. Dura cervice. vos semper
spiritui sancto restitistis. Si spiritui sancto resis-
titur. quanto bonis qui a spiritu sancto sunt con-
tradicitur. De roboratione dicit gregorius.
Pravos unitas roborat. dum eos con-
cordat. De audacia habetur actuum
vii. Impetum fecerunt unanimiter in
eum. Audaciores fuerunt quia unani-
mes. De impedimento correctionis
dicit gregorius. Qui divisi corrigi
poterant. iniquitatum suarum pertinacia
uniti perdurant. Idem. Pravos uni-
tas tanto magis ~~[struck]~~ incorri-
gibiles. quanto unanimes facit. Iob
xli. dicitur de corpore dyaboli. quod compac-
tum est squamis .s. defensionis. sese
prementibus. Una uni coniungitur. et nec
spiraculum incedit per eas. Una uni
adherebit. et tenentes se nequaquam
separabuntur. Et in bono et in malo sibi

consentiunt: quod non est secundum legem vere
amicicie. Lex vero amicicie est secundum
sapientem. ut numquam turpe quid roge-
mus: nec rogati faciamus. De aug-
mento perscrutationis bonorum dicit gregorius
super iob. Reproborum unitas bonorum
vitam tanto durius premit: quanto se ei
per collectionem durior opponit. Iosue
x°. Congregati sunt ut pugnarent
contra iosue. animo uno eademque sententia.
Tercium est. timor domini: quia offensas dei
et scandala proximi cavet. Proverbiorum
xv°. Per timorem domini declinat omnis a
malo. Temerarius. nec deum timet:
nec scandala proximi cavet: sed congrega-
tionem conturbat. et spiritum sanctum inha-
bitantem contristat: quod non est modicum
malum. Ad ephesios iiii°. Nolite con-
tristare spiritum sanctum dei. in quo signati
estis. Mathei xviii°. Qui autem scan-
dalizaverit unum de pusillis istis
minimis qui in me credunt: expedit ut
suspendatur mola asinaria in collo
eius. et demergatur in profundum maris.
Quartum est humilitas: qua homo minus
sentit de se quam de aliis. Dum sensum
aliorum meliorem quam suum reputamus:
facile sensum suum pro sensu aliorum dimittit:
quod multum valet ad unitatem. Ha-
bundancia sensus. immo dum causa est
discordie. Gregorius. Sepe dum quisquam
maior sententiam eligit: a ceterorum societa-
te disiungitur: et quasi quo plus sa-
piunt: eo a virtute concordie desi-
piscunt. Humilitas pacatissima est:
pacem enim videtur habere cum suo opposito
scilicet cum superbia. Unus superbus alium super-
bum non patitur. nec cum eo pacem habet:
tumor enim unius. tumorem alterius pun-
git. Apud philosophos demonstratum
est quod sperica corpora. quamvis rotunda
sint: non possunt se contingere. nisi in solo
puncto. Pungere se invicem possunt: sed non
recte aut plane sibi invicem applicari.
Sic est de cordibus superborum tumentibus.
Corpus continuum spericum infra con-
cavitatem suam potest recipere: sic et humil-
is cum superbo pacem potest habere. Superbus
dum se dilatat alios comprimit et contur-
bat: et frequenter occasio existit. Proverbiorum
xxviii°. Qui se iactat et dilatat:
iurgia concitat. Bernardus. Dilatatio
solet habere scissuram. Quintum est obediencia.
quia affectat alienam facere voluntatem: ex-
emplo illius qui ait. Descendi de celo
non ut faciam voluntatem meam. sed volun-
tatem eius qui misit me. Iohannis vi°. Una
agnita dei voluntate que una est. vel
eius qui locum dei tenet: eam eligit fa-
cere: quod multum valet ad unitatem:
quia obstinatio proprie voluntatis. multum
contraria est. Bernardus loquens de illo
verbo luce ii°. descendit cum eis. et venit
nazareth. et erat subditus illis. Discant
non erubescunt obstinati esse in consilio
suo. quem sapientia ipsa. suum deseruit:
Sapientia que desursum est. pacifica est.
modesta. suadibilis. bonis consenciens:

Jacobi iiij°. Sextū ē pacīa. Homo
iracūdus ⁊ īpaciens. occasio ē discor-
diar̄. Prouerbior̄ xv°. Iracūdus susci-
tat rixas: qui aūt paciens ē miti-
gat suscitatas. Ad pfectū bonitatē
ptinet: malor̄ tolerancia. Gregorius.
Quisquis malos nō tolerat: ipē sibi
p intolerāciā testis ē: q͛ bonus nō ē.
Abel eī eē renuit: quē cayin ma-
licia nō exercet. Septimū ē. amor
pacis. Pax ē quasi quoddā vinculū:
quo mēbra ī corpe mistico cōiūgū-
tur. Ad ephes iiij°. Solliciti seruarē
vnitatē spūs ī vinclo pacis. Ad hāc
pacē s͛cdm glosā ptinet: ut bona
terrā ī mutē diligamus. et pūm q̄ sine
dāpno ētīā aut cū spe salutis cor-
rigendor̄ eradicari nō pūt: usq; ad
messē ultimā tolēmus: et pūrsōis
opa. q̄ fieri et nō fieri licz. ne ī sīni
schandalisent: nō fare dispēsemus.
Magnū bonū ē pax: nec dat dōs
eā nō amanti ipām. sed q̄renti eā
cū magno desiderio. Ps̄. Inq̄re pacē
et psequēre eā. Quidā pacē oblatā
pcipērent: sed eā pmo nō querēt.
Hij nō vident̄ itellige pacē hēdi-
tatē esse xp̄ianor̄. Ubi eñ se cōg-
nostēnt exhēdatos ab eo qd̄ xp̄s
eis legauit: nō expectaret q̄ alio
cos ī mutacēt ad hēditatē suā recu-
pandā. Ad hebreos xij°. Pacē se-
quimī cū oīb;. Pax ē ubi repug-
nancia nō ē. Unde glosa sup mathi
v°. Vera pax ē. cui nichil repug-
nat. Octauū ē. lingue custodia.
Sicut ubi domus sūt de lignis
et palea tecte. ignis caute suat̄:
ne domus succendat̄: sic lingua cau-
te custodienda ē ī q̄gregacōe. Lig-
ua eñ ignis ē vniūsitas iniq̄tatis.
Jacobi iij°. Aut flāma ne ī q̄gre-
gacōne accendit̄. In eodē. Ecce q̄ntus
ignis q̄m magnā siluā incendit:
Nisi lingua custodiat̄: mlte turba-
ciones ī q̄gregacōne oriūt̄. Ecclesiasti-
cum xxviij°. Susurro et bilinguis ma-
ledictus: multos eñ turbauit pacē
habentes. In eodē. Lingua tercia
multos cōmouit. De innocencia custo-
S equit̄ dicenda sit ab oībus
de innocencia: circa quā ca.
pmo ondet̄: q̄ custodienda sit ab viij
oīb;: s͛cdo q̄ maxime ab hijs q̄ sūt
ī q̄gregacōne religiosa: t͛cio tanget̄
de ptib; innocēcie: quarto de no-
cumentis q̄ ī religione mali ī fe-
runt bonis. Ad pmū monet sp̄s s͛c̄s
ī ps̄. custodi īquit innocēciā. glo-
sa. ne extorq̄at̄ a te. Beneu. In-
dicendū ē odio nocentis īnocenciā
pdē. Ysidorus. Duo sūt ergo dilec-
tione proximi seruanda: ut bñficij
īpensione foueat̄: et nulla mali-
cia ledat̄. Triplici rōne conari
debemus ad custodiā innocēcie: pō
q̄ facile amittit̄: s͛cdo. q̄ ea a-
missa oīa amittunt̄: t͛cio. q̄ ea
seruata oīa seruant̄. Facile amittit̄:

quia et facto et verbo et voluntate:
et omissione. Facto dupliciter: et cum
bona aliena auferuntur: et cum ma-
la alii inferuntur. Augustinus. Omnis homo qui
alium corpore persequitur: prius ipse in
corde suo patitur persecutionem cognoscatur.
Idem. Nemo habet iniustum lucrum sine
iusto dampno. Ubi dampnum. ibi lu-
crum. Lucrum in archa: dampnum in conscientia.
Tulit vestem. et perdidit fidem. Acquisivit
pecuniam. et perdidit iusticiam: scilicet quantum
ad illam partem iusticie. que est innocentia.
Item Augustinus. Malicia tua ut alteri
non noceat: fieri potest: quod autem tibi non
noceat: fieri non potest. Verbo amittitur
innocentia: ut cum aliquis in malum proxi-
mi mentitur. Augustinus. Fraudator fratris et
prius leditur dampno innocentie: quam
proximus dampno pecunie. In psalmo. Lacum
aperuit et effodit eum: et incidit in
foveam quam fecit. Voluntate etiam
nocendi amittitur ut cum aliquis odit
proximum suum. Omnis qui odit fratrem
suum homicida est. prima Iohannis iii.
Qui vero homicida est. innocens non est.
Omissione amittitur: ut cum aliquis
non subvenit fame pereunti: secundum id
ambrosii. Pasce fame morientem:
si non pavisti occidisti. Si innocentia
amittitur: omnia bona amittuntur. A-
mittitur iusticia funditus. cum innocentia
amittitur: que est iusticie fundamentum.
Tullius. Fundamentum iusticie est. ne
cui noceas: deinde ut eius utilita-
ti deservias. Amittitur ipse deus iusti-
cie dator. Ysaie lix. Iniquitates vestre
diviserunt inter vos et deum vestrum. Si
innocentia servetur: cuncta bona possidentur.
Quamdiu adam innocentiam servavit: nichil
ei nocuit. Nichil etiam nocet hodie
illis qui innocentiam servant. Ecclesiastes viii.
Qui custodit preceptum: non experietur
quicquam mali. Augustinus. Quid times ho-
minem o homo in sinu dei positus: Cum de
sinu illius nolis cadere: quicquid ibi pa-
ciens: ad salutem valebit non ad per-
niciem. Mathei x. Omnes capilli
capitis vestri. numerati sunt. Nec
videntur nociva. innocenti sunt utilia.
Ad romanos viii. Scimus quoniam dili-
gentibus deum omnia cooperantur in bonum. Item
innocentia armatura dei est: quam si
habueris. tu cum tuis in salvo eris. Iob
xxii. Salvabitur innocens. Eiusdem
iiii. Quis umquam innocens periit.
Item innocentia vestis est: sine qua nullus
intrat celum. Psalmus. Quis ascendet in
montem domini: aut quis stabit in loco sancto
eius: Innocens manibus et cetera. Hanc
vestem tunc habemus forte ante iudicem:
ideo latro infernalis conatur nos ea
spoliare. Hac veste spoliatus est
descendens de iherusalem in iericho. qui
incidit in latrones: luce x.

Quod magis custodienda sit innocentia ab hiis qui sunt in religione sancta. viii

Multiplici ratione
custodienda est innocentia
a fratribus qui sunt in eadem religione: ut

sed unus alteri non noceat: et possimus
ad hoc decet rationes ponere. Primo re-
quirit hoc dei familiaritas. Hoc est
deo maxime adherere: pro quo omnia reliq-
runt. Si enim deum amittunt: omnia amise-
runt. Ad hoc uero quod perfecte deo adhe-
reant: multum ualet innocentia. Ps.
Innocentes et recti adheserunt michi.
Unitate uoluntatis maxime adheret quis
deo. Voluntatem uero unam cum deo habe-
mus: si irascibilis sit sine peruersitate:
et concupiscibilis sine curuitate. Primum
facit innocentia: secundum facit rectitudo.
Innocentia aduersatur malignitati. que
est appetitus alieni mali: rectitudo
curuitati. que est inordinatus appetitus tem-
poris boni. Hee due gratie reddunt hominem
conformem deo: et sic faciunt cum ipsi ad-
herere. Ps. Rectus est dominus deus noster: et non
est iniquitas in eo. Secundo requirit hoc loci
sanctitas. Homines etiam scelerati re-
fugientes ad domum religiosam securi
sunt ibi: ut eis non noceatur. Etiam terra
in nolunt nocere. uel ibi habitantibus
uel ad locum talem confugientibus quanto
magis ipsi habitatores loci sacri ca-
uere debent: ne sibi adinuicem noceant.
Tertio requirit societatis sanctitas. Mul-
tum cauendum est ne innocentia inter inno-
centes amittatur. que inter nocentes a
bonis in seculo seruatur. Si amissa est in
seculo. in claustro est restauranda: non a-
mittenda. In ps. Lauabo inter innocentes
manus ~~ma~~ meas. Quarto requirit
hoc sanitas. Triplex sanitas est inter eos.
qui sunt in congregatione religionis. Prima

est ~~mil~~ naturalis. que communis est omnibus hab3:
secunda communis omnibus fidelibus: tertia uero spe-
cialis est religiosorum. De prima dicit
augustinus in libro de disciplina christia-
na. Ubi putamus non esse proximos.
nisi qui de eisdem parentibus nascuntur:
adam et euam intendamus: et omnes
fratres sumus. Idem in libro de ciuitate
dei. Nichil tam discordiosum uicio.
tam sociale natura: quam genus huma-
num. Propterea deus uoluit creare paren-
tem unum de quo multitudo propagaretur:
ut hac ammonitione etiam multis concor-
ditas seruaretur. De secunda dicit idem
in libro de doctrina christiana. Omnes quidem
fratres secundum quod homines sumus: quanto
magis secundum quod christiani sumus. Ad
id quod homo es pater fuit adam: una
mater fuit eua. Ad id quod christianus, unus
pater est deus: una mater ecclesia. Tertia
perfectissima est. quia omnia bona sunt communia:
et temporalia et spiritualia. Multo req-
rit hoc societas: maxime que est inter
eos qui sunt unius religionis: qui simul
iacent: comedunt et bibunt. Nam
non solum accedunt ad eandem mensam
corporis: sed etiam ad mensam doctrine
celestis: et ad mensam sacri altaris.
Unde proditoris agit frater: si fratrem eiusdem
congregationis nocet. Nam in religione
a fratre suo persecutionem patitur: dicere potest:
manus proditoris mecum est in mensa.
Sexto requirit hoc: quod qui in religione
sunt: mundo mortui sunt. Magna
non impietas est in mortuum deseuire:
cum clauii qui corpus dominicum le-

seruiūt. dulces dicunt̄: lauacia q̄ corp9
ei9 mortuū pforauit. dura dicit̄.
Sexto req̄rit hoc. vt ipi sīt de
patria vna: ī t̄ra aliena. īcolis
illi9 t̄re exosi: q̄ multū solēt fu̇ē
ad amorē. Viri religiosi nō sūt de
mūdo isto. celū eoꝝ p̄ria est: ꝛ a
mūdo odiūt̄ et psecucōnē paciūt̄.
Iohis xv°. Si de mūdo fuissetis:
mūd9 qd̄ suū erat dilig̃et. Q̄a nō
de mūdo non estis: ꝓpt̄ea odit vos
mūdus. Si religiosi nō amāt se ad-
īuicē: quasi sine amicis erūt ī hoc
mūdo isto. Octauo req̄rit hoc. vt
ipi p̄rem ꝛ m̄rem. et oīes alios
sibi attinētes. ꝓ societate religio-
nis relīq̄rūt. Qm̄ magna ꝑsūtas
et iniquitas ē: si societatē p̄rauā s̄
īuicē fac̄iūt. Nono req̄rit h̄ similitu-
do. Ecclastici xiij°. Oē aīal diligit
simile sibi. Si aīalia irrōnabilia
īuicē illā ferocitatē nō exercēt ī
aīalia sue sp̄ei. quā ī alia aīalia
exercent: qd̄ p̄atz ī lupo ꝛ leone.
Lupus eī lupū nō ledit: leo leo-
ni nō nocet. Aqua q̄ naturalit̄ habz
pugnā cū igne. pacē hz cū alia aq̄.
q̄ ē eiusdē sp̄ei cū ea: sic vn9 re-
ligiosus. alij religioso nō debz nocē.
Decimo req̄rit hoc. habūdancia
bonoꝝ sp̄ualiū. quā habēt viri
religiosi. Q̄nto eī plura bona
hūt: tanto magis solliciti debent
esse de eoꝝ ɔ̄seruacōne. et ipsoꝝ
amissione timē. Augustin9 ad re-
ligiosos. Q̄nto frequēciores orōes
habetis: tanto sanctiores habē de-
betis. Idem intelligendū ē de alijs
opib9 eoꝝ: ad q̄ mltū valet innocē-
cia. ut p̄us ostensū ē. Innocēcia mlˀ-
tū grata ē deo. et multū utilis hoī.
Aug9. Nichil deo dign9 vl' carius
ei esse pt̄. q̄ ut innocēcia. tota obser-
uatione teneat̄. Licet eī q̄s ī alijs
opib9 deuot9 appeat: si illā non
habueit: frustra sibi blandit̄. An-
selmus. Si hīc p̄cci pudorē. ꝛ illī
ī̄fernē ī̄ m hororē: et necessario
vni eoꝝ habere mergi. p̄us me
ī infno īmergerē: qm̄ p̄ccm in me
admittere. Malle eī pur9 a p̄ccō
et innocēs gehēnā intrarē. q̄ sorde
polluc9. celoꝝ regna tenē: cū9
s̄tet solos malos ī infno torq̄ri:
et solos bonos ī celi btītudiē fouēri.

Ad innocēciā **De ptib9 innocēcie**
quatuor ptes ēē **Cap. ix.**
innocencie. Prima ptinet ad id qd̄ est
sup̄ nos. deū sz: scdā ad nos. t̄cia ad
id. qd̄ ē iuxta nos sz p̄ximū: q̄rta
ad id qd̄ ē infra nos: sz t̄p̄alia bō.
Prīu p̄mā pte habet innocencie:
cauet ne deo noceat. vl' dei gl'am
sibi usurpando vl' eā ledendo vl'
diminuendo. Scdam pte habz:
seruat mūda suā ɔsciam. Q̄ t̄cia
pte habz. seruat famā bonā: ne
exemplo suo malo noceat p̄rimo.
Prīu quartā pte habz: abusioē

bonorum temporalium amuet. Hec quatuor
partes innocencie. sunt quasi quatuor la-
tera claustri spiritualis. infra quod spiritus
bene ordinatus deambulat. secundum illud
ps. perambulabam in innocentia cordis mei.
Pratum non amenissimum est considerata sacris
meditationibus in tantissima. celestibus
desideriis fragrantissima. ubi uelud
lilia candent affectiones castitatis: ue-
lut rose rubent affectiones paciencie
et pietatis. paciencie pro rubore. pieta-
tis alieno: ubi uelut uiole redolentes
affectiones humilitatis. In medio species
uelut laurus: perpetuum uirorem prestat
et umbraculum. Ubi non deest aqua
celestis doctrine. unde est uiriditas: secundum
illud ecclesiastici xxiiij. Super omnem aquam
uiriditas. et ad oram fluminis. De no-
cumentis que in religione mali inferunt bonis
Capitulum xiij.

Item notandum. quod in religione
mali multis modis nocent. Quantum
ad bona temporalia. nocent eis uel superflue
circa se ea expendendo: uel hiis quibus dan-
da non erant ea dando. Nocentes po-
tiendo siles sunt usurariis: qui uolunt
esse socii in lucro. et non in dampno. Numquam
cum ceteris uolunt laborare: et plus
ceteris consolationis habere. Exemplum
secundi nocumenti habemus in iuda proditore.
qui fur erat. et loculos habens que mitte-
bantur portabat. Iohannis xij. Que da-
da erant pauperibus. dabat uxori sue
et filiis. Satis debet sufficere ad com-
pescendum ab hoc peccato. pena infelicis
mortis: cuius hoc peccatum ei occasio fuit.
Suspensus enim crepuit medius: actum
primo. Nocent etiam mali bonis in
religione subtrahendo eis debitum be-
neficium. et prestando eis salutis impe-
dimentum: fratrum aduersarium iuuando: u-
bo destructionis uel conuicii fratribus in-
iuriando. Subtrahunt eis beneficium
consilii. exhortationis. consolationis.
exempli boni. adiutorii. et correctionis:
Dum innocentes non sunt. Augustinus. Duo-
bus modis nocet homo: si fuit immise-
ricors: uel desertor miseriarum. Idem. Inno-
centes non estis. si fratres uestros quos indi-
cando corrigere potestis: tacendo perire
permittitis. Salutis prestant impedi-
mentum. qui minstrant mala exempla:
qui uolentibus intrare in paradysum resistunt:
dum uiam contrariam eis ostendunt. et quasi
ad manum trahunt in infernum: quos trahere
deberent in paradysum. Aduersarium iuuant
dum peccant. se enim ligatos et impotentes
se reddunt. ad aduersarium impugnationem.
Aduersarium etiam iuuant: dum uerbo uel facto
ad malum fratres incitant. quod non est proprium
proditio. Manifeste proditor uidetur
qui in conflictu existens. cum debet iuuare
socios. incitet se ad aduersarios: et
impugnet socios suos. De hiis que
incitare possunt uirum religiosum ut fratres suos
amet. Capitulum xv.

Sequitur de dilectione. Circa quod is
qui est in religione. diligenter
debeat operam ~~dat~~ dare. ut fratres amet
et ab eis ametur. primo tangetur de hiis
que incitare possunt ut eos amet. secundo de
modo amandi. tercio de hiis que ualere
possunt ad hoc ut ametur. quarto specialiter
de amore inimicorum. Circa primum nota

nondit̄: q̄ ad amandū ꝓximū ꝓ-
ītitat nāta: scd̄o scriptura: tercio gr̄a.
Quarto ad idem ualē possunt ex-
empla: quarto pt̄ ad hoc ualē si ostē-
dat̄ dilectiōis utilitas magna: sex-
to si ostendantur odii dāpna. Natur̄
ad hoc ītitat: cū naturalr̄ p̄cepta iuris
naturalis ī corde hoīs sint scripta: quorū
p̄mū habet̄ thobie iiii°: qd̄ ab alio
tibi odeis fieri uide ne aliquā alteri
facias: scd̄m in mathei vii°: quecūq̄
uultis ut faciant uob̄ hoīes. et uos
eadē facite illis. Dilcō ē debitū
naturale. quo unus hō alligatus est
alteri: a quo debito nullus absoluitur
quātumcūq̄ ab eo soluat. Vnde sup̄ illud
ad rōmos xiii°. nemini quicquā debeatis.
nisi ut īuicē diligatis: dicit augustinus
Caritas ē q̄ etiam reddita sēp̄ detinet
debitorē. Seneca. Hec societas ē
diligent̄ et sc̄e obseruanda: q̄ nos
oīes omnibus miscet: et iudicat
aliqd̄ eē cōe ius gn̄is humani. plu-
rimū ad intiorē societatē amicicie
colendā p̄ficit. Vita enī cū amico coīa
habebunt q̄ nulla cū hoīe. Idem.
Sapiēs hō p̄ amico est: stultus ne ami-
cus nō est p̄ hoīe. Scriptura ad idē
ītitat: q̄ ad amandū ꝓximū multū
hortatur. Johis xiii°. Mandatū nouū
do uob̄. ut diligatis īuicē. Prima io-
hānis iiii°. Carissimi diligamus nos
īuicē. Prima petri iiii°. Ante oīa mu-
tuā ī uobismetipsis continuā caritā-
tē habentes. In hoc multū incitat
scriptura ad dilectionē. q̄ ondit eā

esse legis plenitudinē: et speciale
signū discipulorū xp̄i: et preceptū de
dilcōne. speciale eē preceptū ipsius.
De p̄mo habet̄ ad rōmos xiii°. Qui
diligit ꝓximū legē ī pleuit. De scd̄o
Johis xiii°. In hoc cognoscēt oīes
q̄ discipuli mei estis. si dilectionē
habueritis ad īuicē. De tercio eiusdē
xv°. Hoc ē preceptū meū ut diliga-
tis īuicē. Gr̄a ad hoc ītitat: q̄ ondit
hoīem factū eē ad ymaginē dei. Licet
aliquis amet oēs filios amici sui:
tn̄ speciale habet amorē ad eū. q̄ amico
suo est similior. Sic licet ad opa dei
coit̄ amorē habē debeamus: tn̄
specialit̄ ad hoīem ad eius ymaginē
et silitudinē factū. genes̄ p̄°. Gr̄a
ondit ꝓximū mēbrū eē illius corporis.
cuius xp̄s ē caput. Prima ad corinth
xii°. Vos estis corpus xp̄i. Non
amat caput: q̄ nō amat mēbra.
Ite gr̄a ondit hoīem ꝓximū eē dei
filiū. xp̄i fr̄em et coheredē: et etiā
glē socium et participē futurū. Si amādi
sunt fr̄es q̄ diuidendo hereditatē por-
tionē uniuscuiusq̄ minorem faciunt:
quātū amandi sunt illi fr̄es. q̄ portio-
nē uniuscuiusq̄ augent. Quāto enī
pluēs erunt electi: tanto amplius
gaudebunt. Plus gaudebit unus e-
lectorū de glā mē alterius. q̄ de glā
ꝓprii corporis. Ad amandū ꝓximū pos-
sunt ītitare etiā exempla: et p̄mo
exemplū xp̄i. Non ē despiciendus.
quē xp̄s ita carū habuit: q̄ pro

eius redemptione mori voluit. Appen-
dere debemus primum hoc precio. ne no-
bis vilescat. Apocalipsis primo. Qui
dilexit nos. et lavit nos a peccatis nostris
in sanguine suo. Ad titum ii°. Qui dedit
semetipsum pro nobis. Secundo exemplum
angeli: qui adeo amat hominem: ut
custodiat eum in omnibus viis suis. Non
est despiciendus homo ab homine: qui adeo
curatur ab angelo. Mathei xviii°. Vide-
te ne contempnatis unum ex hiis pusillis.
Dico enim vobis: quia angeli eorum semper
vident faciem patris mei. qui in celis est.
Tercio exemplum sanctorum. Legitur in vita beati
iohannis evangeliste. quod cum ipse devenisset
ad ultimam senectutem. et vix inter disci-
pulorum manus ad ecclesiam deferretur:
nec posset plura docere verba: ad quam-
libet pausam hoc dicebat: Filioli:
diligite alterutrum. Tandem discipuli
et fratres qui aderant audientes. quod eadem
verba semper diceret: dixerunt: Magister: quare
hoc semper loqueris? Qui respondit: Quia
preceptum domini est: et si solum fiat sufficit.
Quarto exemplum creaturarum irracionabili-
um: que amorem habent ad individua sue
speciei. Ecclesiastici xiii°. Omne animal ad similem
sibi coniungetur. Invitatur preterea ad idem
magna dileccionis utilitas. Dileccio
membra in illo nobilissimo corpore. cuius christus
est caput unit: et virtute membrorum u-
nita. adversario resistit: et ad perfectionem
perducit. De primo habetur ad colocenses
iii°. Super omnia caritatem habentes. quod
est vinculum perfectionis. De alio dicit tullius

Statutum amicicia. adiutrix a natura
data est: non viciorum comes: ut quia
solitaria non posset virtus ad ea que
summa sunt pervenire: coniuncta et con-
sociata cum altero perveniret. Dampna
eciam que odium facit: ad idem invitare
possunt. Hoc facit fratrum odium in corpore
mistico: quod facit divisio continuita-
tis in corpore humano: ex qua sequitur do-
lor magnus: et quandoque mors. De modo

Circa modum amandi. sermo. xii
amandi primum notandum:
quod scriptura sacra. triplex exemplar
nobis de hoc ministrat. Primum est amor
quo christus amavit nos. Iohannis xv°.
Hoc est preceptum meum ut diligatis in-
vicem: sicut dilexi vos. Secundum est amor
quo amamus nosmetipsos. Mathei
xxii° et luce x°. Diliges proximum
tuum sicut teipsum. Tercium est amor quo
habent membra eiusdem corporis ad in-
vicem. Ad romanos xii°. Sicut in uno cor-
pore multa membra habemus: ita
multi unum corpus sumus in christo.
Circa primum notandum: quod christus amavit
nos amore gratuito. gratis scilicet dato:
non precedentibus meritis reddito. Prima
iohannis iiii°. In hoc est caritas. non quasi
nos dilexerimus eum: sed quoniam ipse prior
dilexit nos. Sic amandus est proximus.
Amor eorum qui noluit amare illos a
quibus se primo agnoscit amari: non
habet gratiam apud deum. Mathei quinto.
Si diligitis eos qui vos diligunt: quam
mercedem habebitis? Nonne publi-

tum hoc fecerit. Item amauit nos
amore recto. quia non propter utilitatem
suam. sed nostram: ut non ut a nobis
acciperet. sed ut nobis daret. Sicut a-
mandus est primus. Seneca. Ego
amicum paro. ut habeam pro quo mori
possim. ut habeam quem in exilium sequar:
cuius morti me opponam et impendam.
Ista quam tu describis negociatio est
non amicitia. que ad commodum atten-
dit: que quid consecutura sit spectat.
Idem. Sapiens habere amicum vult:
sed ob nichil aliud quam ut exerceat
amiciciam: ne tam magna virtus iaceat.
Aug. Vera amicicia non pensanda
est temporalibus commodis: sed gratuito
amore portanda. Ambrosius. Ami-
cicia virtus. non questus est. Tullius. Ami-
ciciam non spe mercedis: sed quod omnis
fructus in ipso amore est. expetendam
putamus. Si utilitas conglutinaret
amicitiam: eadem ~~[illegible]~~ commuta-
ta dissolueret. Boecius. Que felici-
tas amicum fecit: infortunium faciet
inimicum. Item amauit nos christus amore
discreto. Amor discretus est qui personas
amat et vicia persequitur: nec sic
personis condescendit. quod viciis impli-
cetur. Bernardus. Christus in carnis assump-
tione condescendit nobis: in culpe vita-
tione consuluit sibi. Ad romanos xiii.
Dilectio proximi malum non operatur. Tullius
Nulla est excusatio: si amicitie causa
peccaueris. Nam cum conciliatrix amicitie
virtutis opinio fuerit. difficile est ami-
ciciam manere: si virtutem deserueris. Caritas
a parte anteriori homines ligat: sicut cum
homines concordes in bono. amicicia non
mundi a posteriori homines colligat: si-
cut colligate fuerunt vulpecule samp-
sonis. iudicum xv. ipsa eos facit concor-
des in malo. Item christus amauit nos a-
more magno. Io. Maiorem hac dilectionem
nemo habet: quam ut animam suam ponat quis
pro amicis suis. Sic amandus est primus.
Prima iohannis iii. In hoc cognouimus
caritatem dei. quoniam ille animam suam pro nobis
posuit. et nos debemus pro fratribus animas
ponere. Amor magnus est amor magna
operans: et ad inimicos se extendens.
Gregorius. Probatio dilectionis est exhibitio
operis. Prima iohannis iii. Filioli non dili-
gamus verbo neque lingua: sed opere et
veritate. Item amauit nos christus amore
perseuerant. Iohannis xiii. Cum dilexisset
suos qui erant in mundo. in finem dilexit eos.
Sic amandus est primus. Sed sunt qui
eum felicem amant. cessante vero felicita-
te ab eo recedunt: qui secundum veritatem numquam
eum amauerunt. Gregorius. Cum quis proximum
in prosperitate diligitur. incertum valde est.
utrum prosperitas an persona diligatur. A-
missio felicitatis: vim interrogat
amoris. Qui ex aduersitate proximum
despicitur: aperte conuincitur. quod hunc in
prosperis non amauit. Seneca. Multi
illam comitantur vel inuite sequuntur.
cadauera lupi. frumenta formice:
predam sequitur illa turba non hominem.

Ecclesiastes vi°. Non agnoscetur in bonis amicus. In eodem. Est amicus secundum tempus suum: et non permanebit in tempore tribulationis. Item. Est amicus socius mense: et non permanebit in die necessitatis. In eodem. Est amicus qui convertitur ad inimicitiam. Secundum exemplar notandum: quod hoc mandatum. diliges proximum tuum sicut te ipsum. dupliciter potest intelligi. Uno modo sic: ad quod te ipsum. scilicet ad gratiam in presenti. et gloriam in futuro. Vel sic: ut sit sensus: hoc facias proximo. quod tibi vis fieri: quod autem non vis tibi fieri. ei non facias. ut duo precepta iuris naturalis prius posita. huius mandati sint ~~expositio~~ expositiva. Et notandum quod cum preceptum sit. ut proximum sicut nos diligamus. qui se non diligit. proximum diligere nescit. Augustinus de verbis domini. Vide si iam nosti diligere te ipsum: et committo tibi proximum. quem diligas sicut te ipsum. Si autem non nosti diligere te: timeo ne decipias proximum sicut te. Idem in libro de disciplina christiana. Si te interrogem utrum diligas te: respondebis. quia diligis. Quis enim se odit. Ergo non diligis iniquitatem: nam si diligis iniquitatem odis te. Non ego dico: psalmum audi. Qui diligit iniquitatem. odit animam suam. Idem in eodem. Si diligis iniquitatem. quid tibi volebas committi proximum. ut diligeres eum tamquam te. homini quem perdis te? Si enim tu ipse sic te diligis ut perdas te: sic profecto perditurus es eum quem diligis sicut te. Nolo ergo quemquam diligas: tu solus perire. aut corrige dilectionem: aut respue societatem. Item notandum quod non dicitur diliges proximum tuum plus quam te ipsum. Videtur plusquam te ipsum ~~diligere~~ proximum diligere: qui curationem proximi non sufficiens. curam proximi sui cupit assumere. Bernardus super cantica. Cum sit eum fama satis proprie salus non dum est. cum caritas adhuc aut nulla est. aut adeo tenera atque arundinea. quatenus omni flatui cedat: omni credat spiritui. omni circumferatur vento doctrine: primo cum tanta est caritas. ut ultra mandatum quidem diligas proximum plusquam te ipsum: et rursum tantilla. ut contra favorem liquescat: pavore deficiat. perturbetur tristicia. avaricia contrahatur. protrahatur ambitione. suspicionibus inquietetur: conviciis exagitetur. curis evisceretur. honoribus tumeat: livore tabescat: tu nimirum vix in propriis te ipsum sentiens? qua tua dementia queso aliena curare aut ambire aut acquiescis? Audi quod consulat cauta vigilque caritas. Non quod aliis sit remissio. vobis autem tribulatio: sed ex equalitate. Noli nimium esse iustus: sufficit ut diligas proximum sicut te ipsum. Item notandum. quod qui proximum debito modo diligit: deum plus diligit. propter quem diligit proximum. Unde patet quomodo illud sit verum. qui diligit proximum legem implevit. ad romanos xiii°. et illud ad galathas v°. omnis lex in uno sermone completur. diliges proximum tuum sicut te ipsum. Implens enim mandatum de dilectione dei. implet mandatum de dilectione proximi. Augustinus. Inter nos amicos non est rex dominans consensio:

nec humanam plenam esse putet. Necesse est
ut aliter quam oportet humana existimet.
qui divina contempnit. Nec homines recte dili-
git qui non novit. quis sanctus eum non diligit qui
hominem fecit. Item tertium exemplar no-
tandum: quod septem sunt in quibus amor qui
est respectu proximi. imitari debet amorem
membrorum eiusdem corporis. Primum est quod
unum membrum non invidet alii membro.
licet non habeat officium quod illud habet.
Si omnia membra unum haberent officium:
essent quasi unum membrum. Prima ad co-
rinthios xii. Si totum corpus oculus:
ubi auditus. ubi odoratus? Et post.
Si essent omnia unum membrum: ubi cor-
pus? Et ad romanos xii. Omnia membra
non eundem actum habent. Sic non debet
invidere aliquis proximo suo. habenti gratiam
quam ipse non habet. Multum timenda
est invidia: magnum vicium dyabolicum.
Augustinus in libro de virginitate. Duobus ma-
lis. hoc est superbia et invidia dyabolus est.
Idem in libro de disciplina christiana.
Auferat deus pestem invidie ab animis
omnium hominum vicium dyaboli. Invide-
ntia vicium dyabolicum est: sed habet matrem
suam. scilicet superbiam. Suffoca matrem: et
non erit filia. Secundum est. quod unum membrum
officium suum sibi augere non apparat:
primo gratis aliis ministrat communicat. Oculus est
dux omnibus membris. Idem intellige
de ceteris membris. Sic debent esse inter
fideles. Ad romanos xii. Multi unum
corpus sumus in christo: singuli autem alter
alterius membra. In eodem. Necessitatibus
sanctorum communicantes. Tertium quod unum membrum

recipit: ceteris membris communicat. Si
non aliquod membrum amplius debito sibi
de illo retinuerit. ad malum suum illud
retinet. Ex hoc enim materia apostematis
vel alterius infirmitatis: sic etiam est inter
fideles. Ecclesiastes v. Est alia infirmitas
pessima quam vidi sub sole: divicie con-
servate in malum domini sui. Quartum est quod
unum membrum lesum ab alio. se non vindi-
cat: sic esse debet inter membra ecclesie.
Ad romanos xii. Nulli malum pro malo
reddentes. Quintum est. quod unum membrum
alteri compatitur et congaudet. Prima ad
corinthios xii. Si patitur unum membrum.
compatiuntur omnia membra: si glorificatur unum
membrum. congaudent cetera membra.
Sic fideles debent gaudere cum gauden-
tibus: et flere cum flentibus. Mutuum est.
quod unum membrum reputat sibi fieri.
quod fit alii. sive sit bonum sive malum.
Si ledatur pes. os conqueritur: si lave-
tur pedes. os regraciatur. Luce vii.
Intravi in domum tuam. aquam pedibus
meis non dedisti: hec autem lacrimis
rigavit pedes meos. Sic unus
fidelium reputare debet sibi fieri: quod
fit alii. Unde caput ecclesie dicit. Quod
uni ex minimis meis fecistis. michi
fecistis. Mathei xxv. Sextum est.
quod unum pro alio lesioni se exponit:
ut manus pro oculo. Sic debent
facere fideles exemplo capitis. qui
scapulis suis obumbravit nobis in
cruce: ictum recipiens. quem humanum
genus debebat recipere. Septimum.

est quod unum membrum multum timet se-
parari ab aliis membris: sic fideles
debent timere separari a corpore ecclesie.
Aug. Nichil sic debet formidare christi-
anus quam separari a corpore christi. De hiis
que valent ad hoc ut frater ametur. ca. xiii

Sequitur de hiis que valent precipue
ad hoc: ut aliquis a proximo
ametur. Que autem sunt: que ad hoc va-
lent: Primum est discretio. Unde sapientia
dicitur esse mater pulchre ~~amoris~~ dilectionis:
ecclesiastici xxiiii. Fatuus nescit ac-
quirere vel conservare amiciciam. Eccle-
siastici xx. Fatuo non erit amicus. Secundum est
modestia in sermone. Ecclesiastici xx.
Sapiens in verbis amabilem se facit:
gratie autem fatuorum effundentur. Tertium est simi-
litudo. Ecclesiastici xxvii. Volatilia
ad sibi similia conveniunt. Ambrosius. Est
insitum bonis: ut unusquisque virtutes suas
in aliis amet. Econtrario dissimilitudo
facit odium. Oderunt enim hylarem tristes.
tristem iocosi. Quartum est virtus. Tullius.
Nichil est virtute amabilius. vel quod
magis alliciat ad diligendum: quippe
cum propter virtutem et probitatem etiam eos quos
numquam vidimus. quodammodo diligimus.
Idem. Tanta est vis probitatis: ut eam
vel in eis quos numquam vidimus: vel quod ma-
gis est in hoste diligamus. Specialiter va-
let ad hoc virtus mansuetudinis. Eccl.
iii. Fili in mansuetudine opera tua perfice:
et super gloriam hominum diligeris. Mansue-
tudo ad modum adamantis. vim habet
attractivam. Ezechiel iii. Ut adaman-
tem. et ut silicem dedi faciem tuam. Item

specialiter valet ad hoc virtus humilita-
tis. Sicut odibilis est deo et hominibus
superbia: sic amabilis est deo et hominibus
humilitas. Superbia dum se exaltat ali-
os deprimit: ideo non est mirum si ab
aliis odiatur. Humilitas vero dum se de-
mittit: alios exaltat et honorat: et
ideo multo ab eis amatur. Maxime au-
tem valet ad hoc quod aliquis ametur: si
ipse primo amaverit. Aug. Nulla
est maior ad amorem invitatio: quam pre-
venire amando. Vel nimis durus
est animus: qui dilectionem si nolebat impen-
dere. nolit et rependere. Seneca in
epistolis. Nunc is quid amicum facturus
sis cito. Ego tibi monstrabo amato-
rium sine medicamento. sine herba-
rum sine ullius venefice carmine. Si
vis amari: ama. Quintum est obse-
quium vel beneficium. Sapiens. Terentius.
Obsequium amicos: veritas odium parit.
Ignis amoris. lignis beneficiorum nu-
triendus est: alioquin deficiet. Bene-
ficia etiam feras ad amorem inclinant:
et inimicos efficiunt amicos. Ad Romanos
xii. Si esurierit inimicus tuus ciba
illum: si sitit potum da illi. Hoc enim
faciens. carbones ignis congeres super
caput eius: id est cor eius accendes ad te
amandum. Et nota quod beneficia non
parant amiciciam: nisi discrete dentur. Unde
de fatuo. ecclesiastici xx. Quam non erit gratia
bonis illius. Qui enim edunt panem illius
false lingue sunt. quotiens et quanti irri-
debunt eum. Seneca. Nullum habet
maius malum occupatus homo et bonis

sius obsessus. q̄ꝫ ꝗ amicos sibi putat:
quibꝫ ipē nō est. ꝗ bn̄ficia sua ef-
ficacia iudicat ad conciliandū a-
micos: cū quidā quo pl9 debent
magis oderūt. Aliud ergo. Bn̄-
ficia nō pariūt amicicias. Parāt
si acceptos licuit eligē. si collata
nō sparsa sūt. Idem. Hoc 9silio
sapientū utere. ut magis existi-
mes ptinē ad rem. q̄s quid. q̄m
quid acceperit. Tullius. Melig ap̄d
bonos. q̄ꝫ apud fortunatos. bene-
ficiū collatū est. Et nōndū ꝗ ob-
sequia a frībꝫ sibi iuicē humilit̄
exhibita: ad dilcōnē pmouendā
et cōseruādā. multū sūt efficacia.
Ideo sī multū uoluerit a se ꝛ ab
aliis fidelibꝫ obseq̄a cū diligēcia
exhibei. De hac diligencia habe-
mus i abrahā exemplū. genesis
xviii.: qui tres viros hospicio.
suscepat. De quo ait theodūm9.
Nō serius p̄cepit ut hoībus
mīstrarent. nec bonū qd̄ exercebat
p aliū minuit: sed quasi pēda re-
ptā. cū sara humanitati solus īcu-
buit. Ipē pedes lauit. ipē hūmeis
suis vitulū de armento portauit.
ipē ut seruus stetit pegrinis pran-
dentibꝫ: et manibꝫ coctos cibos
ieiunantibꝫ apposuit. Aliud exēplū
habem9 i paulo. ad rōmnos xv. Ob-
secro inquit uos frēs. p dnm̄ nr̄m
ihm xpm̄. et p caritatē scī spūs. ut
adiuuetis me i oracionibꝫ orātes p me
ad deum ꝛc. ut obsequii mei oblacō.
accepta fiat i ihrl̄m scīs. Quia

oīa exempla est xpi exemplū. qui
pedes discipulor̄ suor̄ lauaē uoluit.
Iohis xiii. Circa qd̄ exemplū sex no-
bis sūt attendenda. ad edificacōnē
nr̄am. Scilꝫ status eius. cuius pedes
lauit. tp̄s quo hoc obsequiū exhi-
buit. locus unde ad illud exhiben-
dū surrexit. ministrantis sublimitas.
ministerii humilitas: diligencia quā cū
illud ministeriū exhibuit. De p̄mo dt̄
augustinus. Hoc ad magnum cumu-
lū humilitatis accessit. ꝗ eciā illi pedes
nō dedignatus ē lauaē: cuius manus
p̄uidebat polluendas i scelē. Circa
scd̄m nōndū. ꝗ dn̄s distulit daē hoc
documentū. usqꝫ ad finē uite sue: ut
melius memorie ifigeret. Crisostom9.
Post quod amplius nō fecit. Et rudet.
Nunc maiora sūt. ultīo. adiecit.
Circa tciū nōndū. ꝗ dn̄s surrexit
a cena iā īchoata: nondū 9sūma-
ta. Augustinus. Nō iam debem9 in-
tellige cenā factā. uelut cū ~~con~~
cōsumptā atqꝫ trāsactā. Adhuc eīn
cenabat. cū dn̄s surrexit et pedes
lauit discipulis suis: nā postea
recubuit. et buccellā suo traditori
postea dedit. Cena ergo facta. dic-
tū est. iā parata et ad cōuiuāciū
mensā. usqꝫ pducta. Circa dis-
tinccō. ꝗ tantus a tali statu. ad tāle
opus surrexerit. Circa quartū nōndū:
ꝗ euangelista sublimitatē ministrantis
curauit nobis ostendē: ut eius humili-
tas nobis gratior esset. Unde ait.

Sciens quod pater omnia dedit ei in manus. Augustinus.
Ergo et ipsum traditorem. Idem. Iam tradi-
tor traditus erat ei, quem tradere cupiebat.
Sequitur. Et quia a deo exivit: gradatione
etiam: in quo filius dei ostendit. Augustinus.
Tanta est humane humilitatis utilitas:
ut eam commendaret suo exemplo etiam
divina sublimitas. Bernardus. Omnis
humilitas nescio quo pacto maior in
maioribus. et clarior in clarioribus compro-
batur. Circa quintum attende quod membra
infima in corpore humano sunt pedes: et
viles sordes eis adherent. In hoc ergo
quod caput ecclesie pedes lavit: osten-
sum est quod maximus in ecclesia dei in humilita-
te debeat etiam obsequia humillima mi-
nimis prestare. Circa sextum attende quod
ad ministerium peragendum diligenter se
paravit: vestimenta ut esset expeditior
deposuit: linteum accepit et se pre-
cinxit omnia facere voluit: aquam etiam in
pelvim misit: pedes lavit et extersit.
Crisostomus. Ipse implevit pelvim. non
alium implere iussit: sed omnia ipse operatur:
per hoc monstrans. quam cum omni humilita-
te oportet implere talia. Item. Petro re-
sistenti non cessit: primo comminatione
eum ad consentiendum induxit dicens. Si
non lavero te. non habebis partem mecum.
Certamen habuerunt humilitas christi et
humilitas petri: sed humilitas petri
cessit tanquam minor: et quia obedientia hu-
militatem christi vicit ait petrus. Domine tu
mihi lavas pedes. Crisostomus. Manibus
quibus oculos cecos aperuisti. leprosos
mundasti. mortuos suscitasti. Augustinus.
Quis non expavescat sibi lavari

pedes a filio dei: quantus magne
audacie esset: contradicere servum
domino homine deo: tamen petrus hoc ut
facere maluit: quam pati sibi christus eos
lavaret. Item Augustinus loquens de
hoc exemplo. Discimus fratres hu-
militatem ab excelso: faciamus invicem humi-
les quod humilis fecit excelsus. Faciunt
hoc sibi invicem fratres. etiam in ipso ope-
re visibili cum se hospitio recipiunt:
et apud sanctos ubi hec consuetudo non
est. hoc quod manu non faciunt: corde
faciunt. Multo autem est melius sine
controversia verius. ut etiam mani-
bus fiat: nec dedignetur quod fecit
christus. facere christianus. Cum enim ad pedes
fratris inclinatur corpus: etiam in corde suo
vel excitatur vel si iam erat confirmatur
ipsius humilitatis affectus. De amore

Sequitur inimicorum. Capitulum xiiii.
de amore inimicorum. Est
notandum quod qui est in congregatione spe-
cialiter debet conari ut inimicos a-
met: et ad amandum se provocet. Pre-
ceptum enim est salvatoris. ut inimici
diligantur: mathei v. Diligite in-
imicos vestros. benefacite hiis qui oderunt
vos. Dicit augustinus. quod in mandatis
dei nichil est mirabilius: quam quod pre-
cipitur diligere inimicos. Et quibusdam
videtur impossibile quod eos diligant
quod ex defectu sapientie accidit. Ad lumen
enim sapientie satis apparet quod inimicos
diligendos esse: non odiendos. Unde
non sunt: quam si diligenter attendantur.
non tanta difficultas in dilectione

inimicum esse credere. Hominum est status
presumptuosi qui tibi iniuriatus est et
non vult satisfacere. Est enim spiritualiter
mortuus. Ipse enim quasi in sanguinem
suum se necat qui tibi iniuriam intulit.
Unde capitulo xvi. Homo per maliciam occidit
animam suam. Magna crudelitas est
insanire in fratrem suum mortuum: cui com-
passio deberetur. Crudeliores fuerunt
qui christo mortuo non pepercerunt: quam
qui viventem leserunt. Medicus est velle
vindicare se de mortuo. Secundum est
utilitas iniurie illate. Persecutores nostri
[illegible] [illegible] ps. Fodiunt nos sicut
apes: quia ad modum apium nos moles-
tant tribulacionibus: sed in futuro fauum
eterne beatitudinis nobis preparant. Ambro-
sius. Qui sapit tempore sustinebit paciens.
et postea reddicio iocunditatis. Tertium
est quod dileccio inimicorum nobis est utilior
quam amicorum: ipsa multum valet ad
spiritualium vulnerum sanacionem. Augustinus.
Ergo ad dileccionem inimicorum vos mone-
o: quia ad sananda peccatorum vulnera:
nullum medicamentum utilius esse cognos-
co. Ipsa eciam multum facit ad profectum
et cumulandum bonitatis. Unde mathei
quinto. post illud. diligite inimicos
vestros: subditur. estote perfecti etc. Augustinus
Magnificentissime bonitatis est ut tuum
quoque inimicum diligas. et ei qui tibi
malum vult et si potest facit: tu semper
bonum velis atque facias cum possis.
Item. magnam mercedem meretur. Luce
vi. Si diligitis eos qui vos diligunt:
que vobis gratia? Diligite inimicos

vestros etc. et erit merces vestra magna.
Quartum est quod deo gracior est. Augustinus.
Qui diligit inimicos: hic est dei
amicus. Nec solum amicus: sed et filius.
Unde post illud mathei v. et luce vi.
diligite inimicos vestros. subditur. et eritis
filii altissimi. Item augustinus. Magna gracia:
per nos servi digni non sumus: et inimi-
corum dileccione filii dei efficimur. Crisostomus
super matheum. Nichil est quod sic similem
deo efficiat: ut malignis atque leden- atque
tibus esse placabilem. Quintum est quod
dyabolo hec dileccio est molestior: magis
enim elongat ab eius similitudine. quam odio
obstinato hominem prosequi. Gregorius.
Multum est servire dyabolo offenso:
qui nullo placatur obsequio. Sextum est
quod dileccio id quod odiendum est in inimico.
magis destruit: quam aliquid aliud.
Ipsa enim est ignis. in quo inimicicias
adnichilas. Ad romanos xii. Si esuri-
erit inimicus tuus ciba illum etc. sic enim
carbones congeres super caput eius.
Ipsa est gladius interficiens inimicum:
in quantum est inimicus. Crisostomus. Iustine
ad tempus iniuriam tuam. et benefacere post-
modum non cessat benivolencia tua.
amabis eum. quasi amicum tuum. Idem.
Omnis inimicicia beneficiorum assiduitate
compescitur. Gregorius. Miles dei et constitutum
patrie debet auferre ne pereat: et ad
preliandum propriis armis inferre ia-
cula ut vincat. Huius autem armature
summam paulus breviter insinuat dicens.
Caritas paciens est. benigna est. Non

eum unum ex utroque defuit. mitis non
est. Qui videlicet malos absque benig-
nitate tolerans non amat. aut rursus
sese sine patientia exhibens. negligit
tolerare quos amat. Septimum est.
quod non potes ex proposito proximo tuo. quem (nocere)
tibi noceas. Augustinus. Iracundia procedit
ex te. et quod vastat ante quam te. Nunc
confundit ramum ledere. ubi radicem iam
non ledit. Non est dedecus alicui si
non vult inquirere iniurias suas se vin-
dicando vel si non vult hostes suum. con- (inquirere)
vincere per contrario reddendo: ymmo
honor est. et signum nobilitatis animi.
Proverbiorum xx°. Honor est homini qui separat
se a contentionibus. Octavum est quod ille
qui tibi iniuriatur magis dedecoratur
quam tibi: quia honorem prohibuit. quod maxi-
mus habes inde quod turpe. Si ergo deus
differt vindicare iniuriam suam et non est
ei dedecus. non erit tibi dedecus. ymmo
honor: si exemplo domini non vis vin-
dicare teipsum. Ecclesiastici xxiii°. Gloria
magna sequi dominum. De honore quem
fratres debent sibi invicem exhibere. Capitulum xv.

Sequitur de honore quem debent
fratres sibi invicem exhibere. Et primo
quis honor iste sit ostendetur: secundo
exhibitio mutua honoris commendabitur.
tertio ostendetur quod in exhibitione honoris
discretio sit habenda: quarto quod inho-
noratio fratris multum sit cavenda. Sciendum
primum notandum quod nomine honoris.
quandoque sumitur pro dignitate. ut ad hebreos
v°. nec quisquam sumit sibi honorem.
sed qui vocatur a deo tamquam aaron. Aliquando

non honor sumitur pro timore et reveren-
cie. quod est affectio animi. qua aliquis
altitudinem alterius veretur. et dicitur
fuga seu resilitio ab altitudine
alicuius rei in comparatione parvitatis. et huic
motui interiori respondet exterius elon-
gatio vel fuga. qua humiles persone
elongant se ab hiis qui sunt in digni-
tate positi. non audentes eis appro-
pinquare. Aliquando non honor dicitur quod
alicui persone propter aliquam platerem
exterius exhibetur. quod aliquando fit gratia
superioritatis ad ostensionem subiec-
tionis. et ad ostendendum volunta-
tem paratam esse ad obediendum. cum
aliquis assurgit venienti vel as-
sistit sedenti. vel inclinat transeunti:
vel cum precedente sequitur. vel coram eo
genua flectit. Ad exhibendum hunc
honorem monemur. ad romanos xii°.
Sibi honorem. honorem. Et petri ii°.
Regem honorificate. Aliquando exhibetur
honor alicui propter prioritatem temporis:
ut senibus. secundum illud leviticus xix°.
Coram cano capite consurge. et
honora personam senis. Aliquando non ali-
quis honorem exhibet alicui. quia
ab eo sumpsit originem. secundum illud
exodi xx°. Honora patrem tuum et
matrem tuam. Aliquando non propter excellentiam
in aliqua gratia et sic exhibendus est
omnibus. Debemus enim credere quod omnes
nos excedunt in aliqua gratia. Prima
petri ii°. Omnes honorate. Et super
illud ad philippenses ii°. In humilitate

superiores sibi invicem arbitrantes.
dicit glosa augustini. Pro hoc ita
debemus arbitrari. ut nos estimare
fingamus: sed vere estimemus pos-
se esse aliquid occultum in alio. quo
nobis superior sit. etiam si bonum
nostrum. quo illi videmur superiores.
non sit occultum.

Exhibicio mutui honoris commendatur. Capitulum xvi

Exhibicionem
honoris mutui nostris fratribus
commendabilem reddit. primo scriptura
sacra: que multum ad hoc hortatur.
Ad romanos xii°. Honore invicem pre-
venientes. Glosa. Aliter non est
sincerus amor: nisi mutuus se prevenit
aut obsequiis. Ad ephesios v°. Sub-
iecti invicem in timore christi. Reddit
et eam commendabilem exempla: ut quod
precipue est exemplum dominum: qui hominem tan-
tum voluit honorare. Honoravit
eum creando: quia ad ymaginem et similitu-
dinem suam eum fecit: genesis primo. In psalmo.
Gloria et honore coronasti eum. et con-
stituisti eum super opera manuum tuarum.
omnia subiecisti sub pedibus eius. Item
honoravit eum in conservatione: an-
gelorum custodiam ei deputando: secundum
illud psalmi: angelis suis deus manda-
vit de te. ut custodiant te in omnibus
viis tuis. Honoravit etiam eum in
incarnatione: naturam humanam cum di-
vina in persona una sociando. Ho-
noravit etiam in passione: hominis
gloriam crucis ignominia acquirendo.
Honoravit eum ei providendo:
quia visibilia mundi propter eum fecit.
unde dicit augustinus de christo: quod re-
demit venditus. vivificavit occi-
sus: honoravit inhonoratus. Hono-
ratus est etiam eum in retribucione. quia
regnum celorum est ei datum: secundum illud
mathei xv°. Venite benedicti patris
mei. percipite regnum et cetera. Non est
despiciendus ab hominibus: quem tantum hono-
rat creator.

Quod in exhibicione honoris distinctio sit habenda. Capitulum xvii.

Habenda est autem distinctio in
honoris exhibicione: ut non
habeatur respectus ad bona contempti-
bilia scilicet bona fortune: sed ad bona
nobiliora scilicet nature vel gratie. Honorare
aliquem propter bona fortune: et bona
honorabilia scilicet bona nature et gratie
despicere: magne stulticie est. Bene-
ca. Quemadmodum stultus est qui equum
empturus. non equum sed stratum et
frenos conspicit: sic stultissimus est. qui
ex veste aut ex condicione. que nobis
modo vestis circumdata est hominem ex-
stimat. Secundum gregorium in moralibus.
Personam hominis accipere: est hominem. non
quia homo. sed propter aliquid quod circa ipsum
est honorare. Distinctionem quam in exhibicione
honoris habenda est. in parte ostendit
hugo de sancto victore his verbis. Dis-
tinctio personarum quantum quidem pertinet ad
dilectionem secundum meritum: quantum vero ad
veneracionem secundum etatem vel officium.

habenda est. Meliores diligere su-
periores honorare debemus. est par
contumacia est. siue in eo quod apparet in-
feriorem gradu in homine uirtute despiciat:
siue in eo quod apparet uita inferiorem gradu
superiorem contempnit. Istis ergo honor.
illis amor impendatur: sic tamen ut honor
istorum sit uoluntarius: et illorum amor
uenerandus. Reuerencia enim sine a-
more magis seruilis est: et amor sine
reuerencia puerilis iudicari debet.
Cum tanta igitur humilitate et reuerencia
melioribus exhibendum est beneficium
dilectionis: ut illis quasi ex necessitate ui-
deamur esse subiecti: et cum tanto affectu
atque hylaritate superioribus soluendum
obsequium subiectionis: ut solo potius
dilectionis debito. illis uideamur astricti.
Istis sic reddamus sua. quod nostra non
pendentes. illis sic exhibeamus nostra.
quod sua reddentes. Licet omnes homines
sint honorandi tanquam ad ymaginem
dei facti: amplius tamen honorandi sunt
boni tanquam dei filii. et tanquam qui a spiritu
sancto inhabitantur. Augustinus. Honorate in
uobis deum inuicem: cuius templa facti
estis. Honorandi etiam sunt pre ceteris
prelati: qui in loco dei sunt. et patres sunt
spirituales. Ecclesiastici iij°. Qui diligit filium
patris sine honore. Eiusdem iij°. Qui
timet dominum. honorat parentes.
Exhibicio huius honoris ualet ad
prolongacionem uite et corporalis et spiritua-
lis. Corporalis quantum ad parentes car-
nales: spiritualis quantum ad spirituales.
Exodi xx°. Honora patrem tuum et
matrem tuam. ut sis longeuus super
terram. Ecclesiastici iij°. Qui honorat
patrem suum: uita uiuet longiore.
Vita celestis uitam eorum conseruat: qui
patrem quo uite principium habuerit
ingrati non sunt. Valet etiam exhibicio
huius honoris ad hoc. ut exhiben-
tes huiusmodi honorem. a suis filiis ho-
norentur. Ecclesiastici iij°. Qui honorat
patrem suum. iocundabitur in filiis.
Honorandi etiam pre ceteris sunt sacerdo-
tes: maxime pabulum celeste minis-
trantes. Ecclesiastici vij°. Honorifica
sacerdotes. Prima ad thimotheum v°.
Qui bene presunt presbiteri. duplici
honore digni habeantur: maxime qui
laborant in uerbo et doctrina. De fratribus
in honorando multum sit cauendum. Ru[brica]. xviij

Multum cauenda est in honora-
cione fratrum. Sermo enim multum of-
fenditur aliquis cum inhonoratur. Dominus sal-
uator qui pacientissimus erat. de hoc ui-
detur conqueri. Iohannis viij°. dicens: et uos
inhonorastis me. Verendo enim in fratre ho-
noratur deus: ad cuius ymaginem factus
est: et cuius inhabitator est. Inho-
noratur etiam angelus: qui ad eius custo-
diam deputatus est. Mathei xviij°.
Videte ne contempnatis unum ex his
pusillis. Angeli enim eorum semper uident
faciem patris mei qui in celis est. Sed ipse principal'

Ostensum est generaliter
quo fratres qui sunt in religione dum
se habere: nunc specialiter ostendendum est
quo habere debeat quis ceteris prestet. Et
tangentur duodecim. quod ad eum pertinet:

primum est ut habeat discretionem in
fratrum receptione. secundum ut habeat
diligentiam in noviciorum instructione.
tercium ut ad professionem leviter non re-
cipiat. Quartum in omnibus exemplum bo-
num prebeat. quintum ut in malorum cor-
rectione negligens non existat. sex-
tum ut preponendo unum alii bonitatem
non nobilitatem carnis attendat. Sep-
timum ut de conventu magnam
curam habeat. octavum ut infirmis
necessaria faciat exhiberi. nonum
ut preponat spiritualia temporalibus. De-
cimum ut maiora bona preponat
minoribus. undecimum ut dispen-
saciones leviter non faciat. duode-
cimum ut temperet universa. Quod prelatus
debet discretionem habere in fratrum receptione.
Capitulum xix.

Circa primum notandum
quod qui vult vineam bonam
habere palmites ex quibus plantan-
da est cum discretione debet eligere.
Sic cum discretione fratres recipiendi
sunt in religione domini. Jeremie ii. Ego
te plantavi vineam electam: omne semen
verum. Circa illum non qui recipi vult
primo attendendum est: an magnam vo-
luntatem ad religionem habeat. Illum
enim qui magnum onus vult sibi assu-
mere ~~portandum~~ portandum toto tem-
pore vite sue: oportet magnam voluntatem
ad illud portandum habere. Unde dicitur
in regula beati Benedicti. de noviter ve-
niente ad conversionem: ut non facilis
ei ingressus tribuatur: et ut dura et aspera
ei predicentur. Sic apparet an vehementer

desiderium ad id quod requirit habeat. et
dilatio desiderium eius augmentat. Bona
enim desideria dilatione crescunt. ut in
libro gregorii. Magnitudo bone vo-
luntatis in eo qui vult recipi: signum est
spiritus sancti inhabitantis et in eo operantis.
In libro de vita solitaria. Non sine
grandi scrupulo mentis a quocumque professione
recedendum est: cum testis inhabi-
tantis et trahentis spiritus sancti bona
voluntas est. Secundo attendendum est circa
illum qui vult recipi. quod ipse principaliter
intendat: utrum christum an aliud preter ipsum.
Si aliud preter ipsum: timendum est de ipso.
Mathei viii. Ait unus scriba christo.
Magister sequar te quocumque ieris. Christus
cognito quod propter lucrum seculi eum sequi vellet:
dixit ei. Vulpes foveas habent et volu-
cres celi nidos: filius autem hominis non ha-
bet ubi caput suum reclinet. Non
vult christus quod propter bona temporalia eum ho-
mines sequantur: sed illis in futuro eternas
divicias dabit: qui in presenti paupertatis
eius socii fuerint. Ecclesiastici xxii. Fidem
posside cum amico tuo in paupertate illius:
ut in bonis illius leteris. Multum cavere
debet qui tenet locum dei: ne introducat
in domum ipsius inimicum eius. Inimicus est
dei qui est amator mundi. Specialiter cavere
debet ne homines superbos recipiat: qui
nec servire illi qui locum dei tenet sub eo.
nec fratrum volunt socii esse. Ex duobus
generibus hominum domus religionis re-
plenda est: vel de simplicibus qui sen-
su et voluntate ad assequendam religio-

sam prudentiam fervientes apparuerunt
et habiles: vel de prudentibus quos
religiose et sancte simplicitatis constituit
esse emulatores. In libro de vita solitaria.
Stulta superbia. vel superba stulticia.
a tabernaculis nostrorum semper procul sit. In
eodem. Omnis superbia stulta: et quamvis non
omnis stulticia superba. Stulticia enim sine
superbia nonnumquam simplicitas invenitur:
que si ignorat fortassis est docibilis: si ne-
quit doceri. fortassis est tractabilis. Et pro-
pria est cuius refugium et simplicitatis
cohabitatio religionis: nisi sit talis
que nolit humiliari: vel tam bruta. ut non
possit regimini tractari. Bona tamen vo-
luntas et si multum sit bruta non est de-
serenda: sed salutari consilio ad la-
boriosam et actuosam vitam transmittenda.
Superba autem quantumvis prudens sibi
videatur: dimittenda sibi est et abi-
genda. Discretionem habere debet qui preest.
non qua simplices decipiat: fictam
religionis eis ostendendo et astutiam oc-
cultando: sed qua recipiendis et reci-
pientibus caveat. Crudelitas magna
esse videtur: cum pueri innocentes. astuti-
te religionis non intelligentes. cruci re-
ligionis affiguntur. Qui in ingressu nichil
spirituale intendentes: nec intelligentes que
in regula continentur: post ingressum tam-
en crucis christi inveniuntur: ventri suo.
non domino ihesu christo in monasterio servientes.
Et nonnumquam. quod talibus de causis accidit
quod in religione accipiuntur: qui ad religionem
non sunt ydonei. Aliquando accidit hoc ex
cupiditate recipientium. Sicut enim
tenentur aliquando egrotantes. non ex toto

mortuos. in terram non timent proicere.
ut bona eorum possint habere: sic aliqui
non timent homines adhuc mundo vi-
ventes. sudario involvere. et in sepul-
chro claustri sepelire: ut aliquod
temporale commodum possint inde acquirere.
Sudarium est habitus religiosorum: in
quo ipsi consueverunt sepeliri. Mor-
tuus debet esse mundo. qui in hoc suda-
rio involvitur: non debet iam desiderio
attrahere bona huius mundi. divicias
delicias et honores. Mortui enim de-
bent esse sibi ipsis. Ad romanos xiiii.
Nemo nostrum sibi vivit. Hanc mor-
tem sequitur beata vita: secundum illud ad
romanos vi. Si mortui sumus cum christo:
credimus quia simul et vivemus cum illo.
Aliquando accidit hoc ex recipientium
carnalitate: quia cum dei ordinatione filios
non habeant: dyaboli procuratione ne-
potulos sibi aggregant. quos in religio-
ne recipi faciunt: non ut salventur:
sed ut ditentur. et per eos fortiores effici-
antur. Nam sicut carnaliter ingrediuntur:
sic post ingressum carnaliter conversantur.
Johannis iii. Quod natum est ex carne caro
est: et quod natum est ex spiritu spiritus est.
Aliquando accidit ex parentum carnalium pro-
bitate: qui filios suos in religione po-
nunt: ut ab eis se expediant: potius
intendentes corporale eorum provisionem quam
salutem eorum. **Quod prelatus debet habere
diligentiam in noviciorum instructione**

Circa novicios. debet qui **Ca. xx.**
congregationi preest. diligen-
ciam magnam habere. Natura se debet
eis exhibere benignitate omni: ut
eum non refugiant: sed ad eum tamquam ad

sinu͂ mu͂ns recurrat. Si u͂o negociis
occupat⁹ nō pt̄ eis intendere: innitēc
deb; eis assignare: fr̄em s; aliquē
discretu͂. maturu͂. benignu͂. qui eos
custodiat: in mundicie eor intēdat. ci-
bo spūali freqn̄t eos pascat: in be-
cillitate eor sustentet: necessaria eis
ministret. Habenda ē diligencia circa
nouicios: tanq̄ circa puulos. Custo-
diendi sunt a periculis: igne aqua fo-
uea. Monendi sunt ad paciām cōt̄
mala pene: ne igne ire spūalia
bona amittant. Vir i paciens est:
sustinebit dampnu͂: puerbior xix°. Mo-
nendi etiā sunt ad tēpantiā: ne in
aquā voluptatis se inmergant. Dux
pharao puulos i flumine pici: exo-
di primo. Ite monendi sunt ut a fo-
uea illa caueant: qua tociēs lapsi
sunt. Ecclastici xiiii°. Btūs vir qui
nō est lapsus i uBo ex ore suo. Prudē-
cie eor deb; intendere: de mō con-
fessionis diligent sunt i struendi: an
pfessionē cōfessiones eor debent
recipi. Ad frequēt cōfitendū sunt
monendi: ut oi tpe sint candida
spūalia eor uestimenta. Circa noui-
cios primo attendendu͂ est pctīs amo-
uendis: ne serat sup spinas. Iherē-
mie iiii°. Nolite serere sup spinas.
Spine sunt pctā q pungendo mētē
cruciat: crescendo cū segete bonor
opm ea suffocāt: i tendio i fūali
materia ministrāt. Primo facienda ē
gnāliter amocio spinar istar: & q
postea iter ē̄stit nō ē negligēda
illar extirpatio. Dimor eni͂ spina
mortalis pctī: segetē bonor opm
destruet. Puerbior xxiiii°. P agrū
hois pigri tn̄siui. et p vineā viri
stulti: et ecce totū repleuerant urtice:
operuerant supficiē eius spine. No-
uicys spūalis cibus frequent ē mi-
strandus: quo et nutriantur et augeant.
Vn̄ i fine ewangelii iohis ultīo. ubi salua-
tor bis dixit petro: pasce agnos me-
os. Tria gnā hoim̄ nō pnt̄ eēdiu
sine cibi sumpcione q̄n grauent: s;
puuli pueri. cōualescētes a grauī in-
firmitate. et itinerantes. Quasi puuli
sunt nouicii. qui nondū p ānū vitā
religiosā duxerunt: quibs multū caue-
dū est: ne cibi spūalis defectū paciant.
De quo defectu i multis locis dolendū
esse & plangendū. iuxta illud treno-
rum iiii°. Puuli pecierunt panē. et non
erat q frangeret eis. Ipi laborauerunt
nō una graui i firmitate solū. s; multis:
ideo nēce est eos frequēt refici ut
vires resumant. Actuū xx°. Cū acce-
pisset cibū cōfortatus ē. Ipi via lō-
gā et grauē. viā s; celū. q valde
ardua est: aggressi sunt: ideo reficie-
di sunt frequent: ne i ea deficiant. Mar-
ci viii°. Si dimisero eos ieiunos in
domū suā. deficient i via. Nouicior
tanq̄ puulor i becillitate. debet q
eos regit supportare: defcūs eor pa-
cient sustinendo. i temptacoibs eor
eos ꝯsolando: adiutoiu͂ dīne grē

orationibus suis eis impetrando. Ad Romanos xv°. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere: et non nobis placere. Ysaye xl°. Congregabit agnos et in sinu suo levabit. Animus noviciorum est tractabilior. sicut virga tenera est flexibilior: ideo directioni eorum cura multa est adhibenda. Super novitiatus in psalmodia et officio diligenter debet studere: et in regula et in statutis ordinis. secundum que vivere habent vivere. Novicii non sunt leviter ad professionem recipiendi. Leviter recipiuntur cum de moribus eorum ante professionem experientia non habetur: vel cum ea ad que in professione se obligant: eis ante professionem non exponuntur. Beatus Benedictus in regula sua dicit: ut novicio post duorum mensium circulum legatur regula per ordinem. et dicatur ei. Ecce lex sub qua militare vis: si potes servare ingredere. Et si adhuc steterit post sex mensium circulum: relegenda est ei regula ut sciat ad quod ingreditur: et si adhuc stat: iterum post quatuor menses legenda est ei. Prohibuit dominus Levitici xxii°: ne animal recens offerretur ei. Recens animal deo offertur: quando aliquid deo promittitur: et quid illud sit nescitur. Quod aliquis leviter ad professionem recipiatur: quandoque accidit ex superbia recipientium: qui verecundantur quod aliqui qui ad eos ingrediuntur ad seculum revertantur. Qui tali fatuitate laborare videntur: quasi laborarent: qui verecundaretur de hoc quod in messe sua palea inveniretur. In huius

qui in religione ad probationem recipiuntur: ventus temptationis indicat: quis palea quis granum existat: Ad impetum enim huius venti. palea discedit: granum vero locum suum non dimittit. Superfluum esset tempus probationis: si omnes qui probantur necessario approbarentur. Sicut de multis a deo vocatis pauci sunt electi: non est mirum si non omnes qui probantur ad professionem admittuntur.

Quod prelatus ad professionem non debet leviter recipere. Capitulum xxi.

Aliquando accidit quod aliquis ad professionem leviter recipitur ex indiscreta pietate recipientium: qui carnalibus hominibus adeo compatiuntur: ut cum eis carnales efficiantur. Ipsi sunt in suis adeo misericordes. quod suis sunt crudeles et infideles: inter quos ponunt homines pestilentes, qui eos corrumpunt. Proverbiorum xx°. Multi misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet? Oportet ut religio despumetur ad hoc: ut in sua puritate servetur. Ubi est despumatio nulla: ibi impuritas. Multum gloriantur aliqui de hoc: quod de ordine illorum nullus apostatavit: quibus dici potest: quod non est mirum. si nullus apostatando de illo ordine egreditur: in quo apostasia toleratur.

Quod prelatus omnibus exemplum boni debet prebere. Capitulum xxii.

Multum decet eum qui congregationi preest: ut exemplum boni ei ministret: et congregationi valde utile est contrarium.

no ei qui pest multis e ue͡cu͞dum.
et ggregatō ualde nociuu͞. Dicit
beatus benedictus i regula sua de abba-
te: ut oīa bona & s͡ca. factis amplius
q̄m ūbis ondat. Gregorius. Dicit rector
actione p̄cipuus: ut uite uia͞ subdi-
tis uiuendo denu͞ciet. Idem p̄ Doctor
bonitas: subiectorum salubris e regla.
Ad titum ij°. In oībus exemplu͞ teipsu͞
p̄be bonorum operum. Planem est dicē sub-
ditis q͞d dixit gedeon iudicum vij°.
Quod me fac͞e uidebitis. hoc facite.
Mathei iij°. dicit saluator p̄cursori.
Sic decet nos iplē om͞e iusticiam.
Superiores oīne iusticia debet iplē:
qui uelit hu͞c oīne iusticia docē. Esi
consuetudinalis e: q̄ lingua sit maior
manu. Bernardus i lib° de ↄsideratione.
Monstruosa res e gradus summus &
animus i͞fimus: sedes p̄ima & uita ima:
lingua magniloqua & manus ociosa:
sermo multus & fructus nullus. Nullos
supat sublimitate: debz eos excedē
honestate. Gregorius. Non debz honoris
ducatu͞ suscipe: q̄ nescit hoīes bene
uiuendo p̄ire. Bernardus loquēs de
saluatore. i͞stante p̄cursori ut eu͞ bap-
tisaret: Hic plane i͞quit: sic decet ut
uincat humilitate: qui sublimitate
uincebat. Crisostomus ij°. Multo maior
es: humilia te i oībz. Utile valde e
co͞gregatō: ut platus q̄ agenda sunt.
factis potius q̄m ūbis ondat. Efficat-
ior eni͞ e uox operis: q̄ uox sermonis.

Ut s͡cdm ūbu͞ sapientis. longu͞ iter
p̄ p̄cepta: breue & efficax p̄ exempla.
Opus doctrina͞ debz iuuare. no͞ i͞pedire.
Gregorius. Loquendi auctoritas p̄dit:
cu͞ vox ope no͞ iuuat. Augustinus.
Non obedient audit: qui seipsum no͞
audit. Opus ūbu͞ d͞z ↄfirmare. no͞ con-
fundē. Crisostomus xvi°. Confirma ūbu͞-
theōnimus. Non ↄfundāt opera tua s͡mo-
ne͞ tuu͞. Multu͞ ↄfortant fr͞es bonu͞ p̄-
lati exemplu͞. Augustinus. Magna ↄsolatō
ni͞bris ex capite. Si uideri͞t fr͞es p̄-
latu͞ asp̄itate ordis cu͞ ipsis uiliē susti-
nente: multu͞ ex hoc animant. Si no͞ vi-
deru͞t eu͞ que aspa sunt fugiente: multu͞
exterrent. Sicut strenuitas ducis: milites
no͞ modicu͞ ↄsolatur. Ipso no͞ fugiente:
ipsi i fuga͞ no͞ uitur. Item cu͞ platus ordis
asp̄itates cu͞ aliis sustinet: ipse i͞telli-
git que sunt p̄uum ex sep̄ro. & du͞ sentit
miseria͞. addiscit misericordia͞: et repauit
q̄ temperanda sunt. Unde de capite
ecc͞e dicit ad hebreos ij° q̄ debuit p̄
oīa assimilari fr͞ibus: ut misericors fieret.
Nam p̄ experiencia͞ miseria͞ no͞ nouit.
miseris ↄpati nescit. s͡cdm illud amos
vj°. Bibentes uinu͞ i fialis. & optimo
unguento delibuti: et nichil ↄpaciebant
sup̄ contritione Joseph. Valde uerecu͞du͞
e plato bu͞ docenti. si male agit. Nisi
eni͞ an͞ se lucerna͞ deferit: qua i͞mu͞dicia͞
sua͞ aliis ondit. Dubior v° Mandatu͞
lucerna e & lex lux. Item. multus potius
i͞fatue: aliis mederi no͞ p̄sumit. Gregorius.
Nulla p̄sumpcione aliis mederi operat.

qui in facie vulnus portat. Ipse de bello fugiens: alios ad strenue pugnandum invitat. Ipse reus proprie dampnacionis publicatur: secundum illud ad Romanos ii°. In quo alium iudicas: te ipsum condempnas. Exemplum malum prelati: multum nocet congregacioni. Quia cum mali subiecti per hoc in sua malicia confirmantur: secundum illud Ezechielis xiii°. Confortastis manus impii: ut non reverteretur a via sua mala ut viveret. Iste errare facit simplices in religione. Unde maledictus est: secundum illud Deuteronomii xxvii°. Maledictus qui errare facit cecum in itinere suo. Ipse facit contra illud Levitici xix°. Non pones coram ceco offendiculum. Et potest dici deus non solum illud. adversus filium matris tue ponebas scandalum: sed eciam quod adversus proprium filium ponebat scandalum. Prelatus esse debet ut lux et sal monasterii. Si non lux ista obtenebretur: et sal infatuetur: tenebre sunt in monasterio. ita ut que agenda sunt non videantur: et deficit condimentum. ut ea non sapiant que aguntur. Prelatus est in monasterio sicut sol in mundo: secundum illud ad Philippenses ii°. Inter quos lucetis. sicut ~~sol~~ luminaria in mundo. Si non sol iste convertitur in tenebras: luna convertitur in sanguinem. Congregacio enim: peccati sanguine maculatur. Iohelis ii°. Sol convertetur in tenebras et luna in sanguinem: antequam veniat dies domini. Apocalipsis vi°. Sol factus est niger quasi saccus cilicinus: et luna tota facta est sicut sanguis: et stelle ceciderunt de celo. Stelle de celo cadunt. quando fratres celestem conversacionem deserunt. Mathei xxiiii°. Sol obscurabitur et luna non dabit lumen suum: et stelle cadunt de celo. Prelatus est sicut lucerna super candelabrum. Si non hec lucerna extincta fuerit: fumum reddit pestiferum. Bernardus. Nunquid preciosus abscondi sub monte potuit. qui latere fumus lucerne extincte super candelabrum? Prelatus tamquam pastor debet gregem suum precedere et dirigere: sicut dicit salvator de bono pastore. Iohannis x°. Cum emiserit oves suas. ante eas vadit: et oves eum sequuntur. Cum non pastor per abrupta graditur viciorum: necesse est ut in precipicium grex sequatur. Filii facile patrem imitantur. Iohannis v°. Quecumque pater fecerit. hec et filius similiter facit. Secundo prelato timendum est aliis ne et ipsi similiter pereant. Numeri xxvi°. Factum est grande miraculum. ut Chore pereunte: filii eius non perirent.

Quod prelatus correctionem malorum non debet negligere. Capitulum xxiii

Multum timendum est ei qui preest: ne malorum correctionem negligat. Unde dicit beatus Benedictus in regula sua. Non dissimulet abbas peccata delinquencium: sed mox ut ceperint oriri. radicitus ea ut prevalet amputet. Et nondum quod variis de causis accidit: quod ille qui preest mala non corrigit. Nunquam hoc accidit ex ipsius pigricia. Aliqui enim cum novicii sunt a domino ut in ipsius vinea laborent: sic

se huit. ac si ita dixisset eis ipse: ut
requiescerent a laboribus suis. Prover-
biorum xxiiii°. Per agrum pigri hominis transivi. et
per vineam viri stulti. et ecce totum re-
pleverant urtice. operuerant superfici-
em eius spine: et maceria lapidum
destructa erat. Hic est ordo destructus
in monasteriis. Primo est quasi murus
cum cemento valde tenaci: cum scilicet
superiores ex caritate humiliter precipiunt.
et inferiores ex amore humiliter obedi-
unt. Huic muro aliquando succedit ma-
ceria. que est murus macilentus sine
cemento: quando superiores cum austeritate
et potentia precipiunt. et inferiores ex
timore obediunt. Tandem maceria
destruitur: cum ab eo qui preest correctio
delinquentium negligitur: sicut legitur
ecclesiastes x°. In pigritiis humiliabitur
contignatio. id est timor iustitie.
Prelati enim est pigritie non statim subve-
nire periculo: sed expectat donec to-
tum edificium corruat. Dormitio pi-
gritie valde reprehensibilis est in eo
qui preest. Ad quod ostendendum specialiter
reprehendit salvator petrum de dor-
mitione: mathei xxvi°. Symon
dormis? Dormitio ista sibi et
aliis est periculosa: est enim sicut vi-
gil in urbe obsessa. Canticorum iii°.
Invenerunt me vigiles. qui custodi-
unt civitatem. Cum dormientibus hiis
qui habent vigilare. intrant hostes:
primo deseviunt in eos. deinde
in alios. Ideo bene dicitur thimotheo
qui prelatus erat. Tu vero vigila: prima
ad thimotheum iiii°. In psalmo. Non dor-
mitabit neque dormiet. qui custodit
israel. Negligentia prelatorum: multum nocuit
monasteriis. Mathei xiii°. Cum dor-
mirent homines: inimicus superseminavit
zizania in medio tritici. Aliquando
qui preest non corrigit. quia ipse repre-
hensibiliter vivit. Bernardus. Nemo
fideliter reprehendit: in quo se esse irrepre-
hensibilem non ostendit. Siquidem humani-
tatis est omnium: in quo sibi quisque indulget:
aliis non vehementer irasci. Aliquando non
non corrigit. quia per indiscretam humilitatem
corrigendi auctoritatem amisit. Contra
quod dicit augustinus. loquens de prelatis. Dum
nimis disciplinae in moribus cohercen-
dis dicere vos dura verba compellit: si etiam
ipsi vos modum excessisse sentitis:
non a vobis exigitur. ut a vobis sub-
ditis veniam postuletis: ne apud eos
quos oportet esse subiectos. dum nimium
servatur humilitas: regendi frangatur
auctoritas. Ad titum ii°. Argue cum omni
imperio. Aliquando etiam non corrigit: quia in
rebus temporalibus sollicitudinem suam
et amorem posuit. et de spiritualibus non
curavit. fratrum culpas nec agnoscit.
nec punit. et quia mala non puniuntur:
sine timore perpetrantur. Bernardus. Im-
punitas est incurie soboles. insolentie
mater: radix impudentie. transgressionum
nutrix. Item aliquando non corrigit

timore scandali vel alicuius temporalis incommodi non attendens. quod virtus non sit dimittenda propter scandalum: et quod plus debeat timere deum quam hominem. Mathei xv°. cum dixisset xpo. scis quod pharisei sunt scandalizati audito hoc verbo: ait: Omnis plantatio quam non plantavit pater meus celestis: eradicabitur. Sinite eos: ceci sunt duces cecorum. Et de helia legitur ecclesiastici xlviii° quod non pertimuit principem. nec superavit eum verbum aliquod. Item aliquando non corrigitur: quia remissio. quod falso benignitas creditur hoc impeditur. quod sicut videtur fuisse in heli primo regum ii°. Nam remisse arguebat filios suos dicens: quare facitis res huiuscemodi quas ego audio. Nam de sella cecidit retrorsum. et fractis cervicibus mortuus est: primo regum iiii°. Item aliquando non corrigitur: quod malicia tantum esse permisit: quod iam ei non sufficit spirituale. Ideo bene dicitur in regula beati benedicti. ut prima mox ut oriri ceperint: radicitus amputentur. Principiis obsta sero medicina paratur. Cum mala per longas convaluere moras. Ecclesiastici xi°. A scintilla una augetur ignis. Parvuli spirituales suffocandi sunt: antequam creverint. In ps. Beatus qui tenebit et allidet parvulos suos ad petram. Pharao precepit parvulos iudeorum submergi: exodi primo. Docti ergo ab ipso etiam parvulos pharaonis spirituales occidamus: quod pharao est ab hoste docet. Caput serpentis spiritualis conterendum est. iuxta illud genesis iii°: ipsa conteret caput tuum. Theodinus. Lubricus est antiquus serpens: et nisi in capite teneatur: totus statim illabitur. In morte primogenitorum filii israel de potestate pharaonis sunt liberati: exodi xii°. Dicimus esse cuiusque a servitute pharaonis spiritualis: primos conatus eius destruere.

Quod prelatus preponendo unum alteri non curet nobilitatem sed bonitatem vel aliud de ... [la. xxiiii.]

Quid in congregationibus preesse: nobilitatem carnis non preponere debet. Unde beatus benedictus in regula sua. Non preponatur ingenuus ei qui convertitur ex servitio: nisi rationabilis causa existat. Cuius contrarium tamen nocuit aliquibus monasteriis. Prelati enim qui fratres illos preponere debebant: qui scientia et vite merito precellebant: illos preposuerunt qui generis nobilitatem habuerunt: corpore nobiles. meliores non parte sui ignobiles. Illos vero contempserunt qui ex humili genere ad nobilitatem surrexerunt: illis honorem dederunt qui de nobilitate in ignobilitatem ceciderunt. Ipsi propter genus honoraverunt degenerantes: et despexerunt genus propter nobilitates. Ipsi pertulerunt ignavia deficientium: probati probitati proficientium. Ipsi propter nobilitatem illos extulerunt: qui ipsi nobilitati dederunt favorem: illos non despexerunt quorum genus fuerat gloria fuerunt: Ipsi nobilitatem illam contempserunt:

que filios dei et Christi coheredes fecit.
illi vero nobilitati detulerunt: quod est
etiam in hiis qui turpitudini viciorum ser-
vierunt. Malus enim tot dominorum servus est
quot viciorum: ut dicit Augustinus. Sapiens.
Is liber estimandus est: qui nulli
turpitudini servit. Prelati illos honora-
verunt: qui de aliena probitate tume-
bant. illos vero despexerunt qui propria virtu-
te pollebant. Sapiens. Nemo in glo-
riam tuam viuerit nec quod ante nos
fuit: nostrum est. Magis nobilis nobilem facit.
Ipsi filios dyaboli reputaverunt no-
biles: filios vero dei ignobiles: cum deus
contrarium indicet. Primo regum ii°.
Quicumque honorificaverit me glorifica-
bo eum: qui autem contempnunt me erunt ig-
nobiles. De filiis dyaboli dicit ecclesiastes
x°. Vidi servos in equis: et principes
ambulantes quasi servos super terram.
Bernardus. Tu non servus. cum dominetur
iniquitas. Et magnum: nisi tu forte
indignum iudicas homine tibi. quod vicium
dominari. Ipsi illud quod deus abhominatur:
scilicet altitudinem terrenam dilexerunt: et eam
studium prebuerunt. Luce xvi°. Quod altum
est apud homines: abhominatio est apud
dominum deum. Sed terrena altitudo deo sit
abhominabilis: qui monasteria terrena
altitudine deo credunt placere: abho-
minationes egyptiorum deo suo immola-
re volunt. Ruinam etiam monasteriorum
suorum videntur querere. cum sit scriptum
Proverbiorum xvii°. Qui altam facit domum
suam querit ruinam. Sed minister dei deum
debeat ymitari. secundum illud iohannis xii°.
Qui michi ministrat me sequatur: deus vero
ignobilia et contemptibilia mundi ele-
git: ut non glorietur omnis caro in conspectu
eius. ut legitur i ad corinthios primo: non
debet prelatus ceteris nobiles preferre.
si sint sive sapientes et similes. Si enim
omnis qui dicit se in Christo manere. debet sicut
ipse ambulavit ambulare. prima io-
hannis ii°: quanto magis necesse est ut pre-
latus sicut Christus ambulet: qui in mona-
sterio locum Christi tenet. Nobilitas generis
et potentia secularis: instrumenta possunt esse
boni et mali. Si enim sapientia et bonitas
assint forte vertentur illa in bonum: si vero
assint stulticia et malicia. vertentur
illa in malum. Non sunt ergo nobilitas
generis et potentia secularis sufficientes rationes:
quare unus alteri preponatur in monasterio.
Dyabolus est magne potentie secundum
illud iob xli°. non est potestas super terram
que ei valeat comparari. Creatione enim
est valde nobilis: et est valde mag-
ne scientie. tamen hec nocia sunt cum defi-
ciat bonitas. qua eis bene utatur.
Et nonnumquam propter prelaciam bonorum defectio
videtur fuisse occasio: quod in monasterio
nobiles aliis pretulerunt. Decepti tamen
in hoc fuerunt prelati. Plus enim nocent
nobiles mali et fatui. monasteriorum.

bona fatue expendendo: quam pro sin-
ca defendendo. Plus etiam gravant
monasteria carnales eorum amici: quam facerent
inimici. Amici eorum sunt ut tauri lega-
qui cassos a muribus defendunt. tamen
si facultatem habeant: eos plus quam mures
consumunt. Nobilitas generis est possessio
parum valoris. onerantem magnis expen-
sis: ita ut ad eius expensas non suffici-
ant magni comitatus. vel episcopatus.
Immo magnis debitis comites et episcopi
obligantur: ut quod nobilitas requirit
impleant. Deus ex statu humili. assumere
voluit primos reges populi sui: ut ipsi
humiles essent. Saul assumpsit post asinas.
David post oves. Non sunt ergo no-
biles propter solam nobilitatem. in monasteriis
rectores ponendi. Nobilitas generis si ho-
norata fuit. et discretio et bonitas de-
fuit: humilitatem et obedientiam a monasteriis
expellit. et contrarium malorum se opponit:
sicut hodie multos prelatos experientia
docuit. Dum et si nobiles aliquando sint
utiles. bona temporalia defendendo: tamen
si fatui sint et mali. magis sunt nocivi.
bona spiritualia dissipando. Quod prelatus

de conventu magnam curam debet habere — Ca. xxv.

Quod consignavi prelatis: multam
curam de conventu habere debent.
Valde reprehensibile est. si conventui
iuxta facultatem monasterii necessaria non
ministret: cum conventus pondus diei et
estus sustineat. Augustinus xxxiiii q. Non
aufert in sudore panem: quasi qui occidit
proximum suum. Conventus est ut iuvencula
cui dominus insidet: salvator enim maneret
in civitate. Sponsa Amator conventus
et commendator: quod civitate deserit.
Idem. Non amat vitas angulos:
nec ei diversoria placent. In medio sunt:
conventus. Communibus studiis delectatur. In-
humanum est: ut iumento pabulum ne-
cessarium subtrahatur: cui onus imponitur
et flagellum virge adhibetur. Valde
reprehensibile est. quod filii belial qui
iugum fregerunt. vincula ruperunt. et
dominum preterit: superflua ministrantur: sus-
tinentibus vero dominum et ei obsequentibus.
necessaria subtrahantur. Non decet hos regem
gloriae nec fidelem suum reputare: qui sui la-
eius cibum et alia necessaria non ministrat
in tempore. Non est secundum legem dei quod os bo-
vi triturantis infrenetur: quod propter
cavendum ubi vituli lascivientes deli-
cate nutriuntur. Non est equa partitio
cum eos qui in domo monasterii conveniunt:
quidam unus esurit et alter ebrius est. De
congregatione illa cuius rectores fuerunt
apostoli legitur actuum iiii: quod nullus egens
erat inter eos. Dividebatur singulis
prout cuique opus erat. Ex hoc quod necessaria
conventui non providentur: multa ma-
la proveniunt. Conventus enim murmurat:
nec mirum: cum asina balaam propria
est iniuste cedente. conquesta sit.
Numeri xxii. Sequitur etiam ex hoc
evacuatio conventus. Aliquando enim

pro deserto quod pro modico posset sup-
pleri refectorium euacuatur: et cum
magnis expensis et cum magno de-
trimento religionis. fratres per cameras
disperguntur. Datur eciam occasio eis: ut
proprietarij esse velint. Quod prelatus in-
firmis debet necessaria prouidere. Capitulum xxvj

Circa infirmos maximam curam
debet habere qui preest. Unde
beatus benedictus in regula sua. Infirmorum
cura ante omnia et super omnia adhibenda est.
Item inter miserias presentis exilij. que sunt
fames sitis. frigus. calor. labor.
infirmitas. excedat infirmitas: magni-
tudo vero miserie debeat industriam
ad miserendum prouocare: vnde circa
infirmos maxime intentus debet esse.
Item cum religio munda et inmaculata
apud deum et patrem sit visitare pupil-
los et viduas in tribulacionibus eorum. et se
inmaculatum custodire ab hoc seculo: et plus-
quam pupillus sit. qui non solum patrem et
matrem. sed eciam omnes amicos car-
nales deseruit: et primo ad religionem
peruenit: ut de infirmis curam magnam ha-
beat. Item cum frater omnem mundi societatem
propter monasterij fraternitatem reliquerit:
magna inhumanitas est. si monasterium in
tanta necessitate ei desit. Frater enim in
angustijs comprobatur. prouerbiorum xvij.
Item cum de xpisto relictus sit pauper: quod ille
qui in monasterio viuens xpisti gerit illi qui
pro xpisto se depauperauit: in tanta necessitate

viscera sua claudere potest. Item cum ho-
mines seculares qui sunt extra patriam suam in
hoc fidem sibi custodiant. ut in infirmitate sibi
subueniant: quid illi qui de hoc mundo
exierunt. in hoc fidem sibi non seruabunt.
Item quomodo se eos xpisti discipulum ostendit. qui
mandatum de fraterna dilectione. auribus
discipulorum a xpisto maxime inculcatum non
custodit: cum non diligit fratrem in necessitate.
opere et veritate. Prelatus patrem fratribus
se debet exhibere apparendo infirmis. Ipse
exemplo apostoli dicere debet. Quis infirmatur
et ego non infirmor. prima ad corinthios
xj. De bono patre legitur ecclesiastici xxx.
Pater morientibus filiis suis colligabit vul-
nera sua. Vulnera enim pro ipsis excepi-
et: et super omnem vocem turbabuntur viscera
eius. Prelatus non solum patrem. sed eciam matrem
se debet exhibere fratribus: qui et patrem et matrem
reliquerunt. et ei adheserunt. Econtrario
vero multi prelati se habent ad fratres suos:
sicut strutio ad filios suos. Job.
xxxix. Duratur ad filios suos: quasi non
sint sui. Et hoc dicitur de strutione. Ad
habendam curam de infirmis inuitamur exemplo
filij dei: qui humanum genus in infirmitate
positum personaliter visitare voluit et curare:
et hoc cum magnis expensis. Infirmis eci-
am corporalem magna humanitate exhi-
buit: eos enim sua virtute curauit. leprosum
eciam cuius infirmitas contagiosa est non
abhorruit: primo eum voluit tangere
et curare. Mathei viij. Item opera

iustitie videtur excellere illud: quod cruci-
fixos exercet. In vitas patrum legitur quod quon-
dam frater interrogavit quemdam senem dicens.
Duo fratres sunt quorum unus ieiunat sex
diebus aliter multum laborans. alius vero servit
egrotantibus. cuius opus magis acceptum
est deo? Cui respondit senex. Si frater ille qui
sex diebus ieiunat laborans appendat
se per nares: non potest esse equalis illi
qui infirmantibus deservit. Negligentia
circa infirmos in multis monasteriis vicium
impietatis introduxit: vicium nequissimum
secundum iudicium beati benedicti. et precipue
a monasterio radicitus amputandum.
Multi enim videntes quod fratribus in suis in-
firmitatibus de eorum non providetur: non intelli-
gentes quod magis esset periculum male vi-
vendi. quam cito moriendi. proprium voluerunt
habere: ut de proprio possent sibi in suis in-
firmitatibus providere. Multis vero in infirmita-
te proprium non profuit: ymo econtrario in infirmi-
tati occasionem dedit: ut incurrerent vel
difficile sanarentur: sicut accidit cuidam
ortulano. de quo habetur in vitas patrum.
Iste omnia dabat in elemosinas que de
labore suo accipiebat: post tenuem victum.
Tandem suggestione et instigatione spiritus
maligni. ut colligeret aliquam pecuniam:
quam cum senesceret vel egrotaret posset
expendere. Et fecit sic. Contigit autem eum
infirmari in pede. et expendit quicquid ha-
bebat in medicos: et curari non potuit.
Et tandem unus ex peritis medicis dixit
eum non posse curari. nisi per pedis ab-
scisionem. Et cum quadam die medicus esset
allaturus instrumenta sua ad pedem ab-
scindendum: nocte precedenti ortulanus
ille penituit de nummis collectis. et
quod non dederat eos pauperibus: et flenti

angelus domini astitit ei dicens. Ubi
sunt nummi quos collegisti: et ubi est
spes quam tractasti? Qui cum peniteret
et veniam peteret: angelus domini tetigit
pedem eius et sanatus est. In mane vero
medicus veniens invenit ortulanum in
agro sanatum atque operantem: et glorifi-
cavit deum. Quod prelatus temporalibus
spiritualia debet preponere. Capitulum

Qui preest congregationi: xxvii
spiritualia temporalibus debet pre-
ponere. Benedictus in regula sua. Ne
plus gerat abbas sollicitudinem de
rebus transitoriis et terrenis: quam de salu-
te animarum. Valde reprehensibile est quod pre-
latus animas vilipendat qui vices eius
gerit: qui animas specialiter amat. Sapientie xi.
Parcis omnibus quoniam tua sunt domine: qui amas
animas. Frequenter eciam et appendende
anime. et precio quod salvator pro eis dedit:
ne sibi vilescerent: frequenter cogitan-
dum est ei. quod salvator pro eis animam suam
posuit: et sanguine suo requisivit. eas
Negligentia prelati circa spiritualia. cum
diligentia circa temporalia: in aliquibus
monasteriis in quibus omnia honeste et
secundum ordinem fieri debent: tantam in or-
dinationem induxit: ut in eis terra sit sursum
et celum deorsum. Terrena ibi celestibus
preponuntur: pedes sunt ibi super caput.
Dum enim spirituales ibi despiciuntur: homines
non terrena sapientes ad regimen temporale
utiles in honore habentur. Pes est ille qui
sollicitudine et amore et ministerio terre
tangitur: qui frequenter leditur et maculatur:
et licet videatur esse necessarius. quia
sustinet et portat corpus: tamen si

scandalisat est amputandus: secundum illud
marci ix°. Si pes tuus scandalisat
te, amputa illum. Facies est retro: quia
in operibus que videntur bona potius intendi-
tur utilitas eterna: quam necessaria etiam. Interiora
effusa sunt extra: cum bona interiora ibi
negligantur: et exteriora diligantur. Ecclesiastici
x°. dicitur de avaro: quia in vita sua proiecit
intima sua. Deus ibi conculcatur: et terra
deificatur. Deficit enim ibi caritas: et
regnat avaricia vel cupiditas, que est
simulacrorum servitus: ad ephesios v. Dya-
bolus ibi honorifice recipitur: et deus con-
tumeliose repellitur vel ignominiose susci-
pitur. Raptores enim vel usurarii, qui sunt
membra dyaboli, libenter et cum magno
honore ibi recipiuntur: et cum magnis ex-
pensis ibi procurantur: boni vero pauperes
vel repulsam patiuntur vel male procurantur:
in quibus deus vel recipitur vel repellitur. Mathei
xxv°. Quamdiu fecistis uni ex fratribus
meis minimis, mihi fecistis: et quamdiu non
fecistis uni de minoribus hiis, nec mihi
fec fecistis. Signa quibus comprehendi potest,
quia prelatus salutem animarum parvipendit:
et plus de rebus transitoriis quam de animabus
sollicitudinem gerat hec sunt: si in propria
persona terrenis negociis intendit: et in
spiritualibus vicarium ponit: si non timet
fratres suos periculo exponere, ut temporalia bo-
na servare valeat vel augere: ut cum fratres
iuvenes et leves ponit in officiis exterio-
ribus: vel paucos fratres in parvis priorati-
bus. Item si cum magnis expensis muros
erigit: et mores negligit. Si cotidia-
nas expensas frequenter computat: animarum
profectus vero detrimenta ignorat. Si qui conve-

niunt fratres ad capitula, de rerum temporalium con-
servatione vel multiplicatione est tractatus
primus: de ordinis vero reformatione ultimus
vel nullus. Item si sollicite providet que ne-
cessaria sunt corporibus: de hiis vero non curat
que sunt necessaria animabus. Primum scilicet quod prelatus
quantum ad spiritualia vicarium ponat: et relicto
grege temporalibus intendat: valde repre-
hensibile est: et multum longe a consilio
quod dedit iethro moysi. exodi xviii°.
Esto tu populo in hiis que ad deum pertinent.
Prelatus ad intendendum temporalibus aliud debet
substituere: ipse vero orationi et doctrine debet
intendere. Ipse debet esse quasi medius inter
deum et populum: aliquando debet loqui deo pro
subditis ipsum orando: aliquando subditis
pro deo ipsos instruendo. Non debet autem non sit-
tutum vicarium ponere et gregem deserere:
patet ex primo vicario synagoge. Moy-
ses enim ascensurus ad dominum, ad regimen
populi meliorem vicarium posuit quem invenit:
et tamen populus quem recedens fidelem reliquit:
elapso modico tempore, ipso redeunte in-
ventus est infidelis. Secundum scilicet pro rebus
temporalibus periculis fratres exponere, personas
minus sufficientes in exterioribus officiis ponen-
p do, vel prioratus parvos eos dispergendo:
multum est reprehensibile. Sicut enim boni
pastoris sit animam ponere pro ovibus
suis: longe videtur esse a bonitate
pastoris pro temporalibus rebus eos exponere
lupis. lupi infernalis est oves dispergere:
secundum illud iohannis x°. Lupus rapit et
dispergit oves. Salvatoris vero et boni
pastoris est oves colligere. Unde mathei
xii°. dicit salvator. Qui non congregat

meum dispergit. Ioh. x. Alias oues
habeo que non sunt ex hoc ouili. et illas
oportet me adducere: et fiet unum oui-
le et unus pastor. Ezechiel xxxiiii.
Visitabo oues meas. et liberabo eas
de omnibus locis in quibus disperse fuerant
in die nubis et caliginis. Mandato
pharaonis dispersus est populus israel per
uniuersam terram egipti. ad colligendas
paleas: exodi v. Et per mandatum pha-
raonis in seculis. ubi religiosi de mo-
nasteriis magnis per prioratus
uidentur fuisse dispersi: ut temporalia bo-
na acquirerent uel conseruarent. Trenorum iiii.
Dispersi sunt lapides sanctuarii in capite
omnium platearum. Non saluator dispersos israel
congregare uenit. Ysaye xi. ualde in-
discrete fecisse uidentur qui uices eius
gerebant: qui congregatos disperserunt. Ite-
rum dauid qui super senes intellexit dixit
ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres
in unum: temerarie uidentur egisse. qui eos
quos elegerant uiuere in congregatione. posue-
runt in dispersione. Thome existenti in
congregatione apparuit deus. separato non ab
no eis apparuit: Ioh. xx. Filii iacob congrega-
ti patris benedictionem receperunt. genesis
xlix. et super discipulos congregatos
spiritus sanctus descendit: actuum ii. In paruis
prioratibus religio annichilatur: ibi uicio
proprietatis appropinquatur: nimium obedien-
tie minuitur: continentia periclitatur. Nam solus
est in prioratu uel cum uno socio. ut fre-
quenter fere est proprietarius: quia habet pro ma-
iori parte habet sibi. Obediencia minus me-
retur: cum nullus aliquid iubet. et ideo

facit quod facere libet. Continentia etiam
facile periclitatur: quia oportunitas peccandi
habetur. Bernardus cuidam moniali uo-
lenti deserere congregationem. Audi me
filia. audi fidele consilium: noli te sep-
arare a grege: ne quis lupus rapiat et
non sit qui eripiat. Ezechielis xxxiiii.
Disperse sunt oues mee etc: et facte
sunt in deuorationem omnium bestiarum. Quod

prelatus maiora bona debet preponere
minoribus. Capitulum.

Qui in congregatione preest. xxviii
maiora bona minoribus de-
bet preponere: cuius contrarium aliquibus
monasteriis nunc nocuit. Ubi cum
magnis expensis aqua fontis de
longe adducebatur: de aqua non sapien-
tie salutaris non curabatur. Altaria auro
et argento et lapidibus preciosis operie-
bantur: corpora sanctorum qui diu in hoc seculo ui-
xerunt: aurum et argentum contempnebant:
in uasis aureis et argenteis repone-
bantur: parietes tam ecclesie quam claus-
trorum depingebantur: monachi cappis
sericis in missis et processionibus induebantur:
cultus et ornatus interior qui
uiros spirituales maxime decet: et deo
maxime placet negligebatur: corpora
procurabantur splendide. et non curabatur
de animarum refectione. Ubi amittebatur
asina. querebatur: si peribat anima non
reputabatur. Hanc dementiam reprehen-
dit bernardus his uerbis. Quantas ua-
nitatem. sed non uanior quam insanior: ful-
get ecclesia in parietibus et in pauperibus eget.
suos lapides induit auro. et suos fili-
os nudos deserit. de sumptibus egenorum
seruitur oculis diuitum: et non inueniunt

miseri vim sustentent. Idem. In claustris coram legentibus fratribus quid facit illa ridiculosa monstruositas, mira quedam deformis formositas, aut formosa deformitas? Quid ibi immunde simie? quid feri leones? quid monstruosi centauri? quid semihomines? quid maculose tigrides? quid milites pugnantes? quid venatores tibicinantes? Videas sub uno capite multa corpora, et rursus in uno corpore multa capita. Tam multa denique tamque mira diversarum formarum apparet ubique varietas, ut magis libeat legere in marmoribus quam in codicibus, totumque diem occupare singula ista mirando quam in lege dei meditando. Proh dolor, si non pudet ineptiarum, cur non piget expensarum? Idem. Oratoriorum immensas altitudines, immoderatas longitudines, supervacuas latitudines, sumptuosas depolitiones, curiosas depictiones, dum in se orantium retorquent aspectum, impediunt et affectum.

Capitulum. Quod prelatus non debet dispensationes leviter facere. Capitulum xxix

Multum cavende sunt leves dispensationes illi qui congregationi preest. Bernardus in libro de precepto et dispensatione. Bonum fidelis servus et prudens quem constituit dominus super familiam suam, ibi tamen usurpationi: ubi bona bona possit habere recompensationem. In eodem. Remissio voti absque utilitate non dispensatio sed prevaricatio est. Idem in libro de consideratione. Non sit tam rudis ut ignores vos positos dispensatores, sed in edificationem non in destructionem. Denique queritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est; ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis. Utilitas dico communis non propria. Nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio, sed dissipatio crudelis est. Ad dispensationem duo requiruntur: auctoritas et causa; altero horum deficiente non est dispensatio. Christus cruci sue non adhesit leviter, sed affixus fuit fortiter: sic claustralis cruci religionis affixus debet esse fortiter, nec facile ab ea recedere. Ad galatas v°. Qui Christi sunt carnem suam crucifixerunt. Bernardus. In cruce salus nostra est: tantum et vilius thesaurus. Idem. In prima nostra crudeli miseratione minuitur: paulatim geminis corona nostra privatur.

Capitulum. Prelatus debet universa temperare. Capitulum xxx

Qui in monasterio preest universa debet temperare. Unde beatus Benedictus in regula. Abbas omnia que iniungit distinguat et temperet. Item. Abbas omnia sic temperet ut sit quod fortes cupiant et infirmi non refugiant. Temperantia ista experientiam requirit. Sicut enim vinum non bene temperatur nisi prius gustatum virtus eius agnoscatur: sic prelati qui in conventu nunquam iacent vel comedunt vel divinum officium audiunt, onus quod conventus sustinet temperare nesciunt. Unde non exhibent se patres vel prelatos, sed potius exactores, quales fuerunt exactores pharaonis, qui a populo dei consuetum numerum laterum exigebant, tamen paleas ut consuetum erat eis ministrare nolebant. Exodi v°. Sicut leges prelati etiam extra regulam fratres onerant, et tamen eis necessaria non ministrant. Tales sunt imitatores balaam non parcentis asine, sed eam cedentis usque ad querimoniam. Numeri xxii°. Congregatione enim que ut iumentum apud vos facta est adeo stimulant ut eam minare

ꝯpellant. Platus tn̄c debet gͥ̄r
suo exemplo .i. iacob genes. xxxi°: si
greges meos plꝰ ī ambulando fecero
laborare. morientur una die cuncti gre-
ges. Et notandū q̄ sicut platus tēpera
re debet. q̄ sunt alior̄: sic et q̄ ipius
sunt. Bona monasterij sunt paupum xp̄i:
et ideo cū ī ecclia tot paupes egeant.
nō sunt bona illa pdige expendenda.
Vn̄ dicit bt̄s bndc̄us ī rḡula sua de
cellerario monastij: q̄ nō sit pdigꝰ
aut extirpator substātie monasterij s̄
oīa mensurāte faciat. Platus nō debz
ī fastu huiꝰ sctlō se ꝯformare: paupē
enī se debz reputare. cū ī bonis monas-
terij nō habeat dn̄ac̄oīe. sed dispen-
sac̄oīe: de qua districtā rōnē ei reddē
oportebit. Sapienꝰ. Paupꝰ ubi recipit
diuitē timidꝰ: pit. Monastia depaup-
ant. cū ī fastu pncipes ymitant: q̄
fastū bn̄ardꝰ rephendit hijs u̲bis. Cz
ut ceteā taceā species q̄ hūilitatis ē.
cū tanta pompa eq̄tatꝰ incede. tātis
hoīm circuitore stipari obseqiis? q̄teꝰ
duobꝰ epīs uniꝰ abbatis sufficiat multi-
tudo? Mentior si nō uidi abbatē sexa-
ginta equos et ampliꝰ. ī suo ducē comi-
tu. Dicas si uideas transeuntes. nō pres
eē monastior̄ sed dn̄os castellor̄: nec
rectores aīar̄. sed pncipes puīciar̄.
Illas expensas debet libent platꝰ fac̄e.
q̄ ualent ad ꝯsuac̄oīe religioīs: 7 qbꝰ
uitat̄ occasio dissolutoīs. Aliqn̄ p de-
fectu q̄ p modico posset suppleri eua-
cuato refectorio claustē repleunt.
Prudēr debz platꝰ qūtū pt̄ ne deūt
diuitibꝰ ul̄ ꝯsāguineis ul̄ alijs q̄ sūt
danda xp̄i paupibꝰ. Panis eī egētiū
uita paupum est. q̄ defraudat eū. hō

sanguinis est. ecclastici xxxiiij°. Item
prudēr debet ne fiurent īfideles mi-
stri unde uiuē debent fm̄ xp̄i: et
ne egeant domestici. uī luxuriant
extranei. Cogitare debz futura ꝯpu-
tac̄oīe: ut ī dispensando habeat
discretioīe. Ideo aliq̄ bona sibi cōmis-
sa dissipant. q̄ā reddenda rōne nō
cogitant. Prouerbior̄ xxiiij°. Uiri ma-
li nō cogitant iudiciū: q̄ aūt īqrūt
dn̄m aīaduertūt oīa. De cōmendac̄oe
obediē 7 detestac̄oe ī obiē. Ca.
xxxj

Ostensū ē quō se debz ha-
bē q̄ ꝯgregac̄oi pest. nūc
ostendendū est. quō se debeat habē
q̄ subditꝰ ē. Et ī obediām spealr
debet timē et cauē. Unde una de
duodecī abusioībꝰ claustri enūat.
discipulꝰ ī obediēs. ~~Obe~~ Obediāz
spealr amplecti debz: q̄ ī statu sub-
iectioīs est. Hec pmo ꝯmendabit.
scdo eiꝰ gradꝰ distīguent. tcio tā-
gent de hijs q̄ eā minant. quarto de
hijs q̄ ei aduersant. qnto de eiꝰ ptibz
Obiā lignū uite est hijs q̄ apphen-
derūt eā: et q̄ tenuit bt̄s. Hymo- cā
ne seu obediente bt̄ificat saluator:
mathei xvi°. Econtrario ī obiā lignū
mortis ē: fuit eīn̄ hoī causa mortis.
et q̄ p uiā ī obiē icedit: miser est et
maledictus. Hec patent deuthonomij
xxviij°. ex benedictioībꝰ q̄ fiūt hijs
qui legi obediūt: 7 maledcōibꝰ q̄
fiūt hijs q̄ legi nō obediūt. Bn̄ardꝰ
Inobediām causā mortis oīes exi-
mūt: oīes moriūt p̄ eā. Obediā

p9

scala est: quam iacob vidit: genes. xx
viij°. Scala illa super terram stabat: et
cacumen eius celum tangebat: et angeli
descendebant et ascendebant per eam:
et dominus erat innixus scale. Sic debet
obediencia per celestem conversacionem: cacumen
tangit celum quantum ad celi pervencionem.
Perfecta obediencia inmediate se habet
ad celum: parum enim vel nichil morantur
perfecte obedientes in purgatorio: quia
magni lucri est obediencia: unde sufficit
hic solvere debita sua. Et quia in perfecte
obediente xpistus vivit et operatur. Ad
galatas ij°. vivo ego iam non ego vi-
vit vero in me xpistus: ubi est verisimile quod
in futuro deus sit eorum ultor quorum hic est
actor. Inobediencia homines expulit de pa-
radyso terrestri: obediencia nos perducit
ad celestem. Angeli ascendunt et descen-
dunt per hanc scalam. Sive enim nobis
ministrent sive deo assistant per viam obe-
diencie incedunt eius voluntatem agere in-
tendunt. Dominus innixus est huic scale per
viam enim obediencie descendit: et in mundum
veniens. in mundo vivens. et de mundo
transiens. De primo legitur iohannis vj°.
Descendi de celo. non ut faciam volun-
tatem meam: sed voluntatem eius qui misit
me. De secundo iohannis iiij°. Meus cibus
est ut faciam voluntatem eius qui misit
me. De tercio mathei xxvj°. Non sicut
ego volo. sed sicut tu. Iohannis xv°.
Sicut ~~deus~~ mandatum dedit michi pater
sic facio. Bernardus. Attendite fratres
xpistus ne perderet obedienciam. perdidit vitam.
In signum quod obediendo patri mortuus
est. inclinato capite emisit spiritum. Gradus
obediencie distinguuntur. Capitulum xxvij

Item nondum: quod bernardus tangit sep-
tem gradus obediencie. Quorum primus est
obediencie libenter. Nunc gradum ipse
ascendere non potest ascendere: nisi qui voluntatem
precipientis suam fecerit. Voluntas non pre-
no cipientis nisi efficitur: nisi voluntas sub-
diti prius ~~[illegible]~~ abscindatur. Sicut cum fit in-
cisio in arbore ramus minus nobilis prius
abscinditur. post nobilior ramus inseritur:
sic voluntas propria prius abscindenda est.
post voluntas eius qui loco dei est: re-
cipi potest: que pro dei voluntate haben-
da est. Bernardus. Nam quod vice dei pre-
cipit homo. quod non sit tamen certum displicere
deo: haut secus omnino accipiendum est.
Nec enim interest utrum per se an per suos
ministros. sive homines sive angelos inno-
tescat suum placitum deus. Idem. Eum
quem pro deo habemus: tamquam deum in hiis
que non sunt aperte contra deum audire de-
bemus. Multi sunt qui multis annis
in religione fuerunt: qui nondum primum
gradum huius scale ascenderunt. Et nondum
quod libenter obediencie precipue laudabile
est. cum gravia iniunguntur. unde super illud
primo regum xv°. melior est obediencia quam victime:
dicit glosa gregorii. Sciendum quod obe-
diencia aliquando si de suo aliquid habeat
nulla est: aliquando minima est. si suum ali-
quid non habet. Cum enim locus superior
speratur: obediencie virtutem sibi evacuat:
qui ad hunc proprio desiderio anhelat. Cum
vero probra contumelie imperantur: nisi
hoc ex semetipso animus appetat:
obediencie sibi meritum minuit. et quia ad hoc

ruinis descendit. Hinc moyses primi
patum ppli humiliter recusat: paulus au-
39 dacter dicit. ego non solum ligari in
ihrlm sed et mori paratus sum. Secundus
gradus est obtemperare simpliciter.
Multos enim videmus secundum illud bernar-
di post precipientis imperium nullas facere
questiones quae sepius ingeruntur: unde
hoc venit quare hoc iubetur consilium: inde
murmurationes. excusationes. simulationes. impossibi-
litates: adinventiones aliorum. In ps. In au-
ditu auris obedivit michi. Vt ostenderet
uno eodemque momento expressisse et ip-
ius imperium: et obsequium obsequentis.
Bernardus in libro de consideratione. Nullam
nobis in conversionis initio nulla magis una
est necessaria: quam simplicitas humilis et gra-
uitas verecunda. Idem in sermonibus. Rara
auis in terris discretio. Idem. Discretionis
locum fides in vobis suppleat usque obiectum:
ut nichil plus nichil minus. nichil aliter
quam imperatum sit faciatis. Bernardus. Non
te moveant turgentis ipsius. in discretione prelatus:
sed memento. quia non est potestas nisi a deo:
et qui potestati resistit: dei ordinationi resistit.
Vltimam simplicitatem debent habere subdi-
ti obedientia. In ps. Qui deducis velut
ovem joseph. Ad hanc simplicitatem
exprimendam: aliquando prelatis in principio non
precipiebant fratribus recta. Vnde in vitas
patrum. Dixit quidam abbas pastori. Patres
seniores non loquuntur ab initio fratribus
recta. sed magis distorta: et si vi-
derint quia ea que torta sunt faciunt: iam eis
non loquuntur nisi quod expedit: agnos-
centes quia in omnibus obedientes sunt.

39 Tercius gradus est obedire ~~hilariter~~
hilariter. Secunda ad corinthios ix. Hilarem
datorem diligit deus. Bernardus. Serenitas
in vultu. dulcedo in sermone: multum colo-
rant obedientiam obsequentis. Nebulo-
sa corporis compositio. et facies tenebris
tristicie obfuscata: devotionem ab animo
recessisse significat. Ecclesiastici xxxv.
In omni dato hilarem fac vultum tuum.
Qui cum murmure obedivit: cum pena
salsa deum pascere voluit. In ps. Et de-
derunt in escam meam fel. Tales sunt ut
magni lapides: qui moveri non possunt
sine afflictione moventis. Ecclesiastes
x. Qui transfert lapides affligetur in
eis. Tales sunt ut rota carri: non
solum in hoc. quia propter defectum unctionis
murmurant: sed quia unus alterum precedere
non vult: dicentes. Quae potius
michi in iungis quam alteri. Ecclesiasti-
ci xxxiii. Precordia fatui quasi rota
carri. Tales sunt ut ymagines in e-
dificiis que sustinent columpnas in facie
tristiciam ostendentes. Prelatus cuius subdi-
ti cum tristicia et murmure obediunt: similis
est illi qui habet omnia membra infirma. que
nisi cum habet movere: et nullum movere
posset sine dolore: quod in magna miseria
esset. Prelatus talis in parte ista. et ille
affligitur et contristatur. et ipse cum eo. et sic
de aliis: et ita qui obsequi debuerunt
offendunt. Ad hebreos xiii. Obedite
prepositis vestris. et subiacete eis. Ipsi enim
pervigilant quasi rationem reddituri pro
animabus vestris: ut hoc faciant cum gaudio.
et non gementes: hoc enim non expedit

vobis. Seneca in libro de beneficiis.
Ita a natura comparatum est ut altius iniurie
quam merita descendant: illa defluant
cito. has tenax memoria custodiat.
Illud expetitur quod offendit dum obli-
gat. Satis adversus eum gratus est
qui beneficio eius ignoscit. Et similiter
possumus dicere quod satisfacit deo pro obedientia
aliquorum: si afflictionem quam faciunt
superioribus suis ignoscit. Quartus
gradus est velocitas obediencie. Luce xix°
dictum est zacheo: festinans descende.
Mathei iiij° dicitur de petro et andrea
a domino vocatis. Illi continuo relictis
retibus secuti sunt eum. Theodonius. Prima
obediencia est sua ipsorum relinquere. Canti-
corum v°. Manus eius tornatiles. In vitas
patrum. Abbas silvanus habebat duo-
decim discipulos unum eorum nomine mar-
cum: quem diligebat propter bonum
obediencie quod erat in eo. Cumque quidam dicerent
ei quod alii discipuli contristarentur ex hoc:
ipse pulsavit ad ostium uniuscuiusque
vocans eos: et nullus exire voluit.
Tandem vocavit marcum: qui statim
exivit: et invenit in quaterno quem ille
scribebat tempore vocationis litteram alterius
imperfectam: quam post vocationem propter bo-
num obediencie complere noluit. Tunc illi indi-
caverunt eum magis esse diligendum.
eo quod magis diligeretur a deo propter bo-
num obediencie. Valde gratum solet esse
principibus. cum precepta eorum velociter
adimplentur. Proverbiorum xxij°. Vidisti ho-
minem velocem in opere suo. coram regibus
stabit: nec erit ante ignobiles. Quintus
gradus est hilariter adimplere mandatum.
Bernardus. Manum tuam misisti ad for-
cia: agendum est instanter et constanter obe-
diendum: nec intermittas assumere verberum. Ita
regulis est servitia relinquenda. Loquitur
de servitute obediencie. Christus hanc servitutem
pro morte ignominiosa relinquere noluit.
Ad philippenses ij°. Factus est obediens
usque ad mortem et cetera. Bernardus. Dulcis
obediencie fructum. cum subditus audit obedienciam.
quam melius experiencia novit: quam ei pro-
prie quod redoleat dignitatem. Econtrario
inicitur assignata illi obediencie. quod terret animum
audientis: gravius ad audiendum. gravior
ad implendum. gravissima ad tenendum.
Sextus est gradus est humilitas obediencie.
Et subdit bernardus. Magna virtus
humilitatis: sine cuius obtentu virtus for-
titudinis. non solum virtus non sit. sed eciam
in superbiam erumpit. Luce xvij°. Cum feceritis
omnia que precepta sunt: dicite servi inutiles su-
mus: quod facere debuimus fecimus. Sep-
timus gradus est indesinenter obediencie. Et
subdit bernardus. Perseverancia singularis
filia est summi regis. Idem. Quid currere
prodest: et ante metam cursus deficere. Sic
currite ut comprehendatis.

De hiis que iuvant obedienciam. Capitulum xxxiij.

Item notandum quod quedam sunt que solent
valere ad hoc quod aliquid sit magis tracta-
bile vel flexibile: et similia hiis valent
ad hoc quod cor alicuius sit magis obediens.
Primum est separacio rei ab alia re minus
flexibili. cum adherebat ut pars in corio
adherente ligno. quod flecti non potest nisi
a ligno separetur. Sic oportet ad hoc quod
aliquis perfecte obediens fiat: ut volunta-
tem suam separet ab omni re temporali: et
eam recolligat: ut habeat eam paratam.
quando mandatum superioris venerit. In ps

Paratus sit et non sit turbatus. Item Paratum
cor meum deus paratum cor meum. Bernar-
dus. Paratum ad sublimia: paratum ad uni-
uersa ceteris preceptis. Augustinus. Verus
obediens mandatum non procrastinat.
sed parat aures auditui. linguam uoci.
manus operi. pedes itineri: et sic to-
tum intra se colligit: ut mandatum
peragat imperantis. Ut abraham magis
esset obediens deo. dominus uoluit eum
separari ab omni re temporali: dans ei tria
precepta. Quorum primo. uoluit eum se-
parare ab hiis a quibus ortum duxerat. ge-
nesis xii°: egredere de terra tua et de cogna-
tione tua. et de domo patris tui. Secundo
a seipso. quantum ad carnalia deside-
ria. genesis xvii°: circumcidetur ex uo- 57
bis omne masculinum. Circumcisio in
carne facta monebat ad resecationem
superfluorum desideriorum carnalium: ideo
fiebat in membro. in quo maxime con-
cupiscentia sentitur. Tertio ab eo quod ortum
duxerat ab ipso. genesis xxii°: tolle
filium tuum unigenitum. quem diligis
27 ysaac et cetera. Secundum ualens ad tracta-
bilitatem est exilitas: ut patet ex
uirga que propter exilitatem flexibilis est:
etiam ferrum. si sit tenue uel exile flecti
potest. Hec exilitas humilitatis: multum
ualet ad obedientiam. Ideo apostolus loquens
de obedientia christi: premittit de eius humilita-
te dicens. Humiliauit semetipsum et cetera. ad
philippenses ii°. Augustinus xiiii° libro
de ciuitate dei. Obedientia nisi humilium esse

non potest: cum humilitas sit sensus proprie
uacuitatis. Humilis habet ubi sensum
alienum recipiat. tamquam qui uacuus
est a suo: et qui sensum alienum recipit:
nisi sit aperte malus. recipit alienam
uoluntatem: et sic fit obediens. Super-
bus plus exhibet de sensu suo quam
recipiat sensum alienum. uel alienam
uoluntatem: et fiat uere obediens. Pro-
uerbiorum xxvi°. Vidisti hominem sapi-
entem sibi uideri: magis spem illo
habebit insipiens. Cibus in quo mi-
nus est de sale: citius corruptus est. Facilius
sal cibo additur: quam subtrahatur.
Sic ille in quo proprius sensus minus
habundat: non est aptus religioni.
Facilius homo simplex religiosus effi-
ceretur quam ille. Tertium est alicuius
humoris commixtio: ut pellis dura
ungitur ut sit tractabilior: et terre
dure aqua miscetur: similiter unctio
gratie necessaria est: ut cor magis
tractabile fiat. Ideo qui in religione
est frequenter deo debet supplicare in
oratione: ut obediendi ei gratiam tri-
buat: et prelato suo beneplacitum suum
de eo inspiret. Augustinus x° libro confessio-
num. Domine continentiam iubes: da quod
iubes: et iube quod uis. Similiter debet
dicere religiosus deo. Obedientiam iubes:
da quod iubes: et iube quod uis. Quartum
est calefactio. ut patet in cera. que cale-
facta tractabilior est: et in metallis.
que ad ignem calefacta formam rei cui
infunduntur facilius recipiunt. Sic accen-
dendum est cor hominis ad obediendum.
ostensione beneficiorum iam acceptorum et

gnalium et specialium: ut ostensione
beneficiorum promissorum. Innuitendus eti-
am est ignis diuini amoris in corde
religiosi: ut cogitet qualiter deus
pro nobis obedire uoluit: usque ad mor-
tem crucis: ut consideret quale obe-
diens esse ad leuia: que ex parte ipsius
ei iniungitur. Luce xij°. Ignem ueni
mittere in terram: et quid uolo nisi ut ac-
cendatur. Valet etiam ad attentionem
consideratio culparum commissarum et pe-
narum que pro hiis debentur. Bernardus
O si cognouisses quam multa et quam multas
debes: uideres quod nichil est quod fa-
cis. Primo debes xpo totam uitam tuam:
quia ipse pro tua posuit suam. Ordo ex-
igit precium pro mea totam uitam
meam ut faciam dignos fructus penitentie:
et recogitem omnes annos meos in ama-
ritudine anime mee. Qui si etiam debito-
rem ostendam que eum uendicet sibi:
puto quod desideres gloriam. quam oculus
non uidit et cetera. Pone ad hoc etiam deum
totum et cetera. et quicquid potes dare operibus:
et cum omnia compleueris: non sunt condigne
passiones huius temporis ad futuram gloriam
que reuelabitur in nobis. Quarto de-
bitor debes quod es. a quo totum ha-
bes: qui te fecit: et bene fecit et continue
sustentat. Cum hoc proponis reddere quod
debes. Item ualet ad attendendum cor
ad obediendum. miseria seruitutis in qua
remanet qui non perficit: et libertas
et consolatio ad quam peruenit qui perficit. Prouerbiorum
xij°. Manus fortium dominabitur: que autem
remissa est tributis seruiet. Hostes
hominis remissi. cotidie aliquid acquirit
super eum: et sic in duram seruitutem eum
ponit. Homo remissus semper ledit in pug-
na: et numquam uictoriam. nec promissam
uincenti leticiam. Apocalipsis ij°. Vin-
centi dabo manna absconditum. Tertium est
assuefactio. Equus assuescit crebris uolu-
tionibus: ut facilius ad uoluntatem ses-
soris flectatur. Religiosus qui in sua uolun-
tate nutritur: destruitur. In uitas patrum.
Anthonius precepit paulo simplici he-
remite suo et discipulo uestimenta texere et
frangere sportulas: et sic uolebat
uoluntatem eius flexibilem et obedientem
facere. **De hiis que obedientie aduersantur. Capitulum xxxiiij**

Obedientie
proprius sensus. et propria uoluntas
specialiter aduersantur. Sensus proprius est
qui non est communis: tum quia reprehensibile
est. si a sociis non sit suasibilis: re-
prehensibilis uero est. si non sit subiectus
ei qui tenet locum dei: maxime reprehen-
sibile est si deo non sit subiectus. Deter-
minandus est sensus proprius. potius res-
pectu superioris: quam respectu inferioris.
Sicut enim non dicitur prelatus proprietarius.
quantum ad bona temporalia. si non disponit
de illis. ad uoluntatem eius qui inferior est:
sic nec dicendus est proprietarius quantum
ad sensum. si sensus eius non sit subiectus
sensui inferioris. Proprius sensus ualde
periculosus est ei qui in religione est. Bernar-
dus in sermone. Lepra proprii consilii eo perni-
ciosior. quo occultior: et quanto plus

habundat in homine. tanto sibi sanctior
esse videtur. Hec illos est qui zelum dei ha-
bent: sed non secundum scientiam: sequentes
errorem suum et obstinati in eo: ita ut
nullis velint consiliis acquiescere. Hii sunt
unitatis divisores. ini-
mici pacis: caritatis expertes. vanita-
te tumentes. placentes sibi. et mag-
ni in oculis suis: ignorantes dei iu-
sticiam. et suam volentes statuere. Et que
maior superbia: quam ut unus homo
toti congregationi consilium suum preferat tamquam
ipse solus habeat spiritum dei. Ydo-
latrie scelus est non acquiescere: et quasi
peccatum ariolandi. Fiunt enim qui se fin-
gunt religiosiores aliis. quam non sunt
sicut ceteri hominum: ydolatre et ario-
li facti sunt. Non debet homo regere
in claustro proprius sensus. quia eum rexit
in mundo. Non debet habere pro duce
eum. quem in tot foveas cum precipitavit.
Deuteronomii xii. Non facietis ibi
que nos facimus hodie: singuli quod
sibi rectum videtur. Proprius sensus. est
oculus veteris hominis: oculus inquam cali-
gans: sicut oculi solent in senibus
caligare. Oculus iste est destruendus.
sicut et cetera membra hominis. Ad colo-
censes iii. Mortificate membra vestra.
que sunt super terram. Item proprius sensus est
oculus scandalisans: et ideo eruendus.
Mathei quinto. Si oculus tuus scan-
dalisat te erue eum. Dicitur equus videns
non est ydoneus circuire ad molam:
sic qui in religione est. non est aptus volu-
bilitati obedientie: nisi oculus proprii sensus
ei eruatur. Proprius sensus est

consiliarius infidelis: de quo non est confi-
dendum: eo quod nimis coniunctus sit
carni. Ecclesiastici xxxvii. Noli consili-
ari cum socio tuo. Item iudex est qui
merito suspectus haberi: eo quod inordi-
nato amore vel odio vel timore pervertatur.
Bernardus in libro de consideratione. Amor
vel odium veritatis nescit iudicium. Re-
spondeo quod una res quare aliquis reli-
gionem ingreditur est hec: ut deo in co-
pleius deserviat. Si aliquis vult recu-
perare castrum amissum. ubi sunt multe
porte. per quas oportet eum intrare. primo
oportet eum habere ingressum prime porte:
si non habet eius ingressum. non habet ingressum
secunde. Velut prima porta est sensus:
si non habet deus sensum hominis. non habet
eius voluntatem: nec propterea ei dominatur.
Obedientie multum adversatur propria vo-
luntas: de qua bernardus. Volunta-
tem dico propriam: que non est communis deo
et hominibus. sed nostra tantum. cum quod volumus
non ad honorem dei vel profectum proximi:
sed propter nosmetipsos facimus. propriis
satisfaciendo affectibus. Hec ta-
men religioso deo multum displicet:
dyabolo multum placet: religioni
multum nocet. Non est mirum si deo
multum displiceat cum dominum suum ei
aufferat. Gregorius de superbo.
Quasi a se iugum dominationis condito-
ris excutit: cum per obedientiam subesse
contempnit. Bernardus. Proprie voluntati
recta fronte contraria est caritas.
quod deus est: adversus huiusmodi exercens

inimicicias. Nemo enim odit deus vel punit: nisi propriam voluntatem. Cesset voluntas propria: et infernus non erit. Dyabolo multum placet. Augustinus xxiiii.
Ad voluntatem tuam auertere: si prestes anime tue concupiscentias eius: faciet te in gaudium inimicis tuis. Propria voluntas multum nocet et ei in quo est: et ceteris qui in congregatione sunt. Ceteris nocet: scandalizando eos. Bernardus.
Nam scandala: nisi per sequendo voluntatem propriam. quod apud nos temere diffinimus: si quomodo prohibeatur contingat vel impediatur: statim in murmur et scandala prorumpimus. Ei in quo est: multipliciter nocet. Primo dei beneficia ei subtrahendo. Gregorius. Dignum est ut ab eius beneficiis sit alienus: qui eius iussionibus non vult esse subiectus. Secundo meritum eius euacuando. Ysaye lviii. Quare ieiunauimus et non aspexisti. Et subdit: Ecce in die ieiunii vestri: inuenitur voluntas vestra. Bernardus. Grande malum propria voluntas: qua fit ut bona tua bona non sint. Item. Non sapit deo ieiunium. quod non obedientiam sapit: sed vitium voluntatis. Ergo autem in silencio et in ceteris obseruancia regulari: idipsum sentio. Tercio eum confundit. Osee x. Confundetur israel in voluntate sua. Ysaye xlv. Confundentur omnes qui repugnant ei. In hoc confunditur qui propriam voluntatem in religione sequitur: quia contrarium ei accidit. eius quod intendit. Querit alicubi consolationem: et ex hoc postea maiorem habet desolationem: vel in temptatione consistere vel in prumptitudine prime vel in infirmitate. Quartum quod ex hoc sequitur est. plus vult facere voluntatem suam in religione: plus cogitur facere contra eam. Licet enim talis non habeat gratiam illam apud deum vel homines. quam habuit obediens: multa non conceduntur sibi. que conceduntur vere obedienti. Ionas qui effugere voluit ut dei voluntatem non impleret: impleuit eam inuitus. Gregorius. Ecce ionam fugitiuum dei. tempestas inuenit: sors ligat: mare suscipit: et per arctatis non obedientem reuocat: ad locum quo iussus fuerat suo carcere reus portatur. Quarto. hominem in afflictionem ponit. Dum saul inobedientem. malignus spiritus exagitat: primo regum xvi.

De partibus obedientie Capitulum xxxv.

De partibus obedientie nondum: que est reprehensibilis. / obedientia
et est obedientia commendabilis. Obedientia reprehensibilis triplex est. Prima est cum aliquis obedit creature inferiori homine: ut pecunie. Ecclesiastes x. Pecunie obediunt omnia. Secunda est cum ex remissione superioris. et curiositate inferioris. accidit quod ille obedit. qui debet imperare: et inclinatum est superius: et qui debuit esse superius est infra. Prouerbiorum xxx. Per tria mouetur terra. et quartum sustinere non potest: per seruum cum regnare ceperit. Tercia est. cum aliquis suo superiori in malo obedit. Gregorius in moralibus. Numquam per obedientiam malum fieri: aliquando autem debet bonum quod agitur per obedientiam intermitti. Caueant subditi. ne plus quam expedit studeant subiici: superiores compellantur
sint subiecti: ne dum plus quam expedit

vitia veneni. Augustinus. Sic modo
obedientie tenendus est: ut bonis in malo
non consentias: nec malis in bono con-
tradicas. Obedientia vero commendabilis duplex
est: quedam sufficiens est. quedam habundans.
Sufficiens est voluntas implendi preceptum
vel mandatum superioris iuxta modum
professionis. Et intellige preceptum. ubi est
coactio pene: mandatum vero ubi non est.
Bernardus. Modus obedientie est terminus
professionis: nec se valet extendere preter
sponsionis: nisi quantum attingit votum profi-
tentis. Idem. Nil me prelatus prohibeat
eorum que promisi. nec plus exigat vota me-
a. nec augeat sine mea voluntate: nec
minuat sine necessitate. Idem. Est quo-
dam obedientie limes secundum tempus: ipsa temporis ex-
tremitas: ut ibi sit finis obedientie. que et vite.
Habundans obedientia est: cum aliquis obedit
in hiis ad que ex voto professionis non tenetur.
Bernardus. Subiectus huiusmodi ob-
bedientiam que finibus cohibetur novit imper-
fectam. Nam perfecta obedientia legem nescit: terminis
non artatur: neque contenta angustiis pro-
fessionis. largiori voluntate fertur in lati-
tudinem caritatis: et ad omne quod iniungitur
spontanea. vigore liberalis alacrisque:
animi modum non considerans in infinitam ex-
tenditur. Et notandum quod ad perfectionem obe-
dientie pertinet non solum facere quod iubetur:
sed sicut iubetur. Genesis xvii dicitur de
abraham: quod circumcidit carnem preputii
eorum: statim ipsa die. sicut preceperat deus.
Mathei primo dicitur de ioseph. quod fecit
sicut precepit ei angelus. Et iohannis xiiii
Sicut mandatum dedit mihi pater sic facio.
Et notandum quod bernardus tres gradus obedientie

distinguit hiis verbis. Primus obedientie
gradus est: sicut propter metum gehenne. seu
propter professionem factam quis obediat: me-
lior enim ex dei amore obedit. Illa quippe
necessitatis est: ista caritatis. Illum autem
optimum obedientie dicerem gradum: cum co-
de animo recipitur quo et iniungitur: ut scilicet
plus velit quam exequitur. quod plus vult
ille a quo iubetur. Idem. Novit vero
obediens. et minima non contempnere: et
magna maxime curare. Et notandum
quod religio ubi sola servantur precepta:
multum est dehonestata. Unde eius enim
obedientia pro maiori parte in ea est ablata.
Cum in religione bene ordinata plura
mandata continentur in regula et con-
stitutionibus quam precepta: et plura man-
dentur a superioribus quam precipiantur. Qui
sic obedit in magna parte censum vel
fructum domino debitum infideliter retinet: et
quasi furatur: et est filius furti. in primo
furto deprehensus: cui pes auricule
est amputata. Talis obedientia parum vi-
detur esse grata deo. Non enim est dominus tyrannus.
qui velit hominem servientem quod nichil pro eo
faciat: nisi quod precipiet ei ratione ele-
vato. vel gladio evaginato. Quasi
gladio evaginato iubetur quod dicitur precepto.
Tale enim est: quod dicitur: Si non feceris: mor-
te eterna morieris. Item. Parum est obediens:
qui ad plura est inobediens. In iure enim
divino. et in iure positivo. et in statutis re-
ligionum. que bene sunt instituta: plura man-
dantur quam precipiantur. Item. Parum est gratus
domino servus qui non pergit ad eundum ad locum
ad quem a domino mittitur: nisi pedibus ligetur. induci
Preceptum est vinculum: quo male obe-

dicens ligare. Item tussis molestiam
tinendi et custodiendi: quem oportet
ligari. Item. Compediti propter violentia
non pertinet ad bonum filium. vel etiam servum
benivolum: sed ad malivolum. Ecclesiastici
xxxiii. Servo malivolo: tortura et
compedes. Cum voluntas sit radix meren-
di magis voluntarium. videtur esse magis
meritorium. Et obsequium quod minus gratis
exhibetur: minus gratum habetur. Parum
autem est voluntarium, quod violentia precep-
ti a subdito extorquetur. **De ministris**
Capitulum xxxvi

Ostensum est quod
subditi in religione debeant
se habere: nunc tangendum est aliquid de
ministris. qui bona temporalia habent dispen-
sare. Circa quos specialiter cavendum est:
ne ipsi indiscrete multiplicentur. Dicit beatus
benedictus in regula sua. vnus debet esse
cellerarius: qui omni congregationi sit sicut
pater: et curam gerat de omnibus. Quod
abbas iusserit debet agere: quod prohi-
buerit non debet presumere. Si congre-
gatio fuerit maior. ad solacium debent
ei dari. qui eum adiuvent: ut ipse equo
animo impleat officium sibi commissum. Pro-
pter istud regulam. ut multi sint princi-
pales bona monasterii dispensan-
tes: sed vnus ille. non solum conventus.
sed infirmorum. pauperum. hospitum curam
debet gerere. In multis tamen monasteriis.
occasione infirmorum pauperum hospitum
et eorum que ad ceteros pertinent: aliquibus
personis. non solum bonorum temporalium
dispensatio. sed etiam dilatio data est
vel permissa: ut bona illa dispensent
non secundum prelati iussionem. sed secundum
suam voluntatem: ut non solum de illis.
officium sibi iniunctum impleant. sed etiam
sibi provideant: et que habundant vel
prodige aliis distribuant: vel avare custo-
diant. In congregatione cum salvatore primus
vnus fuit dispensator: et ille latro fuit.
Johannes xii dicit de illo quod fur erat et
loculos habens: ea que mittebantur porta-
bat. In multis modo monasteriis multi-
plicati sunt bonorum temporalium dispensa-
tores: et multiplicati sunt latrones. Si-
cut enim iudas ea que danda erant paupe-
ribus dabat uxori et filiis: sic clerici que
danda essent christi pauperibus. dant aman-
tibus sibi: et sicut sunt similes iude in cul-
pa: sic frequenter fiunt similes ei in pena.
Judas occasione huius peccati in maius peccatum
incidit: ut deum venderet: et desperans la-
queo se suspenderet. Sic clerici postquam
defraudando pauperes peccaverunt in
peccatum: indigne celebrando. vel symo-
niam committendo peccant in deum: et sine
penitentia morientes in finale incurrunt suppli-
cium. Ministri in religione fratribus ministrantes
solliciti debent esse. ut ministrando deo pla-
ceant: cuius sunt et bona que dispensant:
et familia cum ea dispensant. Non
debent ea nec avare retinere: nec prodi-
ge expendere. Caveant autem a personarum accep-
tione. Augustinus in regula sua. Distribuatur
unicuique a preposito vestro victus et tegumen-
tum: non equaliter omnibus. quia non equaliter
valetis omnes: sed potius unicuique sicut
opus fuerit. Sic enim legitis in actibus
apostolorum: quia erant illis omnia communia: et distri-
buebatur unicuique. sicut cuique opus
erat. Hinc maxime debent ministri fratribus
servire: et sine dilatione ea quibus indige-
bant. Augustinus. Sive qui cellario sive qui vesti-
bus sive qui codicibus preponuntur sine
murmure serviant fratribus suis. Idem Vesti-

mentum et calciamentum que fuerint
indigentibus necessaria: data non diffe-
rant sub quorum custodia sunt quod posuit
idem. Maledictus dispensator
avarus: cum largus est dominus. Item.
Ministri monasterii ne dedignentur vel
ex condicione nobilitatis. vel ex condicione
ministerium suscipientis: attendere debent
iussionem prelati. iussioni cedere: secundum
illud luce decimo. Qui vos audit me
audit. Item attendere debent ministerium
quod exhibent minimo fratri christo exhibent:
secundum illud mathei xxv°. Quod uni
ex minimis meis fecistis: et mihi fecistis.
Et in ministerio nullum est dedecus. sed
honor magnus: cum ille quo inter natos
mulierum non surrexit maior dicat se
indignum esse: ut solvat corrigiam calcia-
menti eius. Item attendere debent dominum
indigno huiusmodi ministerium exhibuisse scilicet
proditori suo iude. Attendere etiam
debent quod angeli hominibus quantumcumque vilibus:
non dedignantur ministerium exhibere. Ma-
thei xviii°. Videte ne contempnatis
unum ex hiis pusillis: angeli enim eorum
semper vident faciem patris mei qui in celis est.
Item attendere debent gloriam permii. quam
habebunt ex humilitate ministerii. Iob
xxii°. Erit in gloria. De hiis qui fuerunt
pauperes in seculo et de hiis qui fuerunt divites

Quisque videndum Ca. xxxvi
est quo se debeat habere in
monasterio. qui in seculo fuerunt divites:
et qui in seculo fuerunt pauperes. Hunc osten-
dit augustinus in regula sua hiis verbis.
Qui aliquid habebant in seculo: quando ingressi
fuerint monasterium libenter velint illud

esse commune. Qui autem non habebant:
non ea querant in monasterio. que nec
foris habere potuerunt. Sed tamen eorum
infirmitati quod opus est tribuatur: etiam
si paupertas eorum quando foris erant nec
ipsa necessaria poterat invenire. Tamen
non ideo putent se esse felices. quia
invenerunt victum et tegumentum: quale
foris invenire non potuerunt. Nec
erigant cervicem quia sociantur eis ad
quos foris accedere non audebant:
sed sursum cor habeant et terrena va-
na non querant: ne incipiant mona-
steria esse divitibus utilia et non paupe-
ribus: si divites illic humiliantur: et
pauperes illic inflantur. Rursus illi
qui aliquid esse videbantur in seculo: non
habeant fastidio fratres suos. qui ad
illam sanctam societatem ex paupertate
venerunt. Magis autem studeant non
de parentum divitum dignitate: sed
de pauperum fratrum societate gloriari.
Nec extollantur si communi vite aliquid
de suis facultatibus contulerunt nec
de suis divitiis magis superbiant
si eas in monasterio partiuntur: quam si
eis in seculo fruerentur. Alia quippe que-
cumque iniquitas in malis operibus exercetur
ut fiant: superbia etiam bonis ~~bonis~~
operibus insidiatur ut pereant. Idem.
Infirmi sunt ex pristina consuetudine. si
aliter tractantur in victu non debet aliis
molestum esse. nec iniustum videri eis:
quos fecit aliqua consuetudo fortio-
res. Nec illos feliciores putent quia
sumunt quod non sumunt ipsi: sed sibi
potius gratulentur quia valent quod non va-

leuet ipsi. Sunt et alii qui venerunt ex nobilibus
delicatioribus ad monasterium aliquid altius
torum vestimentorum operimentorumque dantur
quod aliis fortioribus et ideo felicioribus
non datur: cogitare debent quibus non datur quan-
tum de sua seculari vita illi ad istam des-
cenderint, quamvis usque ad aliorum qui sunt
corpore fortiores frugalitatem pervenire
non potuerint. Nec debent velle omnes
cum paucos vident amplius non quia
honorantur sed quia tolerantur accipere:
ne contingat detestanda perversitas, ut
in monasterio, ubi quantum possunt fiunt divites
laboriosi: fiant pauperes delicati. In qui-
busdam tamen monasteriis talis etiam hec
perversitas invenitur, ut scilicet aliqui ibi velint
habere habundantiam qui in seculo habuerunt
penuriam. Aliqui enim iuxta illud Theo-
timi. ditiores sunt monachi quam fu-
erunt seculares: et possident opes sub
Christo paupere, quas sub locuplete dy-
abolo non habuerant. Aliqui etiam
delicati ibi contristantur qui vix in seculo pa-
nem sufficientem habebant. De quibus dicit
Theotimus. Natus in paupere domo.
in tugurio rusticano, qui vix milio et
cibario pane ventrem rugientem sa-
tiare poterat: nunc similam et mella
fastidio. Ibi etiam aliqui volunt honores
habere qui in seculo fuerunt despecti. Bernar-
dus. Plerique in domo dei non patiuntur
haberi contemptui: qui in sua non nisi con-
temptibiles esse potuerunt. Ibi etiam aliqui
volunt sibi notitiam fieri qui in seculo nullius
notitie fuerunt. Bernardus. Qui antea in
suo oppido vel vico vix cogniti fuerunt:
modo circumeuntes provincias. curias

frequentantes: et regum notitias et princi-
pum familiaritates consecuti sunt. Item. Aliqui
qui in seculo ducebant vitam laboriosam in
monasterio contra suam consuetudinem volunt
ducere vitam otiosam: quod non solum animabus sed etiam
corporibus est nocivum. Unde medici mittunt
egrotantes ad consueta. Item instituenda
sunt necessaria etiam hiis qui pauperes
fuerunt. Primo ut periculum acceptionis
personarum caveatur: quod penitus dissuadet
Iacobi ii°. Fratres mei nolite in personarum
acceptione habere fidem domini nostri Ihesu
Christi. Secundo ut murmur et scandalum
pusillorum vitetur: quod nimium timendum est.
Mathei xviii°. Qui autem scandali-
zaverit unum de pusillis istis qui in me credunt:
expedit ut suspendatur mola asi-
naria in collo eius. Tertio propter honorem Christi:
qui sibi reputat fieri quod fit pauperi. Ma-
thei xxv°. Quod uni ex minimis meis
fecistis et mihi fecistis. Ad honorem regis
celestis fiat: quod ministri eius sufficienter
necessaria ministrent. Quanto maius
meritum est in hiis qui ministrant pauperibus:
quam in hiis qui ministrant divitibus: quia
deus solus ad hoc movet. In hiis vero
que exhibentur divitibus: frequenter
movet aliud. Ultimo quia bona
monasterii pauperum sunt etiam antequam
monasterium ingrediantur. Quanto magis
postquam ingressi sunt et in domo domini labo-
rant. Dignus est enim operarius mercede
sua.

De infirmis Capitulum xxxviii

Utrum in hoc quinto libro ostendendum
est: qualiter se debent habere
infirmi. Multi non sunt qui ad infirmitatem

ptinet : de q̄bus duodecim tangē
sufficiat. Primū ē. ut attendat a quo
īfirmitas det̄ : scḋm ē. ut attendat ad
quid dat̄. Tertiū ē. ut advertat quātū
donū dei sit. s. sanitas quā p9 habu
it : quartū est. ut cogitet q̄ītā sit
utilitas īfirmitatis. Quītū est. ut deo
et ministrantib; sibi ꝓpt̄ deū valde
gratus existat. sextū ut si que de
fectū ꝯpaliū h;. paciens et sine m̄
murē illud sustineat. Septimū ē.
ut potius expediencia īfirmitati sue
q̄m delectancia appetat. octauū ut
exempla scōꝝ ad sui ꝯsolacōnē ad
memoriā reuocet. Nonū ut spe
euasiōis maioꝝ maloꝝ. et spe ētnoꝝ
bonoꝝ. afflictionē suā alleuiet. de
cimū ut timorē dnī. cordi suo infigē
studeat. Vndecimū ut aliis compati
addiscat. duodecimū. ut si ei ī infirma
ria deest m̄citas. habeat īpaciā. tātū
uō cōmunē ī desiderio habeat. ⁊ cessā
te īfirmitate. ad eā letus redeat.
Attendē debet īfirmitatē datā esse a
pr̄e misericordiaꝝ. q̄ nō dat̄ filijs suis. n̄
qḋ sit eis expedie. ideo gratanť deb;
eā recipe. Ad qḋ monem̄ exemplo sal
uatoris. Johis xviij. Calicē quē dedit
m̄ pat̄ nō vis ut bibā illū. Attendē
debet ad qḋ dat̄. Ad minus hoc deb;
itellīgē q̄ inimicū videt̄ cognoscē cū
m̄ ꝑtinet : qḋ s; ꝑtinet. ul̄ q̄a extra
viā est. et ad viā redit. ul̄ q̄a nimis
lente īcedebat. et gressū accelerē. Tercium
tū debet ꝯscīām suā. que dūs īfirmita
te ꝑtinet. et si ext̄ viā padisi se inuenit.
debet ꝯpungi et ꝯfiteri. Si uō nō
inuenit se ext̄ viā : cogitare debet. q

piger̄ erat ad bn̄ opandū. et ꝓponē
q ad bonū feruencior erit. In ps.
Multiplicate sunt infirmitates eoꝝ.
postea accelerauerūt. Aduertē debet
qḋ ei dn̄s dedit. cū dedit sanitatē.
Intelligē fuit īfirmitas : qḋ valeat
sanitas. Deīn nimp̄ sunt īfirmitas
nescit qḋ hab;. cū sanitate habet.
ideo uel deū. p ea debito mō dili
git. uel gratus existit. Cogitarē etiā
debet. q̄ītā sit īfirmitatis utilitas.
Illa hoste domesticū debilitat : ⁊ sic
homīnē interiorē roborat. Bernardus.
Nō minū si hoste debilitato tu
fortior effitieris. Infirmitas corporis
īfirmitatē pusillanimiorē sanat. scḋ ī infir
mitatē mentis. Augustin xxvj. In
firmitas grauis. sobriā reddit aīam.
Dicit gregorius de bō bn̄dicto. qui
ꝑ temptacōnē. carnis posuit se in
spinis : q̄ vulnē corporis sanauit
vulnus mentis. Idem. Nos nesciat
q multo melius est. ardē flāmis se
bsnū. q̄m igne vicioꝝ. Et tū cū se
bre corripimur. q̄ viciorū estū ꝯtempnē
nos poterāt considerarē neglīgim9 :
de ꝑcussione murmuramus. Idem.
Minū nō estimes eē qḋ pateris :
dū extrinsecis cruciatib; ab interna pas
sione liberaris. Item īfirmitas utilitatē
ꝑficit. scḋm illud ij ad corinth xij.
Virtus ī infirmitate ꝑficit. Infirmitas e
tiam homīnē ꝓbat. Thobie xij. Q2a
acceptus eras deo : necē fuit. ut temp
tacio ꝓbaret te. Job xxiij. Probabit
me quasi aurū qḋ ꝑ ignē transit.
Deneim. Nō ī maī tm̄ a ī plio.

vir fortis apparet: exhibetur etiam et in
lectulo ūtus. Multum utilis est infirmi-
tas. Unde in vitas patrum. Cum quidam pe-
teret a iohanne heremita ut sanaret eum
a terciana: respondit. Rem est neces-
sariam cupis abicere. Sicut enim corpo-
ra nitro: anima languoribus et castigationibus
purificatur. Et quidam senex infirmanti
discipulo dixit: Ne contristeris ex
infirmitate. vel plaga corporis. Si enim
ferrum es: ruginem per ignem amittis.
Si vero aurum es: per ignem probatus et
ad maiora procederis. Et cum quidam
miles rogaret quendam virum sanctum ut
a morbo eum liberaret precibus suis:
vir sanctus audito ab eo quod melior
esset in egritudine et devotior quam in
sanitate: dixit: Oro deum ut ꝑuet
te in statu in quo melior es. Frater
multum debet esse gratus deo: et ministran-
ti pro eo. In monasterio ordinato
homines gratis recipiuntur: et gratis
eis ministratur. Non enim quod eis ministratur:
ab eis mercedem expectatur et qui sine
mercede eorum eis ministrat. Et si etiam
laborant: pro certis est labor ille. non pro
extraneis. Unde valde gratum debent
habere: quod deus gratis sunt eis exhi-
beri. Non principale quod ministratur sed
adicitur. Mathei vi. Hec omnia adicientur
vobis. Multo magis tenui debet esse
contentus. qui expectat mercedem magnam:
quam qui expectat nullam. Et si aliquem de-
fectum sustinuerit: paciencia debet illum
sustinere. cum deus sit monasterii provisor:
et illum defectum medicinale subtracti-
one debent reputare. Augustinus. Sit
celestis medicus quod nobis datus sit

ad consolationem: et quod subtractus ad
exercitationem. Non enim homo sine causa
iumento suo cibaria detrahit. Non
debet ibi esse murmur: quia contra deum est.
qui provisor est. Exodi xvi. Non contra
nos murmur istud est: sed contra dominum.
Et tamen eciꝰ Cumque multitudo
hec pessima murmurat contra dominum.
Cor debet esse firmum. ut nec dissolvatur
habundancia: nec murmuret penuria.
Ad hebreos xiii. Optimum est gratia sta-
bilire cor. non escis: que non profuerunt am-
bulantibus in eis. Multum cavendum est
in claustro a murmure: unus est de duo-
decim abusionibus claustri. In vitis
patrum. dicit abbas pastor. Homo querulosus
est monachus non est. Expedientia po-
tius quam delectantia debet velle. Unde
secundum augustinum in regula sua. Si ve-
lit et forte non expedit: sive cupidita-
ti non ~~obediatur~~ est obediendum. Item
Augustinus. Utrum sanando dolori quod
delectat expediat: si non est certum medi-
cus consulatur. Exemplo sanctorum debet se
consolari. Thobie ii. Hanc temptationem
permisit deus evenire illi: ut posteris
daretur exemplum pacientie eius sicut et sancti
iob. Et post. Non est contristatus contra
deum: quod plaga cecitatis evenerit ei.
Sufferentiam iob audistis: iacobi v.
Gregorius. Facta precedentium patrum con-
sideremus: et non erunt gravia que tole-
ramus. Spe evasionis maiorum malorum:
debet afflictionem suam alleviare. Mag-
na misericordia est. quod deus pro malis futuris
que meruimus: accipit infirmitates. vel alia
mala presentis vite. Tale est: ac si ille
cui deberentur marche auri et argenti:

recipiet pro eis fabas vel lapillulos
quibus computacio facta est. Plus enim est
faba una respectu marche argenti:
quam tribulacio presens respectu future pene.
Ezechiel iiij°. Diem pro anno dedi tibi.
Item consolari debet se magnitudine mer-
cedis. Augustinus. Gaude sub flagel-
lis: quia tibi servatur hereditas. Illis ad tem-
pus parcit: quos in eternum dampnabit. Idem.
Non timeas flagellari: sed exheredari.
Gregorius. Nisi correctis dominus hereditatem
dare disponeret: erudire eos per mo-
lestias non curaret. Timorem domini debet
cordi suo infigere: ut per penam quam patitur
penam futuram intelligat. Gregorius. Ibi
deus tanto asperius punit: ubi parcit. Quem
asperius puniet ubi non parcet. Cogita-
re debet quomodo poterit ignem sustinere: qui
non potest sustinere modicum calorem febrilem.
Febris enim est calor: non ignis. Item.
Qui non posset sustinere ignem in mo-
dico digito: quomodo poterit sustinere quod et
corpus et anima sint in igne graviori:
Item. qui non posset sustinere ignem ad
momentum: quomodo poterit sustinere illum
in eternum. Compassionem addiscere debet. Nes-
cit infirmis compati: qui infirmitatem passus non
est. Qui omnium habebat noticiam. com-
passionem voluit addiscere per passionem.
Ad hebreos iiij°. Non habemus ponti-
ficem qui non possit compati infirmitatibus
nostris: temptatum per omnia. Cessante ne-
cessitate ad coetum vivum libenter debet
redire. Unde Augustinus in regula sua dicit de infir-
mis. Cum vires pristinas reparaverint: re-
deant ad feliciorem consuetudinem suam:
quam famulos dei tanto amplius decet quanto
minus indigent: ne tibi eos teneat

voluptas iam vegetatos: quos ne-
cessitas levabat infirmos. Explicit
liber quintus. Incipit liber sextus
prima pars huius libri.

Ultimo in hoc opere agen-
dum est. de quiete mentis
in deo. quod est excellen-
tissimum bonum. Apostolus
Ad hebreos iiij°. Relinquitur sabba-
tismus populo dei. Et primo ostenditur.
quod non est vera quies mentis extra
deum: secundo augetur de multiplici qui-
ete mentis in deo: tercio ostenditur que
hanc quietem impediunt: quarto agetur
de hiis que ad hanc quietem faciunt. Ra-
cio quod non sit vera quies mentis extra deum

Circa primum notandum: Capitulum primum
quod vera quies mentis. non est
in mundo: sed solum in deo. Augustinus
in libro confessionum. Domine fecisti nos ad
te et inquietum est cor nostrum. donec re-
quiescat in te. Johannis xvj°. In mundo
pressuram habebitis: in me autem pacem.
Non quiescit mens in bonis creatis.
Aut enim bonum sequitur quod non assequitur:
et sic non habet quietem: aut bonum
fugiens habet quod retinere vellet.
et non valet. unde non quiescit: aut
habet bonum sibi insufficiens. bo-
num scilicet contemptibile vel minimum. unde
ideo non quiescit: sed ad maius bo-
num tendit: vel per talem bona distur-
bitur. Ricardus. Inest homini omne
utenti naturaliter pro sua estimacione
appetere potiora. et nullo in eo con-
tentum. cum illud quod deest iudicet
preferendum. Idem. Nulla ad imagi-
nem dei facta rebus occupari potest.

iplerī nō pt: capacitas dei quod deo
minor est. nō īplebit. Unde ē. qd
naturali desiderio homo summū appe
tit bonū: nullā nisi ī eo adepto
requiē habiturus. Item aliquī habz
bonū ī malo pmixtū. bonū nocivū
sibi. qd possessū occidit et maiori
bono īpedimentū pstat: amatoriiq
nat'. amissibile ul' amissū cruciat:
amissibile timore. amissū dolore.
Itē aliquī bonū qd habz ab alio ap
petit': et sup eo, ul' lis ul' bellū mo
uet'. Rara eñ est int' cōpetitores, ius
ubi sentire: sz int' illos qui idem
trenū appetūt. Idē quies mentis ē
ī deo. qui ē summū bonū. habēs oēs
nobiles condicōes boni. Est etiā
bonū honorabilissimū. summe neces
sariū. vtile. mente sufficientissimū.
habenti suauissimū: qd nō finit'.
nec ab habente tollit'. Ideo mens
ī eo quiescit: nihil ultra querens.

Secūda ps. de triplici quiete mentis ī deo. ca. iiii.

Circa sc̄dm notandū:
q multiplex ē quies ī deo. h
vna ptinet ad vitā futurā: alterā
ad vitā pn̄tē. Et est facilis trāsitus
ab vna quiete ad alterā. ysaye ultim'.
Erit sabbatū ex sabbo. Ex quiete men
tis ptinente ad statū grē: erit trāsitus
ad quietē ptinentē ad statū glē. Ites
nō ptinens ad vitā pn̄tē: multiplex
est. Prima est. purgate mentis:
spei magnitudinē. et dilcōis ptonē
habentis. De q bñardus sup cantica.
Est locus int' timorē et seruitutē.
mediantis spes. ī qua suppositio molli
citatis. statim mens suauē requiescit

Ferrū cū meus ipsa formidine pene ser
uilis cōuūt' parū hñs de spe. de timore
pl'imū. nō est par uos requies. q
timor penā habz. Ferrū si paulatī
crescente grā cepit deficere timor et
pficere spes: tandē ad hoc ventū
fuit. ut pfecta caritas foras mittat
timorē: tūc huiusmōi aīa singulari'
ī spe cōstituta. videbit' et ī pace ī idipsū
dormire et requiescere. Tercia pfecte
deū amantis et nullū ī eo spantis nō
deest oleū: suauitas s. letitie. Bñar
dus loqns de vita btā. Nō solū ipsa
vita. sed et pmissio vite eterne & expectacio
ipsius leticia est: et tanta leticia. ut
omē qd mūc cōcupiscit' ei nō valeat
cōparari. Idem. Sola spes apud te dñe
miseracōis optinet locū: nec oleū
mie. nisi ī vase fiducie ponis. Alia
quies ē mentis ī deo. q paucorū est.
virorū. sz cōtemplatiuorū. qui ī vita cō
templatiua pfecerūt. q sibi eripiunt' et
ad supna rapiunt': et aq'lino intuitu
diuina speculantes. et celeste dulcedinē
pregustantes. habent quietē. valde sua
uis tranquillitatis: et arrā future bti
tudinis.

Tercia ps. ostendit octo q quietē mentis īpediūt. capitlm.

Circa tertiū notandū: tciū
q octo sunt q quietē mentis
ī deo īpediūt. Primū est. negociorū
exteriorū multitudo. Vn dictū ē mar
the: turbaris erga plurima: luce x.
Et exodi xviij. ait ietro ad moysē.
Stulto labore cōsumeris: ultra vires
tuas ē negociū. Glosa augustini.
Vbi tū videt' significari. mens ī
tentū humanis actibus damnū: deo.

quod animus vacuari. Secundum est sollici-
tudo immunda. Ecclesiastici xl. Propter
sollicitudinem quiescere non poterunt. Tercium
est desiderium terrenorum. Ecclesiastici xxxiiii.
Quasi qui apprehendit umbram et sequitur
ventum. sic qui tendit ad visa mendacia.
Gregorius. Quid quietius quam nichil
in hoc mundo appetere. Quid laboriosius
quam terrenis desideriis estuare. Hinc
est quod ipse sabbatum accepit in munere:
egyptus pertulit muscarum multitudinem.
Quartum. stimulus peccati. Nobilitas men-
tis. naturaliter refugit iniudicium peccati:
unde mens cum ea non quiescit. Non est quies
mentis in spiritus viciorum. non habet quie-
tem anima possessa omnibus peccatorum: non est quies ubi
est vermis consciencie remordentis. Ysaye
lvii. Non est pax impiis dicit dominus. In
eodem. Impii quasi mare fervens
quod quiescere non potest. Quintum est timor
mali transitorii imminentis. Non quiescit
qui malum penale fugit quod advenit.
Sicut securitas facit ad leticiam. iuxta
illud proverbiorum xv. secura mens quasi
iuge convivium: sic timiditas mali pe-
nalis facit ad tristiciam. Sextum est impa-
ciencia mali penalis presentis. Non quiescit
qui sustinet malum quod odit. Aliter est de
illo qui malum penale intelligit esse bonum
expediens sibi. quod a summo bono
venit. et ad summum bonum ducit. iuxta
illud Gregorii. Mala que nos hic premunt:
ad deum nos ire compellunt. Et ideo non
solum pacienter. sed etiam libenter et leta-
ter illud accipit et sustinet. tanquam
donum salubre a patre custodiam sibi
missum. exemplo illius qui ait petro.
iohannis xviii. Calicem quem dedit michi

pater. non vis ut bibam illum. Sic ta-
lis: malum penale. mentis quietem
non impedit. Septimum est inmoderatus
timor cadendi in peccatum. qui spem
impedit. et per consequens subvencionem
et adiutorium divinum. Sicut spem
comitatur dei adiutorium et leticia:
sic eius contrarium desperatio divini
adiutorii et molestia. Bernardus.
Non est in se sperantibus deest illa maies-
tas: que tam studiose monet in se
sperare. Psalmus. Non derelinquet
sperantes in se. adiuvabit eos et eruet eos
et liberabit eos. Quare? Omnibus
tacitis: Quia speraverunt in eo. Dul-
cissima promissio: certam efficiatur et
irrefragabilis. Octavum est immo-
deratus timor dampnacionis. qui spem
glorie impedit. quia spes requies est
animorum dei in presenti. Bernardus. In
spe vivimus ne deficiamus in tri-
bulacione presenti: qui in expectacione
sumus indeficientibilium gaudiorum.
Neque enim vana nobis expectacio
vel dubia spes videtur tamen eterne
promissionibus certitus. Quartum capitulum.

Sex ostenduntur que ad quietem
mentis et pacem disponunt. Capitulum iiii

Circa quartum notandum quod
eadem est via ad quietem
mentis ideo: que ad pacem. Unde
illa que salvator docet mathei
quinto. disponencia ad pacem presentis:
disponunt etiam ad quietem mentis.
Ad eundem statum pertinet pax et quies
mentis. Cum enim mens naturaliter ma-
lum fugiat et bonum appetat: quando
malum evasit. et bonum optinuit.

sibi sufficiens optinuit: pacem et quietem habebit. Habet pacem: quia non habet repugnantes. Super Matthei quinto: dicit glosa. Ideo pax est ubi nichil repugnat. Et quietem: quia habet bonum quod optinuit ultra quod nichil querit: unum in eo quiescit. Primum ergo disponens ad pacem et quietem mentis est paupertas spiritus: que est temperantia concupiscibilis respectu boni contemptibilis. Possessor et amator terrenorum non habet pacem pectoris: nec quietem mentis. Sonitus enim terroris semper in auribus illius: et cum pax sit ille semper insidias suspicatur. Job xv°. Avarus etiam non implebitur pecunia. Ecclesiastes quinto. Secundum est mansuetudo: que est temperantia irascibilis respectu mali. Unde in psalmo dicitur de mansuetis. Delectabuntur in multitudine pacis. Tertium est gratia lugendi: quia homo malum culpe dolet: et malum pene salubre eligit et diligit: et per ipsum malum culpe destruit. Et hec tum pertinet ad evacuationem mentis a bono nimio maioris boni impeditivo et a malo: quam evacuationem sequitur verorum bonorum repletio. Postquam enim mens purgata est et sanata: recte appetit et inde afficitur: unde vera bona esurit: et malis proximi compatitur: et per hoc in operibus active exercetur: et sic ad opera contemplative disponitur. Ysidorus in libro de summo bono, loquens de vita activa. Qui in prius in hac vita proficit: bene ad contemplationem conscendit. Gregorius. Qui in ad arcem contemplationis ascendere desiderat: prius necesse est ut in campo actionis se exerceat. Prius introducta est Lia ad Iacob quam Rachel: licet Iacob aliter speraret. Genesis xxix°. Quartum ergo est esuries iustitie: et quintum misericordia. Sextum vero est mundicia cordis: qua quis omnem inquinationem abhorret et refugit: et puritatem studiose et diligenter custodit. Illud est efficere aliud tenere puritatem. ut ait Augustinus. Postquam homo habet cordis mundiciam: intellectus eius velut speculum tersum et politum susceptibilis est superne illuminationis. Affectus etiam purgatus et sanatus: in presentia summi boni suaviter quiescit.

Que vero ad quietem mentis valeant. Capitulum v.

Ad quietem mentis in deo specialiter valent tria opera ad vitam contemplativam pertinentia scilicet oratio. lectio. meditatio. Hec tria amore dei cui contemplativa intendit nutriunt: et ad perfectionem perducunt. In libro de vita solitaria. Amore dei in homine ex gratia genitum. lectio lactatur: meditatio pascitur: oratio confortat et illuminat. De hiis per ordinem agetur: et primo de oratione. Circa quam primo ostendetur quod ipsa ad quietem mentis in deo valeat: secundo commendabitur: deinde ostendetur quando ubi et qualiter sit orandum: ultimo tangetur de speciebus orationis. Circa primum notandum: quod oratione spiritus sanctus invocatur: qui intellectum ad divina illuminat: et affectum in deum inflammat. In psalmo. Os meum aperui et attraxi spiritum. Intellectus

uero illuminatus. quiescit in prima ueritate:
affectus inflammatus in summa bonitate.
Item cum secundum gregorium. omne opus quod
agimus. oratione preuenire debeamus:
maxime opera excellentia oratione sunt pre-
ueniendum: ut est diuinorum speculacio.
et futurae dulcedinis pregustatio. Item cum
summum bonum supra nos sit: non potest ho-
mo frui. nisi supra se mentaliter ascendat.
Supra se non non potest ascendere: nisi per uirtu-
tem superiorem eum eleuantem. Ideo neces-
saria est ad hoc oratio: qua auxilium di-
uinum imploret et impetret. Ideo psal-
mista spiritu sancto sectatus. a deo in
speculatione diuinorum frequenter adiutus:
dicit. Beatus uir cuius est auxilium
abs te. ascensiones in corde suo
disposuit. Secundum iohannem damas-
cenum. oratio est ascensus intellectus
ad deum. Intellectus speculatiuus
ad deum ascendit: cum ex consideratione
humanorum defectuum. ad considerationem
boni sufficientissimi et potentis-
simi. supplere illos defectus transit.
Qui uult orare: primo defectus
suos debet considerare: deinde ad dei
liberalitatem ascendere: que illos potest
supplere. Intellectus practicus ascen-
dit desiderio et spe: quando scilicet de-
siderium suum a dei liberalitate impleri.
Oratione tuens tranquillat. Iob viii.
Si diluculo consurrexeris ad deum. et
omnipotentem fueris deprecatus: statim
euigilabit ad te et placatum reddet
habitaculum tuum. In oratione consolationes
diuine dantur. Lamentationes iii. Qui ado-
rat deum: in oblatione suscipietur. Luce
xiº. Hiu oratione aptum est tela. Eiusdem

iii. Ascendit ihesus in montem ut oraret.
Et factum est dum oraret species uultus
eius altera: et uestitus eius albus re-
fulgens. Commendacio oracionis. Capitulum
sextum
Si quis de commen-
datione orationis: ad quam saluator
posse sufficere uidetur: quod ad orandum
tantum monuit: et eam orationem tam
diligenter instruxit: ipsemet etiam
orationem frequenter tenens fuit. Ammo-
nitiones ipsius ad orandum multas
habemus in euangelio. Luce xi. pe-
tite et dabitur uobis. Eiusdem xxi.:
uigilate omni tempore orantes. Mathei
xxvi. uigilate et orate. Iohannis
xvi: querite et accipietis. Apostoli
[illegible] etiam diuinitus edocti: multum
monebant ad orandum. Ad romanos
xii. Orationibus instantes. Prima ad
thessalonicenses ultimo: sine in-
termissione orate. Iacobi primo: si quis
indiget sapientia. postulet a deo. Eius-
dem v.: tristatur aliquis uestrum. oret.
Prima petri iiii. uigilate in orationibus.
Item orationem diligenter saluator in-
struxit: unde est aliquod opus ad
quod tam diligenter instruxerit. Docuit
etiam quid orandum: quando. et ubi. et
qua certitudine: et quo fine. Quid
orandum: mathei vi. Primum querite
regnum dei: et iustitiam eius. Item cum
dominicam orationem docuit: eiusdem vi. et
luce xi. Quando orandum: luce xviii.
Dicebat et parabolam ad illos. quoniam
oportet semper orare: et nunquam de-
ficere. Ubi orandum: mathei vi. Tu
oraueris intra in cubiculum tuum. et

clauso ostio. ora patrem tuum in ab-
scondito. Certa necessitate orandum:
luce xxii. Orate ne intretis in tem-
tationem. Modo sine orandum: mathi
vi. Cum oratis. non eritis sicut ypo-
crite tristes. Noluit saluator nos
negligentes addiscere: quod adeo dilige-
ter voluit docere. Secundum est disci-
pulis christi. ignorare: quod magister eorum
diligentissime docuit. Ipse saluator
frequentis orationi intentus fuit. De
eius oratione habes mathi xiiii.
Dimissa turba: ascendit in montem so-
lus orare. Eiusdem xxvi. Sedete
hic: donec vadam illuc et orem.
Marci primo. Diluculo valde sur-
gens egressus. abiit in desertum locum:
ibique orabat. Et luce vi. In diebus
illis exiit in montem orare. et erat
pernoctans in oratione dei. Eiusdem xxii.
Factus in agonia prolixius orauit.
Eiusdem xxiii. Pater dimitte illis
etc. Et iohannis. Pater saluifica me in
hac hora. Item eiusdem xvii. multum
habetur de eius oratione. Apostoli etiam ab
ipso edocti: multum insteterunt orationi.
Actuum primo. Erant omnes perseue-
rantes in oratione. Eiusdem vi. Dixe-
runt apostoli. Nos orationi instantes e-
rimus. Legitur de iacobo alphei. quod
ex assiduitate orandi contraxerat
in genibus suis duriciam camelorum.
Bartholomeus centies in die cen-
ties in nocte: ante deum genua flecte-
bat. Secundum est discipulis christi
illud opus raro facere: quod magis-
ter eorum tantum frequentauit. Paulus
etiam non contentus propriis orationibus:

alios pro se orare rogabat. Ad romanos
xv. Obsecro vos fratres per dominum nostrum
ihesum christum et per caritatem sancti spiritus: ut
adiuuetis me in orationibus vestris ad
dominum. Ipse in orationibus aliorum multam
spem habebat. Ad philippenses primo.
Scio quod hoc mihi proueniet ad salutem:
per vestram orationem. Eiusdem iii. Spero per
orationes vestras donari me vobis. Item ad
commendationem orationis facit: quod ipsa hiis
qui sunt in hac valle miserie. valde est
necessaria: deo et celesti curie valde
accepta: operatio est omnibus communis. valde
nobilis et magne. Necessaria valde utilis
est. et valde competens loco in quo sumus:
ubi pugnam habemus cum eo. de quo
scriptum est: iob xli. Non est potestas super terram.
que ei valeat comparari. Ideo frequenter
habemus necesse orando dei auxi-
lium inuocare. Cum simus in valle miserie:
necesse habemus ad dei misericordiam oran-
do frequenter recurrere. Tria solent
esse occasio clamandi hominibus: ignis.
aqua. hostes. Hec tria quasi singulis
diebus terrere nos debent: ut ad deum
in oratione clamemus. Vix est dies in
quo domus conscientie nostre non succendatur
igne infernali: scilicet igne concupiscentie pruriente.
Unde necesse habemus ad aquam diuine
gratie et ad aquam lacrimarum recurrere.
Ignis iste aliquando cum ex vna parte ex-
tinguitur: ex alia accenditur. Ex ipsa
etiam lacrima vnde extingui debuit quandoque
vires sumit: ut cum aliquis vane glo-
riatur de hoc quod pro peccatis suis lacrimatur.

Item vix est dies in qua homines
non senciant fluctus malorum co-
gitacionum super caput cordis: ut
propter hoc necesse habeat frequenter
clamare illud mathei viii°. Domine
salva nos perimus. Vix eciam est dies in
qua hostes suos non videant ad
portam castri sui: ut cum turba mala
in ore habent: vel fatuas mulieres
vident. Valde grata est oratio
devota celesti curie: quam quasi
quadam redolencia delectatur: iuxta
illud ~~[struck through]~~ apocalipsis v°. Habebant
fialas aureas plenas odoramentorum:
que sunt orationes sanctorum. Oportet ista
omnibus communis est. nullus ab ea potest se ex-
cusare. Si dicitur alicui ut det ele-
mosinam. potest excusare se: cum non semper
habeat homo argentum in bursa. Si
dicitur alicui quod ieiunet: potest se excu-
sare: cum multi propter debilitatem capi-
tis ieiunare non possunt. Sed non sic est
de oratione ~~saltem~~ cum quilibet possit
habere orationem. saltem mentalem. eciam
si sit mutus. Unde david. Apud me oratio.
Et super illud psalmi. iustus autem miseretur
et tribuet: dicit glosa. Semper est aliquid
iusto quod det: scilicet orationem. Crisostomus.
Sola oratione quasi tributum offert
anima deo de suis visceribus. Valde no-
bile opus est oratio. Multa sunt opera que
aliquibus cedunt ad dedecus. ut arare
vel fodere: sed orare deum. nulli quantum-
cumque nobili cedit ad dedecus: quia cum
oramus ipsi cum deo loquimur: quod sine
dubio honor est. Ysidorus. Qui vult
cum deo esse: frequenter oret et legat.
Nam cum oramus. ipsi cum deo loquimur:
cum legimus. deus nobiscum loquitur.
Ad nobilitatem huius operis facit quod
orationes nostre ab angelis deo offeruntur:
primo quod plus est. christus qui in quantum homo
est summus sacerdos. illas offert deo
patri: que presentatio multum facit eas
valere. Quomodo enim a deo contempnetur
quod a tanto mediatore ei presentatur.
Thobie xii°. Quando orabas cum lacrimis:
ego optuli orationem tuam domino. Ad nobi-
litatem eciam ipsius facit: quod ipsa est res-
pectu eius quod supra nos est. Unde dignior
est quam ieiunium et elemosina. que sunt
respectu eius quod est iuxta nos. vel
infra nos. Sed ieiunium et elemosina
servire videntur: sunt enim due ale ipsius.
Ysidorus. Qui vult orationem volare
ad dominum: faciat illi duas alas. ieiu-
nium et elemosinam. Thobie xii°. Bo-
na est oratio cum ieiunio et elemosina.
Magne virtutis est oratio: que effusa in
terra: in celo operatur. Unde super illud psalmi.
intret oratio mea in conspectu tuo: dicit glosa.
Virtus magna pure orationis hic no-
tatur: quod quasi persona quedam ad domi-
num intrat: et mandatum peragit: quo caro
pervenire nequit. Bernardus. Est oratio
nuncius fidelissimus. notus regi et
toti curie: qui in secreto noctis silencio
per occultas semitas archana celi pe-
netrare: et miserabili supplicatione
pium regis animum flectere: et laboranti-
bus opem ferre sollicitus est. Oratio
celum claudit et aperit: ut patet
in oratione helye: iii° regum xviii°.
* que non solum potest in terra. sed eciam in celo.
Gregorius Magna virtus orationibus.

Jacobi ultimo. Multum valet depreca-
tio iusti assidua. Helyas homo erat
similis nobis passibilis: et oratione
orauit etc. Oro ideū pt. Ipsa est in-
scutum ab ira dei protegens: et ire
eius resistens. Sapientie xviii. Pro-
perans homo sine querela deprecari
pro populis, proferens seruitutis sue
scutum orationem: et per incensum deprecationem
allegans, restitit ire. Jheremie vii.
Noli orare pro populo hoc, et ne assumas
pro eis laudem et orationem: et non obsistas
michi. Oratio quodammodo tenet deum.
Exodi xxxii. Dimitte me ut irascatur
furor meus contra eos. Ysaie lxiiii.
Non est qui inuocet nomen tuum: qui
consurgat et teneat te. Oratio pellit
dyabolum: eum fugando et cruciando.
Mathei xvii et marci ix. Hoc genus
demoniorum non eicitur: nisi per orationem
et ieiunium. In vita beati bartholo-
mei legitur: quod clamauit quidam demo-
nio plenus. Bartholomee apostole dei:
incendunt me orationes tue. Oratio et in bello
corporali et spirituali triumphat. Exodi
xvii. Cum leuaret manus moyses vin-
cebat israel. Judith iiii. Memores
estote moysi serui dei: qui amalech
non ferro pugnando, sed precibus sanctis
deiecit. Glosa super eundem. Plus valet
unus sanctus orando: quam innumeri peccatores
preliando. Oratio sancti celum penetrat:
quo hostes interius non timeat. Ysi-
dorus. Hoc est remedium eius, qui viciorum
temptamentis exestuat: ut quotiens
quolibet tangitur vicio, totiens se
ad orationem subdat: quia frequens
oratio viciorum expugnatione extinguit.

Oratione sanantur non solum morbi cor-
porales, sed etiam spirituales, quod maius
est. Jacobi ultimo. Infirmatur quis in vobis
inducat presbiteros ecclesie et orent etc.: et
si in peccatis est dimittentur ei. Iheronimus.
Ieiunio sanantur pestes corporis: oratione
pestes mentis. Ultimum refugium est
oratio. cum alia remedia desunt: refugium
orationis non deest. Unde Iosaphat paralipomenon
xx. Cum ignoramus quod agere debeamus:
hoc solum habemus residui: ut oculos
nostros ad te dirigamus. Virtus orationis
valet omni tempore et omni loco. et in omni statu.
Orare enim possumus et hyeme et estate:
in sereno et in pluuiali tempore: de nocte et
de die: festiuis diebus et non festiuis.
in infirmitate et sanitate: in iuuentute et
senectute: stando et eundo: in domo
et extra domum. Multum commendandum est hoc
officium: quod non recipit impedimentum.
Bernardus. Oro vos fratres, ut semper
habeatis ad manum tutissimum orationis
refugium. Nemo vestrum paruipendat
orationem suam: quia ipse ad quem oratis non
paruipendit eam. Prius quam exeat de ore vestro.
scribi eam iubet in libro suo: et unum e duo-
bus indubitanter sperare possumus: quia aut
dabit quod petimus: aut quod nobis nouit uti-
lius. Nos enim quid oremus sicut oportet
nescimus. sed miseretur ille super igno-
rantiam nostram. et orationem benigne sus-
cipiens. quod omnino nobis non est utile aut
non tam cito dare necesse est. interim tribuet.
oratio tamen infructuosa non erit. quam quidem
totam de te cura est deo tuo. ut quo-
tiens queris quod tibi inutile est. non te
audiat: sed mutet illud utiliori dono.

Qualiter sit orandum. Capitulum vii.

Dein sequenter ostendendum est
quando orandum sit. Ostendit autem
ipsa veritas, quod semper orare oportet. Luce
xviii°. Item eiusdem xxi°. Vigilate omni
tempore orantes. Idem ostendit apostolus dicens.
Sine intermissione orate. prima ad
thessalonicenses v°. Non debet miles christi
scutum orationis deponere. dum bellum durat.
dum durat vita presens. quia milicia est
vita hominis super terram. iob vii°. Item dum
durat periculum. necessarium est dei adiuto-
rium. et ideo in oratione est invocandum. Ut
dicat mistice orando invocanda est dei
gratia. Si fieri posset. semper esset orandum.
Sed quia alia negocia hoc non permittunt.
permittenda est oratio operibus utilibus et etiam
intermiscenda. Ieronimus ad paulam. In
principio cuiuslibet operis. premitte dominicam
orationem. et signum crucis in fronte. In
libro de vita solitaria. Hauriendus
est sepe de lectionis serie affectus. et
formanda oratio. que lectionem interrumpat.
Ieronimus. Orationi lectio. lectioni succe-
dat oratio. breue videbitur tempus. quod tantis
operum varietatibus occupatur. Magnam
partem vite fidelium. oratio et graciarum actio
deberent occupare. Oratio opera debet
precedere. graciarum actio sequi. Cum videntur
mala in te vel in alio. est orandum. cum vi-
dentur bona. graciarum actio debet personare.
Unde post illud. sine intermissione
orate. subdit apostolus. In omnibus gratias
agite. In libro de vita solitaria. Lacrimis
tot modis in oratione vel graciarum actione in
deum se ingerit refundit. quot in suis
vel temptationibus vel consolationibus. proprium
etiam vel compassionibus vel congratulationi-
bus. causales in hoc materias invenit
pius affectus. Orationi frequenter intenden-

dum est. vel cum maior est utilitas.
vel maior oportunitas. vel maior ne-
cessitas est. ut cum aliquam gratiam
deo recepimus. tunc commendandum est apud
eum qui dedit. ut eam nobis conservet.
quia ut ait gregorius. cito bonum
amittitur. nisi a largiente custodiatur.
Quando aliquis plus habet quod possit
amittere. tanto magis sollicitus de-
bet esse de conservatione. et pro ea
orare. Ad insinuandum hoc. salvator
post susceptionem baptismi. orationi
se dedit. luce iii°. Item cum utilitas
orandi est. cum aliqua opera ardua
facturi sumus. Ideo dominus electurus
apostolos. orationem premisit. luce sexto.
Necessitas etiam orandi est alicui.
cum imminet tribulatio vel sibi vel proximo.
Unde dominus imminente passione sua ter
oravit. mathei xxvi°. Et orationem
multum protendit. luce xxii°. factus
in agonia. prolixius orabat. Et mathei
xiiii° legitur. quod ascendit in montem
orare. Et innuitur causa illius orationis.
cum subditur. Navicula autem in medio
mari. iactabatur fluctibus. Circa oppor-
tunitatem orandi notandum. quod in libro de
vita solitaria. ostenduntur tres hore maxime
oportune orationi. his verbis. Certe
illas horas de quibus dicit propheta. septies
in die laudem dixi tibi. matutinum ac
vespertinum sacrificium. ac medie noctis
memorie est observandum. Quod enim sicut
ait propheta. mane astabo tibi et vide-
bo. sed quia tunc a curis secularibus sumus
ieiuni. Et dirigatur oratio mea sicut in-
censum in conspectu tuo. elevatio manuum
mearum sacrificium vespertinum. quia tunc
ab huiusmodi impedimentis iam quodammodo

sium digesti. Item etiam in nocturnis vigi-
liis tuis. quibus media nocte surgimus
ad confitendum nomini domini. confessionis
eiusdem ordinem contexens: in die tribu-
lationis mee. deum exquisivi ma-
nibus meis nocte coram eo. Et alibi
ipse. Media nocte surgebam ad con-
fitendum tibi. Ad orandum mane. monemur
exemplo christi: marci primo. Diluculo
valde surgens ihesus egressus abiit
in desertum locum: ibique orabat. Ad oran-
dum vespere mathei xiiii°. ubi sic legitur.
Dimissa turba ascendit in montem so-
lus orare: vespere autem facto solus erat
ibi. Ad orandum nocturno tempore. luce vi°.
Ubi legitur quod erat pernoctans in oratione
dei.

De horis canonicis.

Item notandum quod secundum consuetudinem ali-
quarum religionum. octo sunt hore cano-
nice in quibus specialiter laudi divine et
orationi est insistendum: scilicet matutine prime.
et matutine laudes: que divisim ab
aliis matutinis in principio aurore ab
eis dicuntur. Hanc distinctionem horarum
tradit beatus benedictus in regula sua.
ostendens sic faciendum esse exemplo
david dicentis. Media nocte surge-
bam ad confitendum tibi. Et hoc quantum ad
matutinas primas. Et item. Septies in
die laudem dixi tibi. quantum ad alias septem
horas. Secundum usum communem autem matu-
tine simul dicuntur et pertinent ad unam horam:
et sic sunt septem hore canonice. in die
naturali: una in nocte: sex in die. His
horis leguntur sancti dei laudi divine et
orationi vacasse. Unde david. Media
nocte surgebam etc: ecce hora matu-
tinarum. Item. Vespere et mane et meridie
narrabo et annunciabo etc. Ecce alie tres
hore: vespere et prima et sexta. In tercia
vero orabant apostoli. cum spiritum sanctum recepe-
runt: actuum ii°. Petrus vero et iohannes.
ascenderunt in templum ut orarent ad ho-
ram orationis nonam: actuum iii°. Circa duo-
decimam horam que dicitur completorium. dicitur christus
orasse ad patrem. in die cene: iohannis xvii°.
Hore iste insignite sunt quibusdam operibus
excellentibus: ad redemptionem nostram per-
tinentibus. Nocte natus est salvator: pri-
ma hora diei surrexit: hora tercia spiritum
sanctum misit: hora sexta in celum ascendit:
hora nona mortuus est in cruce: hora un-
decima. id est vespere. corpus suum disci-
pulis in sacramento tradidit. Per horas
diei ostenduntur nobis mathei xx°. ubi
legitur patremfamilias misisse operarios primo
mane. et tercia et sexta. et nona hora:
similiter undecima. id est vespere. Duodecima
vero hora ad mercedem vocavit quod per-
tinet ad completorium. Et licet in omnibus horis
insistendum sit laudi divine et orationi tamen
specialius in tribus scilicet in matutinis et prima et
completorio.

Quod valde commendabile sit ad matutinas surgere

Valde laudabile est
ad matutinas libenter surgere:
et devote divine laudi intendere. Ad hoc
monemur exemplo sanctorum animalium: que requiem
non habebant die ac nocte dicentia. sanctus.
sanctus. sanctus dominus deus omnipotens: apoca-
lypsis quarto. Item ysaye lxii°. dicitur de
custodibus ecclesie. Tota die et tota nocte
perpetuo non tacebunt. Item trenorum ii°. Con-
surge. id est cum aliis surge: lauda in nocte.
David occupationibus regni non detine-
batur: quin media nocte surgeret ad con-

fitendu͂ dn͂o. Legit͛ actuu͂ xvi°. q͂ pau-
lus et silas media nocte adorantes.
laudabãt deu͂. Artifices p̱ lucro i̅ tempore
laborantes. magna pte noctis vigilãt:
iuxta illud ecc͂ustici xxxviii°. Oĩs faber
et architectus. nocte tãq͂ die
t͂nsigit. Sed ualde u͂ecu͂du͂ e͂ cũ aliq̃s
piger est ad nocturnas uigilias sustine͂-
das p̱ et͂na m͂cede. Refert theodamus
demostenem dixisse: se o͂ms artifices
vigiliis p̱uenisse. Ad vigilias i̅citat nos
paulus ij ad corinth vi° dicens. In o͂ibz
exhibeamus nosmetip̃os sicut dei mi͂s-
tros. i̅ vigiliis. Valde conueniens e͂ ut
nocturno tpe. q͂n mali deu͂ i̅honorãt.
boni deu͂ glorificẽt et laudent. Tempus
nocturnũ. oportunu͂ est operibus c͂otempla-
tiue: s͂cd͂m illud ps. In die mandauit
dn͂s mi͂am suã s͂tz opa actiue: et nocte
canticũ eius. In nocte recipiu͂t͂ conso-
lac͂o͂es diuine s͂cd͂m illud iob xxxv°.
Qui dedit carmina i̅ nocte. Ad bene-
dicendu͂ deu͂ i̅ nocte. monet dauid d͂ns.
In noctibus extollite manus uẽas i̅ s͂ca
et benedicite dn͂m. Et daniel iij°. Be-
nedicite noctes et dies dn͂o. Ad sanita-
tem etiã corporis uale͂ p̃m͂ q͂ aliq̃s ad
matutinas surgit. occasio est eni͂. ut
tiam͂ purget.

Q͂ ualde reprehensibile e͂ ex pigricia ad p̃mã no͂ surge͂

Item no͂ndu͂ q͂
ualde reprehensibile est: cũ aliq̃s ex
pigricia. p̃ma hora diei. laudi diuine
et ordini no͂ intendit. Surgu͂t scelerati
mane. ut scelera sua p̃petrent s͂cd͂m id
iob xxiiii°. Mane consurgit homicida.
Ite͂ p̃ueniu͂t aues ortu͂ solis i̅ cantu suo.
valde ergo u͂ecu͂du͂ est seruus dei.
si pigricia eos detineat: ut diuine lau-

di p̃ma hora diei no͂ intendãt. Am-
brosius de officiis. Quis xp͂ianus
no͂ erubescat sine psalmorum modu-
lac͂o͂ne diẽ t͂nsige͂: cũ minutissime
aues ortu͂ diei p̃ueniãt. Surgebat
dauid ad dei laude͂ cũ ministris musi-
cis i̅ mane: vnde dicebat. Exurge
psalteriu͂ et cythara: exurgã dilu-
culo. Dicebat ysayas xxvi° cap°.
In p̃nordiis meis de mane vigilabo
ad te. Saluator mane ibat ad loca
orationis. vñ iohis viii°. Diluculo iterum
venit i̅ templũ. Hora illa oportuna
est destructioni uicior. Exodi xiiii°.
Iã aduenerat vigilia matutina: et
ecce respiciens dn͂s sup castra egyp-
cior. [illegible] interfecit exercitũ eorum.
Hora illa attendendu͂ est: q͂ntũ p̃ctm
displiceat deo: et q͂ntũ p̃iculũ sit
mane i̅ eo. Dauid. Mane astabo
tibi et videbo: q͂m no͂ ds volens iniq̃-
tate͂ tu es. Hoc apparet si conside-
rentur pene ipi͂s p̃ctm i̅flicte. Item
hora illa oportuna est diuine erudic͂o͂i.
p̃uerbior viii°. Qui mane vigilaue-
rint ad me inuenient me: dicit sapiã.
Ysaye l°. Mane erigit m͂ aure͂: s͂t ad
audiendu͂ eu͂ ut magistru͂. Ite͂ hora ista
oportuna est exaudic͂o͂i. Iob viii°.
Si diluculo consurrexeris ad dn͂m. et
omnipotente͂ fueris dep̃catus: statim
euigilabit ad te. Ecc͂ustici xxxix°. Iustus
cor suu͂ tradidit ad vigilandu͂ dilu-
culo ad dn͂m q͂ fecit illu͂: et i̅ conspectu
altissimi dep̃cabit͂. Dauid. Mane
exaudies voce͂ mea͂. Ite͂. Mane oratio
mea p̃ueniet te. Consueueru͂t diuites
elemosinã dare paup̃ibus: q͂ p̃mo eis

mane occurrit. Sapie. xvi°. Oportet
preuenire solem ad benedictionem tuam:
et ad ortum solis te adorare. Item illa
hora aptacium est contemplacioni.
Exodi xvi°. Mane videbitis gloriam
eius. Illa hora dulcedo spiritus sancti impetrat.
filii israel mane colligebant manna:
exodi xvi°. De fine vtilitate a co-
pletorio illius diei re-
maue

Tempus multum cauendum
est servo dei qui est in religione ne absque
necessitate desit a completorio. Illa hora
transeundum est ab operibus actiue que habent
turbacionem secundum illud dictum marthe.
turbaris erga plurima. luce x°. ad opera
contemplatiue que habent pacem et tranquil-
litatem. Unde tunc cantatur illud: Nunc
dimittis servum tuum domine. secundum verbum tuum
in pace. Hic tamen grauius debet esse
servus dei? nec debet prolongare que
sunt actiue: et differre et diminuere
que sunt contemplatiue. In hora ista
dimittenda est collocutio humana:
pro collocutione diuina. Hora ista inchoandum
est silencium: quod vir religiosus
debet habere in desiderio. Augustinus.
loquela sit in vtilitate: taciturnitas
in iocunditate. Ecclesiastici iii°. Tempus
tacendi: et tempus loquendi. Hac hora
reuocandus est spiritus ab exterioribus
ad interiora. Unde in principio completorii
dicitur. Conuerte nos deus salutaris noster:
ab exterioribus scilicet ad interiora. Sicut
reprehensibile est in uno religioso
sine necessitate tempore completorii in villa
morari. et tarde ad domum suam
corporalem redire. sic reprehensibile est
secundo spiritum ipsius nimis tarde ad
domum spiritualem venire. Hac hora
preparandus est locus. in quo spiritus

tum deo quiescat: scilicet pax et tranquilli-
tas. In ps. Si dedero sompnum oculis
meis. et palpebris meis dormitacionem:
donec inueniam locum domino. In pace factus
est locus eius. Reprehensibilis est: qui negli-
gens negligit. vel nimis differt lectum
preparare. Sapiens se debet habere vir
religiosus hora ista: que est finis diei.
Que enim corrigenda sunt si qua in die
insipienter facta sunt. Reprehensibilis est
specialiter insipiencia in fine diei. sicut et
in fine vite: que multum periculosa est. Unde
Ieremie xvii°. de hac insipiencia auari spe-
cialiter loquitur dicens. In nouissimo suo
erit insipiens. Servus dei in fine diei
cogitare debet de fine vite sue. quia sibi
incertus est. Forsitan finis diei erit finis
vite: quia in nocte mori poterit. ideo de-
bet videre ut ad finem vite sit paratus: ad
quem semper paratus debet esse. secundum illud
luce xii°. Estote parati. quia qua hora
non putatis. filius hominis ueniet. Secundum
augustinum. et si deus promittat homini
peccatorum remissionem: non tamen promittit ei
crastinum diem. In hora ista. debet servus
dei premunire se contra insultus dyabo-
li. Unde ante completorium legitur illud: vi-
gilate quia aduersarius vester dyabolus tamquam
leo rugiens circuit querens quem de-
uoret. et in fine completorii dicitur in oratione:
Visita domine habitacionem istam et omnes
insidias inimici ab ea longe repelle.
Dyabolus enim de nocte seruos dei acri-
us impugnat. Aliqua etiam specialia fiunt
in completorio. que ad custodiam seruorum dei va-
lent. Tunc enim recipiunt spiritualis prioris be-
nedictio: que ad obseruacionem ualet.
Ecclesiastici iii°. Benedictio patris firmat

domus filior. Fit aque benedicte asp=
sio. que hostes invisibiles fugat. Et in
aliquibus religionibus fit solempnius
recōmendacō fratrū btē virgini. In q̄=
dam religione videbat quidā vir
religiosus qn̄ fr̄es dicebant: eya ergo
advocata nr̄a: btām virginē flexis
genibus recōmendantē ordinē filio
suo. Item inordinate remanet a cō=
pletorio. frequēter amittit sertas orōnes.
que post cōpletoriū fieri solent. Item cū
ad dormitionē habz cōsciam plan=
tatam. ut tamen habeat fiduciā in
ordine ad deū quantā habuisset: si cō=
pletorio interfuisset. Fiducia non multū
valet ad impetrandū. defectus non fidu=
cie. multū impedit effectū orōnis.
Item aliquod castrū habz guerrā. et
hostes ꝓpinqui sunt. de die clauduntur
porte: et multū periculosū esset clausio=
nis dilatio. Nos ergo continue in guerra
sumus et hostes invisibiles sunt ꝓpin=
qui. porta oris tēpe oportuno ē clau=
denda: et hora cōpletorii cessandū ē
ab humana collocucione. Job xlo. Pre=
mento belli. nec ultra addas loqui. Ite
hoc quod aliquis inordinate deest a cōple=
torio sequi solet et conventus inquietatio
et scandalū: et utrumque multū ē timē=
dū. Primū patet ex verbo gregorii in dyalo=
go dicentis. Si vir sanctus ad trascendū
trahitur: quis alius ad trascendū. nisi
eius inhabitator excitatur. Secundū patz
ex verbo dn̄i dicentis. mathei xviiio
Qui scandalizaverit unū de pusillis
istis qui in me credunt: expedit ut suspen=
datur mola asinaria in collo eius. Et si
ita est de scandalo unius: quid erit de

scandalo conventus. Item notandū q̄
licz omnes frequenter debeant orōni
intendere. tamen religiosi amplius. iuxta
id quod legitur actuū ix. Cornelius vir
religiosus deprecans deū semper. Habent
religiosi et magnā orandi necessitatē:
et magnā oportunitatē. Magnā ne=
cessitatē: quia vehementius temptantur:
ideo vigilare et orare debent: ne per
consensū intrent in temptacionē. Item
maiora habent bona: ideo largitorē
debent rogare, pro eorum custodia. Cito
enim amitterentur: nisi ab eo custodi=
rentur. Item arduū ē valde. quod habe=
tur scilicet servitutē tenere: et usque ad mor=
tem in ea perseverare. Difficilius ē tene=
re semitā: quam viā publicam. Unde vio
religioso multū ē necessariū dei ad=
iutoriū: et frequenter in orōne implorā=
dū. Frequenter debz dicere illud ps. Per=
fice gressus meos in semitis tuis:
ut non moveantur vestigia mea.
Preterea religiosi qui non habz tempo=
rales elemosinas non possunt facere:
ideo sicuti divites qui non possunt multū
orare. elemosinis hoc recompensant:
sic religiosi defectus elemosinarum
corporaliū orōnibus debz recompen=
sare: ut sic impleatur illud luce vio.
omni petenti te tribue. Item de ele=
mosinis vivunt religiosi: et orō=
nes eorum multum petuntur: et in
suffragiis eorum magnā fiduciam ha=
bent. Ideo propter eos multum orare:
ne in eis homines decipiantur. Item hūt
maiorē oportunitatē orandi. quia
a negociis secularibus magis sunt

expediti. et propter loci congruitatem et propter
sanctam societatem.

Ubi sit orandum. Cap. viii

Consequenter videndum
est: ubi sit orandum. Notandum
ergo quod ubique est orandum: quia ubique
est periculum: et ubique dei auxilium est
necessarium. Sapientie xiiii. Creature dei
in odium facte sunt: et in temptationem
anime hominum: et in muscipulam pedibus
insipientium. Prima ad thimotheum ii.
Volo viros orare in omni loco. levantes
puras manus. Specialiter locus ydoneus
ad orandum: est locus secretus. Ysidorus
de summo bono. Oratio privatis locis
oportunius funditur. Mathei vi. Tu
cum oraveris intra in cubiculum tuum et clauso
ostio ora patrem tuum. Bernardus. Orare
volentes iubemur intrare cubiculum
secreti gratia: id quidem ad cautelam:
ne coram hominibus orantibus. laus humana
orationis ~~fr~~ furetur fructum: frustretur
effectum. Ad orandum secreto monemur
Christi exemplo. qui dimissa turba ascen-
dit in montem solus orare: mathei xiiii.
Et marci primo dicitur de ipso. quod
abiit in desertum locum. ibique orabat.
Et legitur luce xxii. quod avulsus est
a discipulis suis. quantum iactus est la-
pidis: et positis genibus orabat.
Item locus ydoneus ad orandum. est
templum materiale dedicatum. Tercio
regum ix. Sanctificavi domum istam
etc. et erunt ibi oculi mei et cor
meum cunctis diebus. Secundo paralipo-
menon vii. Oculi mei erunt aperti
et aures mee erecte. ad orationem
eius. qui oraverit in loco isto.

De modo orandi Capitulum nonum

Consequenter ostendendum est:
quid sit orandum. Circa quod
notandum. quod qui vult orare: primo preparati-
onem animi debet intendere. Ecclesiastici xviii.
Ante orationem prepara animam ~~tuam~~
tuam. Preparatio multum valet ad hoc.
quod oratio exaudiatur. Job. Preparationem cor-
dis eorum audivit auris tua. Ad prepa-
rationem tamen pertinet: scilicet cordis revoca-
tio: puritatis provisio: et attentio.
Revocare debet cor suum: volens orare.
Secundo regum vii. ait david. Invenit
servus tuus cor suum. ut oret te. Ubi cor
deest: non est ubi gratia possit infundi. Unde
ridiculosa est eius petitio. Bernardus.
Multos nobis causantur deesse gratiam
sed iustius gratia ipsa conqueritur non-
nullos sibi deesse. Potius orandum
est corde quam ore. Primo regum primo.
Anna loquebatur in corde suo. et vox
illius penitus non audiebatur. Providen-
da est puritas cordis. ad quam multum
valet compunctio. Tercio regum viii.
Si quis agnoverit plagam cordis sui. et
extenderit manus suas in domo hac:
tu exaudies in celo. Ysidorus. Peccati
recordatio merorem gignit: luctus
mentem puriorem reddit. Idem. Cum deo
assistimus. gemere et flere debemus: re-
miniscentes quam gravia sint que commisi-
mus: et quam dira inferni supplicia que
timemus. Dicebat quidam: quod latrones
et tirannum docuerunt eum orare. Latro
attendens quid fecit: et quod sibi.

continentiu patu sit: tunc hec duo cu
multis lacrimis. misericordia petit. Continuu
no q in eis sana sunt abscondit: et q
sunt in eis miserabiliora in pbisse oste
dit: ut magnitudo miserie. ad mi
serendu exciteret. Multu valet puritas
ad hoc ut oro exaudiatur. Augustinus.
Munda tantu cubicula cordis: mis
e qui exaudiat. Et sup illud ps. iniq
tate si aspexi in corde meo. no exau
diet dns: dicit glosa. puritas oronis
auditur. Attentio etia oportet ee anim.
In libro de vita solitaria dicitur de pro
ficientibus. Admonendus e quantu potest
puritate cordis intende in eu cui sacri
ficiu orationis offert: intelligere qd offert.
Negligit enim videre vel intelligere illu cui
offert tantu ei in affectu est. Secundum
ligna silue exardescet ignis: et calfit
extensus Augustinus. Dignior sequitur
effectus: que feruentior precedit af
fectus. Bernardus. Nos multos arbi
tror expertos in dni oratione quanda
mentis ariditatem et ebitudinem: ut
solu orantes labiis. no satis atten
dant qd uel cui loquitur: pro eo quod ex q
da consuetudine. tamq digna reuere
ntia accesserunt. In cunctis igitur actibz
nris. multa oportet nos adhibere vigilantia: sed
precipue in oratione. Licet enim sep a deo
videamur: in oratione etia presentamur. et
ostendimus nos: quasi facie ad facie
cu deo loquentes. Et quamuis ubiq sit
deus: in celo tn orandus est: ubiq orãs
tpe cogitandus. Sic ergo oret quisq
orat: tamq presentatus diuine maiestatis.
Non ad orandu preparato: orandu e
cu magnitudine desiderii. Deuteron

iiii. Cum quesieritis dominum deum vestrum in
uenietis eu: si tn in toto corde que
sieritis eu. Jheremie xxix. Cum quesieritis
me in toto corde vro. inueniar a vo
bis. Magnitudo desiderii clamor
est: que ds exaudit. De quo clamore.
exodi xiiii. quid clamas ad me. ait
dns ad moysen. Et daniel xiii.
Exclamauit voce magna susanna.
Bernardus. In dei auribz desideriu
vehemens clamor magnus: remissa
intentio. vox submissa. Ad cordis
enim vocem potius qm corporis. aures
eius. Gregorius in moralibz. Et tria
vitu si ore petimus. no tn corde de
sideramus: clamantes tacemus. In
ps. Clamaui cu clamarem tota die.
Dilatatio desiderii est qi preparatio
cordis: ut sit capax eius qd petit.
Augustinus. Cur petere querere.
pulsare nos compellit q nouit qd no
bis sit necessariu priusqm petamus:
nisi qr uoluit exerceri nrm deside
riu in orationibz quo possimus capere.
qd preparat dare. Item augg. Dicit ali
quis dns tardius dat: commendat
dona no negat. Diu desiderata
dulcius optinentur: cito aut data
vilescunt. Seruat tibi deus. qd no
vult cito dare: ut et tu discas mag
na magne desiderare. Item orandu
est cu gemitu et lacrimis. Exodi
iii. Audiui gemitum eorum. Sermo regum
primo. Cu esset anna amaro aio. orauit
dnm flens largiter. Job. Auribz per
pe lacrimas meas. Glosa. Quia la
crime violente sunt in precibz. Ecclesiastici

xxxv. Non despiciet preces pupilli
nec vidue. si effundat loquelam gemi-
tus. Et in eodem subditur de lacrimis vi-
due. A maxilla usque ad celum ascen-
dunt. ysaye xxxviii. Audivi orationem
tuam: et vidi lacrimas tuas. Osee xii.
dicitur de iacob luctante cum angelo.
Flevit et rogavit eum. Et iudith.
viii. Indulgentiam illius fusis lacrimis
postulemus. Ad hebreos v. Preces sup-
plicationesque cum clamore valido.
et lacrimis offerens: exauditus est pro
sua reverentia. Humilitas etiam multum
valet in oratione. Ecclesiastici xxxv. Oratio
humiliantis se nubes penetrabit.
Psalmus Respexit in orationem humilium: et non
sprevit preces eorum. Judith ix. Humi-
lium et mansuetorum semper placuit
tibi deprecatio. Humilitate optinuit
chananea a christo quod voluit: catello
se comparans: cum christus eam canem comparas-
set. mathei xv. Et marci vii.
habetur quod christus ei dixit. Propter hunc ser-
monem exivit demonium de filia tua.
Et mathei viii. post illud verbum
humile centurionis. domine non sum dignus
ut intres sub tectum meum. dictum est ei
a christo: sicut credidisti fiat tibi. Item
luce xv. postquam filius prodigus dixit:
non sum dignus vocari filius tuus: pater
occurrens cecidit super collum eius. Fidu-
cia etiam multum valet in oratione. In psalmo.
Miserere mei quoniam in te confidit anima mea.
Volunt dominus orantes attendere eum
qui oratur pretium esse: ut maiorem
fiduciam habeant impetrandi. Luce
xi. Cum oratis. dicite pater noster. Et in eodem

Si vos cum sitis mali. nostis bona da-
ta dare filiis vestris: quanto magis pater vester
celestis dabit spiritum bonum petentibus se.
Item perseverantia multum valet in oratione. un-
de dicit dominus luce xi: exemplo amici.
qui panes tres sibi accommodavit.
in improbitate amici desistentis de-
victus: et exemplo iudicis iniqui deum non
timentis et homines non reverentis: qui
improbitate vidue victus. vindictam fecit
ei de adversario suo: luce xviii. Apostoli
perseverantes in oratione. spiritum sanctum recte
perceperunt: actuum primo. Psalmus Benedictus deus qui
non amovit orationem meam: et misericordiam
suam a me. Augustinus Si non est amota oratio:
securus esto. quia nec misericordia. Multum etiam va-
let ad hoc quod oratio alicuius exaudiatur: si
mandata dei ab ipso impleantur. Ysidorus.
Si quod deus precipit facimus: id quod peti-
mus sine dubio optinemus. Prima iohan-
nis iii. Si cor nostrum non reprehenderit nos:
fiduciam habemus ad deum. quia quidquid
petierimus. accipiemus ab eo: quoniam man-
data eius custodimus. Augustinus in libro
de opere monachorum. Citius exauditur
una oratio obedientis: quam decem milia
contemptoris. Propter quod operatio orationem
iuvet. Ad hoc insinuandum: orantes
manus in oratione levare monentur. Trenorum
iii. Levemus corda nostra cum manibus ad
dominum. Psalmus Elevatio manuum mearum
sacrificium vespertinum. quod erat dignius.
Moyses orationem pugnans contra ama-
lech. habebat manus levatas ad dominum:
exodi xvii. Prima ad thimotheum secundo.
Volo viros orare in omni loco. levantes

pauperitas tuas. Specialiter iuvat orationem
impletio mandatorum ad custodiam pertinentium: ut dare elemosinam. vel
remittere peccanti in se. Ecclesiastici xxix.
Conclude elemosinam in sinu pauperis:
et hec orabit pro te. Ysaie lviii. Frange
esurienti panem tuum etc.: et tunc
invocabis et dominus exaudiet. Ecclesiastici
xxviii. Relinque proximo tuo nocenti
te: et tunc deprecanti tibi peccata solventur. Marci xi. Cum stabitis ad orandum.
dimittite si quid habetis adversus
aliquem. ut et pater vester qui in celis est dimittat
vobis peccata vestra. Transgressio
non mandatorum dei multum impedit
orationem. Proverbiorum xxviii. Qui declinat
aurem suam ne audiat legem: oratio eius
erit execrabilis. Ecclesiastici xxxiiii. Unus
orans et unus maledicens: cuius vocem
exaudiet dominus. Qui deum offendit:
quasi sibi maledicit: quia malum sibi
procurat. Ysaie primo. Cum multiplicaveritis
orationem. non exaudiam: manus enim
vestre sanguine plene sunt. Immisericordia
etiam multum impedit orationem. Proverbiorum
xxi. Qui obturat aures suas ad
clamorem pauperis: clamabit et ipse.
et non exaudietur. De speciebus orationis

Sequitur de speciebus orationis. Capitulum x.

Sciendum ergo quod oratio dividi potest
in orationem fructuosam et infructuosam. Bernardus
ostendit que oratio sit fructuosa
his verbis. Oratio quanto efficatior est si
fiat ut debet: tanto callidius impediri
solet. Nunquam a pusillanimitate spiritus et
timore immoderato: qui sic cogitat
homo suam indignitatem: ut non convertat
oculos ad dei benignitatem. Sed sic
periculum est si fuerit oratio timida: sic
proximo gravius. si fuerit temeraria:
ut iste tamquam consciencia peccatorum adhuc
regnat. ambulet in magnis et in mirabilibus
super se. Tercium quoque periculum
est si fuerit tepida: et non ex vivaci
affectione procedens. Timida celum
non penetrat: immoderato timore
constricta: tepida in ascensu languescit:
eo quod non habeat vigorem:
temeraria ascendit quidem. sed resilit:
resistitur enim: nec tantum non optinet
graciam. sed meretur offensam. Si vero si
fidelis humilis et fervens fuerit: celos
penetrabit: et certum est quod vacua
redire non possit. Item Bernardus ostendit
diversas species orationis his verbis. Quatuor
videntur michi exprimere modos orandi
apostolus dicens. Volo primo fieri
obsecrationes. orationes. postulationes.
graciarum actiones. Quos adhuc peccatorum
consciencia terret et cruciat: quos in
tenebris peccati latentes spiritus veritatis
irradians excitat. erubescere faciens
et timere gehenne incendium. ipse immanitatem
criminum et defectum meritorum.
dum quod timet eum deum vacuum apparere:
non audentes per se accedere. student
per alios supplicare: ut Ancilla
tuus. sicut per oram pro nobis et huiusmodi.
Marie illud est obsecratio
manifesta: per passionem tuam libera
nos domine. Aliter non accepta consuetudo.

stitute. securus accedit. veniam
quere de preteritis: et est oratio quasi
oris reorum: quod iam reus suo loquitur cum domino
suo. Deinde si iam consecutus es. perseve-
rans in lamentis penitentie. concepta fi-
ducia indulgentie: accede iam ad pos-
tulationes: ut servus tamquam receptus
in gratiam domini. Sed et cor prius tuus au-
deas petere quod oportet: tamen caveas
ne aut postules non postulanda:
aut nimis postules que non a deo sunt
postulanda: aut ea tepide queras.
que toto sunt affectu et omni desiderio pos-
tulanda. Porro ad quartum orationis
genus quod est gratiarum actio paucos attin-
gere credo: quod quanto varius tanto et
preciosius. Multum enim gratum invenit
apud deum: qui exauditus quamquam aliquando
invocaverit: et testimonium perhibet spiritui hominis
spiritus que habet a deo. quoniam exauditum est
desiderium eius: ita ut etiamsi iam non
oraret. sed gratias agere possit. Prima
igitur id est obsecratio verecundo fiat affectu:
secunda que proprie dicitur oratio. puro affectu:
tertia scilicet postulatio. cum ampla fidu-
cie latitudine: ita quarta devotione
debet esse plena et deliciis affluens.
Item nota quod quatuor species orationis
prius notate. quas tangit apostolus.
prima ad thimotheum. ii°: determinantur
in libro de vita solitaria hiis verbis.
Postulatio est cum optinenda
temporalia et necessaria vite huius: in qua
deus postulantis approbans bonam
voluntatem. facit tamen quod ipse melius
iudicat: et dat libentius sequens postu-
lantes. Ad postulationem pertinet: petere
tranquillitatem pacis. sanitatem corporis.
temperiem aeris et similia. Obsecratio est in
exercitiis spiritualibus. anxia in deum instan-
tia. Oratio est hominis deo adherentis affec-
tio: et familiaris quedam et pia locutio.
Gratiarum actio est in intellectu et cognitione
gratie dei. bone voluntatis indeficiens
et irreflexa intentio. In postulationibus
pie ac fideliter est orandum. sed non est
illis pertinaciter inherendum. quia nos nes-
cimus. sed pater noster qui in celis est. quid in
temporalibus istis necesse est nobis. Obse-
crationibus insistendum est. sed in omni humilita-
te et patientia: quia non afferunt fructum nisi
in patientia. In eodem libro. Nonnumquam non sine
labore petens accipit: querens invenit:
et pulsanti aperitur: et consolationes ac
suavitates orationis invenire tamdem me-
retur labor obsecrationis. Nonnumquam etiam
pure orationis affectus. et bona illa
affectionis suavitas non invenitur: sed
invenit eum non petentem. quem nescientem
gratia prevenit. Et tamquam genus servorum
suscipitur in mensa filiorum. cum rudis ad-
huc et incipiens animus in eum orandi
assuetum affectum: quod pro merito sanctitatis
reddi solet: meritis prefertur. Quod cum
fit ideo agitur ut vel in iudicium suum
negligentia non lateat nescire quid
negligat: et ut provocatio caritatis
amore in eo gratie ultro se offerentis
accendat. In quo pro dolor multi
falluntur. quia cum pascuntur pane filiorum.

iam se filios esse arbitrantur et deficientes unde proficere debebant: ex visitante gratia evanescunt a constantia sua. arbitrantes se aliquid esse cum nichil sint. Item notandum quod oratio dividitur per secundum ea que in ipsa petuntur. quod bernardus determinat hiis verbis. Petitiones cordis in tribus consistunt: preter que non video quid electus quisque sibi debeat postulare. bona scilicet corporis et bona anime in presenti et vite eterne. Nec mireris. quia bona corporis a deo querenda dixi: quia eius sunt corporalia omnia sicut et spiritualia. Ab eo ergo petendum et sperandum est nobis: unde possimus eius servitio sustentari. De virtutibus tamen anime ferventius est orandum. et pro vita eterna: ubi et corporis et anime plena et perfecta est beatitudo. Et notandum quod in prima petitione solet esse superfluitas: in secunda inpuritas: et elatio in tertia. Solent enim queri temporalia ad superfluitatem. virtutes ad ostentationem. vita eterna non in humilitate. sed ex confidentia meritorum. Nec et hoc dico. quin accepta gratia fiduciam det orandi: sed non oportet ut in ea quis fiduciam constituat impetrandi. Hoc solum conferunt priora dona: ut ab illa misericordia que hec dedit: speremus et ampliora. Et notandum quod omnibus perfectis qui habent iusticiam regni in re. et regnum in spe: non est necesse temporalia querere. In ipsis enim spiritus dat testimonium spiritui eorum. quod sunt filii dei: filiis non deerit provisio. Unde super illud mathei. Hec omnia adicientur. dicit glosa. Quia omnia filiorum sunt: et ideo hec omnia adicientur etiam non querentibus. quibus si subtrahantur: ad probationem est: si dentur ad gratiarum actionem. Et quod non temporalia sint ~~querenda~~ petenda. ostendit glosa augustini super illud ij. ad corinthios. virtus in infirmitate perficitur: hiis verbis. Sunt illa que deus laudat et promittit ab eo petentes. secure petite: illa enim proprio deo commendantur. Cum autem petitis temporalia. cum modo petite. et cum timore illi committite: ut si prosint det: si scit obesse non det. Quid enim obsit vel prosit: medicus novit non egrotus. Item que petenda sint: ostenditur in oratione dominica. De quo ysidorus in libro de summo bono. Fidei simboli et dominica oratio. pro tota lege parvulis ecclesie. ad celorum regna sufficit capessenda. Omnis enim latitudo scripturarum: in eadem oratione dominica et simboli brevitate concluditur. Cuius orationis explanatio propter minus intelligentes subiungitur.

De oratione dominica. Capitulum xij.

Est notandum quod quinque sunt: a quibus dominica oratio commendabilis est. Primum est auctoris dignitas: quia ipse dominus composuit eam. Unde convenit et illud ecclesiastici xxiiij. Ego ex ore altissimi prodij. Secundum est brevitas. Unde glosa bede. Orationem composuit brevibus verbis: ut sit fiducia cito ~~conveniendi~~ annuendi: quod breviter vult rogari. Tertium est fecunditas. Glosa. Nichil deest: quod in septem petitionibus non contineatur. Quartum est spiritualitas. Glosa

Nulla oro magis spūalis ē. qͣ ista:
que ex ore filij q̄ ē ueritas processit.
Veritū ē uītus ip̄ius: q̄ magna ē.
Est eīm necessē. qͦ ip̄e petitōnes.
q̄ tea sūt nō formasset: nisi eas
exaudiē uellet. De eius uītute dͭ
augustin9. De cotidianis ꝛ leuibꝫ
pc̄tis ꝛ breuibꝫ. sine quibꝫ hec uita
nō ducit̄: cotidiana orō fideliū sa-
tisfacit. Eor eīm est dicē. pr̄ nr̄ qui
es ī celis: ꝛc̄. Delet oīno hec orō
minīa cotidiana pc̄ta: delet illa a
quibꝫ uita fideliū eciā sceleāte gesta:
sed penitendo ī melius cōmutata
discedit. Sicut ueraciᵗ dicit̄ dimitte
nobis debita nrā: ita ueraciᵗ dicit̄:
sicut ꝛ nos dimittim9 debitoribꝫ
nr̄is. Post eukaristiā ē diīna orō.
maximū remediū ul' uiuū de maxīs.
contᵃ uenialia pc̄ta. Habet aūt diuīa
orō duas ptes: quaꝝ p̄ma ꝑparat
orantē. Vbi ista: pr̄ nr̄ qui es ī celis.
Et est ꝑparaō ista ī duobꝫ: scꝫ in
lac̄mositate. et fiducia ī petrandi.
Excitat aūt ad lac̄mas dupliciᵗ:
p̄mo dū p̄rem cantū ad memoriā
reducit ei. qui p̄rāndo ita uiliter
uixit. Scdō. dū absenciā amātissī
p̄ris ī nuīt dicens. q̄ es ī celis: ꝛ dulcē
illā p̄riam a qua ip̄e exulat. Ad p̄ᵐ
ptinet illud qd' dͭ b'nardꝰ. Cogitam
ti qͦ offenderī p̄rem. et ēte qͦ pu-
deat. et si nō qd' terreat. q̄ua fronte
attollo oculos iā ad uultū tā pij p̄ris.
tā malus filius. Pudet indigna
gessisse gͣm meo: pudet tanto p̄ri

uixisse degenerē. Et glosa sup hūc
locū dicit. Cauendū ē unicuiqꝫ a sor-
dibus: ne tanto p̄re sit ī dign9. Ad
scdm uideᵗ ptinē illud p̄s. Fuerūt
m̄ lac̄me mee panes die ac nocte:
dū dicit̄ m̄ cotidie ubi est deus tu9.
Primus fletus q̄ ē p pc̄tis. irriguū
īferi9 est: scdus qui ē p absencia
p̄ris. et dilacōe. est irriguū superi9.
Ad fiduciā ī petrandi. ualet illud
ōbū dupliciᵗ: p̄mo dū p̄rem noiāt
eū qui orat. Huius p̄ris amor supat
maternū amorē. Ysaie xlix. Nūqd
mulier obliuisci pt̄ ī fantē suū: ut
nō misereat̄ filio uteri sui: Et si ip̄a
oblita fuit: ego tū nō obliuiscar tui.
Scdō dū dicit eū esse ī celo: ubi ē ha-
būdancia oīm bonoꝝ. Quō eīm pat
miscdiarū habens habūdanciā oīm
bonoꝝ: nō miserebit̄ filij positi ī ualle
miserie. ubi ē penuria oīm bonoꝝ:
Ad hoc ptinet qd' dicit bnardus ubi
ꝯ̄ illud qd' apud antiquos tā t'ribilit
ꝑm frequēt ī tonaē solebat̄: ego dn̄s
ego dn̄s: Michi ~~dicit~~ dictat̄ orō:
cui9 p̄ncipiū dulce nomē ~~pr̄~~ p̄ris:
sequēciū peticōnū optinendaꝝ p̄stat
fiduciā. Et glosa sup hoc nomē pr̄.
In hoc dat̄ fiducia. Qd negabit
filijs: q̄ iā dedit qd' pr̄ est: Luce
xj°. Si ergo uos cū sitis mali. nostis
bona data dare filijs uris: quāto
magis pr̄ uer de celo dabit spm̄
bonū petentibꝫ se: Qd aūt lac̄me
ualeāt ad ī petrandū: patet p hoc
qd' dͭ aug9 sup illud. annibꝫ ꝑcipe

lacrimas meas. Nunc utiquid violente sunt in precibus. Ideo etiam fiducia ad hoc valeat: patet per hoc quod legitur iacobi primo. Si quis indiget sapientiam postulet a deo etc. Et post: postulet autem in fide: nichil hesitans. Qui enim hesitat: similis est fluctui maris. qui a vento movetur et circumfertur. Non ergo existimet homo ille quod aliquid accipiat a domino. Secunda pars dividitur in duas partes. Cum enim duplex sit vita spiritualis: vita gratie et vita glorie: primo ponuntur tres petitiones pertinentes ad vitam glorie. tamquam digniores: secundum illud mathei vi°. Primum querite regnum dei et iustitiam eius etc. Regnum dei queritur in tribus primis petitionibus: iustitia vero ducens ad regnum in quatuor sequentibus. Ubi notandum quod ille qui mortem meruit apud iudicem terrenum. et nescit iudicem sibi adhuc placatum: primo petit vitam suam. sive ut parcatur ei a morte quam meruit. sic qui mortale peccavit: cum ~~[illegible]~~ certus non sit in hac vita quod sibi sit dimissum: tunc habet primo petere ut parcatur sibi a morte. Ad quod pertinet illa petitio: libera nos a malo. Malum enim ibi dicitur peccatum mortale: quod est mors prima: et sequela eius scilicet mors eterna. Et debet peti cum magno desiderio hec petitio: eo scilicet modo quo latro. attendens quod fecit: et quod tormentum sibi preparatum sit: cum multis lacrimis vitam suam petit. Vita vero spiritualis obtenta est in continua pugna iuxta illud iob vii°. Militia est vita hominis super terram vel temptationes: et propterea necessaria est alia petitio: ne in temptationem cadere permittat. Hec petitio etiam cum magno desiderio proponenda est: sicut ille qui facturus est duellum: antequam intret campum. cum magno desiderio rogat dominum et rogari facit: ut sibi det victoriam: et obtenta victoria gratias deo agit. Sic quilibet fidelis debet in mane rogare dominum: ut in illa die det sibi de dyabolo. victoriam. Quam cito enim surgit: intrat in campum certaminis. valde periculosi. Bernardus. In mundo isto tamquam in stadio certaminis positi sumus: in quo christus mortuus est. Quisquis hic vulnus vel plagam non susceperit: in futuro iudicio vulnus in gloria apparebit. In vespere vero si a casu evaserit: debet sequi gratiarum actio. Augustinus. Quod orandum est ut fiat: illi reddenda gratiarum actio cum fecerit. In quo multi peccant. Cum enim acceperint aliquod beneficium a deo. nunquam postea memores sunt eius. cum tamen deberent regratiari deo. singulis diebus longo tempore. Ubi notandum quod consensus velut pes est anime: quo aliquis dicitur intrare in temptationem vel etiam duci. Mathei xxvi°. Vigilate et orate ne intretis in temptationem. Intretis id est per consensum. Inducit autem deus hominem in temptationem permissive. dyabolus vero impulsive. Vita etiam spiritualis licet ad impulsum temptationis non corruat: debitis tamen obligata est. Dimissa enim culpa et morte eterna: remanet.

adhuc obligatus ad penam transitoriam.
Ideo necessaria est petitio illa: dimit-
te nobis debita nostra. Hec petitio
cum magno desiderio proponenda est:
quia sicut solet dici. non est omnis sicut
debitor. Si quis obligatus esset debitis
multis ad terminum: et sciret se in
carcere ponendum. nisi redderet: et
~~prob~~ probabiliter crederet se non suf-
ficere ad solvendum. infra terminum: cum
magno desiderio peteret sibi debitum
remitti. si speraret optinere: et valde
gratum haberet. si quis a tabulis creditoris
eum deleret faceret et scriptum frangeret: sic
cum magno desiderio petere debet sibi
debita dimitti. qui credit se non posse
solvere ea infra terminum mortis: cum
sciat se ponendum pro eo quod non solverit
in igne purgatorii. De quo dicit augustinus.
Multo non gravius est ignis ille. licet
non sit eternus. Excedit enim omnem pe-
nam quam umquam aliquis passus est in hac
vita. Huic vero petitioni addit deter-
minationem cum dicitur: sicut et nos dimitti-
mus debitoribus nostris. Specialiter enim
valet ad impetrandam remissionem a
deo. si remiserimus proximo. Ecclesiastici
xxviii. Relinque proximo tuo nocenti:
et tunc deprecanti tibi peccata solventur.
Si omne animal diligit simile sibi. Ecclesiastici
xiii. et lupus lupo non nocet. nec
leo leonem ledit secundum vulgi sententiam:
horribile est quod dei ymago nichil ita
amet in homine. sicut inimicitiam.
quasi sororem suam: et quod ei paratur:
et quod ei qui libenter dimittit proximo. deus
libenter dimittit: econverso vero non

dimittenti. nichil dimittit. Ecclesiastici
xxviii. Qui vindicari vult: a deo
inveniet vindictam. Vita etiam spiritualis
ex se deficiens est. et indiget cibo spiritua-
li sustentari: sicut vita corporis. alimo-
nia ciborum sustentatur. Ideo in quarta
petitione petitur sustentamentum vite
spiritualis cum dicitur: panem nostrum supersub-
stantialem vel cotidianum. da nobis hodie.
Constat quod hoc non est solum intelligen-
dum de pane materiali: cum illum dicat
dominus esse adiciendum non querendum. Matthei
vi. Et hec omnia adicientur vobis.
Hec petitio cum magno desiderio po-
nenda est. cum cotidie sit necessarius. nec
a nobis eum habere possimus: sicut cum de-
siderio elemosinam peteret qui sciret se
fame moriturum. nisi eam mendicando
optineret. Ubi notandum: quod panis iste
quadruplex est: scilicet doctrina. exemplum.
opera virtutum. et sacramentum altaris. De
pane doctrine legitur deuteronomii viii.
non in solo pane vivit homo etc. De pane
exempli habetur super illud iohannis ultimo:
pasce oves meas. De operibus habetur
ysaie iiii. ubi dicitur in persona virtutum: pa-
nem nostrum comedemus. Deficiunt virtutes:
nisi ex eis bene operemur: sicut visus
corporalis in homine deficit: si homo in
carcere diu manet. ubi non videat.
Sacramentum vero eucharistie multum
valet ad sustentationem vite spiritualis.
Ex predictis non satis potest esse manifestum.
quantum deo indigeat pius homo: quod pauper
est adeo quod nec habet mendicare. Unde
augustinus. Qui panem cotidianum petit:
dives an pauper est? Est etiam plusquam

periculum cum tollere debeat, est etiam in magno
periculo undique habens contra se et laqueos
et causas mortis. Item alias non tres
petitiones notandum est. quod sicut homo
factus est ut serviret deo: sic mundus factus
est ut serviret homini. Et pro servicio
quod homo exhibere tenebatur debuit habere
dominium mundi in vita presenti: et inde habi-
turus ipsum deum. cum de paradyso terrestri
transferretur in celum. Sed quia debitum servicium
deo exhibere noluit: dominium mundi.
iusto dei iudicio amisit. et in servitutem
magnam incidit: ita quod a minimis et aliis
minimis creaturis non posset se defen-
dere. Augustinus. Homo dicitur esse [illegible]
et times et tractus es: pulicibus insiste
ut domineris. In futuro vero ponetur homo
in statu debito: ut deo perfecte subiectus
sit. et cetere creature sint sibi subiecte:
et etiam ut ipsum deum possideat. si ab
eo prius possessus est. Deus enim
secundum augustinum nullius possessio
erit: cuius possessor non fuit. Ad primum
pertinet illa peticio. fiat voluntas tua
sicut in celo et in terra: idest veniamus
ad statum illum. in quo voluntati tue vo-
luntatem nostram conformabimus: ut nunc
faciunt angeli. Ad secundum pertinet illa
peticio. adveniat regnum tuum: id est
veniat status ille in quo tecum regna-
bimus. ab omni servitute liberi. Ad tercium
pertinet illa peticio. sanctificetur nomen
tuum: id est confirmetur nomen illud quo
filii dei vocamur: quod erit quando dulcedine
divina fruemur: iuxta illud ecclesiastici
xv. Iocunditatem et exultationem the-
saurizavit super eum: et nomine eterno

hereditabit eum. Dicit iocunditatem
illam ineffabilem sentiemus: tunc con-
firmati erimus sicut angeli. Et
notandum. quod hee tres peticiones cum
magno desiderio proponende sunt.
Valde enim miserabile est. quod patrem
tam [illegible] a quo omnia bona recepimus
et multa maiora speramus. ita fre-
quenter offendimus: et voluntatem dya-
boli facimus. Ita frequenter et valde
desiderandus est status ille: in quo
voluntatem dei in omnibus faciamus. Item
valde desiderandus est status ille. in quo
a vilissima servitute in qua sumus
liberamur. Valde enim grave est servi-
tutem sustinere illi ad quem pertinet reg-
nare. Valde etiam miserabile est quod
illi qui sunt filii dei. ita de facile
possunt fieri filii dyaboli. Unde valde
desideranda est confirmatio. No-
tandum etiam. quod in hoc verbo sanctificetur:
notatur apparentia huius honoris. ut
sit sensus. Sanctificetur. id est sanctum
appareat. Tunc dicitur res fieri: quando in-
notescit. Modo filii dei sumus: sed
nondum apparet quod erimus. Sed cum
apparuerit. scimus quoniam similes ei erimus:
prima iohannis iii. Mundus videt modo
bonos pauperes. nec credit eos esse filios
dei: nisi sacra scriptura hoc diceret. Vadunt
enim pedites. cum servi dyaboli eant
equites: iuxta illud ecclesiastes x. Vi-
di servos in equis: et principes ambu-
lantes quasi servos super terram. Sed tunc
quasi scriptum erit manifestum in eis. quod

ipsi sunt filii dei: iuxta illud apocalip-
sis xxi. Qui vicerit scribam super eum no-
men dei mei. Glosa. Erit quodammodo
deus: sicut ferrum quod vehementer ignitum
est: quasi ignis est: sic electi erunt
quodammodo deus. quia ei valde similes
erunt. In corporibus etiam glorificatis
erit scriptum quatuor dotibus quasi quatuor
litteris: quod sunt filii dei. Scriptura enim
vocatur etiam designatio. Tertium autem erit
ex corpore glorificato. quod sunt filii dei:
sicut in veste preciosa alicuius comprehenditur
quod ipse sit princeps. Secundum hunc mo-
dum dicitur esse scriptum in femore. in
carne christi: quod ipse sit rex regum et
dominus dominantium: apocalipsis xix. De

infructuosa oratione capitulum xii

Infructuose orantis. primum quinque species
distinguimus. Quedam enim est simulata:
que solis labiis fit: de qua mathei xv.
Populus hic labiis me honorat: cor
autem eorum longe est a me. Hec parui
valoris est. Augustinus. Quid prodest strepitus
labiorum: si mutum est cor. Que est
differentia inter pellem animalis et ipsum
animal: hec est inter sonum vocalis orationis
et devotionem cordis. Sicut pastores
pro animali solam pellem reddunt: quibus
similes sunt: qui mutum sonum vocalis orationis
habent. Devotio est medulla holocaus-
ti. Psalmus. Holocausta medullata
offeram tibi. Sine devotione holo-
causta sunt arida. Est autem devotio
fervor bone voluntatis. quam mens
cohibere non valens. certis manifestat
indiciis. Alia species orationis est oratio prava:
qualis fuit oratio helye. cum peteret
anime sue ut moreretur: iii regum xix.
Tertia est oratio saluti contraria: qualis
fuit oratio pauli. petentis a se stimulum
removeri: ii ad corinthios xii. Quar-
ta est oratio presumptuosa: qualis fuit oratio
filiorum zebedei: qui volebant preeminere
ad regnum. non per calicis potum: quibus
dictum est. nescitis quid petatis: mathei
xx. Quinta est oratio ridiculosa: qualis
est oratio ypocritarum: qui elati de multi-
tudine operum suorum: deum quasi irri-
dent: dum manibus plenis elemosinam
gratie ab eo petunt. Talis fuit oratio superbi
pharisei. dicentis ieiunio bis in sabbato.
decimas do omnium que possideo: luce
xviii. Vacuas oportet esse manus
hominis per humilitatem: ad hoc ut elemo-
sina gratie ei a deo detur. Item oratio
ypocritarum in hoc ridiculosa est. quod
manus tendunt ad terram: cum elemosinam
petant ab eo qui est in celis. Terrenam enim
mercedem querunt in operibus suis. De

despectione sapientie et doctrine capitulum xiii

Dicto de oratione agendum est de
lectione que via est ad sapientiam.
Et quia sapientia et lectio seu doctrina
a multis despicitur: que tamen multum
deberet amari: primo agetur de hac
despectione: secundo de eius amore: tertio
ostendetur quomodo aliquis in lectione possit
proficere. Circa primum nota. primo ostendetur
quare sapientia et doctrina ab aliquibus
despiciantur. secundo quod hec despectio multum
habeat stultitie. tertio quod hec despectio
reprehensibilior sit in magistris ecclesie
quam in aliis. quarto quod maxime.

reprehensibilis sit despectio divine sa-
pientie et scripture sancte. quod ostenditur
quod hec despectio deum maxime offendat.

Quare stulti sapientiam et doctrinam despiciunt

De hac despectione legitur in
proverbiis primo. Sapientiam atque
doctrinam stulti despiciunt. De hac des-
pectione dicit seneca. Ad sapientiam quis
accedit quis dignam iudicaverit. nisi quam
in transitu noverit. Quis philosophum
aut ullum liberale studium respicit. nisi
cum aliquis pluvius intervenit dies. quem
perdere libet. Itaque nichil invenitur eorum.
que parum investigata antiqui reliquerunt.
At si hic iuventus sobria incumberet hoc
maiores docerent. minores addiscerent.
vix ad fundum veniretur ubi veritas
posita est. quam nunc summa et levi
manu querimus. Huius despectionis
assignari potest quadruplex causa. Prima
est ignorantia preciositatis sapientie.
Sicut porci lapides preciosos non
reputant. sed conculcant. eo quod ignorant
virtutem eorum: nec reputant species aroma-
ticas. quarum sublimes sapores non ag-
noscunt. sed preponunt eis glandes vel fur-
fur: ~~quia~~ sic qui ignorat preciositatem sapien-
tie eam despicit. Mathei vii. Neque mitta-
tis margaritas ante porcos: ne forte con-
culcent eas pedibus suis. Bernardus
super cantica. Nam lux incassum circumfundit
oculos cecos et clausos. sic animalis homo
non percipit ea que dei sunt. Secunda est
presumptio sapientie. Sicut fastidium cibi cor-
poralis accidit ex ventosa stomachi ple-
nitudine. sic homines inflati sapientia mun-
di. sapientiam dei contempnunt. Tercia est
infectio palati cordis. de felle iniqui-
tatis. Augustinus. Palato non sano
pena est panis: qui sano est suavis.
Idem. Palatum febricitantis habet:
cui mel celi insipidum est. Ad istas tres
causas pertinet illud prius positum.
sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt.
Sunt enim tria genera stultorum. Primi sunt
qui habent simplicem ignorantiam. Hii licet
non sint docti. tamen sunt docibiles: cum
sint humiles. et non reputent se sa-
pientes. In libro de vita solitaria. Stul-
ticia sine superbia. nominari simpli-
citas meretur: que si ignorat forsitan
est docibilis. Secundi sunt qui reputant
se sapientes. cum sint stulti. quod non
solum est ignorantia: sed quedam insania
Insani enim se reputant sapientes
cum non sint. Isti enim cum ceci sint ce-
citate tamen spirituali non agnoscunt quod in
ceteris corporalibus non contingit. Tales
nec sunt docti nec docibiles. Proverbiorum
xxvi. Vidisti hominem sibi sapientem
videri: magis spem illo habebit
insipiens. Tercii sapienter intelligunt.
sed insipienter volunt. loquuntur et operantur.
Nimium multum sunt insipientes: cum sa-
pientia stulticiam eorum augeat. quia
secundum gregorium. ubi maius est donum
scientie: transgressor maiori subiacet
culpe. Hec tamen genera stultorum sapientiam
despiciunt et odiunt: nec mirum. cum
stulticia sapientie sit contraria. Et
ideo sicut aqua igni repugnat:
ita stulticia sapientie contrariatur. Tercium
signum stulticie in aliquo est: fastidi-
um vel odium sapientie vel doctrine. Sicut

signũ est q candela vł lignũ ha-
beat aquã cũ igne accendi nõ pt.
Tercio signũ amor sapiẽ signũ ẽ q ali-
quis sapiens sit: silitudo eni fuit
ad amorẽ. Prouerb. xv°. Cor sa-
pientis querit doctinã: os aũt stul-
tor pascit ĩpericia. Ecclesiastici vj°.
Quam aspa est nimiũ sapiã. ĩdoctis
hoĩbus. Ideo sapiã aspa ẽ pctoribus:
quia vituperat ea q̃ ipi amãt: et
commẽdat ea q̃ ipi oduit. Homines
nõ libent audiũt eos. q̃ amicis eor
detrahũt: vł inimicos extollũt. Quarta
causa ẽ. q stulti doctinã despiciũt:
quia cor suũ hñt alibi. Vñ ecclesiastici
vij°. Cor prudentibus ĩ ea extees. qui
sz cor suũ nõ habet secũ. Inter res hu-
mũdi mirabiles: mirabilior ẽ hoĩs
animus. Beneti. Vicitore pẽ animũ.
michil eẽ mirabile. Specialit vero ẽ
mirabile ĩ aĩo q ẽ ĩ duobus locis: in
corpe qd̃ viuificat: et ĩ re quã amat.
Bernardus. Aĩa nõ magis ẽ ĩ re quã
amat: q̃m ubi aĩat. In illo ergo q̃
cor suũ habz vł ĩ diuicijs vł ĩ delicijs
et corpus habz ubi tradit doctina:
separacio eor ẽ que debet eẽ sił. Et
talis separacio causa ẽ tristicie. sicut
solucio cõtinuitatis ĩ corpe humano:
vł separacio aĩe a corpe causa ẽ doloris
Separacio eni illor q̃ naturalit debẽt eẽ
sił. dolorẽ ĩducit. Vñ qui int est
doctine abbreuiari vellet spũalẽ re-
fectionẽ. ut citius veniret ad corpalẽ:
et est quasi mors ei esse ibi. Desper-
tio sapiẽ multũ habz stulticie. Quanto
eni res aliqua ẽ preciosior: tanto des-
pertio eius est repheñsibilior. Sapiã
vero ẽ preciosissimã: huius signũ est hoc
q sapientes multũ eã appreciant: si-
cut stulti multũ eã despiciunt.

Appreciatus ẽ eã salomõ. qui eã cunctis
rebus tpalibz ptulit: cũ dñs dixisset
ei. iij° regũ iij°: postula qd̃ vis. ut
dem tibi. Preciositatẽ etiã eius multũ
ostendit ĩ libris suis: prouerb. iij°. Beatus
homo qui ĩuenit sapiãm: et q̃ affluit
prudencia. Melior est acquisicio eius
negociacõne argenti et auri. Eiusdẽ
viij°. Melior est sapiã cunctis opibus
preciosis: et oĩne desiderabile ei nõ pt
cõparari. Eiusdẽ xvj°. Posside sapiãm:
q auro melior est. **Nobiles condiciones sapiẽ ppt quas omnibus transitoriis est anteponenda.....**

Est nõuãdũ q sapiã sex con-
dictiones habz laudabiles.
ĩ quibz diuicias et cetẽa bona tpalia
excedit. Prima ẽ. q ipa ẽ bonũ ĩtrĩsecũ:
qd̃ ĩ dubitanter preualet bono extrĩseco. Nõ
pt sapiã auferri hoĩni sicut diuicie.
Philosophus. Sapiens intra se oĩne
bonũ trãsmabit. Secũda est. q ipa est
thesaurus nobilis: distribuens ei sustĩpit
ĩcrementum: et auarũ dedignatã posses-
sorẽ: nisi publicare clabit. Nõ sic est
de pecunia: de qua boecius. Tunc preciosa
ẽ pecunia: cũ translata ĩ alios: largiendi
vsu desinit possideri. Idem. Augustinus
ĩ operibus diuicias. quas nec habẽ totas
pluribus licz. et ad quelibz sine ceterorum
paupertate nõ veniunt. Tercia est. q sapi-
encia ẽ adiutrix salutis: cũ diuicie sint
ĩpedimentũ ipius. ysaye xxiij°. Diuicie
salutis sapiã et sciã. Mathei xix°. et
luce xviij°. Quã difficile ẽ q̃ diuici-
as habent. ĩ regnũ dei ĩtrare. Diuicie
ẽ tenent sunt diuicie pdicõis: et q̃a p-
dunt et quia sunt occasio. ut habes

eas perdat. Bernardus. Vtinam tantum congregantur perirent: et non congregatores eorum. Tolerabilius esset insudare labori parturienti quam peremptorio. Quarta est quod sapientia dat diuicias et ceterum bona terrena. et non econuerso: ymo diuicie multotiens sunt occasio quod sapientia amittitur. Prouerbiorum viij. Mecum sunt diuicie et gloria. Salomon accepta a deo sapientia habundantissime habuit diuicias et gloriam. Quintum est quod sapientia facit ut diuicie et alie res temporales homini sint bone. Licet res temporales sint bone in se: tamen non sunt bone stulto eas habenti. Seneca. Nichil est homini bonum sine se bono. Prouerbiorum xvij. Vbi non est sciencia anime non est bonum. Sapiencie vij. Venerunt michi omnia bona pariter cum illa. In eodem dicitur de sapientia: quod omnium bonorum mater est. Sexta est. quod ipsius est regere uel disponere diuicias: et alia bona temporalia. Vnde sicut anima preciosior est corpore quod habet regere. et potencia videndi nobilior est organo suo: sic sapientia preciosior est cunctis rebus terrenis: de quibus habet disponere. Seneca. Stulto nulla re opus est: quia nulla re scit uti. Idem. Vnus dies eruditi viri. plus patet: quam imperiti longissima etas. Sapiencie vij. dicitur de sapientia. Preposui eam sedibus et regnis. Ecclesiastici ix. Melior est sapientia quam arma bellica. Contemptus sapientie uel doctrine seu lectionis reprehensibilior est in ministris ecclesie quam in aliis: ipsi enim sunt oculus ecclesie. Et notandum quod oculus corporis humani. est membrum tenerum non sustinens duricie rei contactum. eius officium uel puluere. uel modico opere impeditur. Hoc membrum valde utile ceteris membris: si officium suum bene fecerit. Vnum continuum diligitur a membris: ita ut etiam se opponant si lesio oculo inmineat. Et licet videatur nec fodere nec arare nec alia corporalia agere: tamen quodammodo omnia illa facit: dirigendo cetera membra circa talia illa. Amorem magnum habet ad lumen: sine quo non potest exercere officium suum: vnde sine eo esset inutile: et tandem si lumen non haberet destrueretur: diuturnius enim tenebris carere. In hiis oculus ecclesie corporali oculo assimilatur. Opera terrena ut fodere et arare ad eum non pertinent: a tali labore exceptus est: ut sapientie possit intendere. Prodicum terrene sollicitudinis et laboris. eius officium impedit. Valde utilis est corpori ecclesie. si debito modo officium suum impleat: opera etiam aliorum dirigendo quodammodo facit. Si uero officium suum non impleat: magnum dampnum ecclesia inde incurrit. Mathei vj. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit: totum corpus tuum tenebrosum erit. Oculus iste ad lumen sapientie. magnum amorem debet habere: sine eo enim est inutilis. iuxta illud prouerbiorum xiiij. Iracundia eius inutilis sustinebitur. Inutilem vocat ministrum non intelligentem. Si oculus iste lumen sapientie non habuerit: male regit: secundum illud ecclesiastici x. Rex insipiens perdet populum suum. Oculus etiam iste. si non habeat lumen sapientie perditur. Oculi sustentacio enim vite spiritualis est lumen sapientie: secundum illud prouerbiorum iiij. Lignum vite est hiis qui apprehenderint eam. Contemptus sapientie diuine et doctrine sacre. qui hodie maximus est. maxime est reprehensibilis. cum sapientia diuina et doctrina sacre excellant: et propter altitudinem materie. et propter auctoritatem doctorum et propter utilitatem. De deo est doctrina sacre

deus ipām docuit p̄ hoīes voce
sanctitatis. et tandē ipē dñs homo
fcūs. eā docē voluit. voluit nos
negligentr̄ addiscē ea ad q̄ docēda
ipē ī mūdo voluit venīe. Secūm
illā iudicabim̄. Job xxxi°. Quis
m̄ tribuat auditorē. ut desideriū me-
ū audiat omīps. et librū scribat
ipē qui iudicat: ut ī humeō meo
portē illū. De auctoritate scrip̄ture
sacre et eius utilitate: require q̄rto
libro. ubi agit̄ de ordinacōne virtutū.
Multū offendit̄ deus ex contēptu
legis sue. ysaie v°. Abiecerūt legē
dñi exercituū. et eloqū scī isrl'.
blasphemauerūt: ideo iratus ē furor
dñi ī ppl'o suo. Secūdo paralipomenō
ultīo. Paruipendebāt sermones
dñi. illudebātq; ,pphetis: donec
ascenderēt furor dñi ī pplm eius. et
eēt nulla curatio. Tantū offensus
ē dñs ex hoc contēptu multis mi-
nistris eccl'ie: q̄ ipē nō reputat
eorum orōnes. Prouerbiorum xxviij°. Qui
declinat aurē suā ne audiat legē:
orō eius fiet execrabilis. Nec mirū
si deus multū offendat̄ de tanto cō-
temptu legis sue: quā tm̄ voluit
amari: ut patet ex libris scrip̄ture sac̄
que sequunt̄. Deutronomij vi°. Erūt
uba hec que ego p̄cipio tibi ho-
die ī corde tuo. et narrabis ea filijs
tuis. et meditaberis sedens ī do-
mo tua. ambulās ī itinē. Deut̄
ronomij xi°. Ponite uba hec ī cordibus
vrīs et ī aīabus vrīs: et suspendite
ea ī manibus et int̄ oclos vrōs col-
locate. Josue primo. Nō recedat vo-
lumē legis huius ab ore tuo: sed me-
ditaberis ī eo diebus ac noctibus. Johis
xiiij°. Qui habet mandata mea et
seruat ea ille ē q̄ diligit me. De mal'
q̄ ~~sequunt̄~~ pueniūt ex contēptu sapiē
et doctrine: require sup̄ ī ,plogo huius libri

De amore sapiē et doctrine ul' lcōis. Ca. xiiij.

Consequent̄ de amore sapiē
et doctrine seu lectionis. Et nōndū
q̄ cū lectio via sit ad sapiām: et ex
amore finis sit amor eorum q̄ sūt ad
finē: ex amore sapiē ē amor lcōis
ul' doctrine: et ex contēptu contēptus.
Ad amorē sapiē multa ,puīt nos īcitāe:
de quibus causa breuitatis sex tangē
sufficiat. Primū est īstinctus natē.
scdm cōmendacō scrip̄ture. tciū ēcuit
ani ī erudicio. quartū dei dilcō. q̄ntū
sapiē multiplex fructus. sextū ē q̄ multū
piculosus ē eius defectus. Circa primū
nōndū: q̄ scdm philosophū. omnes
homines natū scīe desiderāt: signū
aut̄ huius ē amor. quē habēt ad sē-
sus corporis: p̄ quos ad cognicōnē
deueniūt: et maxīe ad visū. q̄ plures
differencias rerum ostendit. Unde valde rep-
hensibile ē. si rō sapiām nō diligit:
ad cuius amorē natā trahit. Circa scdm
nōndū q̄ scrip̄tura sac̄ multū cōmēdat
sapiām: et maxīe liber salomonis.
de quo habitū ē sup̄ius. Sapiē vij°. dicit̄
de sapiā. Diuicias nichil eē dixi ī
cōparacōne illius: nec cōparaui illi lapi-
dem p̄ciosū: qm̄ omē aurū ī cōparacōe
illius arena ē exigua: et tamq̄m lutū
estimabit̄ argentū ī cōspectu illius.
Circa tciū nōndū: q̄ vniusitas ēcuit-

arum quasi quidam liber est. sapientiam
nos docens. Ecclesiastici primo dicitur de sa-
piencia: quod deus effudit eam super omnia opera
sua. Et in formica sapientia docetur. Proverbiorum
vi. Vade piger ad formicam et considera
vias eius: et disce sapientiam. Job xii.
Interroga iumenta et docebunt te: et
volatilia celi et indicabunt tibi. Sa-
lomon sapientiam quesivit tam in herbis quam
in arboribus et etiam in animalibus. Disputavit
enim ab ysopo usque ad cedrum. et de omnibus
generibus animalium. per singulos proponens parabo-
lam. Aristotiles interrogatus a quo tot
et tanta didicisset: respondit. A rebus
que mentiri non noverunt. Augustinus in libro
de libero arbitrio. Quocumque te vertis.
vestigiis quibusdam que operibus
suis impressit loquitur tibi. Circa quartum
notandum: quod deus multum amat sapientiam
in filiis suis. Unde proverbiorum x. Filius sapiens
letificat patrem suum. Et sapientie vii. dicitur
de sapientia. Infinitus enim thesaurus est
hominibus: quo qui usi sunt participes facti
sunt amicicie dei. Adeo deus amat sapientiam.
quod nullum diligit sine ipsa. secundum illud sa-
piencie vii. Neminem diligit deus: nisi
eum qui cum sapientia inhabitat. Ysaie xxvii.
Non est populus sapiens. propterea non mi-
serebitur eius. qui fecit eum. Eos vero qui
diligunt sapientiam. diligit deus: ecclesiastici
iiii. Circa quintum notandum: fructum sapientie
esse multiplicem. Ecclesiastici xxiiii. Transite
ad me omnes qui concupiscitis me: et a
generacionibus meis implemini. Ecclesiastici iiii.
Qui intendit sapientiam: benedicet deus.
Proverbiorum iii. Precium et purissimi fructus
eius. Precium quia stipem coeui: purissi-
mi quia tristicie impermixti. Ecclesiastici sexto.

Exiguum in ea laborabis. et cito edes
de generacionibus illius. Ecclesiastici xxiiii.
Flores mei fructus honoris et hones-
tatis. Flores intelligi possunt prima sancta
desideria vel proposita. Cuius fructus
sapientie est. vite spiritualis sustentacio.
secundum illud proverbiorum iii. Lignum vite
est hiis qui apprehenderint eam. Sicut
lignum vite quod fuit in paradyso terrestri
fuit vite corporalis: hoc fuit sapientia
vite spiritualis. Secundus fructus est defen-
sio. Sapientie vii. Sapientiam non vincit
malicia. Ysaie xi. Non nocebunt et
non occident in universo monte sancto meo:
quia repleta est terra sciencia domini. Loquitur de
serpentibus infernalibus. Alius fructus est
consolacio sancta. Sapientie viii. Intrans
in domum meam conquiescam cum illa: non enim
habet amaritudinem conversacio illius: nec
tedium convictus illius: sed leticiam et gau-
dium. Proverbiorum iii. Qui tenuerit eam beatus.
Seneca. Nemo potest bene vivere: nec tolera-
biliter quidem sine sapientie studio: et beatam
vitam perfecta sapientia efficit: ceterum tolera-
bilis inchoata. Circa sextum notandum: quod
valde periculosus est defectus sapientie in mundo
isto. periculis pleno. A quibus iusti libe-
rabuntur sciencia. proverbiorum xi. Eiusdem viii.
Qui me oderunt diligunt mortem. Sicut
corpus humanum ex omni parte. sensu munim-
tum est ne in aliqua parte corpus homo nescius
paciatur: sic spiritum sapientia oportet esse munitum.
ne periclitetur. Proverbiorum iii. Prudencia ser-
vabit te. De profectu lectionis. Capitulum xv

Consequenter agendum est de profectu
lectionis. Et notandum quod octo sunt.
que multum possunt valere ad hoc: quod aliquis
in lectione proficiat. Primum est ut homo

bene viuat. Augustinus. Errat qui se
virtute se cognoscere posse putat: si
adhuc nequiter viuat. Ecclesiastici primo.
Concupiscens sapientiam serua iusticiam.
et deus prebebit eam tibi. Et inferius xxvij.
Volatilia ad sibi similia conueniunt.
et veritas ad eos qui operantur illam reuertetur.
Apocalipsis iij. Collirio inunge oculos
tuos ut videas. Glosa. Collirio oculi
ut videamus inunguntur: cum ad cognos-
cendam veri luminis claritatem intellectus
nostri aciem medicamento bone operationis
adiuuamus. Qui male viuunt: quasi
spurcicia manuum suarum lumen diuine
sapientie a se prohibent. Secundum est ut ad
lectionem perueniat. Cum sapientia donum dei
sit: non debet aliquis attemptare violencia
studij. ut per se sine deo eam acquirere. Jacobi
primo. Si quis indiget sapientia: postulet
eam a deo. Augustinus. Oratione melius soluitur
quam inquisitione alia. Tercium est humilitas. Ma-
thei xj. Reuelasti ea paruulis. Bernardus.
Superbo oculo veritas non videbitur. Specialiter
humilitas necessaria est legenti scripturam
sacram. propter humilem modum loquendi quem
habet: quia a superbis contempnitur. Augustinus.
Scriptura sacra nutrit omnes humiles
sermone. quo non solum manifesta pascit:
sed etiam secreta exercet veritate. Idem in
libro confessionum. Institui animum intendere
in scripturis sacris: sed tamen visa est sacra
scriptura indigna: quam tulliane dig-
nitati compararem. Timor enim meus
fugiebat modum eius: illa autem erat
que cresceret cum paruulis: sed ego dedig-
nabar esse paruulus: et turgidus fastu
grandis michi ~~videbatur~~ videbar
Idem in eodem. Miseram profundius elo-
quiorum tuorum quorum certe ante nos super-
ficies blandiens paruulis. sed mira
profunditas est deus meus. mira profunditas
est. horror intendenti in eam. Quartum est
timor domini. prouerbiorum primo. Timor domini
principium sapientie. Si ille qui scripturam
sacram legit timorem domini habeat: faci-
et eum declinare a malo: scilicet ab errore:
a sciendi presumptione: a sinistra intencione:
et a negligencia implendi quod legit. Qui
enim timet deum: nichil negligit. Ecclesias-
tes xiiij. Sapiens timet et declinat
a malo. Si vero timor dei desit illi qui
scripturam sacram legit: id quod legitur ad alios
refert. non studet secundum lectionem se
dirigere: sed pocius alios. Prudenti
verbum domini lucerna est pedibus propriis:
secundum illud psalmus. Lucerna pedibus meis
verbum tuum: non dicit alienis. prouerbiorum
xiiij. Vir prudens dirigit gressus:
imprudens neglectis suis dirigit alienos
Quintum est mansuetudo. qua auctorita-
ti scripture diuine cedatur. Augustinus ij libro
de doctrina christiana. Ante omnia opus est
dei timore ad cognoscendam eius vo-
luntatem: deinde mitescere opus est pieta-
te. neque contradicere diuine scripture: siue
intellecte si aliqua vicia nostra percutit:
siue non intellecte. quasi nos sapere me-
lius et precipere possimus: sed cogitare
pocius et credere id esse melius et verius
quod ibi scriptum est. eciam si lateat: quam id
quod nos per nosmetipsos sapere possumus.
Idem in eodem. In omnibus canonicis scrip-
turis: timentes deum et pietate man-
sueti querunt voluntatem dei. Sextum est
diligencia tam in correctione librorum:
quam in indagatione scripturarum. De primo

dicit augustinus in libro de doctrina christiana
a codicibus emendandis. primitus de-
bet invigilare sollercia eorum: qui scrip-
turas nosse desideraverint. De studio etiam
dicit Augustinus in eodem libro. Erit
igitur divinarum scripturarum sollertissi-
mus indagator. qui primo totas legerit:
notasque habuerit. et si nondum intellec-
tu iam tamen lectione: dumtaxat eas
que vocantur canonice. Nam ceteras secu-
rius leget: fide veritatis instructus.
Et infra. In scripturis quippe non volunta-
te dei prima observatio est nosse eas: ca-
nonicas scripturas: et si nondum ad
intellectum: legendo tamen mandare me-
morie: vel omnino incognitas non habere.
Deinde ea que in eis aperte posita sunt.
vel precepta vivendi. vel regule credendi.
sollercius diligenciusque investiganda sunt:
que tanto in eis quisque plura invenit: quanto
est intelligencia capacior. In hiis que
aperte in scripturis posita sunt: inveniuntur omnia
illa que continent fidem. moresque vivendi:
spem et caritatem. Tunc vero facta quadam
familiaritate. cum ipsa lingua divinarum scrip-
turarum: in ea que obscura sunt aperienda et
discucienda pergendum est. Ad diligenciam
eciam pertinet: ut caveatur nimia veloci-
tas in discurrendo. Non enim videt acumen
discurrendo latentem sententiam sapiens.
Nichil magnum rerum ipsa natura cito effici
voluit: proposuitque pulcherrimo cuique
operi difficultatem. Nascendi quoque hanc
legem fecit: ut maiora animalia visceribus
parentum diutius contineantur. Dicitur in libro
de natura animalium. quod elephas femina. pre-
gnans est duobus annis. quod est magnum
animal. Septimum est ut homo sit assidu-
us in legendo. Iheronimus. Divine scripture
semper in manibus et iugiter in mente
volvantur: nec sufficiat putes man-
data memoria tenere: et operibus
oblivisci. Idem. Divinas scripturas
sepius lege. immo numquam sacra
lectio de manibus deponatur. Octa-
vum est. ut de sapiencia a deo accepta
non sit ei ingratus: sed datorem sui
glorificet. Ecclesiastici ultimo. Danti
michi sapienciam. dabo gloriam.

Distinctio meditationis a simplici cogitatione et contemplatione. capitulum xvi

Quintum sequitur
agendum est de medi-
tatione: circa quam hoc modo procedetur.
Primo distinguetur meditatio a simpli-
ci cogitatione et contemplatione: deinde
ostendetur quod in meditando. magna
sit discrecio habenda. Tercio ponentur
ea que doctores ecclesie a deo edocti.
et circa hanc materiam experti de con-
sideratione et contemplatione scripserunt.
Circa primum notandum: quod triplex est intuitus
anime: scilicet simplicis cogitationis. me-
ditationis seu consideracionis: et contem-
plationis. De hiis sic loquitur richardus
de sancto victore. Sciendum est. quod eandem
rem materiam aliter per cogitationem intue-
mur: aliter per meditationem rimamur:
aliter per contemplationem miramur. Cogi-
tatio per devia lento pede sine respectu
pervencionis passim huc illucque va-
gatur: meditatio per ardua vie sepe
et aspera ad directionis finem cum mag-
na animi industria nititur: contemplatio libero
volatu quo eam fert impetus. mira

agilitate circumfertur. Idem ponitur describit hiis verbis. Contemplacio est libera mentis perspicacia in sapientie spectacula cum admiracione suspensa. Vel contemplacio est perspicax et liber animi contuitus in res perspiciendas usquequaque diffusus. Meditacio vero est studiosa mentis intencio circa aliquid investigandum diligenter insistens. Vel meditacio est providus animi intuitus in veritatis inquisicione vehementer occupatus. Cogitacio autem est improvidus animi respectus ad evagacionem pronus. Richardus meditacionem accipit pro consideracione: convenientius tamen posset meditacio sumi communiter: ut contineat consideracionem et contemplacionem. Bernardus in quinto libro de consideracione distinguit inter contemplacionem et consideracionem hiis verbis. Consideracionem non idem per omnia quod contemplacionem intelligi volo: quia contemplacio ad rerum certitudinem: consideracio ad inquisicionem magis se habeat. Iuxta quem sensum potest contemplacio diffiniri verus certusque intuitus animi de quacumque re: sive apprehensio veri non dubia. Consideracio autem intencio ad vestigandum cogitacio: vel intencio animi investigantis verum. Quamquam soleant indifferenter pro invicem usurpari.

Quod magna discrecio sit habenda in meditacione. Capitulum xvii

Quartum secundum notandum: quod cum sit que requiritur: ut in meditando magna habeatur discretio. Primum est hoc: quod meditacio fit in conspectu dei: secundum illud psalmi. Meditacio mea in conspectu tuo semper. Ysaye primo. Auferte malum cogitacionum vestrarum ab oculis meis. Secundum est: quod potencia cuius est actus meditandi. os anime est: secundum illud psalmi. Os iusti meditabitur sapientiam. Iustus reputat os suum os anime scilicet intellectum. Iniustus vero os suum reputat os invenire suum: scilicet os corporis. Ecclesiastici xxi. In corde sapientium os illorum. Tercia pertinet ad os corporis scilicet loqui cibum sumere et osculari. Quarta pertinet ad os anime. Tercium: meditacio est anime locucio cum deo. Ideo oportet quod in ea magna habeatur discretio. Frequenter etiam meditacio est dei locutio ad animam: secundum illud psalmi. Audiam quid loquatur in me dominus deus. Bernardus sermone Quartum quedam verba dei ad nos. tunc meditaciones de ipsorum eius gloria: elegancia potencia et maiestate. Item meditacione pascitur anima: ideo nichil timendum est ne meditetur in vanida. Sapientiam et verba sacre scripture meditari debet: ea tamquam species aromaticas ore spirituali masticans. Ecclesiastici xxiiii. Quasi cinamomum et balsamum aromatizans odorem dedi. Tales erant meditaciones David. qui fuit vir servitor dei. Qui dicebat. Quomodo dilexi legem tuam domine? tota die meditacio mea est. Item Meditabar in mandatis tuis que dilexi. Et in descripcione beati viri dicitur. In lege eius meditabitur die ac nocte. Meditacio iusti etiam debet esse circa virtutes. Proverbiorum xv. Mens iusti meditabitur obedienciam. Ecclesiastici xiiii. Beatus vir qui in sapiencia morabitur: et in iusticia meditabitur. Non decet in ore cordis spirituale immundiciam versari: sicut nec corporale immundiciam in ore corporis: cum os anime nobilius sit ore corporis: et spiritualis immundicia maior sit quam corporalis. Temporalia etiam que amplius reputantur ut stercora: ab ore spirituali sunt repellenda. Item os anime sponsum.

celeste debet deosculari. ipse quod in magna mundicia est servandum. Canticorum primo. Osculetur me osculo oris sui. Eiusdem viii. Quis michi det ut inveniam te foras et deosculer te. Tercio requiritur discretio in meditando hoc. quia meditationes principia sunt affectionum. et aliarum operationum. Ad debitas meditationes sequuntur debite affectiones. In psalmo. In meditatione mea exardescet ignis. In meditatione amoris. quo deus nos dilexit. et beneficiorum a deo receptorum exardescet ignis nostri amoris ad deum. Discretio ergo circa meditationes est necessaria: ut scilicet tales prudenter que deo non displiceant. et que nos spirituale doceant: et a quibus affectiones utiles et alie operationes procedant.

Que scripsit bernardus de consideratione et contemplatione. Capitulum xviii

Circa tercium primo ponemus ea que de consideratione beatus bernardus scripsit in libro de consideratione. Continet inquit ~~consideratione~~ consideranda que circa te. que sub te. que iuxta te. que supra te sunt. In quinto vero libro de consideratione dicit. Velim hoc sollerter advertas. vir sagacissime eugeni. quia totiens peregrinatur consideratio tua. quotiens ab illis rebus ad ista deflectitur inferiora et visibilia: sive inquirenda ad notitiam sive appetenda ad usum. sive pro officio disponenda vel actitanda. Si tamen ita versatur in his ut propter illa requirat: non procul exulat: sic considerare repatriare est. Sublimior iste presentium ac dignior usus rerum: cum iuxta sapientiam pauli invisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Plane hac scala cives non egent: sed exules. Quod vero opus similiter: tenenti solium. Creatura celi illa est: ipso habens per quod potius ipsum intueatur. Videt verbum. et in verbo facta per verbum: nec opus habet ex his que facta sunt factoris notitiam mendicare. Neque enim ut ipsa noverit ad ipsa descendit: que ibi illa videt: ubi longe melius sunt quam in seipsis. Deinde in eodem libro distinguit diversas species considerationis his verbis. Magnus ille. qui usum sensuum velut quasdam civium opes expendere satagit dispensando in suam et multorum salutem. Nec ille minor qui hunc sibi gradum ad illa invisibilia philosophando constituit: nisi quia hoc dulcius. illud utilius: hoc felicius. illud fortius esse constat. At omnium maximus. qui spreto ipso usu rerum et sensuum quantum quidem humane fragilitati fas est. non ascensoriis gradibus sed inopinatis excessibus avolare interdum contemplando ad illa sublimia consuevit. Ad hoc ultimum genus illos pertinere reor excessus pauli: excessus non ascensus: nam raptum potius fuisse quam ascendisse ipse se perhibet. Et subdit bernardus. Dis tibi has considerationis species propriis distingui nominibus. Dicimus si placet: primam dispensativam. secundam estimativam: terciam speculativam. Dispensativa est consideratio sensibus sensibilibusque rebus ordinate et socialiter utens: ad promerendum deum. Estimativa est consideratio prudenter ac diligenter queque scrutans. ac ponderans: ad investigandum deum. Speculativa est consideratio se in se recolligens. et quantum divinitus adiuvatur rebus humanis eximens ad contemplandum deum. Quod vero prima optat: secunda adorat.

etiam gustat. Dixisti utique satis quia
via ascendatur: et quo ascendendum dicere
habes. Falleris si id speras: ineffabile est.
Tu me existimas loqui quod oculus
non vidit nec auris audivit etc. No-
bis inquit revelavit deus per spiritum suum.
prima ad corinthios ii°. Ergo que supra sunt
non verbo docentur: sed spiritu revelantur.
Quod ergo sermo non explicat: consideratio
querat: oratio expetat: mereatur vita: pu-
ritas assequatur. Dance eorum attentionem
que supra sunt: non te existimes mitti a me
suspicere solem. lunam et stellas etc. Ista
siquidem omnia etsi supra locum: precio infra
sunt: et dignitate nature. Sunt enim corpo-
ra: tu portio spiritus es. Angeli sancti
et deus supra te sunt. Deus natura: angeli
gratia. Idem in eodem distinguit quatuor
species contemplationis in aspectu dei. in ipso lib.
Prima et maxima contemplatio est admiratio
maiestatis. Hec requirit cor purgatum:
ut a vitiis liberum atque exoneratum peccatis:
facile ad superna levetur. Interdum quoque
per aliquas morulas stupore extasis sus-
pensum teneat admirantem. Secunda autem ne-
cessaria est huic. Est enim intuens iudicia
dei. quo sane pavido aspectu dum vehe-
mentius concutit intuentem. fugat vitia.
fundat virtutes. initiat ad sapientiam. hu-
militatem servat. Etenim siquidem bonum ac
stabile est fundamentum humilitas. neque
si nutet illa. virtutum aggregatio non nisi
ruina est. Tertia contemplatio occupatur
vel potius otiatur circa memoriam benefi-
ciorum: et ne dimittat ingratum. sollicitat
memorantem ad amorem benefactoris.
Quarta que retro sunt oblita: in sola
requiescit expectatione promissorum. Hec
cum sit meditatio eternitatis, siquidem que
promittuntur etiam sunt: longanimita-
tem aut et perseverantie dat vigorem. Idem
adaptat bernardus quatuor dictas species con-
templationis. quatuor que tangit apostolus ad ephe-
sios iii°: ut possitis comprehendere cum omnibus
sanctis que sit longitudo. latitudo. sublimi-
tas. et profundum. Longitudinem inquid ap-
prehendit in meditatione promissorum: latitudinem
in recordatione beneficiorum: sublimitatem con-
templatione maiestatis: profundum inspectione
iudiciorum. Idem in eodem libro. Deus est lon-
gitudo propter eternitatem: latitudo propter carita-
tem: sublimitas propter maiestatem: pro-
funditas propter sapientiam. Ista non disputatione
comprehenduntur: sed sanctitas. Habent sane
affectio sancti: et ipsa gemina: timor domini
sanctus. et sanctus amor. Istis perfecte affecta
anima veluti quibusdam brachiis duobus.
comprehendit: amplectitur: stringit: tenet et
ait. Tenui eum nec dimittam. Et timor qui-
dem sublimi et profundo: amor lato lon-
goque respondet. Quid tam timendum quam
potestas cui non potes resistere: quam sapientia
cui abscondi non potes. Poteras minus
timere deus altiorum careret: nunc autem
perfecte oportet timeas illum: cui nec oculus
deest omnia videns: nec manus omnia potens.
Item. Quid tam amabile quam ipse amor ipse
quo amaris. Amabiliorem cum facit eternitas
fruitur: que dum non excidit: mittit foras suspi-
tionem. Stupenda plane sublimitas ma-
iestatis: pavenda abissus iudiciorum. Fer-
vorem exigit caritas: eternitas perseveran-
tiam sustinendi. Idem super cantica.
Duo sunt contemplationis genera: unum de
statu et felicitate et gloria civitatis superne:
alterum de regis ipsius maiestate. eternita-
te et divinitate. Perfecte rimari ac pene-
trare archana sapientie: et profunditate consili-
audeant: et acumine intelligentie possunt.

Et iam aut intendere non sufficiunt: con-
tenta sunt gloriam saltem mente intueri.
Idem. Paratiua ad diuinam contempla-
tionem tangit hiis uerbis. que oculos men-
tis emundant: ut ad lumen uerum suble-
uari possint. Oculatis cure abscisio:
carnis afflictio. cordis contricio: frequens
et pura delicti confessio. et lacrimarum fle-
tus. Et cum foras missa fuit omnis immundi-
cia: sursum eos attollunt meditatio
admirabilis essencie dei: et caste ueritatis
inspectio: oratio munda et ualida: iubilus
laudis. et desiderium ardens in deum. Item
bernardus super cantica. ostendit quod anima
sit sponsa dei: diuersas soboles eius
distinguens hiis uerbis. Animam quam uideris
relictis omnibus. uerbo uotis omnibus adherere:
uerbo uiuere. uerbo se regere. de uerbo conci-
pere: puta coniugem. Attende in spirituali
matrimonio duo esse genera pariendi. et
ex hoc etiam diuersas soboles. sed non aduer-
sas: cum sancte matres aut predicando animas.
aut meditando intelligencias pariunt
spirituales. In hoc ultimo genere exceditur et
seceditur etiam a corporalibus sensibus: ut se-
se non senciant: que uerbum senciunt. Hoc
fit cum mens ineffabili uerbi illecta dul-
cedine: quodammodo se sibi furatur. immo
rapitur atque elabitur a se ipsa: ut uerbo
fruatur et fruens uerbo. Aliter sane afficitur
mens fructificans uerbo. et fruens uerbo:
illic sollicitat necessitas proximi: hic
inuitat suauitas uerbi. Et quidem leta in
prole mater: sed in amplexibus sponsa letior:
cara pignora filiorum: sed oscula plus
delectant. Rogat quis forsitan quidem
a me. uerbo frui quid sit: respondeo:
querat potius expertum. a quo id querat:
Aut si et michi experiri daretur: putas
me posse eloqui quod ineffabile est:
Audi expertum. Siue inquit excedimus
mente deo: siue sobrii sumus nobis.

hoc est. Aliud michi credo. solo ar-
bitro deo: aliud uobis committo. Bo-
num est saluare multos: excedere autem et in
uerbo esse. multo iocundius. At quando
hoc. aut quamdiu hoc dulce commercium:
sed breue momentum et experimentum
rarum. Siquis curiosus es scire quid sit
hoc uerbo frui: para illi non aurem sed
mentem. Non docet hoc lingua: docet
gratia. Abscondit hoc a sapientibus et
prudentibus: et reuelatur paruulis. Mag-
na fratres magna et sublimis uirtus
humilitas: que promeretur quod non docetur:
digna adipisci. quod non ualet addisci:
digna a uerbo et de uerbo concipere: quod
suis ipsa uerbis explicare non potest. Idem
super cantica. Dicimus uerbum dei deum.
sponsum anime. et uenire ad animam et iterum
dimittere eam: tantum ut sentiat anima non
ubi motum. ista fieri senciamus. Ubi
causa. Cum sentit graciam. agnoscit
presenciam. Cum non absentiam queritur et
rursum presenciam querit. Verbo abeunte.
una interim et continua anime uox
continuum desiderium eius: tamquam
uox continuumque reuertere: donec
ueniat. Ideo subtrahit se ut auidius
reuocetur: teneatur fortius. Interim
tamen uult: abiens reuocari. Modi-
cum non modicum: o modicum longum.
Pie domine modicum dicis quod non uidemus
te. saluum sit uerbum domini mei: longum est
multum ualde nimis. Verumptamen utrumque
uerum: et modicum meritis: et non mo-
dicum uotis. Quomodo non tardabit si moram
fecerit: nisi quia quo ad meritum plusquam
satis est: nec est tamen satis ad desiderium.
Dat sane ut possim: et si proficitis
uos meam insipientiam consolabor. Fateor
et michi aduenisse uerbum. in insipientia di-
co. et pluries: et ingressum presentie po-
tui introitum sentire numquam. sed ne

exivit quidem. Nam forte nec introivit
quidem: quia non de foris venit. Porro
nec de intra me venit: quia bonum est.
et scio quia non est in me bonum. Si as-
pexi foras extra comperi illud: si rer-
sus intus etiam ipsum interius erat. et cogn-
novi verum esse quod legeram: quia in ipso vivi-
mus, movemur et sumus. Tantum ex
motu cordis intellexi presentiam eius.
cepit enim evellere et destruere, edificare
et plantare: rigare arida, tenebro-
sa illuminare: clausa reserare, frigida
inflammare: et hoc tamen signum accessionis
eius. Tristis sit necesse est anima mea do-
nec iterum fervescat: et recalescat cor
meum. Quod scripsit augustinus de con-
templatione
Augustinus septem gradus capitulum xix.
tangit in libro de quantitate anime:
in quorum ultimo ponit contemplationem.
Ad primum pertinet operationes homini cum
arbustis communes ut quod anima presentia
sua corpus vivificat: in vivo et in viro
tenet: et defluere et ~~tabescere~~ contabesce-
re non sinit: alimenta per membra distribuit.
congruentiam corporis et modum servat
non tantum in pulchritudine: sed etiam in crescen-
do et gignendo. Ad secundum gradum per-
tinent operationes communes hominum et
brutis: ut sentire et moveri. Ad tercium
gradum pertinet operationes proprie homini:
communes tamen bonis et malis: ut agros co-
lere. urbes construere. eloquentia.
et artibus connectere. In quarto gradu
anima se non solum suo corpori. sed etiam
universo corpori audet preponere: et bona
eius bona sua non putare: atque potes-
tate pulchritudinemque sue comparatam contemp-
nere: et a sordibus se abstrahit to-
tamque emaculat: et hec pertinet

videtur ad virtutem temperantie. Item roborat
se adversus omnia que a proposito et sententia mo-
vere moliuntur: hoc ad fortitudinem. Item
societatem humanam magni pendit: nichilque
vult alteri. quod sibi nolit accidere: hoc ad
iusticiam. Sequitur auctoritatem et precepta
sapientum. et per hoc loqui sibi deum cre-
dit: ~~et~~ hoc ad prudenciam. In hoc tamen
perfecto actu anime. adest adhuc labor:
et contra huius mundi molestias atque blan-
dicias. magnus conflictus. Ad quintum
gradum pertinet: ut anima ab omni tabe libera
maculisque loca: in hoc statu se teneat.
Aliud est enim efficere aliud tenere puritatem: ut
ait augustinus. Alia prorsus actio qua se
inquinatam redintegrat: alia qua non patitur
se rursum inquinari. In ingenti quadam
et incredibili fiducia pergit in deum. id est
ipsam ~~mente~~ veritatis contemplationem: et illo
premium quod tantum laboravit est altissimum et
secretissimum premium. Sextus ergo erit iste
actionis gradus. Aliud enim est mundari
ipsum oculum anime ne frustra et temere aspici-
at: aliud ipsam ~~eos~~ custodire et firmare
sanitatem. Aliud iam serenum atque rectum as-
pectum in illud quod est videndum dirigere. quod qui
prius voluerint facere quam mundati et sanati
fuerint luce reverberantur veritatis. Sep-
timus et ultimus anime gradus est visio et
contemplatio veritatis: neque est iam gradus:
sed quedam mansio. Primus actus dicitur
animatio: secundus sensus: tercius ars.
quartus virtus: quintus tranquillitas:
sextus ingressio: septimus contemplatio.
Secundum augustinum duo multum preparant
ad contemplationem scilicet puritas et fervens
amicus. De primo dicit ipse in libro soliloquiorum.
quiorum. illi qui spiritualem amorem habet ad sapie-
ciam. Sit finis talis ut nichil te prorsus
terrenum delectet in eadem: secundo eodem momento

eodem puncto temporis videbis quod cupis. In eodem habetur de sancto. Sapientie castissima pulchritudo se tibi sic sola aperiens demonstrabit.

Hugo in libro de vita solitaria dicitur de contemplatione. Ista xx.

In libro de vita solitaria distinguuntur octo gradus: quibus contemplativi ascendunt. Primus est perfecta obedientia. Secundus est corpus suum in servitutem redigere. Tertius est usum boni consuetudinem vertisse in delectationem. Quartus est intelligere que in doctrina fidei apponuntur ei. Quintus est clara apparere qualia apponuntur. Sextus est cum in affectum mentis transit iudicium rationis. Septimus est revelata facie speculari gloriam dei. Octavus est transformari a claritate in claritatem tamquam a domini spiritu. Et notandum quod dei bonitas lumen suum secundum beneplacitum suum viris contemplativis ostendit: secundum illud Iob xxxvi. In manibus abscondit lucem et precipit ei ut rursus adveniat: annunciat de ea amico suo, quia possessio eius sit: et ad eam possit ascendere. In libro de vita solitaria. Electo et dilecto dei interdum lumen vultus dei aliquando ostenditur: sicut lumen clausum in manibus patet et latet ad arbitrium tenentis: ut per hoc quod quasi in transcursu vel in puncto videre permittitur, inardescat animus ad plenam possessionem luminis eterni et hereditatem plene visionis dei: ut innotescat aliquatenus id quod ei deest. Nonnunquam quasi pertransiens gratia perstringit sensum amantis: et eripit eum sibi et rapit in diem qui est a tumultu rerum ad gaudia celestia: et pro modulo suo ad momentum ad punctum idipsum et ostendens videndum sicuti est. Interim etiam ipsum efficit in idipsum, ut sit quomodo sicuti illud est: ubi cum didicerit quid sit inter mundum et immundum, redditur sibi et remittitur ad mundandum cor ad visionem, ad aptandum animam ad similitudinem: ut si aliquando rursum admittatur sit purior ad videndum et stabilior ad fruendum. Nusquam enim se melius deprehendit modus humane imperfectionis quam in lumine vultus dei in speculo divine visionis. In eodem. Deus qui semper querit ut dulcius inveniatur: dulcissime invenitur ut diligentius queratur. Hoc ergo ineffabile cum non nisi ineffabiliter videatur, qui vult videre cor mundet: quia nulla corporis similitudine dormienti: nulla corporea specie vigilanti: nulla rationis indagine: nisi mundo corde humiliter amanti videri potest vel apprehendi. Hec est enim facies dei quam nemo potest videre et vivere mundo: hec est species cui contemplande suspirat omnis qui affectat diligere dominum deum suum in toto corde suo et in tota anima sua et in tota mente sua et in omnibus viribus suis. Ad quod etiam non desinit excitare proximum suum: si diligit eum sicut seipsum. Ad quod cum aliquando admittitur in ipso lumine interdum videt convenientem gratiam, cum inde repellitur in ipsa cecitate sua intelligit puritatem eius non convenire immunditie sue: et si amat flere dulce habet: et non sine multo gemitu cogitur redire in statum suum.

Quod scripsit richardus de sancto victore de contemplatione. Ista xxi

Richardus de sancto victore distinguit sex contemplationis genera. Primum est in ymaginatione et secundum solam ymaginationem. Secundum in ymaginatione secundum rationem. Tertium est in ratione secundum ymaginationem. Quartum in ratione secundum rationem. Quintum est supra rationem, sed non preter rationem. Sextum supra rationem et videtur esse preter rationem. Duo sunt in ymaginatione: duo in ratione: duo in intelligentia. In ymaginatione est cum obstupescentes attendimus corporalia ista que sensu corporeo haurimus: quam sint multa. quam magna. quam diversa. quam pulchra vel iocunda. Et in omnibus hiis creatricis illius superessentie potentiam

* similitudines i. rerum invisibilium

sapientiam. munificentiam mirando venerantur. Cum contemplatio nostra in ymaginatione versatur et secundum solam ymaginationem formatur: tunc formatur quando nichil argumentando querimus: sed libere mens nostra huc illucque discurrit: quo eam hoc spectaculorum genere admiratio rapit. Secundum genus est quando ea que in ymaginatione versantur. Ut que ad primum genus contemplationis pertinere iam diximus. ratione querimus et invenimus. primo inventam et notatam consideratione cum admiratione adducimus: in illo res ipsas. in isto earum rationem. ordinem. dispositionem. et uniuscuiusque rei causam modum et utilitatem rimamur. speculamur. miramur. Tertium genus est quando per rerum visibilium * speculationem sublevamur. Quartum est quando semoto omnis ymaginationis officio. illis solum animus intendit: que ymaginatio non novit: sed que mens ex ratiocinatione colligit. vel per rationem comprehendit. ut sunt invisibilia nostra que per experientiam novimus. et ex intelligentia capimus. in consideratione adducimus: et ex eorum consideratione in celestium animorum et supermundanorum intellectuum contemplatione assurgimus. Quintum est quando ea ex divina revelatione cognoscimus: que nulla humana ratione plene comprehendere. que nulla nostra ratiocinatione integre investigare sufficimus. Talia sunt illa que de divinitatis natura et illa simplici essentia credimus et scripturarum divinarum auctoritate probamus. Supra rationem. nec tamen preter rationem credendum est: quando ei quod intelligentie pertinet humana ratio contraire non potest. quin potius acquiescit: et sua attestatione alludit. Sextum est quando animus illa ex divini luminis irradiatione cognoscit atque considerat: quibus omnis humana ratio reclamat. Talia sunt pene omnia que de personarum trinitate credere iubemur. Duo ex hiis in ymaginatione consistunt: quia solis sensibilibus consistunt. Duo in intelligentia subsistunt: quia solis intellectibilibus intendunt. Sensibilia dico. sensu corporeo perceptibilia: intelligibilia dico invisibilia ratione tamen comprehensibilia. Primum est prime contemplationis simpliciter et sine illa ratiocinatione visibilium admirationi inherere. Secundum est secunde: visibilium rerum rationem ratiocinando inquirere. Tertium est tertie: per visibilia ad invisibilia ratiocinando ascendere. Quartum est quarte ex visibilibus invisibilia ratiocinando colligere: et per expertorum intelligentiam ad ignotorum noticiam proficere. Quintum est quinte. intellectibilium intelligentiam ratione admittere. Sextum est sexte intellectibilium intelligentia rationem omnem humanam ratiocinationem transcendere. Hiis sex contemplationum alis a terrenis suspendimur et ad celestia levamur. Citra primum te esse non dubites: si adhuc aliquibus illarum cares. Recte enim filiis bene agitur: si unum ex hiis sex alarum paribus datur. Quis michi dabit pennas sicut columbe: et volabo et requiescam. Terrenum et nondum celeste animal es: quamdiu tamen duabus aliis contentus fueris. Habes tamen unde corpus tuum velare: non unde volare possis. Corpus velare est: mundanorum concupiscentiam ex mundane mutabilitatis consideratione temperare: vel primo in oblivionem adducere. Volare est ab amore mundi se elongare. Nitere in hiis aliis quantum poteris apprehendere. saltem novissima maris. Si assumpsero inquit pennas meas diluculo et habitavero in extremis maris. Extremum maris. mundi terminus. et vite presentis. Extrema maris tenere est: mundi finem mundaneque vite exitum cum desiderio expectare. Extrema maris apprehenderat qui dicere poterat: Cupio dissolvi et esse cum Christo. Parum tibi debet esse has duas

alas accepisse. sed ut probes te celeste animal esse: stude et satage saltem duo paria habere. Celestia animalia erant que vidit Ezechiel. quatuor penne unius ezechielis primo. Duabus corpus suum velabant: nam ceteris duabus volabant. Sunt corpora celestia: et sunt corpora terrestria. Si totum corpus tuum lucidum fuerit: non habens in se aliquam partem tenebrarum. utile erit illud ab humane arrogantie oculis abscondere. et sub humane immutabilitatis incerto ipse estimationis clandestinam temperare. Exmistes xpi. Resistat homo sine suum. In primo alarum pari velet homo corpus suum: in secundo volet ad celum. Satagat studio et desiderio in celestibus esse: ut possit cum apostolo dicere. Conversatio in celis est. ad philippenses primo. Deruptum si usque ad tertium celum penetrare paras: nequaquam id in duobus alarum paribus posse presumas. Oportet eum sex contemplationum alas assignatas habere: qui cupit ad tertii celi secreta divinitatisque archana volare. Has sex alas contemplationum. soli perfecti in hac vita vite habere possunt. has in futura vita electi tam in hominibus quam in angelis habituri sunt: ut de utrisque nam veraciter dici possit: quia sex ale uni et sex alteri. Ysaye vi°. Primum genus contemplationis debet esse in incipientium. In hoc genere contemplationis: homo deum in omnibus operibus eius mirabile. laudabile. amabile reperit. Domine dominus noster quam admirabile est nomen tuum et cetera. ecce mirabile. A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen domini: ecce laudabile. Iustus dominus in omnibus viis suis et sanctus in omnibus operibus suis: ecce amabile. Hec speculatio expleta est. Prima

in rebus: secunda in omnibus: tertia in moribus. Prima etiam tres species habet: quarum prima est in materia. secunda in forma: tertia in natura. Materiam et formam visu corporeo facile deprehendimus. Materiam lapideam a ligno. triangulum a quadrangulo: sive cruce distinguimus. Naturam considerantes rerum qualitatem intuemur: ut forma consistit in qualitate exteriori. Qualitas rerum interior ex magna parte corporeo percipitur sensu: sicut sapores gustu. odores olfactu. Operatio duplex est. alia enim est nature. alia industrie. Operationem nature facile deprehendere possumus: ut in graminibus. arboribus. animalibus. In graminibus: quod crescunt: maturescunt. In arboribus similiter: quia frondent florent: fructificant. In animalibus: quod concipiunt et pariunt. quia alia nascuntur et alia moriuntur. Disciplina morum partim ex institutione divina. partim processit ex institutione humana. Ad divina instituta pertinent obsequia divina: et quibus ecclesie sacramenta. Ad instituta humana pertinent humane leges. Humana institutio est quasi vita inferiore. divina quasi vita superiore. In hoc genere genere contemplationis propheta ostendit se exercuisse dicens. Meditatus sum in omnibus operibus tuis. Et cetera. Delectasti me domine in factura tua. Et iterum. Quam magnificata sunt opera tua domine. Omnia in sapientia fecisti. Hoc genus contemplationis recte in septem gradus distinguere possumus. Primus consistit in illa admiratione rerum que surgit ex consideratione materie. Secundus in illa admiratione rerum que surgit ex

consideratione forme. Tercius in illa rerum
admiratione. que est circa operationem nature.
Quartus in illa rerum admiratione. que est circa
operationem industrie. Quintus in con-
siderandis et admirandis institu-
tionibus humanis. Septimus
in considerandis et admirandis insti-
tutionibus divinis. Secundo genere con-
templationis pene tota humana
philosophia materiam instruit:
latentes rerum visibilium causas
sue sagacitatis investigatione
inveniens. et in palam producens.
Et possunt distingui septem gradus
in secundo genere in contemplatione. sicut
septem gradibus distinctis in primo
genere. cum circa eadem versetur hec con-
templatio et prima: sed circa sen-
sibilia. Tercium genus contemplationis
in quinque gradus distinguitur secundum
quinque modos considerationum ex quibus
visibilium investigatione similitudi-
num. ratio queritur vel assignatur. Pri-
mus modus est. quando similitudo sumitur
ex eo. unde ipsum est. vel quod ipsum
est. Secundus et tercius similitudinem
trahit ex eo quod in ipso: quartus
et quintus ex eo quod per ipsum est. Primus
trahitur ex materie propinquitate:
ut ibi. Fecit una illius columpne mar-
moree. que fundate sunt super bases
argenteas: canticorum v°. Secundus
et tercius ex rei ipsius qualitate.
sed secundus ex qualitate extrinseca.
quod diximus formam: tercius ex
qualitate intrinseca quod diximus
naturam. Qualitas extrinseca con-
sistit in colore et figura. Ad colorem simi-
litudo assignatur ibi: Dilectus meus can-
didus: canticorum v°. Ad figuram ibi:
aspectus earum et opus earum quasi si
sit rota in medio rote: ezechielis v°.
Extrinseca qualitas pertinet ad solum
visum: quemadmodum intrinseca qualitas
ad ceteros sensus. Ad auditum pertinet
illud. Et vocem quam audivi tamquam
citharedorum citharizantium in citharis
suis: apocalipsis xiiii°. Ad delicias
gustus illud. Spiritus meus super mel
dulcis. ecclesiastici xxiiii°. Ad odoratum
illud. Sicut cinnamomum et cetera: ecclesiastici
xxiiii°. Ad delicias tactus illud. Sicut
unguentum in capite. quod descendit et cetera.
Quartus ex eo quod ipsa re vel ab ipsa
fit: secundum motum naturalem. ut ibi. Quod
descendit ymber et nix de celo et cetera:
ysaye lv°. Quintus ex eo quod agitur secundum
motum artificialem ut ibi. Superedifi-
cati super fundamentum apostolorum et prophe-
tarum et cetera: ad ephesios ii°. In quarto genere
contemplationis primum est. ut redeas
ad temetipsum: intres ad cor tuum. discas
estimare spiritum tuum: discute quid sis.
quid fuisti? quid esse debuisti: quid esse
poteris. Quid fuisti per naturam. quid modo
sis per culpam. quid esse debuisti per
industriam quid adhuc esse possis per
gratiam. Numquid menti excidit: quod
regnum dei intra vos est: luce xvii°.
Et quod simile est regnum celorum thesauro
abscondito in agro: mathei xiii°.
Omni custodia serva cor tuum. prover-
biorum iiii°. Audi david. quomodo
se tibi semper in exemplum proponat.
Meditatus sum nocte cum corde
meo: et exercitabar et scopebam
spiritum meum. Meditabatur ille in corde
suo: meditare et tu cum corde tuo.

Scopebat ille spiritum suum: scope et tu
spiritum tuum. Exerce agrum istum: attende te-
metipsum. Absque dubio insistens huic
exercicio: invenies thesaurum istum ab-
sconditum in agro. Ex hoc exercicio crescit
auri copia multiplicatur scientia: aug-
mentatur sapientia. Ex hoc exercicio cor-
dis oculus mundatur: et ingenium acuitur:
intelligencia dilatatur. Nichil recte estimat:
qui seipsum ignorat. Nescit quam sub
pedibus suis mundana gloria iaceat: qui
condicionis sue dignitatem non pensat.
Nescit omnino nescit quid de spiritu an-
gelico quid de divino sentire debeat: qui
spiritum suum prius non cogitat. Si nondum
ydoneus es intrare ad teipsum: quo-
modo ad illa rimanda ydoneus eris. Qui sur-
sum super temetipsum. Si needum dignus
es intrare in tabernaculum primum: qua
fronte presumis ingredi in tabernaculum
secundum. hoc est in sancta sanctorum. Si cupis e-
volare usque ad secundum vel tercium celum: sit
tibi transitus per primum. In corde hominis
licet invenire aliam quandam plenitudinem
orbis terrarum: ibi sua quedam terra sunt et
celum: nec unum tantum: sed secundum ~~tercium~~
post primum tercium post secundum. Tenet y-
maginacio vicem primi celi: ratio secundi:
intelligencia tercii. Est horum primum. ceterorum
comparacione grossum quidem est et corpu-
lentum. eo quod sit ymaginarium: post se
trahens. et in se retinens formas rerum
corporalium. Reliqua vero duo huius compara-
cione sunt valde subtilia et omnino incor-
porea: et ab eius crassitudine multum
remota. Hic sane celum hoc exterius.
quod nos dicimus firmamentum. absque
ulla dubitacione constat esse visibile atque
corporeum: et ipsum quidem primum omnium
infimum. Quod autem est terra ad hoc visibile
celum: hoc est sensus corporeus ad illud
infimum. fantasticum et ymaginabile ce-
lum. Nam sicut hoc visibile celum omnia
que terra gignit atque nutrit multitudine
sinus sui magnitudine comprehendit:

sic omnia que sensus attingit simili-
tudines infra sinum ymaginacionis inclu-
dit. In primo continentur omnium visibi-
lium ymagines et similitudines. Rerum
ivitate. quia summa est reservavit
sibi: rerum vero ymagines quas liber-
hora formandas concessit sue ymagina-
cioni scilicet anime. Facile enim est anime humane
quamvis quamlibet rerum figuras per
omnem horam quamlibet rerum figuras per
ymaginacionem fingere. Ad secundum per-
tinent visibilium omnium raciones. diffini-
ciones: et invisibilium investigaciones.
Ad tercium spectant spiritualium et divinorum
comprehensiones. Intelligencie oculus
est sensus ille quo invisibilia videmus:
non sicut oculo racionis. quo occulta
et absencia per investigacionem querimus
et invenimus: sicut sepe causas per
effectus. vel effectus per causas: et
alia atque alia quocumque raciocinandi
modo comprehendimus. Sed sicut
corporalia corporeo sensu videre solemus.
visibiliter presencialiter atque corporaliter:
sic utique ille intellectualis sensus
invisibilia capit invisibiliter quidem.
sed presencialiter sed essencialiter. Sed
habet sane intellectualis oculus ante
se velum magnum oppansum ex peccati
delectacione fusatum: et tot desi-
deriorum carnalium varia multipli-
citate contextum: quod contempla-
tis intuitum a divinorum secretorum archa-
nis arceat. nisi quantum divina dig-
nacio pro sua aliorum ve utilitate ad-
miserit. Testatur hoc propheta clamans
revela oculos meos. Nusquam tibi
in opere dei ope qua in anime racione
reparacione. glorificacione appareret eius
potencia sublimior. vel sapiencia
mirabilior. misericordia iocundior. Per
suo spiritualis natura creatur ut sit:
secundo iustificatur ut bona sit: tercio

glorificatur ut beata sit. Per creationem ad
bonum initiatur. per iustificationem in
bono dilatatur. per glorificationem in
bono consummatur. Prima bona sunt
creatoris dona. secunda bona sunt creato-
ris dona et creature merita. tercia bo-
na creatoris dona et creature premia.
Ex ipsa creationis conditione naturale est ra-
tionali creature: esse scire et velle. Cog-
nosce homo queso dignitatem tuam. co-
gita ~~excellentiam tuam~~ excellentem illam
anime tue naturam. quia fecerat eam deus
ad ymaginem et similitudinem suam.
quomodo sublimavit eam super omnem
corpoream creaturam. Et sicut mirari
incipies quomodo virgo intacta filia syon
precincta sit de celo in terra. et ad deum
clamabis. Sed tu es in celo. et a te
quid volui super terram. Cogita quam
necessarium et divine bonitati quam
congruum. tam digne creature. boni a
mali discretionem et arbitrii liber-
tatem concederet. ut esset bonum eius
tam acceptum quam voluntarium. tam gra-
tum quam gratuitum. Agnosce quantum emi-
neas per ingenium brutis. agnosce
quantum subiaceas per intellectum spiritibus
angelicis. Si attendis primum can-
tabis precordialiter. benedicam dominum
qui tribuit michi intellectum. Si secundum
clamabis. deus tu scis insipienciam
meam. Investiga diligenter volunta-
tem. non solum tuam sed et alienam.
seu bonam seu malam. Cognosce tuam.
ut scias quid corrigere. seu ubi gratias
agere debeas. Cogita animos perfectorum et
provectorum. spiritum bonorum et spiritum malig-
norum. ut clarescat quid imiteris et quid

virtute expediat. Opus iustificationis
sine duobus non consummatur. Numquam enim
perficitur: si creature sue creator non cooperetur.
Glorificationis vero modum quis sensus
hominum potest capere. quis non potest comprehendere.
Sed glorificationis vero certitudinem
fidei attestatione tenemus. quantum qua-
litatis vel quantitatis eius modum per in-
telligenciam nec dum capere possumus.
sed pro modico et pene pro nichilo re-
putat: quidquid humana auditus per
experimentum non probat. Deinde autem
quia post plenam mundationem consciencie.
post multa exercicia iusticie. incipit ali-
quam mentis humane superare. quod prius vix
poterat credere. Numquam desistas inqui-
questus donec fruaris illius plenitu-
dinis aliquas vel ut ita dicam micas op-
tineas. donec eterne felicitatis ~~quan~~
quantulascumque primicias accipias.
donec divine suavitatis dulcedinem
pregustare incipias. Ad huius desiderium
animare nos voluit qui dixit. Gustate
et videte quam suavis est dominus. Dextrum
contemplationis genus in quinque gradus
potest dividi. In primo gradu consideramus
ea que pertinent ad anime qualitatem vel esse-
ncie ipsius proprietatem. quod vita eius et
perpetua sit. quod nullis penis extingui
possit. quod non solum possit in perpetuum
vivere. sed corpus etiam ad vitam et ad
sensum animare. quod nullo sustentamento
egeat. quod sine subsidio sempiterne
subsistat. quo sit per tot membra cor-
poris diffusa cum sit illa simplex. quo
in toto corpore suo quasi in [suo] mundo quo-
dammodo ubique tota. quemadmodum deus
in mundo ubique totus in omni creatura.
quo in illo suo mundo sola voluntate.

omnia mouet atque disponit, sicut in hoc mundo deus uoluntatis nutu omnia regit: qui eodem uoluntatis nutu omnia creauit. In secundo gradu consideramus ea que ad cognitionem sunt. In hac consideratione miramur ~~uolubi~~ uolubilitatem cogitationis et agilitatem ymaginationis, ingenii acumen et discretionis examen, capacitatem memorie, uiuacitatem intelligentie: et cetera huiusmodi alia quelibet stupenda. In tertio gradu consideramus rationalis anime uoluntatem: multiplicesque eius affectiones. In quarto contemplamur et admiramur quomodo tot animi affectiones rediguntur in uirtutes: et quantum per discretionem disponuntur, et in bona intentione figuntur. Virtus enim nichil aliud sit quam affectio ordinata et moderata: ex intentione bona agitur ut sit affectio ordinata: et per discretionem efficitur ut fiat moderata. In quinto gradu aspirantis gratie modos cum admiratione attendimus absque dubio quicquid boni in bonorum cordibus agitur: septiformis ille spiritus per inspirantis gratiam operatur. Certe unus atque idem spiritus tot mentibus semper et ubique presidet: et gratie sue munera multipliciter impendit. In duobus ultimis generibus contemplationum puto: quod opus est intima potius compunctione quam profunda inuestigatione: suspiriis quam argumentis: crebris gemitibus quam copiosis argumentationibus. Nichil quippe cordis intima tam adeo purgat mentisque mundiciam tam adeo reparat, nichil sic ambiguitatis nebulas tergit, cordisque serenitatem tam melius tam citius

adducit: quam uera animi contritio quam profunda et intima anime compunctio. Sed quid autem sententia? Beati inquit mundo corde: quoniam ipsi deum uidebunt. Mathei v°. Studeat ergo cordis mundicie: qui cupit deum uidere. Et quam prudenti circumspectione, quam frequenti inspectione oportet singula: ne ullus mentis excessus uel cogitationis euagatio discretionis perspicaciam lateat, nec sine redargutione, fortique castigatione pertranseat. Cum rationalis creatura quantum ad aliqua deo sit similis, secundum illud: Creauit deus hominem ad ymaginem et similitudinem suam. Genesis i°. et secundum illud: Tu signaculum similitudinis plenus sapientia et decore, in deliciis paradysi dei fuisti. Ezechielis xxviii°. Et quantum ad aliqua sit dissimilis: secundum illud: Deus quis similis erit tibi: contemplatio quantum ad prima tibi est propter rationem. Aues cum uolare uolunt alas suas expandunt: sic debemus etiam nos cordis nostri alas per desiderium extendere, et diuine reuelationis semper horam expectare: ut quacumque hora diuine inspirationis aura mentis nostre nubila detersit, uerique solis radios excussis statim contemplationis sue alis mens nostra ad alta se eleuet, et auolet: et fixis obtutibus in illud eternitatis lumen quod desuper radiat, omnia mundane uolubilitatis nubila transcendat. Hoc significatum est in duobus cherubin, qui erant expandentes alas. Exodi xxv°. Debemus autem non solum ad hoc quod in hac uita habere possimus, uerum etiam ad illud diuine contemplationis spectaculum quod in futura uita speramus, animas nostras suspendere: et

alia

ī huius expectatōe vehementi de
siderio āuelat. Debet aīa pfecta oī
hora sue pegrinatōis terminū cū de
siderio expectare. Hic ē q abraham
ī ostio tabernaculi sui sedebat. gene
sis xviij°. Helias ī spelūce sue osti
o stabat. iij regū xix°. Debz aīa
sctā et veri sponsi amica ad dilecti
sui aduentū sūmo cū desiderio aue
lare: parata semp uocanti occurrē.
Debet semp ī hoc sollicita esse: ne
subito adueniens eam ornatā in
ueniat. Et notandū q sublimitas
diuinarū reuelatōnū manifestū
ē diuine dilectiōis iudiciū. Iam nō
dicā inquit uos seruos. sed amicos.
quia oīa quecūq audiui a pr̄e meo
nota feci uobis: iohīs xv°. Et mag
nitudine diuine dilcōis: pendet mo
dus diuine reuelatōnis. Comedite īqt
amici et īebriamini carissimi: cāticorum
quīto. Nam comedunt: dum cibū mas
ticant nō sine mora uel qualicūq
labore delectantur & ~~traic~~ traiciunt.
Nam bibunt: cū uelocitate uel faci
litate qd sicut traducunt. Nunquid
nō uident tibi comedere: q cū multo
studio et longa meditatōne ad
ueritatis delicias pertingē vix prūt.
Bibunt: q ex diuīs reuelatōibus
cū facilitate et iocūditate hauriunt:
qd de intima suauitate ueritatis ar
dent cōcupiscūt. Ite notandū q ea
q circa unitate diuinitatis ↄsiderant:
que ad quīnt genus cōtēplatōnis
ptinent: sunt humane īntelligencie mo
dū excedentia. Nichil nam tam
sunt rōni cōsentanea. Credimus di
uinā essenciā eē sūme vnā & sim
plicissimā: credimus etiā eā eē oīne
bonū. Exodi xxxiij°. Ego oīda

oīne bonū tibi: ait dūs moysi. Ite
~~notandū~~ credimus eā esse ī mensā. licet
simplicissima. Magnus inquit dūs
& laudabilis nimis: et magnitudinis eius
nō ē finis. Hijs assertōibus rō huma
na facile acquiescit. Bonū enī illud
pfectū et oīno sufficiens nō eet: sit
eo aliqd boni defuisset. Ite si cōpo
situm esset: mutabile diuidi posset: et sic
eet cōmutabile & nō eet optimū.
Simplicissimū ē quātū ad essenciā.
multiplicissimū quātū ad efficien
ciā. Virtute ē immensus. essencia ē
sūme simplicitatis. Et notandū q
tum spectacula triū ultimarū cō
templatōnū debemus libenter dis
cutere: si uolumus diuinā reuelatōnē
nobis fieri. Dictū ē moysi. exodi xxv°.
De loco q erit ī medio duorū cherubin:
inde loquar ad te. Ite notandū. q q̄
mus familiare sit et q̄i ꝓpriū uidetur
duobus nouissimis cōtēplatōnū
generibus per mentis excessū uidet:
quatuor aūt prīmis quasi domesti
cū et pene uelut singulare sū illa
aī allienatōe ī cōtemplatōe assurgere:
possunt tū oīa atq solent nō utro
q cōtingere. Hoc aūt q ī suis con
tēplatōnibus supra semetipsos ducunt.
et usq ad mentis excessū rapiunt:
alij hoc expectant et accipiunt ex
sola uocante grā: alij nō ut hoc
possint sibi ~~cōparare~~ cōparant. cū
grē tū cooperatōne ex magna aī
īdustria. Et illi quidē hoc donū
q̄i fortuitū habent: isti uero ia ex
uirtute possident: q ex magna gr̄e ia
p se id pn̄t cū uolunt. Vtriusq rei fi
gurā habemus ī moyse: alterius aūt
ī aaron. Nō enī moyses ī monte.

per nubem archana unde invenerunt? Solius revelantis domini gratia fuit. Aaron autem iam ex magna parte in potestate habebat quotiens ipsum ordo vel ratio postulabat in sancta sanctorum intrare; et intra ipsum velum archam domini videre. Item notandum quod tribus modis in gratiam contemplationis proficimus. Aliqui ex sola gratia; aliqui ex adiuncta industria; aliqui ex aliena doctrina. In tribus modis videtur contemplationis qualitas variari. Modo enim agitur mentis dilatatione; modo mentis sublevatione; modo mentis alienatione. Mentis dilatatio est quando animi acies latius expanditur et vehementius acuitur; modum tamen humane industrie non supergreditur. Mentis sublevatio est quando intelligentie vivacitas divinitus irradiata humane industrie metas transcendit; nec tamen in mentis alienationem transit, ita ut supra se sit quod videat; et tamen ab assuetis penitus non recedat. Mentis alienatio est quando presentium memoria menti excidit, et in peregrinum quendam et humane industrie invium animi statum divine operationis transfiguratione transit. Hos tres contemplationis modos experiuntur qui usque ad summam huius gratie arcem sublimari merentur. Primus surgit ex industria humana; tertius ex sola gratia divina; medius autem ex utriusque permixtione, humane industrie et gratie divine. Unde in psalmo legitur: Leva in circuitu oculos tuos et vide; Ysaye lx°. De secundo: Qui sunt isti qui ut nubes volant? In eodem de tertio: Ego dixi in excessu meo. Ille modus qui fit mentis dilatatione tribus solet gradibus excrescere: arte, exercitatione, attentione. Arte nobis aliquid veraciter comparamus quando quomodo aliquid agendum sit, vel doctrina vel sagaci investigatione addiscimus. Exercitatio est quando id quod arte percipimus in usum adducimus; et in consuetudinem officii executione nosipsos promptos et expeditos efficimus. Attentio est quando studio quod exequimur summa diligentia insistimus. Item ille contemplationis modus qui in mentis sublevatione accidit tribus gradibus excrescit. Intelligentia namque humana divinitus aspirata et illo celesti lumine irradiata aliquando sublevatur supra scientiam; aliquando etiam supra industriam; aliquando autem supra naturam. Supra scientiam, quando aliquis tale quid ex divina revelatione cognoscit quod modum proprie scientie vel intelligentie excedit. Supra industriam, quando ad illud humana intelligentia divinitus illuminatur ad quod nulla sua sufficit scientia, nec illa quam interim habet, nec ulla sua industria comparare valet. Supra naturam, quando humana intelligentia divina inspiratione afflata non cuiusque hominis, sed totius [illegible] humane nature modum industrieque metas transgreditur. Omne genus prophetie sine mentis alienatione videtur ad hunc tertium sublevationis gradum pertinere. Ratione supra humanam naturam est videre de preteritis quod iam non est; videre de futuris quod nondum est; videre de presentibus quod sensibus absens est; videre de alienis cordis secretis quod nulli sensui subiectum est. Tribus de causis in mentis alienationem abducimur: nunc enim pre magnitudine devotionis; modo pre magnitudine admirationis; modo pre magnitudine exultationis fit ut se mens omnino non capiat et supra semetipsam elevata in alienationem transeat. Magnitudine devotionis quando tanto celestis desiderii igne succenditur, ut

sublevatione: aliqui mentis

-ationis instinctu flamma ultra huma-
num modum concrescat: quatenus anima humana
ad cere similitudinem liquefacta a
pristino statu resoluatur: et ad in-
star fumi attenuata in superna eleuetur:
et ad summa emittatur. Magnitudine
admirationis: qua diuino lumine irradiata
et in summe pulchritudinis admiratione
suspensa: tam vehementi stupore
concutitur: ut a suo statu funditus
excutiatur: et in modum fulguris
choruscantis. quanto profundius per
despectum sui inuise pulchritudinis
in respectu in ima deicitur: tanto sub-
limius tanto clarius per summorum de-
siderium reuerberata et super semet-
ipsam rapta in sublimia eleuetur.
Magnitudine exultationis: qua intima
illa interne suauitatis habundancia
potata. ymo plene inebriata: quid
sit quod fuit penitus obliuiscitur: et
in supermundanum quendam affectum
sub quodam mire felicitatis statu
raptim transformatur. Hij tres
modi excessionis in canticis descri-
buntur. Primus cum dicitur. Que est
ista que ascendit per desertum sicut vir-
gula fumi ex aromatibus myrre.
thuris et vniuersi pulueris pigmen-
tarij: canticorum iij°. Secundus ibi. Que
est ista que progreditur quasi aurora con-
surgens: pulchra ut luna. electa
ut sol: canticorum vj°. Tercius ibi.
Que est ista que ascendit de deserto
delicijs affluens: innixa super dilec-
tum suum: canticorum viij°. Iuxta pri-
mum modum: per fumum intelligimus de-
uote mentis desiderium: quod fumus ab
igne spiritualis amoris surgit. Virga
gracilis et recta est tuum desiderium

animum et vincit: surgens ex incendi-
ne recta. Per myrram intelligas car-
nis contritionem: per thus cordis de-
uotionem: per vniuersum puluerem pig-
mentarium omnium virtutum consummationem.
Tunc anima sancta veraciter quasi fumus
per desertum ascendit: quando ex hijs que in
semetipsa inuenit: siue bonis siue
malis. affectum suum in celestis sponsi
desiderium accendit. Iuxta secundum mo-
dum: que incedens velut aurora con-
surgit: que ex visionis admiratione pau-
latim ad incrementa cognitionis profi-
cit. Aurora paulatim eleuatur: ele-
uando dilatatur: dilatando clarificatur.
Sed miro modo. dum tandem in die
desinit: per processus sue incremen-
ti ad defectum uenit: et vnde accipit
ut maior sit inde ei accidit ut
omnino non sit. Sic humana intelligen-
cia diuino lumine irradiata. dum
in intelligibilium contemplatione suspen-
ditur. dum eorum admiratione distenditur.
quanto ad altiora vel mirabiliora ducitur.
tanto amplius dilatatur: et vnde ab
infimis remotior: inde in semetipsa
purior et ad sublimia subtilior in-
uenitur. Sed in hac subleuatione dum
mens humana semper ad altiora crescit.
dum diu crescendo tandem aliquid humane
capacitatis metas transcendit: fit de-
mum ut a semetipsa penitus deficiat
et in supermundanum quendam transformata
affectum. tota supra semetipsam eat:
et sicut matutina lux crescendo
desinit. non quidem esse lux matutina
sed ut ipsa aurora iam non sit auro-
ra: ita humana intelligencia ex di-

dilatationis sue magnitudine quandoque accidit ut ipsa iam non sit ipsa: non quidem ut non sit intelligentia: sed ut iam non sit humana. Et sicut primus excessionis modus ex devotione surgit: sic iste in devotione desinit. Ibi ex immoderato veritatis desiderio ad veritatis contemplationem assurgit: hic ex veritatis revelatione eiusque contemplatione ad devotionem animus inflammatur. Quod forte innuit cum dicitur: pulchra ut luna, electa ut sol. Aurora et luna lucem habent, sol autem utroque prepollet. Quid sole lucidius? quid sole ferventius? Videtis ergo quod illa mentis ascensio in hoc loco designatur, cuius extrema soli comparantur: que non in claritate, sed in summa devotione quandoque desinat: quatenus a sola claritate veritatisque illustratione incipiat. Et notandum quod ille divine revelationis splendor, quandoque sine mentis meditatione occurrit, quandoque ipsam humanam premeditationem prevenit: et modo querentem adiuvat: modo torpentem excitat. Hinc est quod regina austri regem salomonem questionibus pulsat. iii° regum x°. Hinc est quod vinctum petrum angelus cum luce visitans a corporis sui somno excutit et educit. actuum xii°. Que est ista regina austri et illius celestis regionis inhabitatrix et domina. et videndi salomonis desiderio succensa: nisi anima sancta sensibus et appetitibus carnis cogitationibus et affectibus mentis fortiter presidens? et summi regis, verique pacifici salomonis dilectione fervens. videndique desiderio ardens? Regina saba prius querit et audit: postea videt et intelligit. Tandem autem obstupescit et deficit. Primum est in meditatione: secundum in contemplatione: tertium extasis. Meditatione assurgit in contemplationem: contemplatione in admirationem: admiratione in mentis alienationem.

Quibus de causis accidit mentis alienatio

Circa tertium notandum quod quasi de deserto humanus animus ascendit qui supra semetipsum mentis alienatione transit: qui semetipsum in imo deserens et ad celum usque pertransiens: solis divinis se totum per contemplationem et devotionem emergit. Deliciarum affluentia ascensionis tunc causa existit: quia ex illa divine dulcedinis visione quam in intimis sentit seipsam anima sancta pre gaudio et exultatione non capit: ut exultationis sue magnitudo eam extra semetipsam effundat. Huius rei formam in animalibus possumus percipere. Solent namque in suis lusibus saltus quosdam dare: sic pisces dum in aquis ludunt supra aquam exiliunt. Nemo autem tantam cordis exultationem vel sublevationem de suis viribus presumat: vel suis meritis ascribat. Unde et illa anima que de deserto sic ascendere describitur: dilecto suo innixa perhibetur. Quid est dilecto inniti: nisi virtute illius et non propriis viribus preniti? Deducit eam dilectus per desertum in nube diei: et tota nocte in illuminatione ignis. Non haberet quo estus concupiscentie temperaret sibi: nisi virtus altissimi obumbraret illi. Non esset unde tenebras ignorantie sue illuminaret: nisi flamme illius videret lumine. Accipit itaque dilecta ex munere dilecti sui duo

remedia contra duo principalia mala: refrigerium nubem contra concupiscentiam carnis: et revelationis lucem contra ignorantiam mentis. Numquid ad hanc gratiam perfectum, cum eam sibi velut solitam subtrahi senserit, est quod facere debeat, unde ad eam recuperandam adiuvari valeat? Debet animus quidem huiusmodi esse propriis meditationibus cordis in se exultationem reparare, et impensa sibi divinorum beneficiorum munera ante oculos recordationis sue revocare: et ~~eiusde~~ eiusmodi recordatione seipsum ad profundam et devotam gratiarum actionem instigare: et tandem aliquando intimum illud spiritualis armonie organum ex affectu, divinas laudes laxare. Dum itaque eiusmodi studiis intima cordis affectio in divine confessionis magnificenciam plena devotione resolvitur: quid aliud est quam quoddam, ut ita dicam, spiraculum aperire, per quod in illud cordis nostri vasculum divine suavitatis habundancia infundatur? Hinc est quod Heliseus propheta ubi dum requisitus esset, se sensisset spiritum prophetie tunc temporis non habere: fecit psaltem adduci: quo psallente atque psallente statim spiritum prophetie hausit. os quoque suum in verba prophetie relaxavit: tunc regum eius. Quid est autem psaltem adducere: nisi per eandem meditationem cordis exultationem reparare, et ex divinorum beneficiorum velut premissorum recordatione cordis devotionem excitare? Tunc psalterium psallere facimus: quando ex magno cordis tripudio in divina preconia iubilamus: et in gratiarum actione assurgentes ex intimis visceribus in divinas laudes cum magno cordis clamore reboamus. Hec itaque agentes, quid aliud quam viam sternimus: per quam venientem visitantemque nos Dominum excipiamus? Sacrificium inquid laudis honorificabit me: et illic iter quo ostendam ei salutare Dei. Ad eiusmodi psalterii vocem spiritualis animus medullitus tangitur: et veniente in eo spiritu spiritualiter afficitur: et dum ad divinam inspirationem intellectualis sensus aperitur: quodammodo in eo gratia reparatur. Solet dulcis armonia cor exhilarare: et ei gaudia sua ad memoriam revocare. Et quo amplius vehementius animum afficit: eo profundius audita armonia affectum tangit. Verum quo profundius per affectum tangitur: tanto efficacius ad sua desideria revocatur. Quid ergo aliud de prophetico viro sentire oportet: nisi quod exterior armonia spiritualem armoniam ei ad memoriam reduxit: et audita melodia audientis animum ad assuetam revocavit atque levavit?

Quibus gradibus ascendat mentis alienatio

Dictum est quibus de causis Ca mentis alienatio accidere soleat: nunc illud adiciendum videtur: quibus gradibus ascendat. Ascendit autem aliquando supra sensum corporalem: aliquando etiam supra ymaginationem: aliquando supra rationem. Primos duos ascensus negare nemo audeat: cum illum qui supra rationem est, apostolica auctoritas contineatur: Scio inquit hominem sive in corpore sive extra corpus nescio Deus scit, raptum usque ad tercium celum: et ad

corinth. xiij°. Ecce q̄ humanā rōne
mentis alienacōe trāsierat: quid
circa se ageret̄. distīcte nequibat. Istā
que p̄cedūt extracta sūt de libro
richardi de sc̄o victore: de cōtempla
cōne. Et nōndū q̄ tres discipuli ī
xp̄i trāsfiguracōe ceciderūt ī facie
suā. mathei xvij°. q̄ sensus. ymā
ginacō. rō. ī dei cōtemplacōe defici
unt. Paulus eciā lucis circūfulgen
cia excecatꝰ: actuū ix°. Corpus eciā
debilitatꝰ ibi. Ezechiel ij°. Vidi et
cecidi ī faciē meā. Gregorius. In q̄ntā
miseriā cecidimus: q̄ ipm̄ bonū vide
nō possumus. ad quod creati sumus.
Danielis x°. Vidi visionē hanc grā
dem: et nō remansit ī me fortitudo.
Contemplacō ip̄fectorū. capitm̄ xvij.

Hoc ī instructione eius qui pennas
nō habꝫ ad uolandū. q̄ dicit
cū dauid. quis dabit m̄ pennas sicut co
lumbe et uolabo et requiescā. no
tandū: q̄ duodecim sūt q̄ ualere
p̄nt ad ꝯgnoscendū q̄ ualde mag
na erit glā fideliū licꝫ hic humiles sīt
et abiecti. Duodecim q̄bus magnitu
tudo glē ꝯp̄hen
Primū est hoc. q̄ ditꝰ
deus ita care vendit glām
istā: eciā amicissimis suis. Petrus
emit eā martirio crucis. paulus ampu
tacōne capitis. Verisimile ē. q̄ ipse
nō decepit eos: cū sit amicꝯ fidelis
suus. Vnō qd̄ plus ē ip̄semet emit
glām istā carissime. suis amicis: sꝫ
crucis ignominia. Nō ū verisimile
est ꝯ possibile magnā eē glām. quā
xp̄us tanta ignominia emit. Secūdū
ē glā pulchritudinis quā videmus
eciā ī inferioribꝰ creaturis: cū dn̄o
placuit decorare eos. Aliud in
hyeme vile apparet. et q̄si nullius
pulchritudinis. cū uero dn̄o placet
decorare illud. mirabilis est pul
chritudinis. Idem videmus ī pratis.
Mathei vj°. Considerate lilia agri
quō crescūt. Et subdit. Dico aūt
nobis qm̄ nec salomō ī oī gloia
sua coopertus est. sicut vnū ex istis
Verū post. Si fenū agri quod
hodie est et cras ī clibanū mittit
sic uestit. quanto magis uos mo
dice fidei. Tercium ē glā pulch
tudinis. quā videmus ī hijs q̄
sapiā artificū fiūt. Videmus q̄
ex lignis et lapidibꝯ et metallis:
q̄ qui de t̄ra sumūtꝰ paruā hn̄t
pulchritudinē. fiūt opa mire
pulchritudinis: ut patꝫ in glā
salomonis. iij° regū decio. Vidēs
regina saba oīne sapiam sa
lomonis et domū quā edificauer
rat et c̄. nō habebat ult̄ sp̄m.
Quid ergo glē habebūt amici
dei: cū deo placuit eos deco
rare. s̄cdm magnitudinē sapīe
sue. Quarto p̄t apparē magni
tudo glē ex v̄bis sc̄orū quibꝯ deus
reuelauit eā: ut est illud ysaye
lxiiij°. Oculus nō vidit deus absq̄
te: que p̄parasti expectantibꝯ te.
Et p̄ma ad corinth. iij°. Oculus
nō vidit nec auris audiuit. nec
ī cor hominis ascendit. q̄ p̄parauit
deꝯ hijs qui diligūt eū. Ad romanos
viij°. Nō sūt condigne passiones
hꝯ t̄pis: ad futurā glām q̄ reue
labitur ī nobis. Et p̄ma ad corinth.
iiij°. Idem qd̄ ī p̄ntī est momē
taneū et leue tribulacōis. supra
modū ī sublimitate eterne glorie

pondus operabitur in nobis. Genesis
xv°. Ego sum merces tua magna ni-
mis. Exodi xxxiii°. ait moyses ad
dominum. Ostende michi gloriam tuam. Qui re-
spondit ei. Ostendam tibi omne bonum.
Zacharie ix°. Desiderium iustorum omne
bonum. David. Nimis honorati
sunt amici tui deus. Quinto per hoc
quod legitur mathei xvii° in transfigu-
ratione domini facta: quod resplenduit
facies eius sicut sol: et vestimenta
eius facta sunt alba sicut nix. Vo-
luit enim ibi ostendere dominus gloriam:
quam habitura sunt corpora nostra in
resurrectione. Sexto honor quem
contulit christus cruci: que seruiunt ei.
Augustinus super psalmos. Crux de penis
latronum: transiit ad frontes imperatorum.
Quid faciet deus fidelibus suis?
qui tantum honorem contulit tormen-
tis suis? Ambrosius super beati imma-
culati. Si obprobrium tuum gloria est domine
ihesu: quanta erit gloria tua? Tu ergo
per comparationem glorie quid erimus? cuius
simus obprobrio gloriosi? Septimo
honor quo christus honorat sanctos suos
mortuos in terris. Maior enim reuerentia
exhibetur pulueribus vel ossibus sanctorum
vel etiam panniculis quibus induti fue-
runt: quam exhibeatur etiam maximis
principibus huius mundi. Unde
verisimile est quod multum sit eos hono-
raturus in celis: qui facit eos tantum ho-
norari in terris. Octauo per hoc quod gloria
eorum erit similis glorie dei. iuxta illud
prima iohannis iii°. Filii dei sumus. sed
nondum apparuit quid erimus. Sed cum
apparuerit similes ei ~~erim~~
erimus. Verisimile quod creatura illa que in
naturalibus similis deo extitit: et

operando deum imitata est. multum de-
beat decorari: cum deo in gloria assimula-
bitur. Ad romanos viii°. Quos predestina-
uit conformes fieri ymaginis filii
sui. Nono loco in quo christi benigni-
tas vult eos esse. Iohannis xii°. Ubi
ego sum. illic et minister meus erit.
Et eiusdem xvii°. Pater quos dedisti
michi. volo ut ubi sum ego. et illi
sint mecum: ut videant claritatem
meam. Et luce xxii°. Ego dispono
vobis sicut disposuit michi pater meus
regnum: ut edatis et bibatis super
mensam meam. Decimo quod regnum ha-
bebunt. Mathei xxv°. Venite bene-
dicti patris mei percipite regnum quod vobis
Apocalipsis xxii°. Et regnabunt in secula
seculorum. Undecimo corone preciosissime.
In psalmo. Posuisti in capite eius coronam
de lapide precioso. Lapis iste preciosus
deus est. Hec est illa margarita: quam
qui inuenit vendit omnia que habet.
et emit eam. mathei xiii°. Circa coro-
nam istam non solum attende lapidis va-
lorem: sed etiam splendorem. Est enim
splendor glorie: ad hebreos primo: qui
cum sit splendor glorie. Apocalipsis xxi°.
Ciuitas non eget sole nec luna ut
luceant in ea: nam claritas dei illumina-
bit eam. Attende etiam corone decorem:
quam decet. scilicet corona conueniat ca-
piti. Caput enim cordis ad eam et propter
eam factum est. Augustinus in libro con-
fessionum. Domine fecisti nos ad te: et
inquietum est cor nostrum. donec requie-
scat in te. Duodecimo. hoc quod deus eos
ministerio proprio honorabit. Luce xii°.
Precinget se et faciet illos discumbere:
et transiens ministrabit illis. Hic ministra-

est divine faciei in qua sunt summe
delicie ostensio. David. Letificabis
me in gaudio cum vultu tuo. Job xxxiii.
Videbit faciem eius in iubilo. Nunc
facies illa nobis abscondita est.
David. Quam magna multitudo
dulcedinis tue domine: quam abscondisti
timentibus te. Job xxvi. Qui tenet
vultum solii sui: et expandit super illud
nebulam suam. **Duodecim fructus ligni vite**

Item notandum quod duodecim
erunt in electis post generalem resurrecti-
onem: qui possunt intelligi xii. fructus
ligni vite: de quibus legitur Apocalipsis
ultimo. Primum est sanitas absque infir-
mitate. In psalmo. Qui sanat omnes
infirmitates tuas. Ysaie lx. Occu-
pabit salus muros tuos. Secundum
est iuventus sine senectute. Psalmus. Re-
novabitur ut aquile iuventus tua.
Quasi in etate triginta annorum semper
manebunt. Ad ephesios iiii. Donec
occurramus omnes in virum perfectum:
in mensuram etatis plenitudinis Christi.
Prima ad thessalonicenses iiii. Ra-
piemur obviam Christo in aera: et sic
semper cum domino erimus. Tercium est
sacietas sine fastidio. Hic non sa-
ciatur oculus visu nec auris audi-
tu. Ecclesiastes primo: sed tunc in bonis implebit
desiderium tuum. In psalmo. Saciabor cum
apparuerit gloria tua. Ysaie xlix.
Non esurient neque sicient amplius.
Gregorius. Saciati desiderabimus.
ne sacietas fastidium generet: deside-
rantes saciabimur. neque anxietate

sit desiderium. Quartum est libertas:
ad quam spectat corporis agilitas et sub-
tilitas. Corpus enim non tenebitur vel
propria gravitate vel alterius corporis op-
positione. Augustinus. Ubi volet spiritus:
ibi erit protinus et corpus. Quintum est
pulchritudo absque deformitate.
Pulchritudo consistit in claritate et
situ debito et figura membrorum. Sapientie
iii. Fulgebunt iusti. Mathei xiii.
Tunc iusti fulgebunt sicut sol in
regno patris mei. Ad philippenses
iii. Salvatorem expectamus dominum
nostrum Ihesum Christum qui reformabit
corpus humilitatis nostre configuratum
corpori claritatis sue. Sextum impassi-
bilitas: ad quam inmortalitas pertinet.
Ysaie xlix. Non cadet super eos
sol neque ullus estus. Ysaie xxv.
Precipitabit mortem in sempiternum.
Septimum habundancia sine indi-
gencia. Deuteronomii viii. Rerum
omnium habundancia perfrueris. Iudicum
xviii. Tradet dominus nobis locum
quo nullius rei est penuria.
Gregorius. Nichil exterius quod
appetatur: nichil interius quod fasti-
diatur. Octavum est pax absque pertur-
batione. Nonum est securitas sine
timore. Ysaie xxxii. Sedebit
populus meus in pulchritudine pacis:
in tabernaculis fiducie: in requie
opulenta. Psalmus. Qui posuit fines
tuos pacem. Decimum est cognitio
absque ignorancia. Prima ad corin-
theos xiii. Videmus nunc per spe-
culum in enigmate: tunc autem facie

ad faciē. Nūc ꝯgnosco ex parte:
tūc autē ꝯgnoscā sicut et cogni
tus sū. Quintum ē glā absq;
ignominia. Ad colocenß iiiᵒ. Cū
xps apparuerit uita vr̄a: tūc et
uos apparebitis cū ipso ī glā. Duo
decimū ē gaudiū sine ꝯtīcia ysa
ye xxvᵒ et apocalipſ xxiᵒ. Ab
sterget deus omē lacrimā ab omi
facie. et opprobriū ppli sui. Itē ysa
ye lxvᵒ. Obliuioni enī tradite
sūt angustie priores. Et eiusdē
liᵒ. Leticia sempiterna sup capita
eoꝝ: gaudiū et leticiā obtinebūt:
et fugiet dolor et gemitus. Mathi
xxvᵒ. Intra ī gaudiū dn̄i tui. In
quo intrandi innuit magnitudo
gaudij: qđ hoīem undiq; cinget.
Iohis xvjᵒ. Iterū videbo uos et
gaudebit cor vr̄m: et gaudiū vr̄m
nemo tollet a uobis.

De gaudio beatoꝝ

Item nōndū ꝙ gaudiū
electoꝝ puenit quasi ex sex ptibꝰ.
Primo a btā trinitate. scđo a loci a
menitate. t'cio a iocunda societa
te. quarto a corporis glorificatiōe.
quīto ab inferno. sexto a mūdo.
De primo legit' ysaye xxxiiiᵒ. Re
gem ī decore suo videbūt. Ecclesiastes
xiᵒ. Dulce lumē et delectabile
est oculis vidē solē. In visione
regis triplex gaudiū erit eis. Pri
mū erit ī videndo faciē diuinā:
qđ erit sūmū gaudiū. Augustinus.
Si mali possent: mallent deū in
īferno vidē. et ī penis: qⁿ extra
penas deū nō vidē. Crisostomus. Ego
multo grauiores ꝙ̄ gehēnā esse
dico cruciatus: remoueri et abici
ab illa glā. Nec puto ita acerba
esse gehēne incendia: ut sūt illa qb;
torquet' is qui arcetur a cōspecti
bus dei. Bernardus. Reuera illud ē
uerū et solū gaudiū: qđ nō de cre
atura sed creatore cōcipit': qđ cū pos
sederis. nemo tollet a te: cui cōpata
oīns aliūde iocūditas meror est.
oīs suauitas dolor est: omē dulce
amarū: omē decorū fedū: omē
postremo qđcūq; aliud delectare
possit: molestū. Cū dei bonitas
in infinitū excedat omē bonita
te c'atā: delectatio q erit ī ꝑceptiōe
īmediate illꝰ bonitatis: ī infini
tū melior erit oī ꝑceptiōe create
bonitatis. In ps. Faciē tuā dn̄e re
quirā. Iohis xviiᵒ. Hec est uita
eterna: ut ꝯgnoscāt te solū verū
deū. et quē misisti ihm xp̄m. Et
ī ps illo. qui regis isrl'. explicat'
illud: ostende faciē tuā et salui
erimus. Et sup illud ps. ostendā
illi salutare meū: dicit glosa. Hec
visio est totā merces: visio qua
deus videt' facie ad faciē. Tertiū.
celū est: et iste paradysus si dici pt
paradisoꝝ: ut dicit glosa augusti
sup scđam ad corinth xiiᵒ. Itē
augustinus. Ibi btā uita in fonte
bibit': inde aliqđ aspgit' huic hūa
ne vite. Dauid. Sitiuit aīa mea
ad deū fontē viuū. Omnes delicie
q sūt ī mūdo isto: velud minime
gutte sūt. que a fonte illo fluxe
runt. De inimicis dei q guttas
illas ī t'ra lingunt: fonte suauita
tis contempto. Ieremie iiᵒ. Dere
liquerūt me fontē aque viue.

Primus sunt omnes delicie que fuerunt
in mundo et erunt usque in die iudicii
respectu illius suauitatis. quam sit
una gutta aque respectu tocius
maris. Si tanta inueniatur delectatio
in portiuncula ~~[illegible]~~ creature? quanta
inuenietur in ipso creatore? Frater guido
cartusiensis. Si diuine bonitatis
uestigiorum uestigia tantum habent
suauitatis? quid habet fons ipse sua
uitatis deus? Augustinus xiii° libro
confessionum. Plus delectant quam
singula. si sentiri possent omnia: sed
longe hiis melior. qui fecit omnia.
Secundum gaudium erit videndo huma
nitatem christi. Bernardus. Plenum
prorsus omni suauitatis dulcedine.
videre hominem hominis conditorem.
Tercium gaudium erit in consideratione
unionis humane nature ad diuinam.
Mirabile enim gaudium erit electis:
cum agnoscent quod frater eorum secundum car
nem. vere deus est. Magnitudo
huius gaudii potest comprehendi ex gau
dio quod solet habere parentes: cum
filii eorum fiunt episcopi uel archiepiscopi.
Tanta erit unitas capitis et
membrorum. quod membra honorem sui
capitis suum reputabunt. sicut
caput hominis bona uel mala
membris suis illata sua reputat.
Item a loci amenitate. triplex gau
dium electis prouenit. Primo a
claritate loci. Thobie xiii°. Beatus
ero si fuerint reliquie seminis
mei ad videndum claritatem iherusalem.
Apocalipsis xxi°. Nox ultra non

Et
erit. secundum philosophum. ante corpus
in quo est diuisibile lumen: est aliud
supra in quo est uniformitas luminis
per totum. Illud corpus est celum
empireum: in quo lumen continuum.
Secundo a loci puritate. Apocalipsis
xxi°. Non ~~[illegible]~~ intrabit
ad eam aliquid coinquinatum: aut
abhominacionem faciens. Tercio a
loci latitudine. Baruch iii°.
O israel quam magna est domus dei: et
ingens locus possessionis eius.
Seneca. Ab ultimis litoribus
hyspanie usque ad indos paucissimorum
dierum spacium iacet si nauem ferat
uentus: ac celestis illa regio per
triginta annos uelocissimo syderi
viam prestat. Item ex societate pro
ueniet triplex gaudium. Primo ex
multitudine. Apocalipsis septimo.
Vidi turbam magnam quam dinu
merare nemo poterat. Secundo ex no
bilitate illius societatis. in qua erit
beata virgo et angeli et sancti et sancte. qui
omnes reges uel regine erunt. Vnde
filius dei dicitur venisse de regalibus
sedibus. Sapiencie xviii°. Plus de
beret homines laborare solum ut
possent esse una die cum beata virgine:
quam multi laborent pro eterna ~~[illegible]~~
gloria. Ieronimus ad eustochium.
Egredere queso paulisper de carcere
et papilione corporis. ut in ostio
stans videas gloriam dei presentem:
et premium laboris ante oculos tuos
pinge mercedem: quam nec oculus
vidit etc. Qualis erit illa dies. cum

tibi maria mater domini choris oc-
curret comitata virgineis? cum
post rubrum mare submerso cum
suo exercitu pharaone tympanum
tenens preivit respondentibus? can-
temus domino gloriose enim honorificatus
est? Item Tercio de amabilitate
illius societatis. Tanta enim erit
caritas inter eos. quod gaudia aliorum
sua reputabunt. Ysaie xxxi°.
Dixit dominus cuius ignis in syon et
caminus eius in ierusalem. Propter magnam
caritatem hereditas illa omnibus una
est singulis tota: iuxta verbum gre-
gorii. Item a corpore glorificato qua-
druplex provenit gaudium. Pri-
mum a corporis pulchritudine: secundum
ab eius subtilitate: tercium ab eius
agilitate: quartum ab eius impas-
sibilitate. Primum erit in corpore et spiritu
eius quod erit iuxta se: ut scilicet alia cor-
pora glorificata in aspectu eius de-
lectentur. Secundum respectu eius quod erit
infra se: ut scilicet corpora inferiora corpori
glorificato cedant. Tercium respectu eius
quod erit supra se. ut ad spiritum suum
perfectum possit habere obedientiam. Quartum
tamen ad id quod erit contra se: ne ab
aliquo possit ledi. Item ab inferno
triplex gaudium electis provenit.
Primo ex hoc quod infernum evaserunt.
secundo ex hoc quod hostes eorum crucia-
buntur ibi. Ps. Letabitur iustus cum
viderit vindictam. Tercio ex hoc
quod peccatum quod mare tenet nocuit hominibus
clausum erit in inferno. Post diem
iudicii erit peccatum in inferno: quasi in

proprio loco. Non enim poterit remanere
neque in celo neque in terra: quin ad ulti-
mum descendat in infernum. Item a mun-
do provenit triplex gaudium. Primo
ex hoc quod a penali miseria huius
liberati erunt. Bernardus. Transisse
de morte ad vitam: vite gaudium
duplicat. Verisimile est quod multum
gaudeat de hac liberatione. qui
dicebat. Heu michi quia incolatus
meus prolongatus est. Secundo de hoc
quod a naufragio liberati erunt. Si
naufragi qui de mari exierunt
tantum gaudent: verisimile est quod
multum gaudeant qui tot naufra-
gia passi a mari huius seculi periculo-
sissimo evaserunt. Bernardus Pericu-
lum probat transeuntium raritas: et
pereuntium multitudo. In mari mar-
silie de quatuor navibus vix una
perit: in mari huius seculi de quatuor
navibus vix una ad portum salutis
pervenit. Tercio ex hoc quod cum ipsi tante
infirmitatis essent: tamen de tanto hoste
triumphaverunt. Iob xli°. Non est potestas
super terram que comparetur ei: qui factus est
ut nullum timeret. Nos sumus ut lo-
custe: hostes nostri ut gigantes.
Augustinus in libro confessionum. Quanto
inquit maius ~~per~~ periculum fuit in
prelio. tanto est gaudium maius in
triumpho. Sic est in navigantibus nam
post pericula et minas naufragii
exultant nimis: quia timuerunt
nimis. De gloria futura dicit augustinus
in libro de civitate dei. Magna erit

felicitas ubi nullum erit malum. nul
lum latebit bonum: vacabitur dei lau
dibus: qui erit omnia in omnibus. Nam quid
aliud agetur. ubi nec ulla desidia
cessabitur nec ulla indigentia labo
rabitur: nescio. Idem in eodem. Vera
ibi gloria erit: ubi nec laudantis
errore quisquam nec adulatione lau
dabitur. Verus honor qui nulli ne
gabitur digno: nulli deferetur indig
no: sed nec ad eum ambiet ullus
indignus. Vera pax ubi nichil ad
versi nec a seipso nec ab aliquo
patietur. Premium virtutis erit ipse
qui virtutem dedit: eique seipsum quo
melius et maius nichil esse possit
promisit. Ipse finis erit desideriorum
nostrorum. qui sine fine videbitur. sine
fastidio amabitur: sine fatigacione
laudabitur. Idem in eodem. Illa civitas
magnum bonum in se videbit: quod
nulli superiori nullus inferior invide
bit. Sicut nunc non invident arch
angelis angeli ceteri: tamquam nollet
unusquisque esse quod non accepit. quamvis
nec in corpore vult oculus esse: qui
est digitus. Idem. Ibi vacabimus
et videbimus: videbimus et amabi
mus: amabimus et laudabimus.
Ecce quid erit in fine sine fine. Nam
quis alius noster est finis: nisi pervenire
ad regnum. cuius nullus est finis.
Item augustinus loquens de summo bo
no. Qui hoc bono fruetur: quid
erit illi. et quid non erit. Erit
quidquid volet: et quidquid volet
non erit. Item bernardus loquens
de celesti civitate. O civitas ce
lestis: mansio secura: patria
continens totum quod delectat. populus
sine murmure: incole quieti:
homines nullam habentes indigen
ciam. O quam gloriosa dicta sunt
de te. civitas dei.

Explicit liber qui intitulatur
erudicio religiosorum. Anno domini
millesimo quadringentesimo sexage
simo quarto. decimo nono Kal.
februarii luna iii in festo sancti
felicis presbiteri et confessoris. per
manus fratris Arnoldi de Kyppel
alias de Erley.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

hoc est [illegible]
damna[illegible]
-cunt [illegible]

Quare [illegible]
Vt bo[illegible]
Servil[illegible]
Jaco[illegible]
medita[illegible]
ad hanc [illegible]
Domina[illegible]
conspic[illegible]
Capitul[illegible]
famula[illegible]
[illegible]
septuum[illegible]
Math. ca[illegible]

De [illegible]

absolute [illegible]
fallax est [illegible]
aliud peal[illegible]
sed 4 n[illegible]
in eo fide[illegible]
invenit [illegible]
amicitia [illegible]
amat se ip[illegible]
Eccli 14. qui [illegible]
amant ama[illegible]
ament eos a[illegible]